УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Частина 2

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ» заснована у 2018 році і є продовженням започаткованої у 2017 р. серії «Випускникам УДФСУ».

Редакційна колегія:
Пашко П. В., д.е.н. (голова)
Шевчук О. А., д.е.н. (заступник голови)
Топчій В. В., д.ю.н.
Краєвський В. М., д.е.н.
Кужелєв М. О., д.е.н.
Шевчук С. В., д.е.н.
Суліма Є. М., д.філос.н., член-кореспондент НАПНУ
Горбовий А. Ю., д.т.н.
Чмелюк В. В., к.ю.н.
Малинський І. Й., к.н.фіз.вих.
Шевчук В. А., к.ю.н.

У СЕРІЇ «ВИПУСКНИКАМ УДФСУ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2017

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій та менеджменту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

У СЕРІЇ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2018

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій та менеджменту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

2019

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

2020

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації»

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
Кафедра фінансових ринків

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

Заснована у 2018 році і є продовженням започаткованої у 2017 р. серії «Випускникам УДФСУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

У трьох частинах

Частина 2

Ірпінь
2020

УДК 336(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)26я54
З-41

Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
(протокол № 3 від 20 жовтня 2020 року)

З-41 Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України : у 3-х ч. Ч. 2. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 298 с. – (Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ»; т. 21).

У збірнику опубліковано статті здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Видання призначене для молодих вчених, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

УДК 336(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)26я54

Матеріали розміщено у авторській редакції.
Відповідальність за зміст матеріалів, їх відповідність вимогам чинного правопису і достовірність фактів та статистичних даних несуть автори.

© ННІ фінансів, банківської справи, 2020
© Університет ДФС України, 2020

ЗМІСТ

Анфілов Дмитро Юрійович
Місце та роль держави на фінансовому ринку 7

Бєлін Владислав Сергійович
Кредити міжнародних фінансових організацій
у системі української економіки 12

Близненко Єлизавета Олександрівна
Депозитарні розписки на ринку цінних паперів 18

Блохіна Марія Миколаївна
Шляхи розвитку співпраці банків і страхових компаній 23

Болдова Юлія Андріївна
Поширення інтернет-страхування на ринку
страхових послуг України 30

Браунагель Андрій Валерійович
Теоретичні аспекти діяльності кредитних спілок 37

Бутко Антон Олегович
Тенденції розвитку валютного регулювання
та валютного нагляду в Україні 43

Верещака Богдана Юріївна
Модель регулювання страхового ринку
як елемент забезпечення його ефективності..... 48

Вознюк Анастасія Вікторівна
Development of bank mortgage loans for persons 53

Гераскевич Катерина Петрівна
Економічне значення фінансових потоків страхових компаній..... 57

Головченко Дмитро Леонідович
Роль золота та дорогоцінних металів в організації
грошового обігу 62

Гриневич Людмила Олександрівна
Розвиток фінансового ринку в контексті забезпечення
фінансової безпеки 68

Грішина Вікторія Русланівна
Оцінка сучасного стану кредитної діяльності
банківських установ 75

Гульчак Ярослав Володимирович
Інновації у діяльності страхових компаній:
сутність та класифікація 80

Гуменюк Вадим Олександрович
Аналіз діяльності торгівлі цінними паперами
організаторами торгівлі в Україні 86

Дзюба Володимир Миколайович
Фінансові ризики банківських установ: сутність та класифікація.....91

Дрига Денис Володимирович
Стан та пріоритети розвитку біржового ринку акцій в Україні.....96

Дудник Лілія Романівна
Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні:
формування інвестиційного портфеля 101

Заблоцький Святослав Йосипович
Оцінювання ефективності портфельного управління 107

Кедрук Юлія Олександрівна
Аналіз сучасного стану розвитку фінансового ринку України.....112

Клименко Аліна Григорівна
Особливості розвитку страхування життя в Україні.....117

Ковальчук Юлія Іванівна
Теоретичні аспекти фінансового забезпечення
діяльності страхових компаній 123

Колесник Дар'я Андріївна
Фінансові ризики на фінансовому ринку:
економічна сутність, властивості та функції.....129

Косовський Кірілл Ігорович
Банки як депозитні фінансові посередники
на фінансовому ринку України.....135

Косюч Руслан Олександрович
Non-state pension funds investment activity in Ukraine 140

Кравчук Дмитро Олександрович
Діяльність фондових бірж в Україні 146

Красько Аліна Анатоліївна
Improvement of banking institutions' activities
in the securities market of Ukraine 150

Кременовська Оксана Сергіївна
Розвиток кредитного ринку в Україні 155

Куць Андрій Романович
Діяльність саморегулівних організацій
на ринку цінних паперів України..... 160

Ларіонова Олена Валеріївна
Innovative evolution of banks' financing..... 165

Лисак Юлія Іванівна
Особливості грошового ринку України 170

Литвин Олександр Сергійович
Особливості ринку похідних цінних паперів в Україні 176

Літус Ліна Віталіївна
Економічна природа фінансової інновації..... 179

Мартиненко Денис Олегович
Конкурентоспроможність фінансового ринку
в контексті глобалізації світової економіки..... 184

Михайленко Вікторія Вікторівна
Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового
ринку в Україні в умовах європейської інтеграції..... 188

Молочина Юлія Михайлівна
Fiscal instruments on banking sector boom development 195

Мочарник Іван Васильович
Валютний курс як індикатор стану валютного ринку 200

Нестерова Катерина Миколаївна
Особливості функціонування депозитарної
системи України в сучасних економічних умовах..... 205

Павлюк Андрій Михайлович
Особливості страхування фінансових ризиків
учасників фондового ринку..... 209

Панчук Карина Петрівна
Сучасний стан та перспективи розвитку
страхового посередництва в Україні 214

Петрушка Оксана Василівна
Аналіз та оцінка фінансової стійкості банківських установ..... 220

Приходько Єлизавета Сергіївна
Стан та перспективи розвитку інфраструктури
страхового ринку України 225

Прокопенко Владислав Миколайович
Напрями удосконалення діяльності акціонерних
товариств на ринку цінних паперів України 231

Романенко Олексій Вікторович
Фінансовий сектор економіки України та напрями його розвитку ...237

Руденко Дар'я Андріївна
Securities market development in Ukraine 242

Рудий Сергій Анатолійович
Якість банківських послуг: сутність та значення 247

Свінцицький Дмитро Вадимович
Економічна сутність та значення фінансових
інновацій у банківському секторі 252

Сергійчук Валентин Миколайович
Prospects of financial institutions' taxation in Ukraine 257

Сивко Дар'я Вікторівна
Теоретичні засади функціонування ринку перестрахування 261

Скрицька Юлія Миколаївна
Аналіз ефективності державного регулювання
та нагляду на фондовому ринку України 266

Смоляр Лілія Вікторівна
Діяльність інститутів спільного інвестування в Україні 271

Степаненко Ірина Володимирівна
Сутність та особливості медичного страхування в Україні 276

Супрун Анна Василівна
Роль фінансового ринку в соціально-економічному
розвитку держави 281

Талан Іван Васильович
Операції домогосподарств як джерело доходів
та добробуту населення 286

Тарасюк Станіслав Анатолійович
Інновації на страховому ринку України 291

Анфілов Дмитро Юрійович,
студент групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Богріновцева
Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Постановка проблеми. Ефективна робота фінансового ринку в умовах нестабільної ринкової економіки потребує державного регулювання, адже саме держава повинна визначати, а також контролювати правові основи ринкових економічних відносин, встановлювати базові правила щодо економічних стосунків суб'єктів ринку, тощо. В сучасних нестабільних економічних умовах зростає важливість ефективного державного регулювання фінансового ринку, адже розвиток фінансового ринку відображає еластичність фінансової системи держави та швидкість, з якою вона може адаптуватися до змін в політичному та економічному житті країни, а також до різних процесів, які відбуваються за її межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблему визначення місця та ролі держави на фінансовому ринку досліджували чи мало вчених-економістів, серед яких доцільно зазначити наступних: Пономарьова О. Б., Нестеренко О. М., Ісаєва О. В., Татарин Н.Б., Борис О.М., Опарін В. М. та інші. Але попри інтенсивну та динамічну зміну вітчизняної та світової економіки питання місце та ролі держави на фінансовому ринку залишається до кінця невивченим.

Метою дослідження є визначення місця та значення держави на фінансовому ринку.

Виклад основного матеріалу. Формування та розвиток фінансового ринку України є важливою передумовою розвитку інших секторів вітчизняної економіки. Добре злагоджений, функціонуючий страховий ринок, розвинені пенсійні фонди, небанківські кредитні установи та інші фінансові установи сприяють прогнозованому та стабільному розвитку усіх економічних процесів в цілому у суспільстві.

На сучасному етапі розвитку економіки України все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, здатного забезпечити потреби економіки в інвестиціях шляхом акумуляції тимчасово вільних фінансових ресурсів. Функціонування ринку неможливе без роботи фінансової системи, що забезпечує його нормальне існування і розвиток, основним регулятором фінансового ринку виступає держава. Держава найперша зацікавлена у розвитку фінансового ринку, адже він є важливим каналом фінансування економіки, фундаментом фінансової системи, що надає їй стабільності.

Проблему сутності фінансового ринку досліджували чи мало вчених-економістів, але попри наявність значної кількості праць досі не існує єдиного підходу до визначення поняття «фінансовий ринок». Основні підходи вітчизняних вчених економістів до визначення даного поняття подані табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «фінансовий ринок»

Автор	Визначення
Пономарьова О.Б	«являє собою систему, яка складається із взаємодоповнюючих та взаємопов'язаних структурних елементів, кожний з яких спроможний окремо впливати на розвиток цієї системи» [1].
Бондаренко Д.В.	«є цілісною системою економічно-правових відносин з приводу обміну та перерозподілу прав володіння, а також користування фінансовими ресурсами, що супроводжуються паралельним наданням нерозривно пов'язаних фінансових послуг» [2].
Опарін В.М.	«це сукупність обмінно-перерозподільних відносин, які є безпосередньо пов`язані з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності» [3].
Татарин Н.Б., Борис О.М.	«це економічні відносини, що виникають між його учасниками в процесі формування попиту і пропозиції на фінансові послуги та пов'язані з розподілом та перерозподілом фінансових активів, які знаходяться у власності економічних суб'єктів» [4].

Джерело: складено автором

Ефективність роботи фінансового ринку безпосередньо залежить від політики держави. Найперше держава має створити необхідні умови для розвитку та забезпечення реалізації усіх функцій фінансового ринку, зокрема таких як [1]:

1. Мобілізація тимчасово вільних грошових коштів через продаж ЦП.

2. Сприяння переливу капіталу між галузями та компаніями.

3. Фінансування відтворювального процесу.

4. Підвищення ефективності економіки в цілому.

На сучасному етапі розвитку вітчизняного та світового фінансового ринку держава може виступати на ньому в якості регулятора, покупця, а також продавця фінансових ресурсів та посередника (рис. 1.).

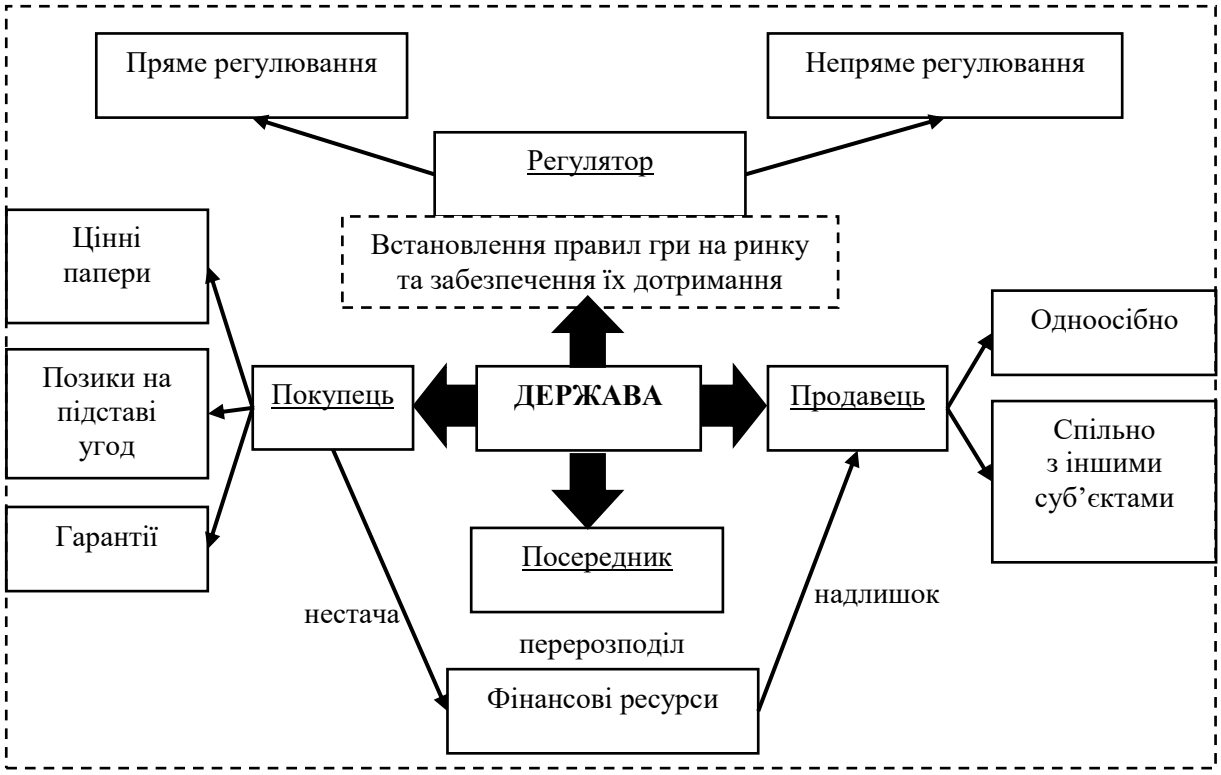

Рис. 1. Функції держави на сучасному фінансовому ринку
Джерело: складено автором на основі [5]

Для нормального функціонування економіки держави необхідно постійно мобілізувати, розподіляти і перерозподіляти фінансові ресурси. Для цього у економічної системи держави є два механізми:

– мобілізація коштів за допомогою податкової системи

– фінансовий ринок, на якому відбувається розподіл і перерозподіл капіталу.

Сьогодні основними суб'єктами фінансового ринку України виступають банківські установи, а також страхові компанії та фондові біржі. Саме вони безпосередньо впливають на розвиток виробництва, інвестиції, добробут населення, тому що найбільша частка фінансових ресурсів країни належить саме цим суб'єктам ринку.

Сьогодні фінансова система країни перебуває в кризовому стані, що відповідно впливає на діяльність фінансового ринку України. Для кращого розуміння ситуації на вітчизняному фінансовому ринку доцільно розглянути фінансові показники основних його суб'єктів. Спершу доцільно розглянути його найбільшу складову – банківський сектор. Кількість діючих банківських установ має стабільну тенденцію до зменшення, загалом з 2014 по 2020 роки кількість банківських установ в Україні скоротилася на 105 установ (58,3 відсотки), зазначимо, що більшість банків були ліквідовані по причинні визнання їх неплатоспроможними [6].

Наступною важливою складовою вітчизняного фінансового ринку є ринок страхування. Зазначимо, що ринок страхових послуг займає друге місце серед небанківських фінансових установ за рівнем капіталізації. Загалом кількість страхових компаній України станом на 31.03.2020 рік становила 225 компаній, Зазначимо, що кількість страхових компаній в Україні також має тенденцію до зменшення, зокрема станом на 31.03.2020 порівняно з цим же періодом 2019 року, кількість страхових компаній зменшилася на 40 компаній [6].

Наступним, не менш важливим сектором фінансового ринку, виступає ринок ЦП — фондовий ринок. Сьогодні вітчизняний ринок ЦП характеризується доволі низькою капіталізацією та ліквідністю, суттєво ускладнюють його розвиток також відсутність прозорості та захищеності прав інвесторів. Протягом останніх років обсяг випуску ЦП має доволі різну динаміку. Основною характеристикою фондового ринку сьогодні є кількість ЦП, що перебувають в обігу на фондових біржах. Зокрема за інформацією НКЦПФР випуск емісійних ЦП становив в січні-листопаді минулого 2019 року 96,96 мільярдів грн., що на 48,8 мільярдів грн. більше порівняно з періодом 2018 року (48,14 мільярди грн.) [6].

Вітчизняні вчені-економісти виділяють наступні основні проблеми вітчизняного фінансового ринку [1]:

- відсутність належної законодавчої бази для розвитку вітчизняного ринку фінансових послуг;
- відсутність системи обліку та звітності інформації про діяльність суб'єктів фінансового ринку;
- наявність відмінностей в нормативно-правових актах, які регулюють окремі фінансові установи та сам фінансовий ринок в цілому;
- недостатній та недосконалий рівень державного регулювання;

Висновки. Отже, фінансові ринки є важливим компонентом ефективної ринкової економіки країни. В нестабільних економічних умовах особливої актуальності набуває значення держави, як основного регулятора фінансового ринку та усіх економічних процесів країни. Сьогодні, в період економічної та політично нестабільності держава повинна найперше модернізувати нормативно-правову базу розвитку фінансових посередників із посиленням конкуренції, по-друге, створити сильний та фінансово-стійкий банківський сектор, по-третє, надавати державну допомогу фінансовим посередникам та установам, з метою оптимізації фінансової інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пономарьова О. Б., Бабінян Л. Н., Яренчак М. В. Сучасні тенденції розвитку фінансового ринку України. *Економічні студії*. 2020. №1. С. 163-167.

2. Бондаренко Д. Фінансовий ринок України : підходи до визначення дефініції. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2. С. 357-364.

3. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2002. 240 с.

4. Татарин Н.Б., Борис О.М. Напрями вдосконалення державного регулювання на фінансовому ринку України. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/48.pdf

5. Ісаєва О. В. Держава як продавець ресурсів на фінансовому ринку. *Financial and credit activity: problems of theory and practice.* 2012. №13.

6. Нестеренко О. М., Бондаренко Є. Ю. Сучасний стан фінансового ринку України. Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку економіки: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. 2020. URL: http://www.lnau.edu.ua/lnau/attachments/6313_ЗБІРНИК%20ТЕЗ%20частина%202.pdf#page=43.

Бєлін Владислав Сергійович,
студент групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

КРЕДИТИ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. В сучасному фінансово-економічному світі при максимальній активізації міжнародного руху капіталу, нівелювання фінансових кордонів між різними країнами, обмеженість бюджетних коштів більшості країн, що розвиваються, тотальна глобалізація для менш слабких за економікою країн провокує шукати альтернативні джерела фінансування, розвитку, та підтримки всіх сфер. Країни активно намагаються використовувати свій фінансовий потенціал для національних інтересів в першу, у тому числі за допомогою участі у міжнародних об'єднаннях та організаціях. Міжнародні фінансові інституції є вагомим гравцем на ринку міжнародних відносин в економічній сфері. Фінансове співробітництво з міжнародними інституціями є важливим ресурсом та найефективнішим інструментарієм розвитку економіки України. Ресурси міжнародних фінансових установ реалізовують програми країни, які спрямовуються на ринкове реформування, вирішення внутрішніх соціально-економічних проблем, на економічне зростання, на постійне фінансове забезпечення дефіциту державного бюджету, а також вирівнення платіжного балансу. Натомість фінансові заборгованості перед цими інститутами роблять економіку країни вразливою, а також залежною від кредиторів з інших країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень у сфері міжнародних фінансових відносин праці А. Мазаракі Д. Лук'яненка , Філіпенка О. Мозгового, А. Питанням бюджетного планування та його безпосереднього впливу на соціально-економічний розвиток країни присвячено праці, І. Запатріної, Л. Лисяк, І. Лютого, В. Федосова, Г. П'ятаченка, О. Василика, С. Юрія. Чугунова, І. Луніної. Суть та теоретичні засади міжнародного

кредитування висвітлені у працях: Ю. Козака, Т. Мусійця, Ю. Макогон, , Д. Лук'яненко, Н. Логінової Т. Оболенської, Н. Рязанової, О. Рогач, І. Петрашко, О. Мозгового А., Філіпенко, Т. Шемет тощо. Дослідження питань розвитку країн та зовнішнього фінансування держав, ризиків щодо їх суверенітету й боргового навантаження здійснили [1], Єременко О.К., Козюк В.В., Богдан Т.П., Костюченко В.М., Лютий І.О. Мельник Т.М. [6], Мазаракі А.А. [4; 6], Колосова В.П. П'ятаченко Г.О., Сідельникова Л.П., Чугунов І.Я. та інші.

Метою дослідження є розкриття головних засад історії розвитку співробітницвта України з міжнародними фінансовими інституціями та особливостей кредитування відповідних інвестиційних програм в Україні, проаналізувати динаміку та ефективність наданих кредитів, вибрати позитивні та негативні сторони співробітництва для України.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні фінансові інституції поступово посилюють свій вплив не тільки на країни всього світу, а на Україну в тому числі . На сьогодні, Україна знаходиться в стані фінансово-економічної і воєнної кризи, та міжнародної пандемії її економічна діяльність неможлива без залучення іноземного капіталу. Недостатність внутрішніх ресурсів для економіки України вимагає пошуку шляхів та розроблення нових методів залучення фінансових ресурсів за допомогою тісної співпраці з міжнародними фінансовими інститутами.

Країни, які прагне увійти до світового економічного простору, співпрацюють з міжнародними фінансовими організаціями і намагаються підвищити користь від цієї взаємодії. Запозичення у МВФ за умови їх ефективного та цільового використання важливим чином впливають на розвиток економіки, реалізацію пріоритетних проектів соціально-економічного розвитку, призначених для поліпшення стану народного господарства. Існують різні форми і механізми такої співпраці. До них можна віднести інвестиційні проекти, технічну допомогу країнам, цільові програми, іноземне кредитування тощо. Законодавчі етапи регулювання взаємодії України з Міжнародними фінансовими організаціями відображено у низьці постанов Кабінету Міністрів України, інших законодавчих актів, а також, власне, самій Стратегії співробітництва із МВФ.

Досить важлива частина певних осболивостей співпраці з міжнародними фінансовими інституціями. Країна-позичальник отримує

кредитування не тільки на загальних умовах окупності, а й під конкретні "задачі" організації зміни внутрішньої політики.

Так, передумовою отримання першого кредиту від МВФ стало підписання українським урядом на початку вересня 1994 р. «Меморандуму з питань економічної політики та стратегії», який став стартом прискореного впровадження ринкових відносин в Україні. Цей документ фактично обмежував незалежність української влади у проведенні внутрішньої політики та визначав напрямки розвитку українського суспільства. **Основними вимогами стали:** - лібералізація обмінного валютного курсу та цінової політики, зокрема обмеження регулювання цін, - скорочення субсидіювання і впровадження адресної допомоги населення,- лібералізація системи зовнішньої торгівлі- прискорення приватизації підприємств державного сектору-скорочення державного дефіциту, ,- реструктуризація природних монополій та окремих підприємств,- дерегуляція та адміністративна реформа [1].

Україна на міжнародному фінансовому ринку активно співпрацює з найбільшими міжнародними фінансовими організаціями, зокрема Міжнародним валютним фондом, Світовим банком – багатосторонньою кредитною установою, що об'єднує п'ять інститутів, провідним із яких є Міжнародний банк реконструкції та розвитку, або МБРР, Європейським банком реконструкції та розвитку, Чорноморським банком торгівлі та розвитку, Європейським інвестиційним банком, Північним інвестиційним банком, а також Північною екологічною фінансовою корпорацією [2].

За період співробітництва із МВФ (1994– 2014 рр.) наша країна отримала близько 15,3 млрд СПЗ, що складає майже 22,70 млрд дол. США кредитних коштів. Основний напрям використання кредитів МВФ – це надання кредитів Міністерству фінансів України на обслуговування зовнішнього боргу, фінансування дефіциту платіжного і торговельного балансу. Формування, а також позики МВФ, валютних резервів НБУ дозволили підтримати стабільність гривни, успішно провести реформу фінансового сектору, ввести з часом повну конвертованість гривні за поточними операціями.

Впродовж останніх 20 років кредити МВФ мали значну частку (див. табл 1.) та допомагали розв'язувати численні проблеми макроекономічної нестабільності та забезпечували поступове макроекономічне зростання, підтримували стабілізацію банківського сектору,

фінансування імпорту і забезпечення внутрішнього ринку необхідними товарами. Крім цього, кредити виступали індикатором для взаємовідносин з іншими міжнародними фінансовими організаціями та приватними зовнішніми інвесторами. З іншого боку, існують ризики появи негативних результатів співпраці України з Міжнародний валютний фонд, а саме: загроза фінансовій безпеці держави, перетворення фінансової системи України на валютно залежну систему від позик МВФ, значне зростання державного боргу, неспроможність сформувати власні засади довгострокової конкурентоспроможності національної економіки, загроза суверенітету держави.

Таблиця 1

Обсяги кредитування України Міжнародним валютним фондом

Період	Сума затверджена млн. СПЗ	Сума видана млн. СПЗ
2008-2010 рр.	11000	4000
2010-2012 рр.	10000	2250
2014-2016 рр.	10976	3014,7
2015-2018 рр.	12348	3546

За період 2011–2014 рр. МБРР надав кредитів в економіку України в сумі 1420,0 млн. дол. США. Але протягом 2012–2013 рр. МБРР не затвердив жодного кредитного проекту для України. У 2014 р. затверджена сума кредитів становила 1082 млн. дол. США [3].

Варто зазначити, що затверджені суми проектів МБРР не відповідають кредитним очікуванням українського уряду від цієї фінансової організації впродовж останніх років. Це підтверджується переліком та обсягом кредитів, котрі держава планувала залучити до спеціального фонду Державного бюджету України від МБРР для реалізації інвестиційних програм (проектів), перелік яких наведений у Законах України «Про Державний бюджет України» на 2012-2014 рр. Україна запланувала позичити у МБРР у 2014 році – 2 480,4 млн дол. США, у 2013 році – 1741,4 млн дол. США, а у 2012 році – 1631,2 млн дол. США. При цьому МБРР у 2012–2013рр. не затвердив жодного кредитного проекту для України. А у 2014 р. – затверджена сума кредитів становила 1082 млн дол. США. 750 млн дол. США було виділено на реалізацію політики розвитку держави. Це кредитування мало сприяти проведенню реформ, критично важливих для подолання

поточної економічної кризи в Україні. А 332 млн дол. США – на реалізацію проектів з підвищення енергоефективності у секторі централізованого теплопостачання у 10 містах України.

Отже, МБРР – в це потужний кредитор України, співробітництво з яким здійснюється на основі прийнятої у лютому 2012 р. "Стратегії партнерства з Україною" на 2012–2016 рр. Стратегія спрямована на допомогу Уряду України в досягненні стратегічних пріоритетів розвитку України, включаючи поступове стале економічне зростання та значного підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. Стратегія передбачає програму інвестиційного кредитування на рівні 500 млн. дол. США щорічно. Очікується, що Міжнародна фінансова корпорація (IFC) з власних джерел надаватиме кредити в сумі близько 400 млн. дол. США на рік

Водночас у держави є великий спектр альтернативних замінників грошей фонду, який вона може використовувати:

- Адміністрація Трампа. Президент Петро Порошенко отримував 1 млрд на п'ять років протягом 2014-2016 років під 1,84%, 1,85% і 1,47% річних в USD відповідно. Для їхнього отримання потрібні переговори з Адміністрацією президента США. - Китайські кредити під проекти співпраці (інфраструктурні – з китайськими компаніями або спільні підприємства з бізнесом із КНР; суми обмежені проектами). Зазвичай ставки таких кредитів коливаються в межах 3–5%. - Єврооблігації. 13 червня Україна залучила близько 1 млрд євро за ставкою 6,74%. Це може розвіяти міф про те, що країні, крім МВФ, грошей ніхто не дасть. -Валютні ОВДП на українському ринку тощо.

Отже, співробітництво с міжнародними фінансовими організаціями має досить велике значення для реформування України в цілому. Сьогоднішня фінансова ситуація, яка спровокована досить серйозними чинниками змушує нашу країну звертатись за позиками. Відмова в наданні коштів дестабілізуючим чином вплине на нашу країну. Також потрібно звертати увагу, що доки Україна знаходиться в залежності від кредитування МФО доти будуть існувати фінансові загрози безпеці держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія формування боргової залежності України URL: https://commons.com.ua/ru/formuvannya-zalezhnosti/ (дата звернення: 08.02.2012)

2. Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями. Урядовий портал URL: http:// www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_ id=244829807&cat_id=244828922. (дата звернення: 08.02.2012)

3. Партнерство Світовий банк – Україна Огляд програм в країні. URL:http://www.worldbank.org/ content/dam/Worldbank/document/ Ukraine-Snapshot-ukr.pdf (дата звернення: 08.02.2012)

4. Міністерство фінансів України URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/ (дата звернення: 08.02.2012)

5. Коваленко Ю. М. Фінансова система та фінансовий сектор: організаційно-інституційний підхід. Фінанси України, 2011, №4, С. 75–87.

6. Пересада А. А., Онікієнко С. В., Коваленко Ю. М. Інвестиційний аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. 134 с.

Близненко
Єлизавета Олександрівна,
студентка групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

ДЕПОЗИТАРНІ РОЗПИСКИ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Постановка проблеми. Основними джерелами залучення інвестиційних ресурсів на світових ринках капіталу є ПІІ (прямі іноземні інвестиції) або лізингові операції, міжнародні банківські позики, емісія акцій, облігацій тощо. В сучасних економічних умовах вихід на західні фондові ринки є перспективним шляхом залучення інвестиційних джерел для великих акціонерних товариств, які провадять стабільну та прибуткову діяльність не менше трьох років і потребують значних фінансових ресурсів для розширення своєї діяльності.

Актуальність вивчення становлення, розвитку та функціонування світових фондових ринків зумовлена нагальною потребою в альтернативних інвестиційних джерелах залучення фінансових ресурсів з боку вітчизняних суб'єктів господарювання. З цією метою Урядом України було прийнято Державну програма приватизації, яка передбачає продаж пакетів акцій на міжнародних фондових ринках згідно нормативно-правових актів і правил діяльності на цих ринках, зокрема через депозитарні розписки, оскільки можливості продажу різних видів акцій на розвинутих ринках капіталу обмежено законодавством різних держав. Можна зробити висновок, що емісія депозитарних розписок є альтернативним варіантом для держави виходу на інші ринки та виступає фінансовим інструментом залучення грошових ресурсів.

«Наразі в Україні також підвищується інтерес до зарубіжних ринків капіталу, водночас зростає інтерес і з боку портфельних іноземних інвесторів до вітчизняних корпорацій. цим процесам в Україні перешкоджають певні законодавчі бар'єри, зокрема вітчизняне законодавство обмежує вивезення цінних паперів з країни, а нормативні акти іноземних країн містять положення, що забороняють чи лімітують обіг цінних паперів, емітованих в інших країнах (наприклад, у

США та Канаді)» [1, С. 129]. Наскільки узгоджуватимуться інтереси обох сторін, залежатиме від політики держави у цьому напрямку [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання акумуляції капіталу на міжнародних фондових ринках становлять інтерес великої кількості учених, зокрема А. Лукашова, О. Капленко [1], Ю. Коваленко [2], М. Кужелєва, В. Кукси, П. Гулькіна, А. Пересади [4], М. Петик і Н. Левус [5], А. Попової [6] та інших. Проте, не зважаючи на значну кількість і теоретичних, і практичних напрацювань щодо мобілізації акціонерних ресурсів, питання розміщення депозитарних розписок залишається недостатньо розв'язаним і висвітленим, що позбавляє можливості використання альтернативного джерела наповнення фінансовими ресурсами акціонерних товариств, а також підвищення їх конкурентоспроможності на фондовому ринку.

Метою дослідження є визначення сутності депозитарних розписок, а також специфіки механізму їх розміщення.

Виклад основного матеріалу. Механізми депозитарних розписок, коли розміщено не, власне, самі акції, а право володіння цими акціями, з великим успіхом практикуються багатьма державами світу.

Депозитарними розписками (depositary receipts (DR) є сертифікатами, що випускаються депозитарними банками Західної Європи та США і означають права користування цінними паперами емітентів інших країн, які, у свою чергу, випущені на внутрішньому фондовому ринку певної країни як прості акції. Це означає, що іноземні інвестори набувають можливості стати власниками акцій будь-якої країни через отримання розписок на них.

Такі фінансові інструменти, як депозитарні розписки (DR) з'явилися вперше у 1927 р. внаслідок того, що за чинним законодавством Великобританії її цінні папери не мали права перетинати кордон країни, притому, що попит на них з боку інвесторів США був надзвичайно великий. Тож вирішенням цієї проблеми і став новий фінансовий інструмент у вигляді американських депозитарних розписок (ADR).

У 50-их рр. котирування американських депозитарних розписок пройшли декілька великих транснаціональних корпорацій. З 80-х рр. розпочалось бурхливе зростання продажу та пропозиції DR на ринку цінних паперів. Останнім часом стали активно застосовуватись європейські та глобальні DR. Перші дозволяють вихід лише на ринок

Європи, а останні, окрім доступу до американського ринку, ще й вихід на європейські ринки

У цілому кількість різних міжнародних програм з випуску депозитарних розписок, а також їх загальні обсяги у світі зростають. На початок XXI ст. у світі були реалізовані близько 3 тисяч програм з емісії DR, а обсяги торгів лише на американському ринку цінних паперів перевищили більше $ 1,2 млрд дол. Окрім приватних корпорацій, програми з їх випуску було реалізовано Великою Британією для приватизаційних процесів на державних підприємствах [4, с. 31].

Кожний із учасників емісії та розміщення DR виконує свої функції.

Зберігачі. До початку процедури продажу акцій компаній у вигляді DR на міжнародних ринках капіталу ці цінні папери перебувають на облікових рахунках зберігача, тобто банка або торгівця цінними паперами, які мають відповідну ліцензію на депозитарну діяльність, зокрема як зберігача. Він обирається на конкурсні за порядком, що визначає регулятор, і за умови, що цей зберігач працює на ринку цінних паперів більше двох років.

Радники – це юридичні особи, яка відбираються на конкурсі і розробляють схему реалізації відповідного проєкту розміщення розписок. Вони також має проводити дорожні шоу з презентацією емітентів потенційним зацікавленим інвесторам. Іноземні інвестори зачасту спершу цікавляться певним регіоном або державою у цілому, а згодом приймають зважені рішення щодо інвестиційних вкладень. Самі же радники визначають на якому сегменті ринку капіталу, через який різновид розписок ліпше реалізувати акції, орієнтовне відношення ціни DR і акції, а також сукупні витрати на реалізацію проектів.

Агенти з розміщення акцій є фінансовими установами, або групою фінансових корпорацій, які згідно договору з регулятором беруть на себе зобов'язання розмістити DR. В їх функції часто входить пошук покупця. Вони, за великим рахунком, є андерайтерами, або торговцями або банками, які купують або організовують розміщення DR. Агентами з розміщення зачасту є нерезиденти.

Іноземні депозитарні установи – це фінансові установи, які здійснюють обмін DR на акції корпорації.

Розглянемо як може випустити депозитарні, зокрема американські, акціонерні компанії з України. Спершу визначається банк-депозитарій у США. Сьогодні з товариствами працює лише Bank of

New York, або BNY, який надає список обраних зберігачів, що зареєстровані в Україні. Ними є такі банки, як Приватбанк і ПУМБ, де на рахунках депоновано фінансові інструменти, під які згодом випустять ADR. Варто зазначити, що відношення 1 ADR до кількості цінних паперів має бути чітко фіксованим. Потім документи на випуск ADR подається в Комісію з цінних паперів і фондових бірж США (SEC).

Недоліком цього процесу є те, що процедура носить лише реєстраційний характер в Україні, а іншої процедури просто не існує. При цьому таку практику прийнято в світі, оскільки допуск на інші фінансові ринки зазвичай регулюється національними комісіями, там, де ці розписки розміщено. Це означає, що є первинним не емітент, а сам ринок. Як засвідчує досвід, емітент іноді не знає, що на його акції випущені депозитарні розписки і вони знаходяться в обігу.

Висновки. Отже, вигоди для емітента від процесу розміщення DR є очевидною, зокрема: 1) підвищення іміджу підприємства, тобто про нього знатимуть на західних фінансових ринках; 2) продажі розписок є дієвими сигналами для стратегічних інвесторів; 3) більша вартість DR на західному ринку порівняно з акцією на внутрішньому. Якщо продаватимуться розписки, то це приведе автоматично до зростання цін на акції. Акціонери ж у цьому разі матимуть відповідні вигоди для себе.

Використання механізму депозитарних розписок, як свідчить існуючий досвід, не зможе одразу же сприяти залученню суттєвих інвестицій на західних ринках капіталу, але цей ефективний фінансовий інструмент для виходу на зазначені ринки має бути обов’язково використано. Сподіватимемося, що використання цього фінансового інструменту, а також практичний досвід інших держав допоможе акціонерним товариствам України залучити значні інвестиційні ресурси в економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Капленко О. І. Розвиток ринку депозитарних розписок. *Наукові праці НДФІ*. 2015. Вип. 2. С. 128–136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2015_2_11.

2. Коваленко Ю. М. Сучасні тенденції процесу сек’юритизації іпотечних активів. *Науковий вісник НУДПСУ.* 2010. № 1 (48). С.80 – 86.

3. Коваленко Ю. М. Фінансова система та фінансовий сектор: організаційно-інституційний підхід. *Фінанси України*, 2011, №4, С. 75–87.

4. Пересада А. А., Онікієнко С. В., Коваленко Ю. М. Інвестиційний аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. 134 с.

5. Петик М. І., Левус Н. М. Залучення фінансових ресурсів на фінансових ринках шляхом випуску депозитарних розписок. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.10. С. 258–264.

6. Попова А. В. Поняття, ознаки і класифікація депозитарних розписок. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка*. Юридичні науки. 2009. № 80. – С. 34–36.

7. Інноватика на фінансових ринках : монографія; авт. кол. : С. В. Онишко, Ю. М. Коваленко, В. В. Виговська [та ін.] ; за наук. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко / Ун-т держ. фіскальної служби України. Ірпінь, 2018. 466 с

Блохіна Марія Миколаївна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Чуницька Ірина Іванівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СПІВПРАЦІ БАНКІВ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки в умовах постійного посилення глобалізаційних процесів на ринку фінансових послуг супроводжується проникненням іноземних інвесторів та зростанням конкурентної боротьби на ринку, що зумовлює учасників фінансового ринку здійснювати постійний пошук ефективних механізмів конкуренції. У зв'язку з цим, фінансові організації повинні постійно працювати над перерозподілом джерел своїх доходів, розробляти та розвивати нові фінансові послуги. Так, одним із способів посилення конкурентних позицій виступає налагодження взаємовідносин між головними учасниками ринку фінансових послуг, зокрема, страховими компаніями та банківськими установами. Варто вказати, що співпраця страховиків та банків у формі bancassurance сприяє покращенню бізнес-процесів, збільшенню асортименту фінансових послуг та спрощенню процесу їх надання. Окреслене актуалізує потребу в дослідженні можливих форм та методів співпраці між страховими організаціями та банківськими установами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На українському фінансовому ринку bancassurance лише починає розвиватися. Так, окремі аспекти співпраці банків так страхових компаній висвітлені у працях таких вітчизняних науковців, як О. Агрес, О. Бутенко, О. Кальченко, В. Кремень, А. Лисиця, Н. Приказюк, Ю. Томашевський, П. Харламов. Досвід та механізми bancassurance у зарубіжних країнах є предметом дослідження багатьох фахівців та цілих дослідницьких центрів. Але питання можливості більш розширеного запровадження та використання bancassurance з метою збільшення прибутку та посилення конкурентних позицій для банків і страхових компаній досліджено ще недостатньо.

Турбулентність світового фінансового сектору часто спонукає фінансові установи до креативу — створення нових сервісів та продуктів, тримаючи їх у постійному тонусі, оскільки тільки таким чином фінансові установи здатні витримати конкуренцію[8, с.42]. Саме тому bancassurance може стати перспективною формою співпраці в контексті максимізації прибутку не тільки для обох сторін, а й для їх секторів економіки загалом.

Метою дослідження є окреслення сутності та основних форм bancassurance, обґрунтування доцільності співпраці банків і страхових компаній та визначення шляхів розвитку bancassurance.

Виклад основного матеріалу. Термін «bancassurance» виник у Франції наприкінці 60-х років XX століття. Раніше співробітництво банків зі страховими компаніями визначало німецьке слово «allfinanz», що дослівно означає «все з однієї руки». У Польщі застосовують також термін «банківсько-страхова група» [2, с.91]. В Україні bancassurance тільки починає розвиватися, але вже окремі аспекти розвитку «банкостархування» висвітлені в працях багатьох науковців, серед яких В. М. Кремень [5, с. 100] вважає, що bancassurance – це залучення банків у процес виробництва, маркетингу та розповсюдження страхових послуг.

Н. В. Приказюк у своїй праці «Страхова система України: теорія, методологія, практика» [6] зазначає: «Банкострахування – це юридично оформлена угода між банком і страховою компанією щодо задоволення потреб споживачів у страховому захисті (банківському обслуговування) через банківські (страхові) канали збуту». Крім багатьох визначень, спільною ознакою співробітництва банків зі страховими компаніями є черпання вигоди через обидві сторони у вигляді зисків [1].

На нашу думку доцільно вживати терміни «банкострахування» та «Bancassurance» як синоніми, адже Bancassurance виступає сучасним непрямим каналом збуту фінансових послуг та являє собою продаж страхових продуктів через банківські установи. Така співпраця є взаємовигідною для обох сторін, адже вона спрямована на збільшення прибутків та посилення конкурентоспроможності та довіри населення.

Аналізуючи досвід та результати співпраці банківських установ та страхових компаній можна стверджувати, що співпраця «…пропонує безліч переваг для клієнтів, одна з яких – зручність.

Банк – це єдине вікно для всіх фінансових потреб. Для банків і страхових компаній банківське страхування збільшує диверсифікацію доходів для банку та приносить більший обсяг і прибуток обом гравцям»[3, с. 15]. Також варто визначити яку вигоду отримує кожен суб'єкт окремо, так, банки мають змогу отримати додаткову комісійну винагороду, розширити клієнтську базу, знизити вартість послуг та можливість комплексного обслуговування всіх клієнтів, отримати доступ до страхових резервів страхової організації, мінімізувати власні ризики і зменшити витрати на ведення банківського бізнесу. Страхові ж компанії отримують можливість доступу до загальної бази клієнтів, можуть використовувати бренд або репутацію банку, також зменшують витрати фінансових ресурсів на просування та реалізацію страхових продуктів та підвищують ефективність роботи своїх мереж.

Дослужуючи різні форми співпраці страховиків та банків можна виділити серед них найбільш поширені:

1.Найпростіша або початкова форма співпраці, яка полягає у наданні страховою організацією послуг клієнтам банку, а також самому банку на договірних основах.

2. Форма агентських відносин, яка обумовлена розповсюдженням страхових послуг через банківську агентську мережу.

3. Кооперaційна форма співпраці, якій характерно утворення довговічного альянсу партнерів, при якому формується найбільш сприятливий у всіх галузях співпраці та полягає у координації спільного бізнесу на довготерміновій або постійній основі.

4. Форма контролю або злиття та поглинання, наприклад, поглинання шляхом скуповування достатнього пакету акцій для участі в управлінні страховою організацією або банківською установою надає змогу раціонально та ефективно використовувати канали продажів, розширювати і диверсифікувати продуктовий ряд та базу клієнтів. Ця форма є найбільш поширеною та ефективною серед інших форм, реалізованих світовими лідерами ринків фінансових послуг.

5. Форма фінансового супермаркету виступає найвищою фазою співпраці банків і страхових компаній та передбачає тісно інтегровані між собою стосунки не тільки на рівні фронт-офісних структурних підрозділів, а й на рівні загального бек-офісу.

Для подальшого дослідження співпраці банків та страхових компаній варто зробити SWOT аналіз співпраці досліджуваних установ з позиції банків та страхових організацій (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT аналіз співпраці банківських установ та страхових організацій

З позиції банків	
Переваги	*Недоліки*
Гарантійне повернення кредиту у випадку знищення заставного майна. Отримання нової депозитної бази. Збільшення асортименту пропонованих послуг. Висока рентабельність інвестицій	Додаткове навантаження на клієнта. Короткостро- кове збільшення витрат. Збільшення кількості довгострокових витрат. Інвестиції мають переважно довгостроковий характер та обмежену ліквідність
Потенційні вигоди	*Загрози*
Максимізація задоволення клієнта. Формування образа банку як частини фінансової групи. Оптимізація кредитних ризиків банку	Зв'язок ефективності банківського інституту із успішністю страхової компанії. Відсутність розуміння нового типу послуг у працівників банку. Ринкові та інвестиційні ризики
З позиції страхових компаній	
Переваги	*Недоліки*
Отримання нових каналів дистрибуції для своїх фінансових продуктів. Залучення фінансово-потужного партнера. Збільшення різноманіття пропонованих фінансових послуг	Короткочасне зростання видатків. Необхідність розміщення значних коштів на депозиті партнера. Відсутність диверсифікації джерел збуту. Залежність від ситуації на кредитному ринку
Потенційні вигоди	*Загрози*
Отримання лояльного клієнта. Фінансова допомога. Можливість отримання значної частки ринку. Можливість доступу до баз даних.	Тиск банківської установи. Повна залежність від видачі кредитів. Обмеження для інвестицій страховика

Джерело: [4, с.136].

Проаналізувавши ряд переваг, недоліків, можливих вигід та загроз bancassurance, можемо зробити висновок, що дана співпраця є надзвичайно вигідною не тільки з обох сторін, для банків це отримання значної частини фінансових прибутків від розміщення фінансових резервів, для страховиків – зростання частки ринку, що у довгостроковій перспективі зрівняє вагомість обох учасників, а також зменшення витрат на просування цих послуг та підвищення ефективності власних мереж, а й для споживачів відповідних фінансових продуктів у контексті зручності отримання якісних послуг чи то в банківській установі, чи то у страховій компанії.

Досліджуючи досвід іноземних країн можна стверджувати, що «…найбільш багатий прикладами успішних проєктів bancassurance досвід Франції, Великобританії, Іспанії, Португалії, Італії і Бельгії, а також Швейцарії…Реалізація страхових продуктів за допомогою банківської мережі стала природним вибором для масового споживача, який шукає прості, доступні та недорогі продукти від надійного фінансового інституту» [7, с. 16]. Також, варто зазначити, що вже більше 70% європейських банків реалізують страхові продукти через свої канали збуту, і лише близько 40% страховиків пропонують банківські послуги. Так, на противагу українським банкам, іноземні – отримують досить велику частину прибутку від продажу страхових продуктів.

Варто зазначити, що вперше в Україні bancassurance запровадив «Райффайзенбанк Україна» спільно з компанією «Інго-Україна» у 2005 році. [2, с. 94]. Сьогодні ж серед топ-банків, які застосовують bancassurance є банки: Аваль, Кредитбанк Україна, Надра, Ощадбанк, Правекс-банк, Приватбанк, Промінвестбанк, Райффайзенбанк Україна, ТАС-Комерцбанк, Укргаз, Укрсоцбанк. Але на відміну від іноземних банків, де bancassurance полягає у реалізації страхових продуктів банками та страховиками на однаковому рівні та споживачам страхових послуг не має різниці де придбати дані фінансові продукти, в Україні bancassurance тісно ж пов’язаний зі страхуванням предмета застави.

Підсумовуючи, вважаємо за потрібне окреслити основні проблеми розвитку та стабільного функціонування bancassurance в Україні, так умовно їх можна поділити на чотири підгрупи, серед яких законодавчі (нормативно-правове регулювання діяльності досліджуваних установ та питання ефективного нагляду щодо їх діяльності); кон’юнктурні (значна ступінь залежності страхових організацій від банків; невідповідність обсягів страхових і банківських операцій; фінансові коливання у діяльності страховиків, що становить перешкоду до прийняття на страхування ризики банківських установ); проблеми інформаційно-технологічної характеру (програмно- технічне забезпечення банків не завжди може реалізувати страхові продукт, занизький рівень автоматизації бізнес-процесів страхових організацій у порівнянні з банківськими установами); проблеми організації взаємовідносин зі споживчами страхових продуктів (недостаній рівень прозорості акредитації страховиків у банках тощо).

Висновки. Bancassurance в Україні є досить перспективним напрямком та поступово розвивається, але на жаль, далеко не в класичній

його формі, де банк виступає повноцінним каналом збуту страхових продуктів, а лише найчастіше у формі страхування предметів застави. Зарубіжний досвід bancassurance свідчить про те, що продаж страхових продуктів у банку сприймається споживачами як абсолютно звичайна практика та не створює різниці між придбанням страхових продуктів в банку або у страховій компанії. Варто зазначити, що співпраця банків та страховиків вигідна не лише для обох сторін, а для їх клієнтів, адже споживачі отримують повний набір послуг з максимальним комфортом та додаткові канали доступу до страхових послуг, тобто придбати поліс у будь-якому зручному офісі страхової компанії чи банку.

За сучасних умов подальший розвиток співпраці банків та страховиків може стати потужним підґрунтям для стабільного зростання фінансового ринку, формування прозорих фінансових відносин, де головним пріоритетом буде захист інтересів споживачів даних послуг та зміцнення їх довіри до відповідних інституцій, а також покращення добробуту населення та країни вцілому. Тому варто окреслити основні рекомендації у напрямку розвитку bancassurance в Україні: вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності банківських установ та страхових організацій, встановлення єдиного мегарегулятора на ринку, забезпечення прозорості та передбачуваності державної політики щодо ринку фінансових послуг, а також ведення «чесної гри» зі сторони страховиків та банків, що в свою чергу призведе до збільшення довіри населення да цих фінансових посередників, поліпшення стану інвестиційного клімату та економіки загалом, а також зниження вартості кредитних ресурсів для створення підґрунтя у розвитку банкострахування в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bednarczyk H. T. & Korzeniowska A. Sektor bankowy i ubezpieczeniowy w dobie niestabilności. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. 2018. s. 35–36.

2. Агрес О. Г., Тимків І. М. Економічна сутність співпраці банків та страхових компаній. *Економічний вісник № 3*. 2019, с. 91-98.

3. Агрес О. Г.,Томашевський Ю. М. Bancassurance як вигідна модель співпраці банків і страхових компаній. *Економічний вісник №5 Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020, с. 13-21.

4. Кальченко О., Лисиця А. Сучасні тенденції та перспективи розвитку банківськострахової інтеграції в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління №1 (13)*. 2018. с.132-133.

5. Кремень В. М. Особливості використання концепції «bancassurance» у діяльності фінансових конгломератів. *Економічний простір №20*. 2008. с. 99–106.

6. Приказюк Н.В. Страхова система України: теорія, методологія, практика. Монографія. Київ. Логос, 2017. 611 с.

7. Харламов П., Бутенко О. Гонка на виживання: рейтинг страхових компаній. Mind. 2019. URL: https://mind.ua/publications/20172756-gonka-na-vizhivannya-rejting-strahovih-kompanij-2019>

8. Чуницька І. І. Напрями нарощування і реалізації інфраструктурного потенціалу фінансового ринку у довгостроковій перспективі. *Економіка та держава №. 7.* 2020. с. 41-49.

Болдова Юлія Андріївна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

ПОШИРЕННЯ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Активізація та прискорення діджиталізації, перехід до електронних форм діяльності і формування інтерактивних способів взаємодії на фінансових ринках України дозволить не лише пожвавити внутрішній ринок, а й активізувати міжрегіональну та міжнародну інтеграцію у тому числі і на ринку страхових послуг.

Перехід до Інтернет-страхування сприятиме адаптації та впровадженню сучасних зарубіжних практик взаємодії на ринку страхових послуг, що дозволить пришвидшити приведення його до стандартів і якості розвинутих зарубіжних ринків. Також варто зауважити, що впровадження Інтернет-страхування призведе до зменшення страхового шахрайства та недобросовісної конкуренції.

Інтеграція національного ринку страхових послуг до міжнародного дозволить значно оздоровити вітчизняний ринок та підвищити рівень страхової культури всіх суб'єктів ринку страхових послуг. Отримані на ринку страхових послуг додаткові вільні фінансові ресурси будуть спрямовані на фінансовий ринок України у вигляді інвестиційних або позикових коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню теоретичних засад та особливостей розвитку Інтернет-страхування присвячені праці таких зарубіжних учених-економістів і фінансистів: І. Айзена, А. Бекета, О. Введенського, Н. Геращенко, М. Кляйна, Р. Купера, С. Смірнова, Н. Хофмана, А. Юрасова та інших. Питання вивчення шляхів подальшого розвитку ринку страхування знайшли відображення і в працях провідних вітчизняних учених, а саме: Л. Алексеєнко, В. Базилевич, Н. Внукова, Л. Временко, Ю. Вергелюк, Л. Діденко, О. Гаманкова, О. Залєтов, Т. Моташко, С. Навроцький, Л. Нечипорук, С. Осадець, Р. Пікус, Н. Ткаченко, О. Філонюк, Т. Яворської та інших.

Але постійного вивчення та дослідження вимагають нові форми страхової взаємодії та шляхи подальшого розвитку страхового ринку України.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення та вивчення шляхів поширення інтернет-страхування на ринку страхових послуг України.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні інтернет-страхування в Україні вже є механізмом забезпечення захисту суспільства від непередбачуваних обставин, що носять негативний характер, але ще не користується популярністю серед населення через високі ціни на послуги самого страхування. Зважаючи на те, що страхування потребує все більшого поширення серед населення, постає проблема вивчення потреб та вимог часу для реалізації політики страхових послуг які будуть клієнтоорієнтованими, доступними та оперативними у своїй реалізації. Всі вищезазначені передумови вказують на розвиток Інтернет-страхування [1].

Для того, щоб страхування ставало все більш популярним варто активізувати розвиток п’яти основних напрямків.

Першим напрямком є чітка орієнтація на клієнта. Потреби страхувальників стають все більш унікальними та індивідуальними. Перспективи зростання полягають не у розробці стандартизованих страхових продуктів, а у пошуку нових рішень та нішевих продуктів.

Другим напрямом розвитку є поява нових конкурентів. На сьогодні у розвинутих країнах ступінь втручання держави у страховий ринок поступово знижується, що призводить до значного притоку конкурентів до цієї галузі, особливо на ринки масових видів страхування, таких як страхування автотранспорту та окремі види майнового страхування. Будь-яка компанія, що має достатній капітал, широке коло клієнтів та широковідому торгову марку є потенційним постачальником страхового захисту. Такий стан речей змушує страховиків дбати про власне ім’я, престиж своєї торгової марки та загальну репутацію на ринку [2; 3].

Третім стає перехід до компетентнісного підходу у страхові справі. Страховики стають експертами на теренах оцінки ризику, а для фізичних осіб стають консультантами по розробці планів пенсійного забезпечення. Стара традиційна страхова компанія перетворюється на складну організаційну структуру, що спеціалізується на розробці заходів безпеки та запобіганні збитків. Враховуючи такі

тенденції, відділення що надають послуги з особистого страхування багатьох провідних страхових компаній світу вже почали впроваджувати програму «Help Point» на багатьох ринках. Страховики стають інстанцією, що може допомогти у широкому колі проблем, що можуть виникнути на всіх етапах співпраці. Тепер не грошове відшкодування грає найбільшу роль при виборі страхової організації, а компетентність страховика, його персоналу [3].

Наступною тенденцією розвитку страхового ринку є поява новітніх каналів аквізиції страхової послуги. Страхувальники стають все більш вимогливими, вони потребують отримання страхового захисту у будь-який час та у будь-якому місці. Відбувається зростання ролі таких каналів аквізиції страхової послуги як: телефон, мережі автоматизованих продавців та, насамперед, мережі Інтернет. Також зростає роль взаємопов'язаних каналів продажу, що може виявлятися, наприклад, у автоматизованому продажі полісу страхування при купівлі автомобілю або отриманні візи для виїзду закордон. Сім із десяти страховиків вважають, що зростання темпів аквізиції страхових договорів буде сильно залежати від електронних засобів зв'язку.

Останнім напрямом розвитку є розвиток технологій. Одним з найважливіших завдань страховиків усього світу є необхідність якомога глибше розуміти потреби власних клієнтів. Це, в свою чергу, означає підвищення долі інвестицій у засоби електронного зв'язку та банки даних в інвестиційному портфелі страхової компанії. Як приклад можна навести Великобританію, де страховики самостійно збирають інформацію у своїх клієнтів про приблизний рівень збитків у разі масового стихійного лиха. Така система дозволяє значно знизити відсоток махінацій зі страховим відшкодуванням та значно знизити заявлені збитки, у порівнянні із традиційними механізмами сповіщення страховика про страховий випадок. Така система взаємодії із страхувальниками стала можливою за рахунок створення бази даних клієнтів з прив'язкою їх до певних географічних координат на електронній карті місцевості. Найбільший потенціал для подальшого розвитку страхового ринку зберігає мережа Інтернет, що останнім часом стає набагато складнішим явищем, ніж просто засіб передачі різноманітної інформації.

Для страхової компанії, страхового брокера або агента відбувається значне зменшення витрат та підвищення ефективності, в тому числі скорочення витрат на ведення паперового документообігу та

пришвидшення окремих бізнес-процесів за рахунок використання сучасних технологій та мережі Інтернет. Зокрема, подання клієнтами документів в електронному вигляді та автоматичне приєднання до їх особового запису дозволяє зменшити витрати часу на ведення справ клієнтів та є підтвердженням часу та повноти наданої інформації, що може стати вирішальним моментом у вирішенні окремих спорів [2].

Впровадження систем самообслуговування для клієнтів – це можливість запропонувати зручний механізм обміну інформацією та управління. Також такий принцип роботи дозволяє залучити клієнтів до участі в окремих бізнес-процесах, що надає їм відчуття активної участі. Для клієнта немає необхідності витрачати час на відвідування фізичного офісу страховика для взаємодії з ним, оскільки використання «власного кабінету», тобто спеціалізованого інтерфейсу персоналізованої взаємодії користувача та інформаційної системи, на сайті страхової компанії або спеціалізованого додатку є простішим та займає менше часу.

Сучасні дослідження вказують на те, що більше 85% операцій можуть бути виконані страхувальником без допомоги співробітників страхової компанії. Це звільняє співробітників страхової компанії від таких рутинних занять, як пошук та адміністрування документів та доказів у страхових справах. В таких умовах персонал може зайнятися нестандартними страховими випадками, обслуговуванням VIP клієнтів та розробкою індивідуалізованих умов страхового захисту.

Використання Інтернет-технологій може призвести до пожвавлення розвитку страхового шахрайства, проте, також, дозволяє пришвидшити перевірку отриманих від клієнта даних із інших джерел та баз даних. Окремі гравці інформаційного та страхового ринку, такі як «IIL» (Insurance Initiatives Limited), та «LexisNexis», що діють на ринках Великобританії та США відповідно, почали взаємодію із великими розробниками програмного забезпечення задля отримання єдиного програмного продукту та бази даних, що стануть одним із технологічних елементів при впровадженні Інтернет-страхування.

Такий програмний продукт дозволить отримувати повну інформацію про клієнта в режимі реального часу, що сприятиме виявленню потенційних шахраїв, які вже вимагали від страхових компаній відшкодування неіснуючих збитків або навмисно їх завдавали. Окремим

функціоналом даного рішення є більш швидке формування тарифних політик для сумлінних клієнтів та розрахунок додаткових премій і бонусів для них.

Системи самообслуговування також створюють певний персоналізований Інтернет-слід, тобто набір персональних даних, що розкривають уподобання, звички та інтереси користувача, на основі його поведінки в мережі Інтернет, котрий може бути використаний страховими компаніями та страховими посередниками в рамках створення та пропозиції індивідуалізованих страхових рішень, додаткових опцій до вже існуючих договорів. Додатково така інформація може бути використана для покращення функціонування Інтернет-страхування як набору інструментів, базуючись на специфічних вимогах клієнтів.

Останні розробки та дослідження дозволяють представникам страхового ринку отримати доступ до так званих Big Data або «великих даних» - новітнього тренду, що відноситься до зростаючих об'ємів цифрової інформації, що генерується та зберігається, а також підпадає під дію різноманітних алгоритмів аналізу даних, що розроблені для виявлення значущих аспектів. Їх дослідження та систематизація дозволяють отримати більш повну картину поведінкових аспектів діяльності як кожного окремого клієнта так і їх груп, тобто надає потенційну можливість більш якісно задовольнити вимоги клієнтів, удосконалити існуючі та розробити новітні продукти. Дослідники Amazon, найбільшої у світі за обігом компанії, що продає товари та послуги через Інтернет, та Spotify, одного із перших сервісів легального стримінгу музичних композицій, вважають, що інформація про вже куплені блага дозволяє більш ефективно пропонувати клієнтам наступні можливі придбання для доповнення або покращення експлуатаційних характеристик існуючих [4; 5].

Новинки у галузі Інтернет-страхування дозволяють автоматизувати більшість процесів, а це і оформлення страхового договору, і андерайтинг стандартизованих продуктів, і контроль за сплатою страхової премії, і контроль документообігу, тощо.

Впровадження інновацій та новітніх технологій у діяльність страховика дозволяє знизити витрати робочої сили на адміністрування страхових справ та процесів відшкодування, а для клієнта зменшити кількість вимушених контактів з представниками страхових структур та полегшити адміністрування власних страхових полісів.

За даними останніх досліджень, щорічний Інтернет-оборот світового страхового ринку становить 800 млн. доларів, що становить 8-10 % від загального обсягу Інтернет-продажів. В даний час 7% доходів страхових компаній припадає на електронну комерцію. За прогнозами аудиторської фірми «PricewaterhouseCoopers» ця цифра в 2020 р. досягне 20%. А частка страховиків, які через Інтернет підтримують зв'язок зі своїми клієнтами та залучають нових, за той же період зросте з 11% до 70%. Зважаючи на динаміку загальних Інтернет-надходжень такий прогноз є цілком обґрунтованим.

Висновки. Основний фінансовий ефект від впровадження Інтернет-страхування у процеси взаємодії суб'єктів ринку страхових послуг полягає у зменшенні витрат людино-годин на проходження трьох основних бізнес-процесів, а саме продажу страхового договору, урегулювання збитків та адміністрування страхових премій, зменшення кількості етапів кожного процесу. Страхова компанія може отримати економію у 4,8 години в процесі продажу страхового договору, 4,3 години у процесі урегулювання збитків та 14,3 години у процесі адміністрування страхових премій.

Використання Інтернет-страхування у процесі продажу страхових продуктів ОСЦПВВНТЗ та КАСКО дозволяє підвищити фінансову ефективність на 78%. Розроблена методика дозволяє оцінити вплив Інтернет-страхування на фінансову ефективність як за кожним окремими продуктом, так і за їх сукупністю. Виявлено, що основою підвищення фінансової ефективності використання Інтернет-страхування, є відмова від витрат на оплату послуг страхових посередників та заміна їх витратами на залучення унікальних відвідувачів сайту страховика.

Перспективними напрямами інституційно-правового регулювання Інтернет-страхування на ринку страхових послуг України встановлено необхідність законодавчого визначення Інтернет-страхування, правового статусу договорів страхування в електронній формі та створення додаткових суб'єктів страхового ринку в особі страхових репозитаріїв і страхових агрегаторів. Надані пропозиції охоплюють основні можливі шляхи розвитку ринку страхових послуг України в процесі використання Інтернет-страхування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богріновцева Л. М., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. №31. С. 174–178.

2. Болдова А.А. Страхування в Україні: огляд вітчизняного ринку [Електронний ресурс] / А.А. Болдова, Н.О. Пухальська, Т.І. Паламарчук // Приазовський економічний вісник. – 2018. – №3 (08). – Режим доступу до ресурсу: http://pev.kpu.zp.ua/vypysk-3-0887.

3. Діденко Л.В. Аналіз сучасного стану страхового ринку України / Л.В. Діденко, А.С. Пужакова // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: Збірник наукових праць (фахове видання України). – 2018. № 15 (57). С. 55-60.

4. Ерастов В.І. Інтернет-страхування на ринку страхових послуг України / В.І. Ерастов // дис на здобуття наукового ступеня к. екон. наук. – 2018. Київ. С. 281.

5. Ерастов В.І. Зарубіжний досвід впровадження Інтернет-страхування як частини реінжинірингу страхових бізнес процесів / В.І. Ерастов // Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції: «Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України». – К.: «Логос», 2015. С. 83-86.

6. Залетов О.М. Страхування в Україні: практичні поради у питаннях та відповідях / О.М. Залетов - К.: Центр комерційного права. – 2003. – 69 с.

Браунагель Андрій Валерійович,
студент групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Чуницька Ірина Іванівна,
д.е.н., професор, кафедри фінансових ринків

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах кредитна спілка являє собою невід'ємну та особливу складову фінансової системи ринкового типу. Принципи організації, завдання, мета та функції роблять кредитні спілки відособленими від інших інститутів фінансового ринку, а також вносять характерні особливості у їх відносини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблему діяльності кредитних спілок досліджувало чи мало науковців, серед вітчизняних науковців доцільно виділити наступних: Савлук М. І., Загородній А.Г., Венгуренко Т. Г., Дадашев Б.А., Чуницька І.І., Туган-Барановський М. І., Осадець О. М., та інші. Зазначимо, що через інтенсивний розвиток економіки, політично-економічну нестабільність в Україні та світі, динамічну зміну правил ринку, проблема діяльності кредитних спілок залишається недослідженою.

Метою дослідження є на основі теоретичного аналізу визначити основні аспекти діяльності кредтнних спілок.

Виклад основного матеріалу. Кредитні спілки орієнтовані переважно на надання фінансових послуг домогосподарствам, дрібним підприємцям і фермерам, малозабезпеченим категоріям населення. Значна частка кредитних спілок, зокрема у сільській місцевості, здійснює діяльність у межах одного адміністративного району, спрямовуючи акумульовані власні ресурси лише на економічний та соціальний розвиток територіальної громади, яка стримує розвиток установи за рахунок власного обмеженого потенціалу.

Головним нормативно-правовим документом, який чітко визначає права та обов'язки членів кредитної спілки, організаційно-правові засади створення, а також діяльності кредитних спілок та їх об'єднань – є Закон України «Про кредитні спілки» [1]. Відповідно до Закону

України «Про кредитні спілки»: «Кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах, яка має на меті задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні, а також наданні фінансових послуг шляхом об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки» [1]. Важливо зазначити, що сьогодні серед науковців відсутній єдиний підхід до визначення поняття «кредитна спілка», відповідно у таблиці 1 подано ряд визначень даного поняття.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «кредитна спілка»

Автор	Визначення поняття «кредитна спілка»
Савлук М. І.	«визначає кредитні спілки як відповідний підвид інвестиційних небанківських фінансових інститутів, зазначає, що у класифікації західних економістів кредитні спілки належать до групи депозитних фінансових посередників».
Загородній А.Г.	«це громадська організація, яка створюється на добровільних засадах з метою фінансового та соціального захисту її членів шляхом залучення їхніх особистих заощаджень для взаємного кредитування».
Дадашев Б.А.	«це неприбуткова організація, яка є заснована фіз. особами на кооперативних засадах та передбачає задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні, а також наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки».
Туган-Барановський М. І.	«Кредитные кооперативы, задача которых сводится к распределению между членами денег, получаемых ими путем кредита со стороны, под ответственностью всех членов кооператива»

Джерело: складено автором на основі [2-4]

Кредитні спілки створюються на основі відповідного кола осіб, які ініціюють розвиток спільного проєкту розвитку кредитних спілок, членами яких можуть бути як громадяни України, іноземці, так і особи без громадянства та інші, хто проживає відповідно на території України. Кожен член кредитної спілки попри розмір депозиту має відповідну можливість єдиного голосу під час голосування щодо вирішення управлінських, а також загальних питань [5].

Зазначимо, що станом на 31.03.2020 у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося загалом 335 кредитних спілок, а також

407 їх відокремлених підрозділів [6]. Основні результати діяльності та динаміка основних показників кредитних спілок подано в таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

Показник	Станом на 31.03.2018	Станом на 31.03.2019	Станом на 31.03.2020	Темпи приросту, %	
				31.03.2019/ 31.03.2018	31.03.2020/ 31.03.2019
Кількість зареєстрованих кредитних спілок	375	355	335	-5,3	-5,6
Кількість членів КС , (тис. осіб)	566,2	490,2	460,9	-13,4	-6
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках, (тис. осіб)	21,6	20,8	20,4	-3,7	-1,9
Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори, (тис. осіб)	131,8	121,8	113,3	-7,6	-7
Загальні активи, (млн. грн.)	2 233,2	2 426,5	2 542,9	8,7	4,8
Капітал, (млн. грн.)	1 079,2	1 077,5	1 017,8	-0,2	-5,5
Кредити, надані членам КС (залишок на кін. періоду), (млн.грн.)	1 966,4	2 199,8	2 348,5	11,9	6,8
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кін. періоду), (млн. грн.)	984,7	1 121,2	1 320,8	13,9	17,8

Джерело: складено автором на основі [6]

Зазначимо, що за кількістю членів кредитних спілок лідирують такі області як: Івано-Франківська (57,2 тис. осіб), Львівська область

(56,7 тис. осіб), м. Київ, а також Київська обл. (46,6 тис. осіб), також Дніпропетровська область (35,7 тис. осіб) та Закарпатська (30,3 тис. осіб). Лідерами за розмірами активів є кредитні спілки у наступних регіонах: м. Київ та Київська область (374,2 млн. грн.), Херсонська область (354,6 млн. грн.), Івано-Франківська область (324,3 млн. грн.), Львівська (258,5 млн. грн.), а також Харківська (214,9 млн. грн.). Доцільно зазначити, що за результатами І кварталу 2020 року більше половини кредитних спілок (126 кредтні спілки (53,2%)) об'єднує кількість членів – до однієї тис. осіб. Значна частина кредитних спілок (102 (43%)) об'єднує від однієї тисячі до десяти тисяч членів [6].

Важливо зазначити, що згідно з чинним законодавством капітал кредитної спілки складається з резервного, пайового та додаткового капіталів, а також до нього належить ще залишок нерозподіленого доходу спілки, капітал кредитної спілки не може бути меншим десяти відсотків від суми її загальних зобов'язань. У свою чергу, майно кредитної спілки формується за рахунок: обов'язкових пайових, вступних та інших внесків членів кредитної спілки (за виключенням внесків на депозитні рахунки); доходів від придбаних кредитною спілкою державних ЦП; плати за надання своїм членам кредитів, а також інших послуг, та доходів від провадження інших видів статутної діяльності; грошових та інших майнових пожертвувань, грантів, благодійних внесків, безоплатної технічної допомоги як юридичних, так і відповідно фізичних осіб, у тому числі іноземних; інших надходжень, не заборонених чиним законодавством України. Майно кредитної спілки є безпосередньо її власністю. Кредитна спілка володіє, користується, а також розпоряджається належним їй майном відповідно до закону та власного внутрішнього статуту [19].

Характеризуючи кредитні спілки, як учасників ринку фінансових послуг, доцільно зазначити, що функціонування фінансового ринку полягає безпосередньо в тому, що тимчасово вільний капітал, який загалом перебуває у формі державних органів, суспільних заощаджень, підприємств, фінансових ресурсів населення, не витрачений на споживання, а також реальне інвестування, залучається суб'єктами фінансового ринку для подальшого ефективного використання в економіці країни.

Загалом фінансові послуги в Україні можуть надавати як банківські установи, так і відповідно небанківські, які, у свою чергу, поділяються на кредитні установи та інші фінансові установи – зокрема

кредитні спілки. З метою кращого розуміння місця кредитних спілок у структурі ринку фінансових послуг, доцільно розглянути структуру ринку (рис. 1).

Особливість діяльності кредитних спілок полягає в тому, що вони, на відміну від інших фінансово-кредитних посередників, у тому числі і банківських установ, не ставлять за головну мету максимізацію прибутку. Дана обставина дає можливість здешевити вартість кредитних ресурсів кредитної спілки. Окрім того, кредитні спілки обмежуються переважно лише декількома видами операцій, зокрема: видають позики своїм членам і приймають вступні й членські внески, а також депозитні внески. Саме тому адміністративні витрати кредитних спілок менші, ніж у банківських установах, у яких перелік послуг значно ширший, що, збільшує відповідно витрати банків на обслуговування клієнтів та на управління банківською установою.

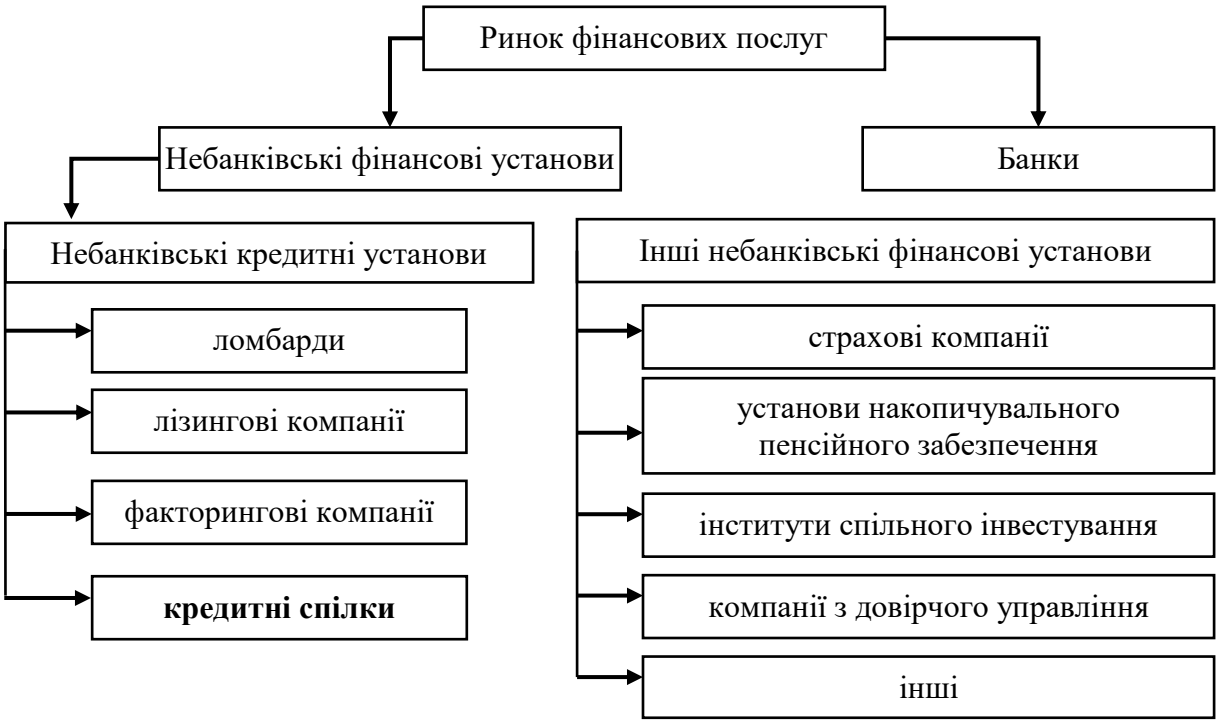

Рис. 1. Місце кредитних спілок у структурі фінансового ринку
Джерело: складено на основі [5, 8]

Висновки. Отже, особливість кредитної спілки, як суб'єкта ринку фінансових послуг, серед інших учасників ринку фінансових послуг полягає в тому, що єдиним завданням кредитної спілки є забезпечення найдешевшими послугами членів спілки за рахунок акумульованих ними ж необхідних фінансових ресурсів. Кредитна спілка характеризується вузькою спеціалізацією щодо можливих

напрямів використання заощаджених фінансових ресурсів. Отримані в результаті надання позик кошти кредитних спілок становлять відповідно дохід кредитних спілок, який у свою чергу і спрямовується на формування фондів та нарахування відсотків відповідно до сум внесків членів кредитної спілки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2908.

2. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2005. – 713 с

3. Кредитні спілки в Україні : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / ДВНЗ "Укр. акад. банк. справи Нац. банку України"; [уклад.: Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко]. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. – 196 с.

4. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации[Електронний ресурс] / М. И. Туган-Барановский. – Режим доступу: http://coop.at.ua/news/m_tugan_baranovskij_socialnye_osnovy_kooperacii/2012-07- 23-5.

5. Венгуренко Т. Г. Сутність функціонування кредитних спілок в Україні / Т. Г. Венгуренко, С. В. Гончар. // Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. – 2020. – №2. – С. 123–127.

6. Підсумки діяльності кредитних спілок за І квартал 2020 року [Електронний ресурс] // Нацкомфінпослуг. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_1-kv-2020.pdf.

7. Осадець О. М. Кредитні спілки на ринках фінансових послуг України : дис. канд. ек. наук : 08.00.08 / Осадець О. М. – Чернівці, 2019. – 224 с.

8. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 20.07.2014 р. № 2664-III. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14.

Бутко Антон Олегович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Береславска Олена Іванівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВАЛЮТНОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації, демонструє складне переплетіння взаємозалежності економік, нарощування рівня відкритості каналів міжнародної торгівлі, руху фінансових капіталів та інтеграції національних валютних ринків, посилюється увага до питань валютного регулювання та валютного нагляду особливо в таких країнах, як Україна.

В Україні рівень відкритості економіки у 2020 році є достатньо високим і складає близько 50%, а рівень зовнішнього фінансового боргу наближається до показника 80% від ВВП, що потенційно є загрозливим для динаміки обмінного курсу гривні, так як, по-перше, імпорт перевищує експорт і це впливає на стабільність курсу; по-друге, відплив фінансового капіталу у разі світових криз у рази підвищує попит на іноземну валюту і це сприяє спочатку девальвації обмінного курсу гривні, а потім і високій інфляції.

Для того, щоб ситуація на вітчизняному валютному ринку залишалася стабільною, а курс гривні не девальвував, монетарні органи влади у своїй практичній діяльності використовують валютне регулювання і валютний нагляд.

Подальший розгляд актуальних питань валютного регулювання та валютного нагляду потребує розглянути різні підходи науковців до даних понять та визначитися з авторським тлумаченням. Основні теоретичні та практичні аспекти валютного регулювання та валютного нагляду розглядалися у працях таких відомих науковців, як О.Береславська, О.Дзюблюк, В.Козюк, Р.Манделл, О.Петрик, Дж.Робінсон, В.Юрчишин та інші. Кожний автор має власне бачення, проте найбільш ємним, що всебічно характеризує поняття “валютне регулювання”, є підхід О.Береславської, яка під “валютним регулюванням”

розуміє форму і спосіб управляння валютними відносинами та систему методів і інструментів регулювання динаміки валютного курсу [1, с.162].

Стосовно поняття "валютний нагляд", то необхідно зазначити, що до прийняття Закону України "Про валюту і валютні операції", дане поняття не було популярним і майже не досліджувалося науковцями. В основному розглядався валютний контроль, який представляє собою використання різних законодавчих і економічних інструментів для регулювання діяльності суб'єктів на валютному ринку. З прийняттям зазначеного закону поняття "валютний контроль" було замінене на поняття "валютний нагляд". Згідно закону під валютним наглядом розуміється система заходів, спрямованих на забезпечення дотримання суб'єктами валютних операцій та уповноваженими установами валютного законодавства [3, п.3. ч.1 ст.1]. Реалізація зазначеної системи заходів покладається на органи та агентів валютного нагляду, серед яких Національний банк України, Державна фіскальна служба України (зараз Державна податкова служба України) та уповноважені установи, що підзвітні НБУ (банки, філії іноземних банків, небанківські фінансові установи, оператори поштового зв'язку, які отримали відповідну ліцензію.

Отже, валютне регулювання і валютний нагляд в Україні спрямовані на забезпечення стабільної роботи валютного ринку та запобігання шокових коливань обмінного курсу гривні [2, с.53].

Система валютного регулювання та валютного нагляду в Україні формувалася та розвивалася протягом 1992-2019 років. За цей час відношення держави до завдань і методів проведення валютної політики не раз переглядалося, що часто призводило до радикальних змін в цій системі. Зокрема, початок формування системи валютного регулювання та нагляду характеризувався переважанням ліберальних підходів до здійснення валютних операцій та управління валютними потоками. Виразом ліберальних принципів валютного регулювання та нагляду був дозвіл всім підприємствам та об'єднанням здійснювати зовнішньоекономічну діяльність без спеціального дозволу і фактично вільний доступ безпосередньо на валютний ринок. У середині 1992 року були зняті обмеження на вивіз готівкової іноземної валюти з країни фізичними особами. За відсутності інституційної бази і дієвих методів валютного регулювання і нагляду внаслідок лібералізації зовнішньоекономічних і валютних відносин відбувся масовий відплив

вітчизняного капіталу з країни. Неповернення валютної виручки у 1992-1993 роках складало, за оцінками науковців, майже 50% від суми обсягу експортованих товарів [1, с.220].

Вільний доступ до валютного ринку та неповернення валютної виручки спричинило дефіцит іноземної валюти і це сприяло надмірній девальвації національної грошової одиниці. Тому протягом 1993-1998 років система валютного регулювання та нагляду набула жорсткого характеру. Національний банк України разом з урядом встановили жорсткі обмеження на доступ до проведення валютних операцій їх суб'єктами. Перш за все, купувати і продавати іноземну валюту отримали можливість тільки банківські установи. Крім цього, було введено обов'язковий продаж іноземної валюти на ринку з метою формування міжнародних резервів та уникнення дефіциту на внутрішньому ринку. Також курс національної грошової одиниці спочатку жорстко фіксувався до долару, а потім мав плавання в межах встановленого валютного коридору. Банки, через які виводилася валюта за кордон, позбавлялися валютної ліцензії. Також у 1993 році було підписано Декрет КМ України "Про систему валютного регулювання та валютного контролю", який діяв аж до прийняття закону про валюту у 2019 році.

Фінансова криза, що розпочалася у кінці 1997 року у Південно-Східній Азії та розповсюдилася на всі країни, сприяла до використання НБУ ще більш жорстких методів та інструментів валютного регулювання та валютного нагляду. Банки та їх клієнти обмежувалися у доступі до купівлі валюти шляхом використання адміністративних інструментів (прийняття нормативно-правових актів обмежувального характеру) та введення 75% обов'язкового продажу іноземної валюти на ринку. Ситуація в економіці України була надзвичайно складною (падіння ВВП, висока інфляція та стрімка девальвація гривні), тому система валютного регулювання і нагляду була спрямована на припинення знецінення курсу національної валюти та приборкання інфляції.

Стабілізація в економіці України розпочалася з 2000 року і спостерігалася до нової фінансової кризи у 2008-2009 роках. У цей період система валютного регулювання і валютного нагляду була частково лібералізована. Зокрема, втратили чинність деякі нормативно-правові акти НБУ щодо обмеження доступу банків та їх клієнтів до купівлі іноземної валюти на ринку. Також було відмінено обов'язковий продаж валюти експортерами. Для регулювання операцій на валютному

ринку активно почали використовуватися економічні методи та інструменти. Основним з них були — проведення валютних інтервенцій та управління міжнародними резервами. Їх ефективне використання дозволило нагромадити валютних резервів у 2007 році більше 32 млрд. дол. США.

Фінансова криза, що розпочалася в США та розповсюдилася на всі країни світу, негативно позначилася на економіці України. У 2008-2009 роках спостерігався великий відплив капіталу, у тому числі й спекулятивного іноземного, що знову спричинило девальвацію гривні через великий попит на іноземну валюту. За девальвацією почалося падіння ВВП та зростання інфляції. Тому система валютного регулювання та нагляду з більш ліберальної перетворилася на більш жорстку. Було знову введено обов'язковий продаж валюти експортерами на рівні 70%, адміністративно встановлено обмеження на купівлю іноземної валюти на ринку, заборонялося авансування імпортних операцій з метою запобігання виведення валюти за кордон.

Зняття обмежень на проведення валютних операцій та повернення до більш гнучкої системи валютного регулювання і валютного нагляду припадає на 2012-2013 роки. Проте вже з початку 2014 року і аж до 2016 року відбулося знову повернення до жорсткої системи валютного регулювання і нагляду. Це було обумовлено спочатку політичними, а потім економічними чинниками. Воєнні дії спричинили суттєвий відплив капіталу з України, що призвело до девальвації гривні на 260% та втрати левової частки валютних резервів. З 20,4 млрд. дол. у 2013 році резерви скоротилися до катастрофічної позначки у 7,5 млрд. дол. у 2014 році, або на 63,1%. Це при тому, що зовнішній борг України перевищував 80% валового внутрішнього продукту. Країна фактично опинилася на межі дефолту. При цьому, ВВП у 2014 році скоротився на 28,1%, а у 2015 році — ще на 31,3% порівняно з попереднім роком. Отже, Національний банк України знову вдався до запровадження валютних обмежень, які передбачали введення 100% обов'язкового продажу іноземної валюти експортерами, обмеження попиту на іноземну валюту, скорочення обсягів валютної позиції банків до 1% та тимчасове припинення роботи міжбанківського валютного ринку. Замість роботи ринку валюту можна було купувати в НБУ на аукціонах.

Жорстке валютне регулювання і валютний нагляд дали позитивний результат. Вже за 2015 рік валютні резерви НБУ зросли до

13,3 млрд. дол., або на 76,55% порівняно з 2014 роком [4]. Протягом наступних 2016-2020 років валютні резерви країни зросли до 28,8 млрд. дол. Ситуація на валютному ринку стабілізувалася і в країну знову почала надходити іноземна валюта у вигляді виручки від експорту, прямих та портфельних інвестицій. Також Україна почала співпрацювати з МВФ та іншими міжнародними організаціями, які надавали кредити в іноземній валюті.

Повернення до нормальної роботи валютного ринку, зникнення ажіотажного попиту на іноземну валюту та зростання економіки створило умови для проведення лібералізації валютних відносин. У лютому 2019 році було прийнято Закон України "Про валюту і валютні операції", що сприяло відміні більше 30 валютних обмежень та відмові від норми обов'язкового продажу валюти. Цей закон закріпив вже сформовану в країні систему валютного регулювання і валютного нагляду. Зрозуміло, що за певних об'єктивних обставин в неї можуть вноситися деякі зміни, спрямовані на введення обмежень або на подальший розвиток. Серед таких обставин головними є рівень розвитку економіки країни та валютних відносин їх суб'єктів.

Підсумовуючи зазначимо, що система валютного регулювання і валютного нагляду в Україні у своєму розвитку пройшла багато етапів, але вона є ефективною і сприяє зростанню економіки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Береславська О.І. Валютна політика України: теорія та практика : монографія. Ірпінь: Національний університет ДПС України. 2010. 330 с.

2. Береславська О.І. Теоретичні засади формування механізму валютного регулювання. Науковий вісник Національного університету ДПС України. 2011. № 2. С.53-58.

3. Закон України "Про валюту і валютні операції". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text

4.Золотовалютні резерви України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/

Верещака Богдана Юріївна,
студентка групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

МОДЕЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Постановка проблеми. На фоні зміни регулюючої моделі фінансового ринку України актуалізується питання віднесення страхового ринку у підпорядкування того чи іншого регулюючого суб'єкта. Досвід країн світу ілюструє практику залежності трендів розвитку ринку від типу регулювання. Саме тип регулювання визначає інтенсивність впливу регулюючих заходів та жорсткість регулюючих інструментів, ліберальність діяльності страховиків. В той же час, регулювання діяльності страхових компаній, окрім контролюючих функцій, покликане стимулювати розвиток страхування в країні. В світлі цього недостатньо вивченими є питання оптимального вибору моделі регулювання страхового ринку в Україні, враховуючи поточний стан розвитку страхового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В період зміни моделі регулювання страхового чимало науковців цікавляться даною проблематикою. Ґрунтовними в проблематиці вибору оптимальної моделі регулювання є праці: Барановського О. І., Богріновцевої Л. М., Внукової Н. М., Вергелюк Ю. Ю., Грищенко О. Г., Рудевської В. І., Плиси В.Й., Пахненко О. М. та ін.. При цьому недостатньо дослідженими є питання вибору моделі регулювання страхового ринку з позиції забезпечення його ефективності.

Метою статті полягає у систематизації теоретичних засад вибору моделі регулювання страхового ринку в контексті забезпечення йог ефективності.

Ключові слова: страхування, регулювання страхового ринку, страхові компанії, страхова послуга, страхова діяльність, модель регулювання.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок, будучи частиною фінансового ринку, забезпечує захист майнових інтересів

господарюючих суб'єктів і добробуту громадян, тим самим визначений як стратегічний сегмент ефективного функціонування і розвитку економіки країни. Сформований в даний час страховий ринок - це результат розвитку національної економіки та страхової сфери як синергічних економічних утворень.

На сьогоднішній день страховий ринок України стикається з численними проблемами, вирішити які можна тільки шляхом виявлення «рушійних сил», що визначають його розвиток. Виконати поставлене завдання можливо за допомогою оцінки діючої моделі регулювання страхового ринку та можливі ефективні зміни впровадження іншої моделі регулювання, що спрямована на зміну якісних та кількісних параметрів ефективності страхування.

Слід погодитись із думками Рудевської В.І., яка наголошує на необхідності забезпечення ефективності регулювання страхового ринку та зазначає: «Страхування як галузь, яка направлена перш за все на задоволення інтересів громадськості, потребує ефективного регулювання з боку держави. Разом з тим держава повинна забезпечувати надійну і фінансово стійку систему страхування, яка спрямована на підвищення ефективності державного регулювання страхової діяльності, а також на розвиток співпраці з міжнародним страховим ринком »[1, с.44].

Згрупувавши наукові підходи до виокремлення моделей регулювання страхового ринку запропонуємо наступні класифікаційні ознаки:

- міра централізації прийняття рішень органом державного регулювання;
- рівень ліберальності самого регулювання;
- інституційна ознака суб'єкта регулювання;

Перша класифікаційна ознака для виокремлення моделі регулювання страхового ринку в більшій мірі обумовлена особливостями державного устрою країни, а також макроекономічною ситуацією. У цьому руслі, Плиса В. Й. відстоює думку про необхідність виокремлення централізованої, децентралізованої та змішаної моделі [2]. Якщо в країні централізована модель регулювання страхового ринку, то повноваження регулюючого органу притаманні органу (органам) виконавчої влади країни приймаються та виконуються на загальнодержавному рівні. Якщо ж модель регулювання страхового ринку змішаною, то це означає, що окремі регулюючі функції щодо регулювання страхового

ринку передаються органам місцевої влади, або ж саморегулівний організаціям. За децентралізованої моделі регулювання здійснюється місцевими спеціальними органами виконавчої влади, де кожен штат, федеративний округ чи область мають свою відмінну систему регулювання.

За рівнем ліберальності заходів, що використовують органи регулювання страхового ринку можна виокремити такі типи моделей:

– ліберальна модель регулювання страхового ринку;

– авторитарна модель регулювання страхового ринку;

– змішана модель регулювання страхового ринку.

Чіткої межі визначення жорсткості регулюючих заходів та інструментів регулювання страхового ринку для виокремлення її в той чи інший тип моделі не існує. Проте, можна відслідкувати залежність «зарегульованості» ринку страхування та рівню розвитку самого ринку. Така залежність є прямою: тобто більш розвиненні ринки є ліберальними, менш розвинені - авторитарними з позиції регулювання. Хоча й тут є виключення. Для прикладу, ліберальна регулююча модель притаманна високорозвиненому ринку Великобританії, при тому, що не менш розвинений ринок Німеччини підпадає під дію жорстких регулюючих інструментів. Саме тому, цю класифікаційну ознаку виокремлення моделей можна вважати досить умовною, бо більшість моделей з цієї позиції є змішаними та гнучкими.

В епоху трансформаційних змін системи регулювання фінансового ринку України, найбільш актуальним є дослідження моделей регулювання за інституційною ознакою. Ця ознака характеризує рівень диверсифікованості суб'єктів регулювання за секторальною ознакою. Тут можна виокремлювати централізовано та секторальну модель.

В Україні до 2020 року існувала секторальна модель, за якої страховий ринок підпадав під дію регулювання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» [3] Україні передбачена кардинальна зміна моделі регулювання фінансового ринку у цілому та страхового ринку у тому числі. Досить часто, модель регулювання, яка запроваджена із прийняттям даного закону називають моделлю мегарегулятора. Функції мегарегулятора – єдиного регулятора усіх сегментів фінансового ринку в Україні надано Національному банку України. Попри це,

відзначимо, що на нашу думку така модель не є моделлю мегарегулятора, а швидше – змішана. Проте, це можна розглядати лише з позиції фінансового ринку. Для страхового ринку України діє один центральний регулятор – Національний банк України.

Розглядаючи стимулюючий ефект зміни моделі регулювання в Україні слід звернути увагу на підвищення вимог та регулюючих заходів в сторону авторитарної моделі. «Попри те, що ринок страхових послуг займає перше місце серед ринків послуг небанківських фінансових посередників, його частка порівняно із банківським сектором фінансово ринку України залишається мізерною» [4].

Відповідно до Білої Книги, яку розробили фахівці НБУ та зазначила стратегічні напрями реформування страхового ринку, найбільш суттєвими змінами у регулюванні страхового ринку є [5]:

посилення вимог до ліцензування діяльності;

підвищення вимог до розкриття інформації про власників;

зменшення кількості видів обов'язкового страхування;

посилення вимог до організаційної структури та структури управління страховою компанією;

розробка нової системи управління ризиками страховиків на основі пруденційного реагування.

збільшення вимог до капіталу, активів та структури резервів.

Активізація страхування та розвиток страхового ринку є одним із пріоритетних завдань у сучасній економіці [6]. Зміна моделі регулювання страхового ринку України – об'єктивна необхідність породжена рядом проблемних питань, що пов'язані із неефективністю регулюючих заходів, що діяли до цього. Знаходять своє відображення зазначені проблеми у кількості збиткових страховиків на ринку, поширеності механізмів уникнення оподаткування через перестрахування, низький рівень довіри до страхових компаній в Україні та непопулярність страхування серед населення через високу вартість та низьку якість страхових послуг. Саме тому, посилення авторитарної складової у централізованій моделі регулювання страхового ринку України сприятиме підвищенню його ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рудевська В. І., Погорела О. В. Особливості державного регулювання страхового ринку України у трансформаційних умовах. *Вісник університету банківської справи.* 2020. № 1 (37). С. 42-53.

2. Плиса В. Й. Страхування. К.: Каравела, 2015. 392 с.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України 12.09.2019 № 79-IX зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text.

4. Вергелюк Ю. Ю., Діденко Л. В. Реформування системи державного регулювання ринку страхових послуг як чинник збільшення його податкового потенціалу . *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки* : зб. тез Податкового конгресу, 12 грудня 2019 р., м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України. – Ірпінь, 2019. – С.549-552.

5. Біла Книга: Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_fin_pr_2020-04-22.pdf ?v=4.

6. Богріновцева Л. М., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2018. №31. С. 174–178.

Вознюк Анастасія Вікторівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Новицький Віталій Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

DEVELOPMENT OF BANK MORTGAGE LOANS FOR PERSONS

Introduction. In the current conditions of development of the banking system of Ukraine, special attention is paid to mortgage lending. Commercial banks accumulate resources that are designed to finance the real sector of the economy and determine the form of credit.

A characteristic feature of the development of the banking system of Ukraine in recent years is that commercial banks have begun to work quite actively with individuals, which indicates the deepening of market principles of its operation. Not only the amount of attracted deposits of individuals has increased, but also the volume of loans that banks are actively issuing to individuals, including the rapidly developing mortgage lending. The stability and development of the financial and economic system of any society can be largely judged by the size of the use of loans by citizens and businesses. Demand for mortgage lending services, which arose in the process of market relations, put commercial banks in Ukraine in front of the need to improve methods and forms of activity in the mortgage lending system.

Given the above, the problem of detailed study of commercial banks in the mortgage market, identifying ways and sources of attracting financial resources for the implementation of mortgage programs is particularly relevant.

Review of scientific research. Research of modern scientists on mortgage lending was implemented in the works of O. Datsiya, V. Borisova, T. Ivanov, V. Kravchenko, V. Lagutin, V. Mishchenko, N. Chizh, and others. Despite the amount of scientific researches many problems are on their places so the topic of the article is up-to-date.

Results. Banks of Ukraine issue mortgage loans for the following purposes: purchase of collateral; acquisition of land; commercial purposes secured by housing; construction of housing on the security of unfinished

construction and land; refinancing of housing loans; consumer purposes secured by housing.

The following sources of funds are used to finance mortgage bank loans: - own funds (authorized capital, retained earnings); - deposits (deposits of legal entities, individuals); - non-deposit funds (loans of financial intermediaries, issue of bonds, Eurobonds); - funds received as a result of refinancing of mortgage loans (sale of a pool of mortgage loans, issue of secured bonds, securitization of mortgage loans) [2, p. 95].

The role of banks in the development of mortgage relations is seen not only in the provision of mortgage loans, but also in the mobilization of free funds by issuing securities as collateral, with the subsequent use of mobilized funds to increase mortgage lending [1].

The bank lending sector is currently in a state where mortgage loans are largely inaccessible to the population. This is due to the collapse of the domestic consumption market.

The number of banking institutions operating in this area has decreased by 70% in recent years. At the end of 2019, mortgage loans were provided by only four banking institutions. At the same time, the lowest interest rate was observed at 18% (Oschadbank), and the highest - 25% (Megabank). Such high interest rates make it impossible for the population to use bank loans, as the ratio between the level of income of the population and interest rates is very high. For example, in the EU countries, the interest rate on loans for housing does not exceed 4-8%.

In addition to high interest rates, lending conditions are unfavorable for the borrower, when the down payment must be at least 30-40% of the cost of housing, when in the same European countries - no more than 10%.

According to the NBU’s Financial Stability Report, a large number of banks still avoid mortgages: currently only 30% of banks provide IC services. New loans in the secondary real estate market often outperform the primary market, due to the rapid slowdown in lending to new housing through affiliate programs.

IR is carried out under conservative and unchanging terms of credit. Despite the low rate of infrared development and the small number of banks providing infrared services, the quality of mortgage products is gradually improving, banking forecasts are becoming increasingly optimistic. Currently, according to NBU estimates, only 22 banks are actively providing IC services. The surveyed banks provided information on the growth of new mortgage portfolios and their constant stable

replenishment by more than UAH 600 million. However, in 2019, these banks issued less IR, almost 7%, comparing the financial results with 2018 (Fig. 1) [3].

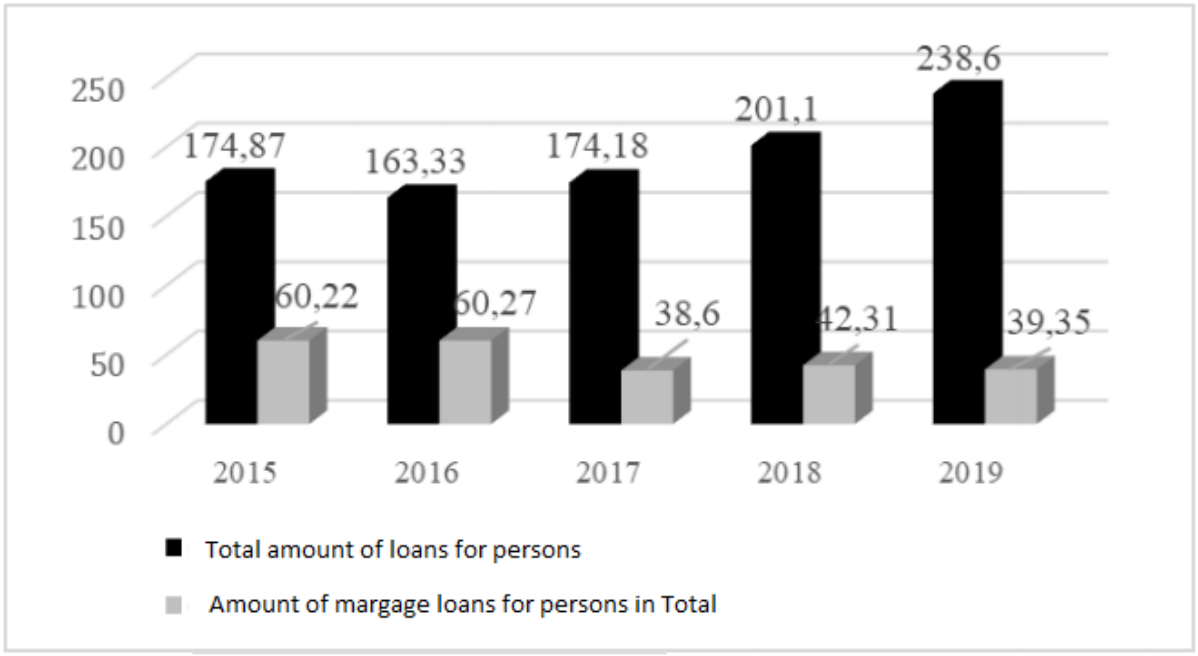

Fig.1 Volume of loans issued by banks to persons and the share of mortgages in Ukraine, UAH billion, for 2015-2019 [3]

Source: prepared by author based on [3].

According to the figure, you can see that the number of IR tended to decrease from 2015 to 2017, decreasing almost twice, despite the increase in total loans. Then there was a slight increase in the IR in 2018, but in 2019 this indicator also decreased. Such negative dynamics of reducing the provision of IR arises due to a significant number of problems and obstacles.

One of the main problems in the development of IC at the moment is the lack of guarantee funds for mortgage insurance, high interest rates (MV) on mortgages, instability of exchange rates, unpreparedness of people for IC processes, their financial illiteracy, lack of wealth, customer distrust of Ukrainian banks. growth of the official exchange rate, as well as a high risk of falling under construction due to instability in the real estate market.

Obstacles to the development of IP in Ukraine include a large number of commissions and payments that banks additionally charge customers when applying for a loan. Also, to obtain a loan, the client must provide a certificate of legal earnings, which, in fact, he will repay the loan

and interest thereon. But due to the current situation in Ukraine, high levels of shadow mortgages, income concealment and tax evasion, many people are unable to officially provide the necessary information to the bank and subsequently obtain a mortgage.

Conclusions. One of the main problems of IC development at the moment is the lack of guarantee funds for mortgage insurance, high interest rates on mortgages, instability of exchange rates, unpreparedness of people for IC processes, low incomes, customer distrust of Ukrainian banks, rising official exchange rate, and, also, there is a high risk of falling under construction due to instability in the real estate market.

Everyone is interested in the development and reduction of mortgages in Ukraine: the population in the opportunity to buy housing at a reasonable price and affordable conditions, banks to increase credit agreements, increase profits, stable and secure incomes, the state in economic development, construction, GDP growth and development. solving important social problems.

LITERATURE

1. Prydybaylo O. Mortgage as a financial instrument of the market. *Finance of Ukraine*. 2016. № 6. P.136-140.

2. Kostyukevich O. Theoretical aspects of the mortgage market. *Economy and State*. 2015. №1. P.24-26.

3. Bublyk E. Mortgage instruments to stimulate the development of the financial market. *Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy". Economics series.* 2020. issue. 8 part 3. P. 240 - 246.

Гераскевич Катерина Петрівна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Богріновцева
Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Постановка проблеми. Значення страхування як невіддільного елемента інфраструктури фінансової системи безперервно зростає. Страхові компанії, з одного боку, гарантують захист юридичних та фізичних осіб від різних небезпек (ризиків), а з іншого – сприяють переміщенню капіталу. Робота страхових компаній значно відрізняється від діяльності інших суб'єктів підприємництва, що викликає і її своєрідність в управлінні фінансами. Одним із головних напрямів управління фінансами страховика є управління його фінансовими потоками.

Вірний вибір тактики, а також стратегії управління фінансовими потоками страхової компанії є одним з основних чинників її фінансової стабільності. Тому ефективне управління фінансовими потоками страховика здобуває виняткової важливості в умовах сьогодення.

Формулювання теоретичних засад управління фінансовими потоками страхової компанії вимагає наукового обґрунтування їх економічного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичні та практичні аспекти фінансових потоків суб'єктів господарювання досліджували такі відомі науковці як: Г.М. Азаренкова, Ю.В. Алескерова, О.С. Бондаренко, О.В. Єрмошкіна, О. В. Майборода, Л.І. Мороз та інші.

Питання організації, а також використання фінансових ресурсів страховика в частині управління його фінансовими потоками стало темою наукових робіт вітчизняних, а також зарубіжних учених, таких як: А.П. Архіпова, О.О. Гаманкової, Т.Є. Гварліані, І.І. Бабленкоої, Т.М. Ісакової, Н.М. Нікуліної, О.В. Хавтур, В.О. Фастунової та інших.

Фінансовий потік є одним із найважливіших термінів теперішньої економічної науки та практики. Але, не дивлячись на розповсюдженість його використання у фінансовій практиці, а також в сучасній науковій літературі, є лише невелика кількість наукових робіт, які присвячені дослідженню змісту та особливостей формування фінансових потоків страхових компаній, їхньому значенню та класифікації, проблемам управління загалом, а також функціонуванню страхових компаній у фінансово-економічному просторі. Дана ситуація зменшує можливості щодо досягнення ефективного управління фінансовими потоками страхової компанії.

Тому, можемо вважати, що дана проблема вивчена не на достатньому рівні, що передбачає потребу проведення подальших досліджень для деталізації вищезазначених положень.

Метою дослідження є розкриття сутності поняття «фінансові потоки» з урахуванням особливостей в організації фінансів страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Поняття фінансових потоків представляє неабияке значення для сучасної фінансової науки. Дослідженню мікро- та макроекономічних аспектів фінансових потоків на рівні окремих фінансових ринків та національної економіки приділяли увагу значна кількість як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

На думку Роберта Хігінса, відомого американського фінансиста-практика з Wall-Street, фінансові потоки демонструють собою релевантні зміни обсягу фінансових ресурсів під час їх переміщення від одних економічних суб’єктів (із надлишком фінансових ресурсів) до інших (із дефіцитом) через фінансові ринки або фінансових посередників [3].

У даному підході фінансові ресурси розглядаються з позиції «працюючих» грошей, а також у контексті перерозподільних відносин через систему ринку фінансових послуг (складовою частиною якого є ринок страхових послуг) і через систему фінансового посередництва, представниками якої є страхові компанії [4].

Першою з вітчизняних науковців, хто здійснив комплексний підхід до аналізу фінансових потоків, їхнього руху та управління ними була Г. Азаренкова.

Поєднавши теоретичні, а також методологічні умови використання та управління фінансовими потоками компанії, Г. Азаренкова представила декілька гіпотез:

- розкриття змісту фінансових потоків пов'язане з визначенням поняття «фінансових ресурсів», а зміст фінансових потоків насамперед полягає у зміні обсягів та русі фінансових ресурсів кожного окремого суб'єкта господарювання;

- фінансові потоки існують між різними суб'єктами господарювання на різних етапах економічних відносин;

- для розкриття сутності фінансових потоків необхідним є дослідження поняття «грошовий потік».

На основі цього Г. Азаренкова запропонувала наступне визначення поняття фінансовий потік: «це цілеспрямований рух обсягу фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, який здійснюється спільно з відповідними його грошовими або не грошовими потоками, але обов'язково з урахуванням чинника часу, який впливає на ліквідність зазначених фінансових ресурсів» [1].

Фінансовий потік характеризується безперервним у часі процесом, котрий доцільно розглядати у конкретно взятий інтервал. Зокрема, із закінченням такого інтервалу фінансовий потік не зникає, а переходить з однієї категорії в іншу, при цьому змінюючи напрямок руху. В економічній літературі доволі часто зустрічається ототожнення понять «грошовий обіг» та «фінансовий потік» [2].

Варто зауважити, що відомий вітчизняний учений О. Кононенко зазначав, що: «грошовий обіг – це безперервний рух грошей у сфері обігу та засобу платежу. Грошовий обіг здійснюється в межах грошової системи країни й обслуговує обіг всього суспільного сукупного продукту та відтворення робочої сили» [6].

Доречно розглянути визначення фінансового потоку, що пропонуються відомим фінансистом І. Бланком. Він підкреслює, що фінансовий потік є сукупністю надходжень, а також видатків фінансових ресурсів від господарської діяльності підприємства. При цьому І. Бланк зазначає: «на рух фінансових ресурсів підприємства впливають такі фактори, як час, ризик та ліквідність» [8].

Заслуговує на уваги думка О. Терещенко, про те що: «фінансові потоки – це внутрішнє джерело фінансової стабілізації підприємства через збільшення його вхідних та зменшення вихідних потоків фінансових ресурсів, які спрямовуються на зростання платоспроможності.

Окрім того, фінансовий потік, а саме чистий приріст фінансових ресурсів від усіх видів діяльності як критерій внутрішнього потенціалу фінансування підприємства є основою для оцінки його фінансового стану та кредитоспроможності» [8].

Проведений аналіз наукових поглядів щодо формулювання змісту поняття «фінансовий потік», та визначення його морфологічних ознак надали змогу розкрити поняття фінансового потоку страхової компанії як сформованої за певний період часу зміни обсягів фінансових ресурсів у негрошовій та грошовій формах від страхової (операційної), фінансової, а також інвестиційної видів діяльності, котра відбувається або з певною періодичністю, або постійно та забезпечує безперервний кругообіг капіталу страхової компанії.

Висновки. Отож, підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що сукупність фінансових потоків страхової компанії значною мірою відображає ту норму, при якій, з одного боку, страхова компанія, як і будь-яка інша комерційна організація, ставить завдання перед собою щодо отримання прибутку, а з іншого – страхова компанія несе відповідальність за укладеними договорами. Варто зауважити, що фінансові ресурси та грошові кошти не є тотожними поняттями, оскільки фінансові ресурси включають в себе грошові активи. Фінансові ресурси визначають всі фінансові відносини страхової компанії з приводу формування джерел фінансових потоків, а також їхнього оптимального розміщення в активи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин. Харків. ВД «ІНЖЕК». 2006. 326 с.

2. Алескерова Ю.В., Бусько І.М. Управління фінансовими потоками страхових компаній. *Інфраструктура ринку.* 2019. Вип. 27. С. 271-277.

3. Алескерова Ю.В., Сідак О.М. Управління капіталом страхових компаній. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 18. С. 300-306.

4. Богріновцева Л.М., Житар М.О., Чамор Г.С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №1. С. 7-19

5. Богріновцева Л.М., Чамор Г.С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №2. С. 20-32

6. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности. 3-е изд., перераб. и доп. Харьков: Фактор, 2005. 156 с.

7. Машевська А. Формування фінансових потоків страхової компанії. *Polish journal of science*. 2019. № 22. С. 17-25

8. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб`єктів господарювання: навчальний посібник. 2003. КНЕУ. 554 с.

9. Цуркан І.М. Фінансові потоки страхових компаній: сутність, підходи до визначення. *Економічний простір.* 2016. №115. С. 137-150.

Головченко Дмитро Леонідович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Козій Наталія Сергіївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

РОЛЬ ЗОЛОТА ТА ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОШОВОГО ОБІГУ

Постановка проблеми. Ринок дорогоцінних металів посідає особливе місце у глобальній економіці, адже володіння такими ресурсами дає низку переваг для країн. Не позбавив золото і срібло важливої ролі у фінансовій діяльності держави та й економіці загалом і процес демонетизації, який проходив офіційно. Як у період біметалізму (золото і срібло), так і в період монометалізму (золото) дорогоцінні метали були універсальною валютою, так історично склалося. Хоча за цими металами офіційно закріплено статус товару, дотепер їм не знайшлося повноцінної альтернативи у виконанні такої функції грошей як засіб нагромадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Попри значну кількість досліджень, згоди стосовно ролі дорогоцінних металів в економіці держави науковці не дійшли. Одні з них вважають процес демонетизації золота завершеним, визнаючи дорогоцінні метали лише товаром [12; 13], інші ж, навпаки, наголошують на ролі дорогоцінних металів (і золота зокрема) як фінансового активу та страхового фонду держави [14; 15].

Метою статті є дослідження трансформацій ролі золота та дорогоцінних металів в організації грошового обігу.

Виклад основного матеріалу. Гроші постійно перебувають у русі, обслуговуючи потоки товарів і послуг, фінансових активів, платіжні та розрахункові операції, переміщуючись від заощадників до позичальників. Для визначення цього безперервного процесу руху грошей використовуються такі поняття як «грошовий оборот» та «грошовий обіг», які не є тотожними. Тонкість межі між цими поняттями зумовлює різноманітність поглядів науковців на їх сутність. Більш усталеним є поняття «грошовий оборот», як рух грошей, зумовлений існуванням безперервного процесу суспільного відтворення,

що складається з чотирьох фаз (виробництво, розподіл обмін і споживання), в процесі якого гроші виконують свої функції.

Ми підтримуємо погляди класичної та представницької теорії грошей, а тому приєднуємося до точки зору С. Міщенко, що поняття «грошовий оборот» є сутнісним поняттям, під яким слід розуміти прояв сутності грошей в процесі їх руху, що пов'язаний з усім процесом суспільного відтворення [7, с. 98]. Грошовий обіг науковець, трактує як рух грошей у сфері обігу у готівковій та безготівковій формі при обслуговуванні стадії обміну відтворювального циклу і при виконанні функцій засобу обігу та платежу [7, с. 103].

Дорогоцінні метали майже протягом усієї історії людства відігравали важливу роль у грошовому обігу, причому в певний проміжок часу – з VII ст. до н.е. до другої половини XX ст. дорогоцінні метали (золото та срібло) і були грошима. Перша світова війна, похитнули золотий стандарт, і в 1922 році на Генуезькій міжнародній фінансовій конференції на заміну золотого монометалізму був висунутий золотозливковий та золотодевізний (золотовалютний) стандарт з обмеженим обміном банкнот на цей метал, який до 1928 року був прийнятий багатьма країнами [8]. Проте нестабільність платіжних балансів, пов'язаних з репартіаціями, військовими боргами, нерівномірною міграцією міжнародних інвестицій, використання емісії коштів багатьма країнами, що потягнуло інфляцію, призвело до того, що золотий стандарт перестав виконувати стимулюючі функції [11, с. 21].

Ситуація суттєво змінилася після Другої світової війни. Ослаблена в ході війни європейська економіка потребувала інвестицій, і лише американський долар зберіг вільну конвертованість у золото. У 1973 р. Уряд США оголосив, що продаватиме золото державного резерву за ціною вільного ринку, яка постійно зростала через інфляцію, тобто скасовувалася офіційна ціна золота 42,22 долари за тройську унцію (31,1035 г.); відтоді ціна золота збільшилася в 28,6 разів і на сьогодні складає 1200 доларів за тройську унцію [4, с. 131].

В результаті Ямайської угоди в 1976 році відбулася демонетизація золота, яка означала, що цей метал втратив функції грошей і можливість бути грошима як в рамках суверенних держав, так і на світовому ринку. Л.А. Рябініна пише, що на сучасному етапі золото не приймає участі у грошовому обігу, не вимірює вартості товарів власною вартістю, тобто не лише не виступають загальним еквівалентом, а навіть не можуть бути просто еквівалентом вартості товарів, бо

виражають товарні ціни своєю цінністю (купівельною спроможністю), а не своєю вартістю, яка в них занадто мала порівняно з їх номіналом, у зв'язку з чим нею можна нехтувати і вважати, що сучасні гроші справжньої вартості не мають [9, с. 15]. Причинами, що обумовлювали втрату грошами монетарних функцій, називають: 1) збільшення внаслідок глобалізації господарських відносин, для обслуговування яких не вистачатиме золота всього світу [4, с.14]; 2) висока інфляція, зовнішньоторговий дефіцит, суттєве підвищення ринкової ціни золота в США [11, с. 22]; 3) дві світові війни, неузгодженість грошово-кредитних політик європейських держав і цілеспрямована доларова експансія США, переваги паперових грошей (зручність у розрахунках, транспортуванні, дешевизна матеріалу) .

З того часу золото стає особливим інвестиційним товаром, парадокс якого полягає в тому, що з одного боку, воно виключене з грошового обігу і відноситься до товарів, а з іншого – продовжує відіграти важливу роль у стабілізації фінансової системи держави в цілому, і грошової системи зокрема. За визначенням П.І. Коренюка, золото, втративши функції монетарних активів, набуло не менш важливої функції – засобу збереження ліквідності, ставши високоліквідними активами, оскільки золото є важливим стратегічним запасом будь-якої держави і від його величини залежать її стабільність, стійкість на міжнародних валютних ринках, а також національна безпека загалом [2, с. 182]. Крім цього, науковець відзначає, що дорогоцінні метали, хоч і перестали використовуватися як засоби платежу, проте не стали простим товаром, оскільки зберегли за собою роль надзвичайних світових грошей, і в сучасних умовах обсяг золотого запасу показує валютно-фінансові позиції держави і виступає показником її кредитоспроможності, що є особливо важливим в умовах глобалізації [3, с. 51].

Отже, необхідно дослідити, чи виконують золото функції грошей на сучасному етапі, проте таке дослідження ускладнюється неоднозначним науковим підходом до визначення функцій грошей. Г. Кнапп розглядає гроші виключно як платіжний засіб, не визнаючи за ним інших функцій [16, с. 2], Ф.К. В.А. Челноков вважає, що функціями грошей є функції формування емітентів способу життя, мотивації трудової діяльності, інтегратора праці у процесі виробництва, засобу організації підприємництва, інструменту організації обігу капіталів, інструменту балансування попиту та пропозиції, інструменту регулювання відтворення ВВП [10, с. 45–62].

Ми будемо дотримуватися підходів еволюційної теорії К. Маркса щодо існування п'яти базових функцій грошей (рис. 1.). Однак зауважимо, що в умовах кредитної економіки вони настільки тісно переплітаються, що відокремити, наприклад, функцію платежу від функції обігу досить складно. Трансформація реалізації функцій грошей знаходить прояв у відповідній зміні їх функціональних форм.

Рис. 1. Функції грошей

Джерело : складено автором на основі [6]

Золото продовжує слугувати засобом накопичення, в тому числі у складі публічних золотих запасів, свідчить, що монетарному золоту приманна функція засобу накопичення. І.І. Кучеров пише, що монетарне золото є найтвердішою валютою у світі, оскільки золотий зливок уособлює певну первинну цінність, при цьому у людства відсутнє мірило, яким можна було б визначити цінність золота (якби таке мірило існувало, людство взяло б його за основу, і відмовилося від золота) [5]. Саме це дозволяє використовувати монетарне золото як універсальний засіб для міжнародних розрахунків. Таким чином, золоту притаманна функція «світових грошей».

Крім цього, незважаючи на те, що золотовалютний стандарт втратив своє значення, золото продовжує займати важливе значення в операціях центральних банків. Так, згідно розділу 12d) «Інші операції та угоди» Угоди Міжнародного валютного фонду, прийнятого в

м. Бреттон-Вудс 22.06.1944 на Валютно-фінансовій конференції Організації Об'єднаних націй, МВФ може приймати від держав-членів платежі в золоті замість спеціальних прав запозичення чи валют в рамках операцій та угод, передбачених Угодою [17]. Тобто, золото виконує роль міжнародного резервного активу, а отже йому притаманна функція засобу платежу.

Висновки. Отже, одним з основних аспектів, що визначає роль золота в грошовому обігу, є те, що воно використовується як актив золотовалютних резервів. Незважаючи на те, що цей метал офіційно визнаний товаром, більшість країн світу зберігають частину своїх запасів у золоті і купують його. Така позиція зумовлена бажанням застрахуватися від масштабної економічної кризи, оскільки потреба урядів у додаткових коштах через кризу в країні задовольняється продажем грошового золота від центральних банків для забезпечення стабільності національна валюта. Таким чином, золото як актив золотовалютного резерву відіграє роль стабілізатора національної валюти. Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що після демонетизації золото, втративши такі функції грошей, як міра вартості та обігу, зберегло функції платіжного засобу, функцію накопичення та функцію "світових грошей" і стало спеціальним інвестиційним товаром, парадокс якого полягає в тому, що, з одного боку, воно виключається з грошового обігу і відноситься до товарів, з іншого боку, воно продовжує відігравати важливу роль у стабілізації фінансової системи держави загалом, і грошової системи зокрема, оскільки, будучи активом золотовалютного резерву, золото відіграє роль стабілізатора національної валюти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буневич К.Г., Миняева М.В. О некоторsх противоречиях глобального ранка золота: теоретический аспект. *Вестник Московского університету им. С.Ю. Витте.* 2017. № 4. С. 14–20.

2. Коренюк П.І. Правові чинники формування ринку дорогоцінних металів в Україні. *Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського.* 2018. Вип. 22. С. 182–184.

3. Коренюк П.І. Вплив ринкових чинників на формування золотого запасу держави в умовах глобалізацій них процесів : *матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку світової економіки»* (м. Харків, 19 травня 2018 р.). Х. : ХНАДУ. 2018. С. 51–54.

4. Кондрашов Г.Д., Бурикова Н.Н. История возникновения и развития денег, их роль и функция в современных условиях. *Ученые записки*. 2010. № 9. С. 126–135.

5. Кучеров И.И. Монетарные металлы и тезаврация. *Деньги и кредит*. 2016. № 3. С. 212–221. URL: http://www.old.fa.ru/dep/press/aboutus/Pages/Monetarnye-metally-i-tezavratsiya.aspx (дата звернення: 12.09.2020).

6. Маркс К. Капитал. СПб. *Политиздат.* 2013. 199 с.

7. Мищенко С. В. Проблемы устойчивости денежного обращения. *Монография. М.: Новое знание.* 2014. 230 с.

8. Погудаев И.Ю. Роль золота в денежных системах XX века. URL: file:///C:/Users/Lera/Downloads/ol-zolota-v-denezhnyh-sistemah-xx-veka.pdf (дата звернення: 12.09.2020).

9. Рябініна Л.А. Роль золота і сучасних грошей в економічному розвитку країни. *Вісник НБУ.* 2013. № 6. С. 12–17.

10. Челноков В.А. Эволюция денег: денежное обращение в эпоху изменений. *М. : Финансы и статистика.* 2008. 238 с.

11. Ющенко В.А., Лисицький В.І. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні. *К. : Скарби*. 1998. 285 с.

12. Bordo M. The rise and fall of a barbarous relic: the role of gold in the international monetary system. *NBER Working Paper 6436*. 1998. URL : http://www.nber.org/papers/w6436.pdf (дата звернення: 11.09.2020).

13. Eichengreen B. The Gold Standard and The Great Depression. *NBER*. 1997. URL : http://economics.mit.edu/files/1233 (дата звернення: 11.09.2020).

14. Harmston S. Gold as a store of value. *World Gold Council*. 1998. URL : http://www.spdrgoldshares.com/media/GLD/file/research_study_22.pdf (дата звернення: 11.09.2020).

15. Zoellick seeks gold standard debate. *Financial Times*. 2010.

URL: https://www.ft.com/content/eda8f512-eaae-11df-b28d-00144feab49a#axzz1pZx2tAJD (дата звернення: 11.09.2020).

16. Knapp G. Staatliche Theotie des Goldes. Miinchen.1923. 144 p.

17. Van Dormael Bretton Woods: birth of a monetary system. London : MacMillan, 1978. 176 p.

Гриневич
Людмила Олександрівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор, завідувач
кафедри фінансових ринків

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Сучасний етап економічного розвитку має суттєві проблеми щодо забезпечення фінансової безпеки. Рівень розвитку фінансового ринку постає одним із головних чинників, який здатен знижувати подібні загрози. У зв'язку з цим виникає потреба дослідити розвиток фінансового ринку в контектсі забезпечення фінансової безпеки, адже розвинений фінансовий ринок формує основу для національного економічного суверенітету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемам розвитку фінансового ринку та його окремих сегментів приділяють увагу багато вітчизняних вчених, серед яких: О. Смолянська, Г. Крамаренко, В. Шелудько, В. Іванова, О. Іваницька, В. Поворозник та ін. Питання фінансової безпеки досліджували українські науковці, а саме: О. Барановський, М. Єрмошенко, С. Онишко, Л. Тарангул., В. Мунтіян, І. Чуницька, Ю. Коваленко, В. Федина, В. Шлемко, А. Болдова, І. Бінько, та ін.

Для України проблема фінансової безпеки завжди залишається актуальною, тому українськими вченими розроблено теоретичне обґрунтування її засад. Запропоновано механізми, відповідні інструменти її реалізації, моделі. М. Єрмошенко розробив захисні механізми функціонування банку [4], С. Онишко досліджувала фінансову безпеку з фінансовою політикою, їх взаємовлив [9, 12], Л. Тарангул запропонувала класифікацію інструментів фінансової безпеки [1], І. Чуницька розглядає фінансовий ринок в контексті методологічного осмислення [13]. Разом з тим, незважаючи на досить обґрунтовану позицію, згідно з якою розвиток фінансового ринку впливає на фінансову безпеку, залишилися невирішені аспекти деструктивних явищ

фінансового ринку в контексті забезпечення фінансової безпеки. Серед останніх зростання вартості капіталу, небезпека монополії, ризик шахрайства, а також зменшення прозорості та відкритості і т. д.

Метою дослідження є дослідження проблем розвитку фінансового ринку в контексті забезпечення фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. Всі виклики, зумовлені зовнішніми і внутрішніми чинниками в Україна, саме: рівень інфляції наприкінці ХХ - початку ХХІ ст. – один з найвищих в Європі; життєвий рівень населення, який практично не зростав; масовий виїзд громадян України на заробітки за кордон; у 2008-2009 рр. – світова фінансова криза; 2013-2014 рр. – анексія Криму, відокремлення частин Луганської та Донецької областей і т. д. [1], не сприяли економічному зростанню. У зв'язку з цим надзвичайно актуалізувалася потреба з'ясування особливостей формування фінансової безпеки окремими сегментами національної економіки.

Водночас, в ході аналізу фахової літератури з фінансової безпеки виявилося, що їй приділяється недостатньо уваги; значно глибше досліджено економічну безпеку. Разом з тим, навіть на рівні понятійного апарату не існує однозначного тлумачення фінансової безпеки серед вітчизняних вчених. Тому розроблено таблицю, в якій зазначені погляди вчених про поняття фінансової безпеки (табл. 1).

Як стан захищеності економіки від зовнішніх та внутрішніх загроз досліджує фінансову безпеку Ю. С. Костишин [7]. Він виділяє наступні зовнішні загрози: становлення глобальної світогосподарської системи та глобалізації; залежність від іноземного капіталу; розвиток фінансових ринків та їх взаємозв'язок; розвиток фінансових інструментів; вплив світових фінансів на внутрішню та зовнішню політику держав; зростання конкуренції між деякими державами у фінансовій та економічній сферах.

Загрози внутрішнього характеру складаються із: неефективної фінансової політики держави; відсутності ефективної системи державного фінансового контролю; зловживань окремих суб'єктів фінансових відносин; а також інших прорахунків керівників держави, що зумовлені їх неефективними діями.

На думку І. Чуницької [13] фінансовий ринок є специфічною сферою фінансових відносин, що забезпечує перетворення вільних коштів на капітал, перерозподіляє його між учасниками економіки, що показує роль та можливості ринку фінансових послуг у фінансовому

забезпечення потреб як держави, так і населення з іншими суб'єктами економіки.

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансова безпека»

Автор	«Фінансова безпека» – це:
О. Барановський [3]	рівень забезпеченості громадянина, підприємства, домашнього господарства, регіону, суспільства, держави, міждержавних утворень фінансовими ресурсам.
М. Єрмошенко [4]	стан фінансово-кредитної сфери, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.
Є. Кондрат [5]	стан захищеності найбільш важливого елемента економічної безпеки держави.
О. Савицька [6]	досліджує фінансову безпеку з позицій системного підходу: «… фінансова безпека є складною багаторівневою системою, яку утворює ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру і характер розвитку»

Джерело: розроблено автором на основі [3–6].

Онишко С. В. вважає, що фінансовий ринок – це "сполучна ланка через яку здійснюється рух фінансових ресурсів, а його основні функції полягають в акумулювання, русі і трансформації фінансових ресурсів в економіці держави. будучи оптимальним розподільчим механізмом, фінансовий ринок може забезпечити зниження фінансових ризиків і витрат руху капіталу, підвищити ефективність інвестиційних вкладень в умовах невизначеності та в підсумку стимулювати економічне зростання країни" [14].

Оскільки український фінансовий ринок нервномірно розвивається і стає вразливим до внутрішніх та зовнішніх коливань економічних потрясінь, а отже набуває значення розгляд його специфіки розвитку. Всі всесвітні процеси, що відбуваються в економіці, мають значний влив на ринок фінансових послуг.

НБУ за період 2008-2019 рр. оприлюднив динаміку Індексу фінансового стресу для України, розрахунок якого базувався на конкретних методичних підходах із врахуванням основних економічних та соціальних критеріїв (рис.1). А отже, зазначений індекс є інтегральним показником відповідних соціально-економічних критеріїв.

Рис. 1. Динаміка Індексу фінансового стресу для України
Джерело: [8].

Одним із основних завдань побудови успішної майбутньої України є створення надійної економічної системи, функціонування якої буде забезпечувати високий рівень національної та фінансової безпеки. Тому потрібно розробити фінансову політику розвитку, яка ґрунтується на об'єктивній сутності фінансових відносин, зазнаючи певних перетворень. На думку С. Онишко це стосується «... витіснення основної функції фінансів, що полягала у формуванні і розподілі грошових потоків іншою функцією виробництво фіктивної вартості, що призвело до багатократного перевищення темпів зростання світових фінансів над темпами реального сектора та наповнення значної частини фінансових активів не економічною, а віртуальною фіктивною вартістю» [9].

Розглядаючи фінансовий ринок в контексті забезпечення національної безпеки Т. Желюк [2], виокремлює стримуючі чинники розвитку фінансових послуг України, а саме: обмеженість фінансових інструментів; високий рівень доларизації; невідповідність у темпах приросту капіталу, грошової маси, банківських активів і пасивів; недосконала структура емісійного механізму і т.д. Такі чинники є наслідком неефективної політики, низки дисбалансів.

У 2008-2009 рр. внаслідок світової кризи відбулося стрімке падіння зовнішнього попиту на українські товари, що знизило фінансову безпеку і обумовило збільшення від'ємного сальдо платіжного балансу до 7,1% ВВП. Офіційний курс знизився на 63%. Другим наслідком було скорочення зовнішнього фінансування за рахунок дешевих іноземних запозичень. З банківської системи відійшли короткострокові ресурси, іноземна готівка; виявилася тенденція до

зменшення грошової маси. Таким чином, у держави не було можливості ефективно обслуговувати зовнішній борг, що був обсягом 103,2 млрд. дол.

На рівень фінансової безпеки найбільше вплинула макроекономічна нестабільність. На протязі 2009-2014 рр. розвиток фінансового сектору мав непропорційний характер: відсутність ефективного законодавства, військовий конфлікт на Сході, внутрішні шоки вплинули на розвиток економіки, що знизили довіру споживачів банківського сектору та зменишили фінансову безпеку. У 2014 р. економіка скоротилася на 6,6 %, у 2015 р. на 9,8% [10]. 2015 рік був недостатньо капіталізований через нестабільні умови ведення бізнесу. На основі виникнувших проблем була розроблена Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Завдяки їй 2016-2017 рр. стали періодом макроекономічної стабілізації.

В ході розвитку фінансового ринку в контексті фінансової безпеки найнебезпечнішою стає доларизація державного боргу. У 2018 році валютна складова боргу складала 43,2% ВВП, вже у 2019 році Україна мала 68,2% державного боргу в іноземній валюті [8]. Що означає, що для державних фінансів це значний ризик, тому що в разі девальвації зростає відношення боргу до ВВП й вартість обслуговування боргу у гривневому вимірі. Таким чином для фінансової безпеки така ситуація формує ризик для інвестування.

За даними МВФ у 2019 році було зафіксовано зростання в 3% ВВП. Прогнози щодо зростання ВВП на 2020-2021 рр. складають 3% і 3,1% (табл. 2), за такої умови, що економіка не постраждає від нового зовнішнього і/або внутрішнього шоку.

Таблиця 2

Основні макроекономічні показники за 2017-2021рр.

Показники	Роки				
	2017 (факт)	2018 (факт)	2019 (факт)	2020 (прогноз)	2021 (прогноз)
ВВП, млрд доларів США	112,13	130,9	150,4	161,9	172,3
ВВП в постійних цінах, % зростання	2,5	3,3	3,0	3.0	3,1
Сальдо державного управління, у % до ВВП	-2,3	-2,8	-2,7	-2,5	-2,3
Валовий державний борг, % до ВВП	71,6	60,2	57,0	54,3	51,8
Рівень інфляції, %	14,4	10,9	8,7	5,9	5,3
Поточний рахунок, млрд доларів США	-2,5	-4,5	-4,2	-5,7	-6,4
Поточний рахунок, % до ВВП	-2,2	-3,4	-2,8	-3,5	-3,7

Джерело: [11].

Такі сподівання можуть також не здійснитися через зростання макроекономічної нестабільності, що пов'язана із пандемією коронавірусу COVID-19 та зміною умов, торговою напруженістю, інтенсивнісю фінансових потоків.

Висновки. Хоча поняття «фінансової безпеки» з'явилося давно, проте вагомого значення набуло лише в сучасних умовах. В нашій країні фінансові загрози мають місце як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищах. Посилення макроекономічної нестабільності негативно впливає на рівень фінансової безпеки в цілому. Тому держава має створювати умови для стабільного стану фінансів господарських систем економіки, в сфері фінансового ринку. Формування ефективної системи фінансової безпеки повинне передбачати можливі ризики, реалізацію обґрунтованого комплексу дій, які забезпечать макроекономічну стабільність в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тарангул Л. Л. Фінансова безпека України та інструменти її забезпечення / Л. Л. Тарангул // Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування. - 2017. - Вип. 1. - С. 201-208. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2017_1_28

2. Желюк Т. Л. Розвиток фінансового ринку в контексті забезпечення національної безпеки [Електронний ресурс] / Т. Л. Желюк // Інноваційна економіка. - 2019. - № 3-4. - С. 18-23. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2019_3-4_4

3. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія / О. І. Барановський. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.

4. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М. М. Єрмошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva.

5. Кондрат Е.Н. Значение финансового контроля в системе финансовой безопасности государства / Е.Н. Кондрат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://cyberleninka.ru/article/n/znacheniefinansovogo-kontrolya-v-sisteme-finansovoy-bezopasnosti-gosudarstva.

6. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О.Савицька // Економічний форум. – 2012. − № 3. – 14 с.

7. Костишин Ю.С. Концептуальні засади формування системи фінансової безпеки держави / Ю.С. Костишин // Економіка, управління та адміністрування. – 2020. - № 1(91). – С. 123-132.

8. Офіційний сайт НБУ. Публікації. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http//www.bank.gov.ua

9. Онишко С. В. Фінансова політика як домінанта забезпечення фінансової безпеки // Фінансова безпека в системі забезпечення національних інтересів: проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 квітня 2012 р. Полтава : ПолНТУ, 2012. С. 169–171.

10. Державна служба статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/.

11. Васянович В. С. Аналіз рівня фінансової безпеки України. / В. С. Васянович, О. О. Кравченко //Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. – 2020. – Т. 1. – №. 12. – С. 181-186.

12. Онишко С. В. Фінансова безпека і фінансова політика держави в категоріях їх взаємовпливу та узгодження / С. В. Онишко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2018. – № 2. С. 266-276. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2018_2_22

13. Чуницька І. І. Методологічна платформа стратегічного розвитку фінансового ринку / І. .І. Чуницька // Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій: матеріали ІІІ Всеук. наук. практ. конф. з міжнар. участю 4 квітня 2018 року. – Київ : ТОВ «ДКС центр», 2018. – 218 с.

14. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 452 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 45).

Грішина Вікторія Русланівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент кафедри фінансових ринків

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Постановка проблеми. Хоча політична ситуація, економічна ситуація та правове середовище в Україні змінилися, банківська система завжди була і залишається важливою складовою соціального розвитку України. Саме кредитна діяльність була та залишається однією з найбільш перспективних та ефективних видів банківської діяльності.

Ефективна кредитна діяльність банківських установ сприяє появі нових підприємств, збільшенню можливостей працевлаштування, покращенню соціально-економічного розвитку країни та забезпеченню економічного зростання та стабільності. Розвиток кредитної діяльності банківських установ має стати ключовим елементом економічного зростання, який безпосередньо вплине на забезпечення національного суверенітету та реалізацію національних інтересів в умовах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню питання кредитної діяльності банківських установ присвячено праці таких учених, як: В. Бабіч, О. Барановського, Ф. Бутинець, О. Васюренко, О. Васюта-Беркут, Н. Грабова, В. Міщенко, А. Мороз, А. Ковальчук, О. Кудря-Висоцька, О. Лишиленко, М. Пушкар, С. Реверчук, М. Савлук, О. Скирпан, Т. Смовженко, В. Сопко, Н. Стражева, Н. Ткаченко, В. Швець, Н. Чебанова та ін. В їхніх наукових доробках проведено ґрунтовний аналіз діяльності банків на кредитному ринку України, розглядаються основні актуальні проблеми такої діяльності та наводяться способи їхнього подолання. Однак кредитний ринок, а зокрема і діяльності банків на ньому, постійно розвивається, тому потребує здійснення безперебійного аналізу з метою якісного управління кредитною діяльність банків задля відстеження новостворених і вже наявних проблем та їхнього вирішення.

Метою роботи є здійснення оцінки сучасного стану кредитної діяльності банківських установ в Україні.

Виклад основного матеріалу. Лідерами українського кредитного ринку сьогодні є банківські установи, які відіграють життєво важливу роль у перерозподілі економічних та фінансових ресурсів. На початку 2020 року українську банківську галузь представляли 75 банків, котрі відповідали вимогам НБУ щодо капіталізації, стабільності, ефективності та прозорості [6].

Водночас варто відмітити, що структура банківської системи погіршується: якщо іноземні банки становили 31% від загальної кількості банківських установ у 2015 році, то їхня частка збільшиться до 46,6% на початок 2020 року (рис. 1).

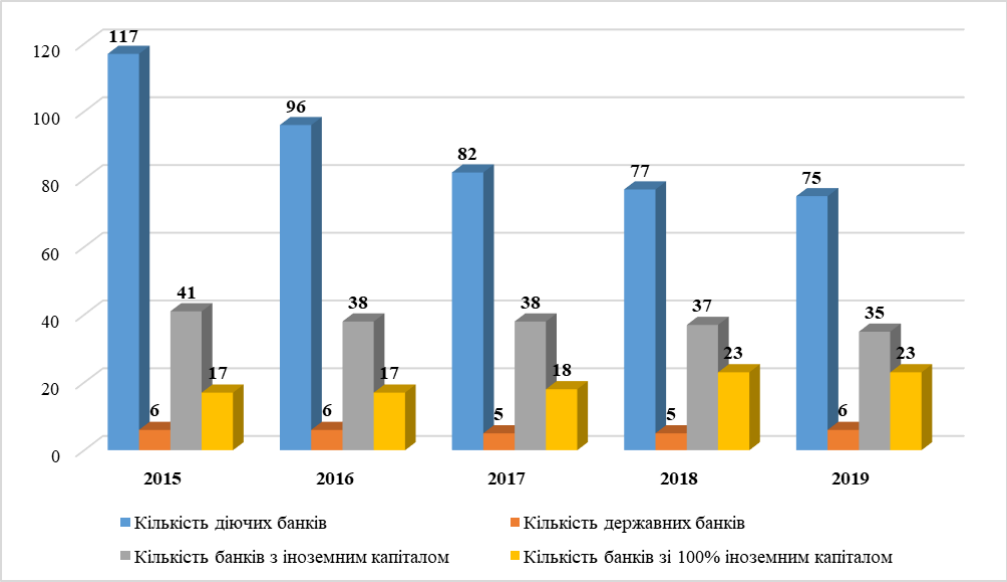

Рис. 1. Динаміка зміни кількості банків

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Порівняно з 2015 роком кількість діючих банків у 2019 році зменшилась на 45,6% (малі банки становили 68%, середні банки – 14%, великі банки – 15%, найбільші банки – 3%).

З 2017 року, відповідно до рішення Правління від 10 лютого 2017 року №76-рш, було визначено новий стандарт розподілу банків на різні групи. У зв'язку з цим було проведемо структурний аналіз обсягу кредитних ресурсів українських банків іноземних банківських груп, банків з державною часткою, банків з приватним капіталом, а також неплатоспроможних банків [3].

У 2019 році структура кредитних ресурсів вітчизняних банків свідчить, що переважають банківські установи з державною часткою і

становлять 40,3%, а загальних обсягів кредитних ресурсів становить 228 946 296 грн. З незначною різницею відстають банківські установи іноземних банківських груп і становлять 39,6% (рис. 2).

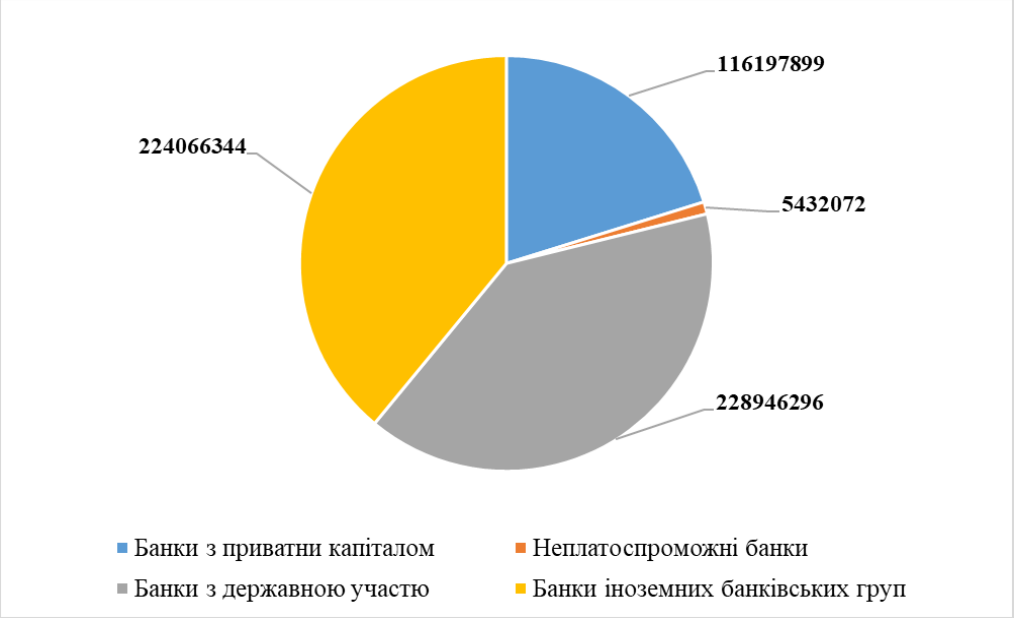

Рис. 2. Структура кредитних ресурсів вітчизняних банківських установ у 2019році, млн. грн

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Частка загальних кредитів у національній валюті становить 56%, що складає 63,969 млрд. грн. у загальному обсязі кредитних ресурсів, при цьому перевищуючи на 12% частку кредитів в іноземній валюті.

Згідно з аналізом спрямованості виданих кредитів суб'єктів господарювання, більша частина кредитних ресурсів надається сільському господарству, що становить 36% від загального обсягу кредитних ресурсів банківської системи України та складає 64801737,9 тис. грн. та виробництва продуктів харчування, що становить 34% (61805225,6 тис.грн.) (рис. 3).

Сьогодні найменші значення за обсягом виданих кредитів суб'єктів господарювання мають діяльність громадських організацій, які отримали 0,01% (6167,9 тис. грн.), та освіта, отримавши 0,02% (47372,7 тис. грн.). Ми бачимо, що кредитів, що надається на соціальні потреби, набагато менше, аніж кредитів на виробництво. На сьогодні це соціально-економічна проблема в Україні.

Щоб зрозуміти тенденцію розвитку кредитної діяльності в Україні, розглянемо динамічний аналіз основних показників банківської діяльності (табл. 1) [3].

Рис. 3. Структура наданих кредитів вітчизняними банківськими установами за видами економічної діяльності у 2019 році, млн. грн

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Таблиця 1

Динаміка наданих кредитів у всі сфери вітчизняної економіки за 2015-2019 роки (на початок року), млн. грн.

Роки	Кредити, млн. грн	Абсолютний приріст, млн грн.		Темпи зросту, %		Темпи приросту, %	
		Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний
2015	1 020 667	-	-	-	-	-	-
2016	1 032 872	12 205	12 205	101,2	101,2	1,2	1,2
2017	996 205	-24 462	-36 667	97,6	96,4	-2,4	-3,5
2018	1 057 591	36 924	61 386	103,6	106,2	3,6	6,2
2019	1 105 954	85 287	48 363	108,4	104,6	8,4	4,6

Джерело: складено автором за даними [4]

З даних табл. 1 можемо бачити, що кредитні залишки у 2015 році зросли на 1,2%, або на 12205 млн. грн. При цьому, вже у 2016 році відбулося зменшення кредитних залишків на 2,4%, або на 24462 млн. грн. Надалі зафіксовано лише зростання кредитних залишків.

Сучасний економічний розвиток України перебуває в нестабільних умовах. На економіку здійснюють постійний вплив зовнішні чинники, економічні та політичні фактори. На сьогодні перед вітчизняною банківською системою гостро постає проблема щодо

підвищення ефективності кредитної діяльності, адже саме кредитний сектор є основою усіх активів банківських установ країни [2].

Подолання кризових явищ у вітчизняній економіці, забезпечення макроекономічної стабільності, а також стимулювання економічного зростання в Україні є неможливими без активізації національного кредитного ринку, а також підвищення ефективності діяльності банківських установ на ньому [1]. Даний процес потребує комплексних заходів, які будуть спрямовані як на стимулювання попиту на кредит, так і на пропозицію кредитних ресурсів вітчизняними банківськими установами.

Висновки. Отже, кредитна діяльність вітчизняних банківських установ на сьогодні ще не відіграє відчутної ролі в забезпеченні необхідного якісного економічного зростання України. Ефективна кредитна діяльність банківських установ передбачає впровадження чітко обґрунтованої кредитної політики, кредитної стратегії в основі яких покладається дотримання балансу інтересів як клієнтів-позичальників так і банківської установи. Значну увагу банківським установам варто звернути на формування достатньої за обсягами та міцної ресурсної бази, оптимізацію відсоткової політики, а також посилення дієвого ризик-менеджменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л., Дзюменко О. Кредитна діяльність банківських установ в Україні. *Scientific horizon in the context of social crises*. 2020. С.5-11

2. Ключка О.В., Богріновцева Л.М. До питання визначення сутності ризик-менеджменту в банках. *Актуальні проблеми економіки.* 2018. №12 (210). С.130-137

3. Національний банк змінив критерії розподілу банків на групи. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://www.minfin.gov.ua

5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://www.bank.gov.ua

6. Якушева І.Є. Кредитна діяльність банків України: стан, проблеми та перспективи. *Modern science: problems and innovations*: The 1 st International scientific and practical conference. April 5-7, 2020. P. 715-722.

Гульчак
Ярослав Володимирович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Гуменний
Анатолій Анатолійович,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ІННОВАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Постановка проблеми. Забезпечення стабільно високих темпів соціально-економічного розвитку кожної країни безпосередньо пов'язане з розвитком страхового ринку. Оскільки саме страхування виступає важливим способом захисту суб'єктів господарювання від потенційних та існуючих ризиків, а також від негативного впливу різних факторів, здатних погано впливати на діяльність даних суб'єктів. Тому ефективне функціонування страхового ринку може забезпечити належну фінансову стійкість суб'єктів господарювання, а також перспективи їхнього ефективного розвитку. При цьому, страховий ринок виступає і важливим джерелом довгострокових інвестицій в економіку країни.

Розвиток інноваційної діяльності страхових компаній виступає однією з основних необхідних умов з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і світовому страхових ринках. Це тісно пов'язано з посиленням ролі глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, що в свою чергу спричиняє збільшення конкуренції на страховому ринку, зокрема й на вітчизняному.

Страхові компанії мають миттєво реагувати на кон'юнктуру страхового ринку, відчуваючи потреби потенційних страхувальників у страховому захисті, а також якісно задовольняти їх, що, в свою чергу, позитивно впливає на імідж страхових компаній. Саме тому, страхова діяльність, а також бізнес-процеси страхової компанії, перш за все, повинні з самого початку базуватися на впровадженні інновацій у страхування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значний внесок у дослідження інноваційної діяльності страхових компаній зробили такі

вітчизняні учені, як: Базилевич В., Богріновцева Л., Венгуренко Т., Внукова Н., Временко Л., Гаманкова О., Денисенко М., Дорошенко О., Заколодяжний В., Залєтов О., Нечипоренко В., Нечипорук Л., Онишко С., Осадець С., Пікус Р., Ротова Т., Ткаченко Н., Яворська Т. та інші. В роботах вищезазначених учених всебічно досліджені теоретичні та практичні аспекти формування страхового ринку, розкрито сутність страхування та страхової діяльності, частково досліджені окремі питання інноваційної діяльності страхових компаній. Разом з тим, певні аспекти інновацій у діяльності страхових компаній залишаються недостатньо розкритими, саме тому потребують подальших наукових пошуків особливо в умовах специфіки розвитку вітчизняного страхового ринку.

Метою роботи є дослідження сутності інновацій у діяльності страхових компаній та визначення їх основних видів.

Виклад основного матеріалу. Для розкриття значення інновацій у підвищенні ефективності діяльності страхових компаній, в першу чергу, необхідним є визначення поняття «інновація», а також її основних елементів.

Р. Фатхутдінов визначає інновації як «кінцевий результат впровадження нововведень з метою впливу на об’єкт управління та отримання економічного, соціального, науково-технічного та інших ефектів» [10, с. 16].

В свою чергу, Ж. Мартін та В. Зултовські у науковій праці «Необхідність інновацій» визначають інновації «як процес генерації ідей, їх вибору та втілення в конкретних матеріальних об’єктах, що краще задовольняють існуючі потреби» [14].

При цьому, С. Джобс, засновник корпорації Apple, зазначає, що інновації абсолютно не залежать від того, скільки саме грошей буде витрачено на науково-дослідні роботи (R&D). Вся справа в людях, котрі працюють на компанію [12].

І. Балабанов вважає, що «інновації – це матеріалізований результат, отриманий від вкладення капіталу в нову техніку чи технологію, нові форми організації виробництва, праці, обслуговування та управління, включаючи нові форми контролю, обліку, методи планування, аналізу тощо» [6, с. 148].

Вищезазначені підходи до трактування поняття «інновації» свідчать про те, що будь-яка ідея стає інновацією лише тоді, коли вона майже втілена в конкретному технологічному процесі, продукті.

На сьогодні термін «інноваційна діяльність страхової компанії» залишається невизначеним у жодному нормативно-правовому чи законодавчому акті. Разом з тим, більшість вітчизняних учених під даним поняттям розуміють будь-яку комбінацію видів діяльності, а також технологій, котрі розширюють сферу діяльності страховика, приводить до бажаного результату діяльності страховика та забезпечує його зростання [2, с. 101].

У науковій літературі розрізняють багато різних види інновацій, разом з тим, питання щодо їх видів саме у страховій діяльності залишається малодослідженим, а також не знайшло належного відображення у наукових доробках. У більшості наукових джерел інновації у страховій діяльності розглядаються лише з точки зору основних напрямів діяльності страховика, а саме: організаційно-управлінська діяльність страховика, створення страхового продукту, розвиток каналів збуту страхових продуктів, при цьому розділяючи інновації у страхуванні на: управлінські, організаційні, продуктові та процесні страхові інновації [1, с. 226].

Водночас, Л. Кисельова пропонує «види інновацій у страховій діяльності розглядати залежно від об’єкта інновацій, виділяючи при цьому продуктові, технічні, технологічні та управлінські інновації у страховій діяльності» [7, с. 19].

Н. Саввіна здійснює класифікацію інновацій з точки зору їхньої функціональної спрямованості і при цьому визначає ринкові (комерційні), фінансові, технічні, соціальні та організаційні інновації у страховій діяльності [9, с. 78].

Натомість К. Крістенсен, викладач Гарвардської бізнес школи, виділяють наступні три типи інновацій:

1) інновації, що розширюють існуючі можливості – такі інновації розширюють ринок, а також надають можливість ширшому колу споживачів користуватися послугами, котрі раніше були доступними тільки для незначної частини;

2) підтримуючі інновації – ті інновації, які проявляються у вдосконаленні існуючих страхових продуктів, а також є характерними для більшості сучасних інновацій у страховій діяльності;

3) інновації, що спрямовані на підвищення ефективності страхової діяльності – такі інновації проявляються в зниженні виробничих чи адміністративних витрат, затрат на просування страхової послуги [11].

Разом з тим, К. Кларк та С. Вілрайт у своїй науковій праці «Революційний продуктовий розвиток» виділяють 3 рівні інновацій, в залежності від їх стратегічного бачення:

1) «прорив» – абсолютно нові інновації для бізнесу чи світу, вимагають значних змін та призначені на довгострокову перспективу;

2) «базові» – базові інновації для наступних, вони реалізуються на основі вже наявних ресурсів та призначені на середньострокову перспективу та;

3) «додаткові» інновації – вдосконалення певних послуг, товарів, процесів, задля збільшення ефективності діяльності [13].

У документі ОЕСР «Інструкція Осло» виділяється наступні чотири типи інновацій (у будь-якій галузі): організаційні, процесні, продуктові та маркетингові [8].

Ініціатива щодо впровадження інновацій повинна виходити не лише від безпосередніх учасників страхового ринку (страхової компанії та страхувальника), визначаючи певні зобов'язання чи преференції, котрі необхідно виконувати (наприклад, впровадження нових стандартів діяльності страхової компанії) [4].

Таким чином, діяльність страхових компаній, у сучасному інформаційному суспільстві, повинна базуватися на впровадженні інновацій у їхню діяльність. Конкурентоздатність страхових компаній нині вимірюється саме впровадженням інновацій у діяльність страхових компаній, що визначає рівень компетентності працівників, якість управління компанією, вміння швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі [5].

Висновки. Отже, інновації у діяльності страхових компаній можна визначити як результат нових ідей з метою розробки або вдосконалення вже існуючих страхових продуктів, вдосконалення каналів збуту страхових продуктів, системи взаємодії між суб'єктами страхового ринку, метою яких є підвищення ефективності страхової діяльності загалом. Тобто, інновації діяльності страхових компаній направлені в першу чергу на підвищення якості страхових послуг, максимальне наближення страхових послуг до потреб страхувальників, розширення страхового поля, удосконалення процесів управління страховою діяльністю, удосконалення каналів збуту страхових послуг, а також підвищення прибутковості страхових компаній.

Однак одним із основних факторів, які стримують впровадження інновацій у діяльність страхових компаній, є досить високий

рівень ризиковості впровадження інновацій, що, в свою чергу, породжує необхідність визначення шляхів щодо його зниження різними способами та методами, в тому числі і за допомогою створення системи попередження даних ризиків, як умови, без якої неможливо забезпечити інноваційний прорив у страховій діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богріновцева Л. М., Воронченко О. В. Розвиток інноваційної діяльності страхових компаній в Україні. *Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності* : зб. матер. ІІ Міжн. наук.-практ. конф., 27−31 березня 2017 р. Ірпінь : Видавництво Ун-ту ДФС України, 2017. С. 224–229.

2. Венгуренко Т.Г., Дудник Л.Р. Інноваційна діяльність на ринку страхових послуг. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України*: зб. матеріалів ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26-27 березня 2020 р.). Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2020. С. 100-102

3. Заколодяжний В.О. Характеристика сучасних тенденцій інноваційного розвитку страхової діяльності. *Економіка та держава.* 2017. № 5. С. 89-92

4. Інноватика на фінансових ринках : монографія / за наук. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ун-т держ. фіскальної служби України. Ірпінь, 2018. 466 с.

5. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності: монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового. Ун-т державної фіскальної служби України, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи. Ірпінь-Білосток, 2018. 303 с.

6. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 208 с.

7. Киселева Л. С. Инновационная политика страховщиков в системе обеспечения экономической безопасности личности: автореф. дисс. ... к.э.н. / Санкт-Петербургский государственный университет экономики и финансов. Санкт-Петербург, 2004. 22 с.

8. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных о инновациях. URL: http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/OECDOsloManual05_rus.pdf

9. Саввина Н. Е. Инновации в российском страховании: мода или необходимость? *Вестник Финансового университета*. 2014. № 6. С. 74-83

10. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: учебник, 6-е изд. Санкт-Питербург: Питер, 2011. 448 с.

11. Christensen C. We are living the capitalist's dilemma. URL: http://edition.cnn.com/2013/01/21/business/opinion-clayton-christensen/index.html

12. Kirkpatrick D. The Second Coming of Apple Through a magical fusion of man – Steve Jobs – and company, Apple is becoming itself again: the little anticompany that could. URL: http://archive.fortune.com/magazines/fortune/fortune_archive/1998/11/09/250834/index .htm

13. Wheelwright S., Clark K. Revolutionizing Product Development. URL: https://faculty.fuqua.duke.edu/~moorman/GeneralMills/Section3/Section3Documents/R evolutionizingProductDevelopment.pdf

14. Zultowski W. Ten barriers to successful innovation in life insurance. URL: https://www.soa.org/News-and-Publications/Newsletters/NewsDirect/2013/may/10- barriers-to-successful-innovation-in-life-insurance.aspx

Гуменюк Вадим Олександрович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Козій Наталія Сергіївна,
к.е.н., доцент

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГІВЛІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ОРГАНІЗАТОРАМИ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі в умовах глобального функціонування ринкового середовища зростає роль торгівлі цінними паперами на фондовому ринку, котрий є головним каналом руху і перерозподілу активів, котрі на ньому обертаються, який являє собою ключову сферу ринкових відносин, де купівля - продаж цінних паперів є важливим джерелом залучення фінансових ресурсів задля задоволення потреб економічних суб'єктів.

Торгівлі цінними паперами нині притаманні певні проблеми, вирішення котрих забезпечить подальший розвиток до рівня стандартів ЄС. Інтегрування в напрямку організації торгівлі цінними паперами стимулює фінансово - економічний розвиток, що закладає підвалини для економічного зростання і відповідно робить актуальною нашу тему дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частини загальної проблеми. Дослідженням проблем розвитку торгівлі цінними паперами в Україні присвячено цілу низку наукових праць українських науковців, а саме, Базилевича В.Д, Бурмаки М.О, Бутенка Д.С, Заславської О. І., Іваницької О. М., Квіти Г. М., Корнєєва В. В., Любезної І.В, Пєхоти А. В. Порсюрової І. П., Солодкого М.О. та ін.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в здійсненні аналізу діяльності торгівлі цінними паперами в Україні, виокремлення основних проблем та шляхів їх вирішення в даному напрямі.

Виклад основного матеріалу. Діяльність із організації торгівлі на фондовому ринку в нашій державі здійснюють фондові біржі, котрі є головними елементами організованого фондового ринку та, відповідно, одними із його суб'єктів. Перші фондові біржі виникли у великих торгівельних містах держав Західної Європи [1].

Згідно із Законом України «Про цінні папери і фондовий ринок» фондова біржа створює організаційні умови задля укладення угод купівлі-продажу цінних паперів і інших фінансових інструментів шляхом здійснення біржових торгів та забезпечує контроль щодо їхнього виконання із застосуванням відповідних заходів впливу. В торгах на фондовій біржі можуть брати участь члени фондової біржі і інші особи згідно із законодавством[2].

Біржовий процес цінними паперами на фондовому ринку проходить такі етапи (рис 1.1).

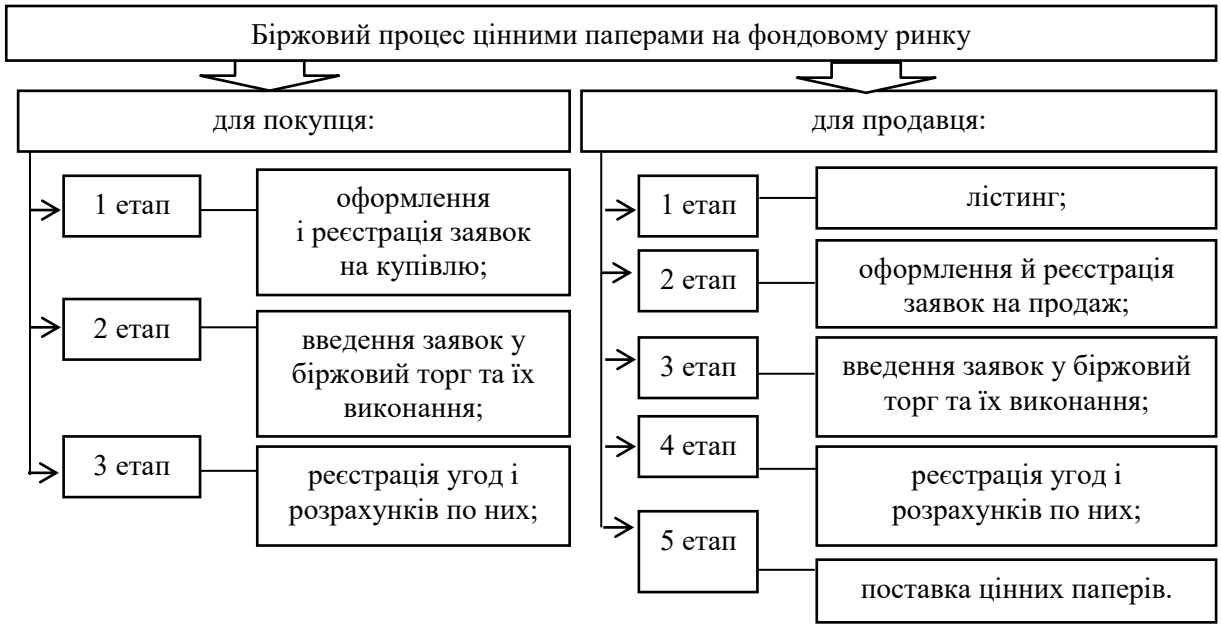

Рис 1.1 Біржовий процес цінними паперами на фондовому ринку України

Джерело: складено автором на основі [3]

Найбільш типовими видами цінних паперів, котрі випускаються і знаходяться в обігу на фондових ринках різних країн світу, є такі види: акції; облігації; векселі.

Охарактеризувавши теоретичні аспекти організації торгівлі цінними паперами, проаналізуємо її динаміку.

Відповідно до даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, в кінці 2019 року в Україні зареєстровано 10 організаторів торгів на фондовому ринку.

Лідерами за обсягами контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі протягом 2015-2019 років були і лишаються фондові біржі ПФТС і Перспектива, із об’ємом торгів 271 886,21 млн. грн. і 391 046,57 млн. грн. за зазначений період відповідно. Взагалі ж зникли з

ринку у проаналізованому періоді фондові біржі Іннекс та УФБ, так як у 2019 році об'єм торгів обох дорівнює 0. (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Динаміка біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі протягом 2015-2019 рр., млн. грн

Назва біржі	Рік					Всього
	2015	2016	2017	2018	2019	
ПФТС	53 621,41	95023,54	64344,47	112 518,20	114 757,95	**271886,21**
Перспектива	224 455,51	136296,56	127425,03	127 324,98	186363,23	**391046,57**
УБ	6 692,43	3 536,08	13405,45	20 992,16	3 840,18	**37933,69**
УМВБ	118, 67	21,71	0,00	34,94	4,36	**61,01**
Іннекс	5,09	1,98	145,43	0,49	0,00	**152,99**
УФБ	301,98	18,93	1,17	0,00	0,00	**322,08**

Джерело:складено автором на основі [4]

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі протягом 2015-2019 років було зафіксовано з державними облігаціями України. Лише за 2019 рік обсяг біржових контрактів склав 295 млрд. грн. А це становить 96,81% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі протягом вказаного періоду (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструменту протягом 2015-2019 року, млн. грн.

Види фінансових інструментів	Рік					Всього
	2015	2016	2017	2018	2019	
Акції	5 810,88	2 179,96	5051,56	1 215,95	337,80	**14 596,15**
Акції іноземного емітента	0	0	0	0	25,68	**25,68**
Облігації підприємств	13 604,11	9 433,74	6120,09	10 267,00	8761,87	**48 186,81**
Державні облігації	253319,74	211257,15	189555,01	246 474,66	295249,47	**1 195856,03**
Облігація внут. місцевих позик	19,80	0	0	0	5,41	**25,21**
Облігації іноземної держави	0	0	0	0	44,16	**44,16**
Інвестиційні сертифікати	2 170,15	395,30	51,83	272,01	331,81	**3 221,10**
Деривативи	6 516,48	1 190,40	5018,99	2 641,15	209,54	**15 576,56**

Джерело:складено автором на основі [4]

Наприкінці 2019 року найбільшу кількість випусків цінних паперів, які перебувають в обігу на фондових біржах, було розміщено на ПФТС (37.6%), біржі «Перспектива» (61%) (рис 1.1).

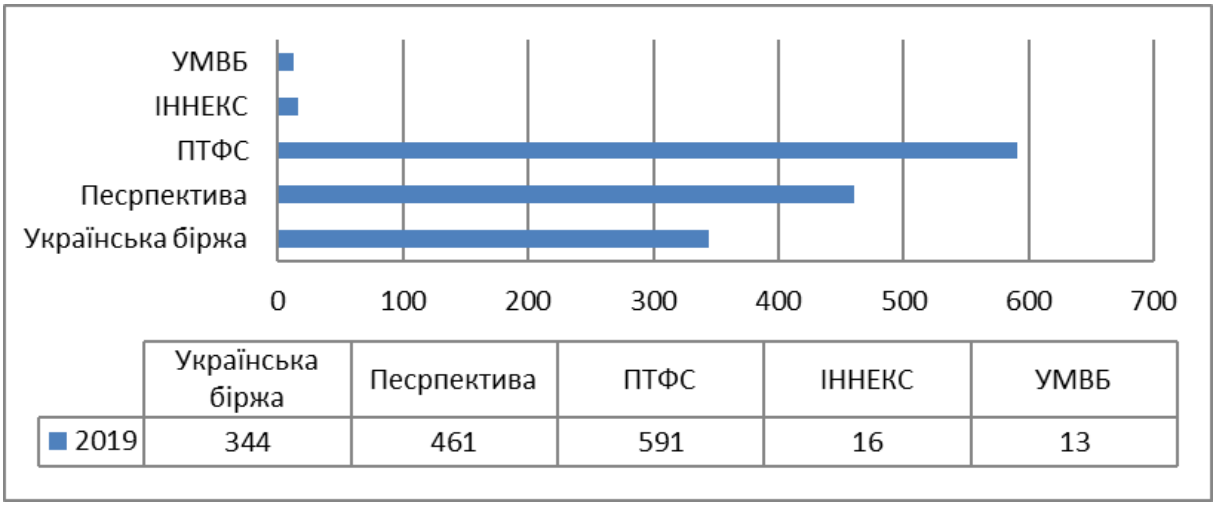

Рис 2.1 Розподіл кількості випусків цінних паперів, які включено до біржових списків організаторів торгівлі станом на 31.12.2019, шт.

Джерело:складено автором на основі [4]

На сучасному етапі здійсненню ефективній торгівлі на фондовому ринку перешкоджають такі проблеми: низький рівеньліквдіності фінансових інструментів; низький рівень активності населення, що пов'язана із загальним низьким рівнем фінансової грамотності населення нашої держави; нерозуміння ролі біржового ринку і суті його фінансового інструментарію; недовіра населення до фінансових інструментів довгострокового вкладення капіталу.

Вважаємо, що пріоритетними напрямами модернізації біржової торгівлі в нашій державі є: запровадження сучасних біржових інформаційних технологій торгівлі і постійної її модернізації; розширення асортименту надійного фінансового інструментарію для інвестування; забезпечення імплементації вітчизняного законодавства до основних положень законодавства ЄС; забезпеченням захисту прав інвесторів; створення належнихумов для обігу іноземних цінних паперів на біржовому ринку [5].

Висновки. Отже, здійснивши аналіз біржової торгівлі організаторами торгівлі в Україні, можемо сказати, що торгівлю цінними паперами на фондовому ринку здійснюють фондові біржі. Лідерами за обсягами контрактів з цінними паперами на протязі 2015-2019 років

були і лишаються фондові біржі ПФТС і Перспектива, а найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на протязі аналізованого періоду було зафіксовано з державними облігаціями України. Під час дослідження нами було виявлено основні проблеми, які перешкоджають здійсненню ефективної торгівлі цінними паперами на фондовому ринку, найголовнішими з яких на наше переконання є низька ліквідність цінних паперів та низький рівень активності населення. Вважаємо, що запропоновані нами напрями удосконалення біржової торгівлі будуть сприяти збільшенню показників торгівлі цінними паперами організаторами торгівлі в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Порсюрова І. П. Теоретичні аспекти визначення сутності цінних паперів у сучасних умовах господарювання. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2017. Т. 22. Вип. 3. С. 151-156. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_3_32 (дата звернення: 10.09.2020).

2. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV URL : http://zakon.nau.ua/doc/?uid= 1078.20343.0. (дата звернення: 10.09.2020).

3.Любезна І.В. Організація біржової діяльності. *Цикл лекцій. Тернопіль: ТНЕУ*. 2015. 94 с.

4.Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). URL : www.nssmc.gov.ua (дата звернення: 10.09.2020).

5.Пєхота А. В. Біржова торгівля як пріоритетний напрям модернізації ринку цінних паперів України. *Бізнес Інформ.* 2018. № 7. С. 216-220. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_7_32.

Дзюба
Володимир Миколайович,
студент групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Постановка проблеми. Діяльність банківських установ на фінансовому ринку є високоризиковою. Робота банківських установ є досить різноманітною та охоплює операції із емісії та купівлі цінних паперів, лізингу, здійснення факторингу, залучення коштів, забезпечення клієнтів готівкою, видачі кредитів тощо. Виконання кожної банківської операції пов'язане зі значною кількістю ризиків. Разом з тим, ризики у діяльності банківських установ можуть негативно впливати на обсяги надходжень, якість активів, адекватність капіталу, чутливість банківських установ до впливу зміни ринкових умов, а також їхню фінансову стійкість.

В сучасних умовах зростання економічної нестабільності питання забезпечення фінансової стійкості вітчизняної банківської системи набуло надзвичайно важливого значення. Водночас головною складовою розвитку банківських установ в звичайних та кризових умовах є ефективна система управління фінансовими ризиками.

Оскільки банківські установи відіграють значну роль на фінансовому ринку, то вони мають не лише діагностувати потенційні загрози у вигляді фінансових ризиків, а й мати конкретний механізм нейтралізації їхнього негативного впливу. Все вищезазначене й доводить актуальність детального вивчення впливу фінансових ризиків на діяльність банківських установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вагомий внесок у становлення і розвиток методів ідентифікації, аналізу та оцінки управління фінансовими ризиками банківських установ зроблений у роботах провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: М. Білик, Г. Бєлоглазова, Т. Болгар, В. Вовк, Е. Дж. Долан, В. Коваленко, Т. Косова, Р. Котлер, К. Кемпбелл, О. Лаврушин, Л. Примостка,

Е. Рід, П. Роуз, Ю. Соколов та інші. Проте питання щодо дослідження сутності фінансових ризиків банківських установ та їх класифікації потребують подальших досліджень

Метою роботи полягає у дослідженні сутності фінансових ризиків банківських установ та узагальненні їх класифікації.

Виклад основного матеріалу. У наукових працях, присвячених ризику, існують суперечливі підходи щодо визначення категорії «ризик», котрі умовно можна розділити на дві групи.

Відповідно до першого підходу ризик виступає чимось негативним, що в результаты обов'язково призведе до фінансових (економічних) втрат.

Наприклад, представник класичної теорії Дж. Міль ототожнив ризик з математичним очікуванням втрат, котрі можуть статися в результаті обраного рішення [11].

Засновники неокласичної теорії А. Пігу і А. Маршал під ризиком розуміли загрозу того, що суб'єкт господарювання зазнає збитків у вигляді додаткових витрат або отримає дохід нижче прогнозованого [10; 12].

І. Бланк під ризиком розуміє «ймовірність виникнення несприятливих наслідків у формі втрати доходу чи капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства» [5].

А. Загородній, Г. Вознюк, Т. Смовженко вважають, що ризик – це «усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами» [4].

У начальному посібнику «Управління ризиком» М. Хохлов визначає, що ризик – це «…подія або група споріднених випадкових подій, що завдають збитку об'єкту, який володіє даним ризиком» [13].

Відповідно до другого підходу ризик може дати не тільки негативний, але і позитивний результат.

Так, В. Гранатуров наводить наступне визначення ризику: «це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якої є можливість кількісно та якісно оцінити ймовірність досягнення передбаченого результату, невдачі та відхилення від цілі» [6].

О. Єгорова підкреслює, що: «ризик – ситуація, пов'язана з наявністю вибору з передбачуваних альтернатив шляхом оцінки ймовірності

настання події, яка містить ризик, що призводить як до позитивних, так і негативних наслідків» [7].

А. Івасенко зазначає, що «ризик – це ситуативна характеристика діяльності будь-якого суб'єкта ринкових відносин, що відображає невизначеність її результату і можливі несприятливі (або, навпаки, сприятливі) наслідки у разі неуспіху (або успіху)» [9].

Проаналізувавши наявні трактування поняття «ризик», можна зробити висновок, що ризиком є потенційна ймовірність відхилення від запланованих фінансово-економічних показників діяльності суб'єкта господарювання.

Тобто, у загальному під ризиком варто розуміти вірогідність недоотримання прибутків порівняно з прогнозованим варіантом або виникнення збитків, тобто це ситуативна характеристика діяльності, котра складається з невизначеності її результату, а також можливих кроків, за допомогою яких можна здійснити її оптимізацію.

Діяльність фінансових інститутів дуже тісно пов'язана з різними видами ризиків. Однією з найважливіших складових ризику виступає саме фінансовий ризик, аналіз котрого повинен проводитися при прийнятті будь-якого фінансового рішення.

Фінансовий ризик - це результат вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, що спрямоване на досягнення бажаного цільового фінансового результату з ймовірністю понести економічні збитки (фінансові втрати) в результаті невизначеності умов його реалізації.

Фінансовий ризик виступає одним з найпріоритетніших видів ризику для банківських установ.

Разом з тим, варто зазначити, що на сьогодні відсутня єдина загальноприйнята типологізація фінансових ризиків банківських установ.

Класифікацію фінансових ризиків банківських установ наведено в роботах співробітник Всесвітнього банку Х. Грюнінга, котрий виокремлює спекулятивні і чисті ризики.

Спекулятивними ризиками він вважає ризики, котрі засновані на фінансовому арбітражі, і котрі за результатами можуть призвести до отримання прибутку, якщо арбітраж здійснюється правильно, або ж у протилежному випадку до збитку. Основними видами спекулятивного ризику є валютний, процентний і ринковий.

Чисті ризики при неналежному управлінні можуть спричинити збитки банківської установи, до них відносять ризик ліквідності і платоспроможності та кредитний ризик [14].

В. Зотов розглядає наступні фінансові ризики банківських установ:

- ризики за позабалансовими та балансовими операціями;
- депозитні ризики;
- ризики активних операцій (валютний, кредитний, портфельний, ризик ліквідності, інвестиційний ризик) [8].

Б. Пшик до фінансових ризиків банківських установ відносить: ризик ліквідності, кредитний ризик, процентний ризик, ринковий ризик, валютний ризик, ризик неплатоспроможності та базисний ризик [2].

Л. Примостка у підручнику «Управління банківськими ризиками» наводить наступні види фінансових ризиків банків: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик варіабельності та ризик неплатоспроможності [3].

Варто зауважити, що надмірне ускладнення типологізації фінансових ризиків банківських установ перш за все заважає створенню ефективної системи ризик-менеджменту банківських установ.

У зв'язку з цим, вважаємо, що найбільш оптимальною та універсальною класифікацією фінансових ризиків банківських установ є класифікація, що запропонована фахівцями Національного банку України.

Так, відповідно до постанови Національного банку України «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик – менеджменту в банках України» від 02.08.2004 року № 361 до фінансових ризиків відносяться банківські ризики, котрі піддаються кількісній оцінці, такі як:

- кредитний ризик;
- ринковий ризик;
- операційно-технологічний ризик;
- ризик ліквідності;
- валютний ризик;
- процентний ризик [1].

Висновки. Успішне функціонування вітчизняної банківської системи в значній мірі залежить від ефективного контролю за фінансовими ризиками, пов'язаними з банківськими операціями як самих банківських установ, так і Національного банку України. Дослідження різних підходів учених щодо трактування понять «ризик», «фінансовий ризик банку», а також різних підходів до класифікації фінансових ризиків банківських установ, надали можливість зробити висновок, що природа фінансового ризику перш за все полягає в невизначеності, котра виникає внаслідок зрушень на мікро- та макро

рівні, а в результаті призводить до коливань результатів діяльності відносно очікуваних показників. Характерною особливістю фінансових ризиків є їх спекулятивний характер, тобто можливість отримання як збитків, так і прибутків, внаслідок існування невизначеності у фінансовій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: постанова Правління Національного банку України від 02.08.2004 року №361. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text
2. Пшик Б. І. Ситуаційне моделювання діяльності банку : навч. посіб. Львів : ЛБІ НБУ, 2003. 191 с.
3. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2007. 600 с.
4. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. Київ, 2000. 587 с.
5. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Киев : Ника-Центр, 1999. 511с.
6. Гранатуров В.М. Экономический риск : сущность, методы измерения, пути снижения : учебное пособие. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Дело и сервис, 2010. 208 с.
7. Егорова Е.Е. Еще раз о сущности риска и системном подходе. *Управление риском.* 2002. № 2. С. 5-13.
8. Зотов В. А. Банковские риски на практике. Бишкек, 2000. 128 с.
9. Ивасенко А.Г. Банковские риски. Москва, 1998. 104 с.
10. Маршалл А. Принципы экономической науки / Пер. с англ. Москва: Прогрес, 1993. 594 с.
11. Милль Дж.С. Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. Москва: Прогресс, 2005. 352 с
12. Пигу А. Экономическая теория благосостояния. Москва: Прогресс, 1985. Т. 1. 512 с
13. Хохлов Н.В. Управление риском. – Москва: ЮНИТИ, 2001. 239 с.
14. Greuning H., Brajovic S. Analyzing Banking Risk. A Framework for Assessing Corporate Governance and Financial Risk Management. Washington : The World Bank, 2009. 422 p.

Дрига Денис Володимирович,
студент групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

СТАН ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БІРЖОВОГО РИНКУ АКЦІЙ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В сучасному світі ринок капіталів займає провідні позиції в світовій економіці. Дедалі частіше події, які відбуваються на ньому, викликають каскади наслідків, які впливають або позитивно або негативно на економіку в цілому. Таким чином, завдяки кризисним явищам, зв'язаними із пандемією COVID-19, світовий ринок капіталів опинився в скрутній ситуації, яка спричинила відтік інвестицій як з великих, так і з малих суб'єктів господарювання через великі відсоткові зниження цін котирування цінних паперів різних видів на крупніших фондових біржах світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для подолання таких кризисних ситуацій, а також для їх уникнення, необхідно досліджувати та модернізувати діяльність на ринку капіталів як у світі, так і в Україні, зокрема здійснення операцій з цінними паперами. Серед вітчизняних науковців, які досліджували теоретичні аспекти функціонування ринку цінних паперів можна виділити: А. Баторшина, І. Брітченко, С. Залюбовська [5], М. Кужелєв, Ю. Коваленко [3; 4], Ю. Колупаєв [5], О. Мозговий [], Є. Редзюк, С. Стабіас, М. Яковенко [5], О. Ярошевська та ін. Попри численні дослідження ринку цінних паперів існують проблеми підвищення ефективності та розвитку операцій з цінними паперами.

Метою дослідження є аналіз біржового ринку акцій, виокремлення основних проблем на цьому ринку.

Виклад основного матеріалу. Обсяги торгів цінними паперами є ключовим показником ділової активності на фондовому ринку. Таким чином можна із нього робити висновки щодо прогресу або регресу ринку фінансового інструменту на фондовому ринку. Статистику обсягів на біржовому ринку акцій України представлено у табл. 1.

Таблиця1

Обсяг біржових контрактів на організаторах торгівлі за видом фінансового інструменту «Акції» (у розрізі організаторів торгівлі) протягом 2016 – липня 2020 року, млн грн

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
УФБ	7,88	0,59	-	0,00	-
ІННЕКС	1,93	145,35	0,49	0,00	-
Універсальна	11,55	0,00	-	-	-
ПФТС	251,08	3163,18	373,93	254,13	296,78
КМФБ	31,45	6,59	-	-	-
УМВБ	21,71	0,00	34,91	0,00	0,00
Перспектива	3,94	6,40	29,96	0,86	0,00
СЄФБ	0,26	-	-	-	-
УБ	1 850,16	1729,64	776,66	82,81	52,09
Всього	**2 179,96**	**5 051,74**	**1 215,95**	**337,80**	**348,87**

Джерело: складено на основі [1].

Аналізуючи данні табл. 1 можна зробити висновок, що упродовж 2016 – липня 2020 рр. найактивнішими організаторами торгів були і залишаються фондові біржі ПАТ «ФОНДОВА БІРЖА ПФТС» та ПАТ «УКРАЇНСЬКА БІРЖА». З 2018 р. спостерігається різке падіння торгів акціями, при цьому загальні обсяги торгів на фондових біржах зростають, пропри скорочення кількості організаторів торгів, що проілюстровано у табл. 2.

Таблиця 2

Загальний обсяг біржових контрактів на організаторах торгівлі (у розрізі організаторів торгівлі) протягом 2016 - липня 2020 року, млн грн

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
УФБ	18,93	1,17	-	0,00	-
ІННЕКС	1,98	145,43	0,49	0,00	-
Універсальна	252,09	399,20	-	-	-
ПФТС	95 023,54	64344,47	112518,20	114757,94	75157,19
КМФБ	1 743,32	81,76	-	-	-
УМВБ	21,71	0,00	34,94	4,36	2,82
Перспектива	136 296,56	127425,03	127324,98	186363,23	107205,52
СЄФБ	59,09	-	-	-	-
УБ	3 536,08	13405,45	20992,16	3840,18	610,06
Всього	**236 953,29**	**205802,50**	**260870,78**	**304965,73**	**182975,59**

Джерело: складено на основі [1]

Таким чином, дивлячись на зменшення обсягів торгів акціями на фондових біржах в грошовому і відсотковому вигляді (табл. 3), можна зазначити, що даний ринок є непривабливим для інвесторів і професійних учасників ринку капіталів.

Таблиця 3

Відсоткове співвідношення обсягів торгів акціями до загальних обсягів торгів на фондовому ринку України, %

			Обсяги торгів акціями				
		Роки	2016	2017	2018	2019	2020
	Роки	Млн грн	**2179,96**	**5051,74**	**1215,95**	**337,80**	**348,87**
Загальні обсяги торгів	2016	**236953,29**	0,9				
	2017	**205802,50**		2,45			
	2018	**260870,78**			0,47		
	2019	**304965,73**				0,11	
	2020	**182975,59**					0,19

Джерело: складено на основі [1]

Ще одним підтвердженням непривабливості торгівлі на біржовому ринку акцій слугують обсяги зареєстрованих в НКЦПФР випусків акцій (рис.1) та співвідношення обсягів торгів на біржовому та позабіржовому ринках (рис.2)

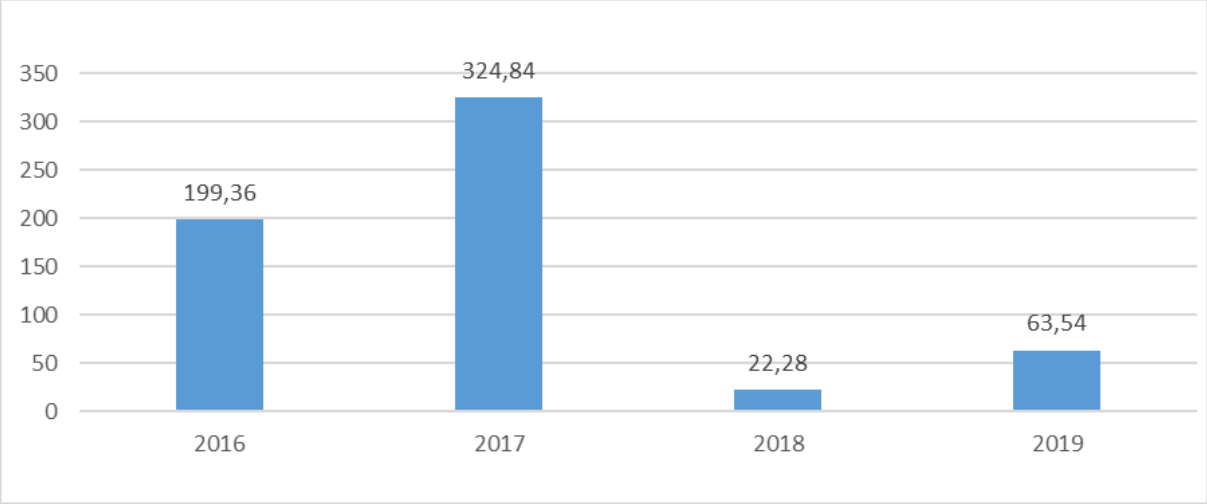

Рис. 1. Обсяг зареєстрованих НКЦПФР випусків акцій у 2016 – 2019 роках, млрд грн

Джерело: побудовано на основі [2]

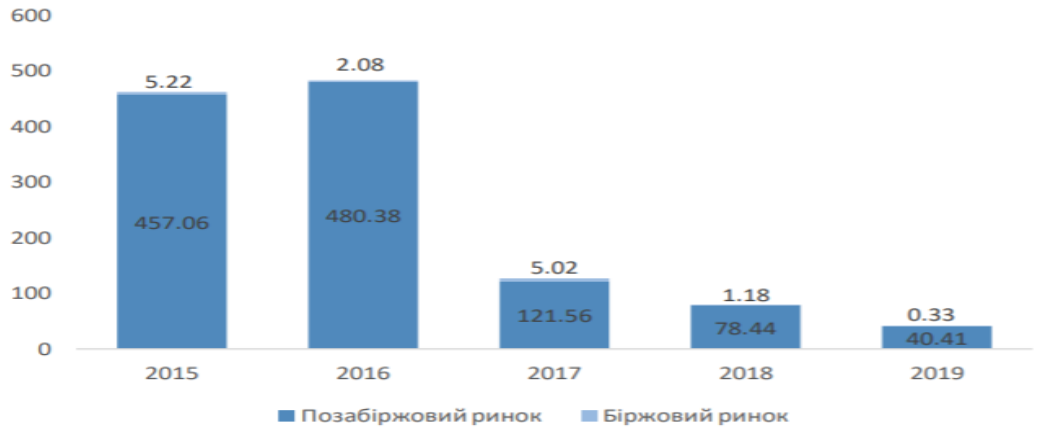

Рис.2. Обсяг торгів акціями на біржовому ринку та позабіржовому ринку у 2015 – 2019 роках, млрд грн [2]

Виходячи з наведених даних в рис. 1 та рис. 2 бачимо тенденцію до спаду торгівельної активності на ринку акцій України як біржового, так і позабіржового. Такий стан ринку акцій зумовлений низкою проблем, серед яких можна виділити наступні:

- неврегульованість корпоративного урядування в акціонерних товариствах на рівні законодавства. Акціонери стикаються з проблемами порушення прав під час розподілу додатково випущених акцій, прав управління АТ, тощо. Корпоративне управління являє собою узгодження інтересів та подолання суперечностей і цей процес повинен бути чітко регламентований законодавчими актами [4].
- формування депозитарно-клірингової інфраструктури. На даний час Українська депозитарна система не відповідає вимогам інвесторів та емітентів, та дуже сильно відстає від аналогічних систем розвинутих країн. Найбільше відставання виражене в технічному забезпеченні платіжної системи. Через це створюються численні проблеми з швидкістю обігу фінансових інструментів[4, с. 83].
- створення Української Біржі в 1991 р., а регулятора в 1995 р., що створило ситуацію некерованості ринку капіталів, яка призвела до багатьох негативних наслідків, які існують і дотепер.
- відсутність законодавчого визначення маніпулювань цін на фондовому ринку для захисту інвесторів, а також регулювання використання інсайдерської інформації.

Дані проблеми створюють істотні перешкоди для інвесторів та професійних учасників фондового ринку, що відображається у низькій частці ринку акцій на фондовому ринку України.

Висновки. На даний момент біржовий ринок акцій України знаходиться на етапі ставлення. Основні проблеми, які стосуються законодавчої невизначеності низки принципів ринку, технічної недосконалості інфраструктури та їх невідповідність міжнародним стандартам помітно гальмують розвиток як ринку акцій, так і фондового ринку в цілому.

Вирішення цих проблем полягає в ширшому законодавчому регулюванні процесів на фондовому ринку, залучення потужностей IT-сфери для створення належного рівня технічного забезпечення для систем на ринку капіталів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/ (дата звернення 26.09.2020).

2. Звіти про діяльність. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL : https://www.nssmc.gov.ua/document/ ?id=10666647 (дата звернення 25.09.2020).

3. Коваленко Ю. М., Воробей Г. М. Функціонування фондового ринку України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 122 – 133.

4. Коваленко Ю. Формування комплементарної моделі фінансового сектору економіки. *Вісник Національного банку України:* наук.-практ. журнал. / Нац. банк України. К.: Бліц-Інформ, 2012. № 7. С. 42–47.

5. Колупаєв Ю. Б., Залюбовська С. С., Яковенко М. А. Обгрунтування напрямку перспективного розвитку фондового ринку України. *Ефективна економіка*. 2018. № 8.

6. Фондовий ринок: підручник; О. М. Мозговий, А. Ф. Баторшина, О. Г. Величко, Т.О. Фролова та ін. К. : КНЕУ, 2013. 537 с.

Дудник Лілія Романівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Богріновцева
Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ: ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ

Постановка проблеми. Страхові компанії (СК) є невід'ємною складовою інвестиційного ринку в кожній країні, а їх ефективна робота дає можливість задовольняти потреби клієнтів та примножувати власні страхові резерви. Інвестиційна діяльність страховиків чинить безпосередній вплив на розвиток економіки та виступає важливою частиною їх фінансової діяльності. В Україні СК свої акумульовані кошти вкладають переважно в менш ризикові види інвестування, що породжує актуальність даного дослідження, оскільки важливо розуміти як страховики формують свій інвестиційний портфель, чим керуються, як це впливає на прийняття ними інвестиційних рішень та які перспективи активізації їх інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженням питання інвестиційної діяльності страхових компаній займалося багато науковців, серед яких Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю.Ю., Коваленко Ю.М., Побоча К.П., Шейко Ю.О., Шишпанова Н.О., Яворська Т.В. та інші. Інвестиційна діяльність страховиків тісно пов'язана з розміщенням коштів страхових резервів і відіграє особливо важливу роль у розвитку національної економіки. Тому, незважаючи на велику кількість наукових доробок в цьому напрямку, варто, враховуючи особливості сьогоднішніх реалій, дослідити на основі чого діють компанії в прийнятті своїх інвестиційних рішень та які прогнози діяльності страховиків на інвестиційному ринку.

Метою дослідження є оцінка формування інвестиційного портфелю страховика, прийняття ним інвестиційних рішень з вивченням подальших перспектив розвитку інвестиційної діяльності СК в Україні.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна діяльність страхових компаній на ринку України відіграє особливу роль, оскільки залучаючи свої фінансові ресурси як джерела інвестицій, вони сприяють безпосередньому розвитку національної економіки. Саме здатність акумулювання значних інвестиційних ресурсів дозволяє СК виконувати такі важливі функції як безпосередня участь в процесі інвестування, виступаючи інституційними інвесторами, так і забезпечення страхового захисту учасникам господарських відносин. У статті 31 Закону України «Про страхування» зазначається, що «кошти страхових резервів повинні розміщуватися з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості» [5].

Особливість діяльності страховиків полягає також і в тому, що вони використовують різні інвестиційні інструменти. До прикладу, СК «life» вкладають зазвичай кошти в довгострокові, оскільки по цьому виду договори переважно довгострокового характеру і різких та неочікуваних виплат страхувальникам робити не потрібно. Компанії, які займаються ризиковими видами страхування, у свою чергу, шукають якнайкращу можливість, щоб інвестувати кошти в короткострокові інструменти з їх високою ліквідною можливістю.

Варто відмітити, що інвестиційна діяльність страхових компаній залежить від наявності коштів, які можна використовувати для інвестування з метою отримання інвестиційного прибутку. На це впливають розмір страхових премій, структура інвестиційного портфелю, рівень збитковості та прибутковості від страхових операцій тощо.

Страховики використовують для свої інвестиційних цілей «власний капітал, за рахунок якого формуються матеріальні, нематеріальні та фінансові активи. Інвестування таких коштів в Україні не регламентується на законодавчому рівні і здійснюється страховими компаніями на власний розсуд, за деякими винятками – регулювання фінансових вкладень у корпоративні права. А також вони використовують кошти страхових резервів, інвестування яких регламентується законодавством» [9, С.107].

Згідно чинного законодавства «кошти страхових резервів страховиків мають бути представлені наступними категоріями: грошові кошти на поточному рахунку, банківські вклади (депозити), валютні вкладення згідно з валютою страхування, нерухоме майно, акції, облігації, іпотечні сертифікати, цінні папери, що емітуються державою, права вимоги до перестраховиків, інвестиції в економіку України за

напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України, банківські метали, кредити страхувальникам - фізичним особам, що уклали договори страхування життя, в межах викупної суми на момент видачі кредиту та під заставу викупної суми, готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, встановлених Національним банком України» [5].

На рисунку 1 зображено структуру активів станом на 31.12.2020 року, дозволених для формування коштів страхових резервів відповідно до ст. 31 Закону України «Про страхування».

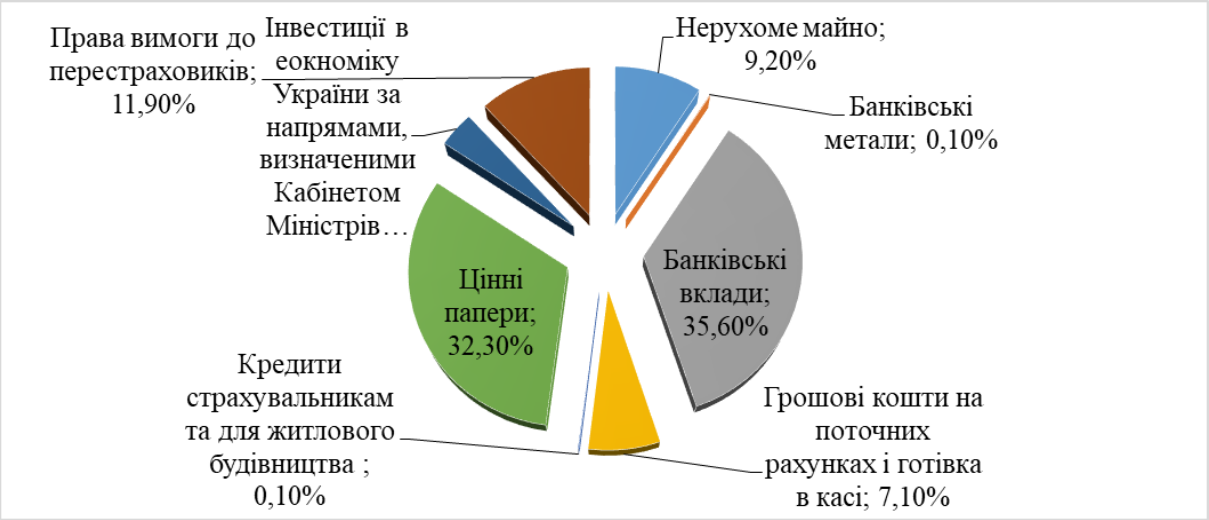

Рис.1. Структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів станом на 31.12.2019р. [6].

Обсяг активів станом на 31.12.2019 року, які дозволені для розміщення коштів страхових резервів, становив 44 609,0 млн грн, що на 3 943,4 млн грн більше, ніж на таку ж дату у 2018 році. З цих коштів 29 551,5 млн грн було використано для представлення коштів страхових резервів. За перший квартал 2020 року 47 390,0 млн грн становлять страхові резерви для представлення коштів, 32 264,3 млн грн з яких було використано для представлення коштів страхових резервів [6].

Аналізуючи Рисунок 1 бачимо, що левову частину активів для формування коштів страхових резервів становлять банківські вклади та цінні папери, а банківські метали і кредити страхувальникам та для житлового будівництва, навпаки, посідають останні позиції.

Відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР страхові резерви поділяються на резерви зі страхування життя (математичні резерви) та технічні резерви, які утворюються

страховиками з метою забезпечення виплат страхових сум та страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестрахування) в майбутньому [2, с.190].

Вважаємо за необхідне більш детально розглянути у відсотковому відношенні структуру того, як відбувалося розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя протягом 2014-2019 років.

Таблиця 1

Структура активів страхових компаній, якими представлені страхові резерви за 2014-2019 роки, %

Види активів	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Банківські вклади	38,4	49,4	44,0	43,49	42,1	42,3
Цінні папери	29,8	20,7	27,4	28,6	30,8	33,2
Права вимоги до перестраховиків	15,6	15,3	11,8	12,2	13,9	11,4
Грошові кошти на поточних рахунках і готівка в касі	10,8	9,7	11,1	10,7	8,6	7,5
Нерухоме майно	5,3	4,9	5,6	5,0	4,4	5,3
Інвестиції в економіку України	0,1	0,004	0,1	0,1	0,1	0,3
Банківські метали	0,1	0,04	0,04	0,02	0,02	0,1
Кредити страхувальникам	0,03	0,002	0,002	0,002	0,002	0,001

Джерело: побудовано автором на основі даних [6].

Беручи до уваги дані таблиці, бачимо, що структура резервів страховиків має сталу тенденцію до відсутності змін. За аналізований період домінуючі позиції займали такі види активів як банківські вклади та цінні папери, які формувалися переважно за рахунок цінних паперів, емітованих державою. Майже відсутні в інвестиційному портфелі страховика такі активи як інвестиції в економіку України, банківські метали та кредити страхувальникам.

Найбільшу частину інвестицій в банківські вклади можемо аргументувати досить високою ліквідністю та гарантованим прибутком, а також страховику не доводиться залучати для співпраці з банками професійних посередників, що також є значною перевагою. Бачимо, що друга позиція по наповненню активами належить цінним паперам, але не можемо сказати, що в цій ситуації це добре, оскільки майже все становлять цінні папери, що емітовані державою, а такі види як облігації та акції є мізерними в порівнянні. Хоч і державні цінні папери є

надійним напрямом для інвестування, оскільки базується на державних гарантіях, але одночасно це свідчить і про нерозвиненість фондового ринку та обмежену діяльність страховиків як інституційних інвесторів на ньому зокрема. Аналізуючи дані, стає зрозуміло, що СК навіть не розглядають деякі активи як перспективні при формуванні інвестиційного портфелю.

Саме тому варто зазначити ряд факторів, які стримують розвиток інвестиційної діяльності страховиків. До таких варто віднести: низьку дохідність інвестицій, високий рівень ризику при здійснення інвестування, обмежену кількість інструментів на інвестиційному ринку, їх низьку ліквідність, обмеженість інформації при прийнятті рішень СК тощо. Також варто вказати, що не дозволяють більш активно розвиватися інвестиційній діяльності такі чинники як економічна нестабільність в країні, низький рівень довіри до страховиків, їх невизначеність на ринку, нестабільність національного фондового ринку, повільна інтеграція у світовий економічний простір, низька капіталізація СК і їх обмежені ресурси для інвестування, малий досвід формування ефективних інвестиційних портфелів.

Висновки. Виходячи з зазначеного вище, можемо підсумувати, що перспективи розвитку для зростання ефективності СК залежать від таких напрямів їх інвестиційної діяльності як збільшення прибутковості та ліквідності інвестицій, шляхом пошуку нових можливостей для формування інвестиційного портфелю з більш різноманітним наповненням, підвищення продуктивності діяльності страховиків, що вестиме до зростання здорової конкуренції на ринку, зростання рівня довіри серед населення та водночас збільшення попиту на страхові послуги. Держава ж, у свою чергу, має докласти максимум зусиль для того, щоб простимулювати зростання потоку інвестицій в розвиток національної економіки і забезпечити необхідні умови та нагляд для діяльності страхових компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю.Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. *Вісник ХДУ. Серія Економічні науки.* 2018. №31. С. 174-179.

2. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами : підручник : у 2-х ч. Ч. 2. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 131). Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 442 с.

3. Парфьонов Я.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні та країнах ЄС. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 55-58.

4. Побоча К.П. Проблеми та перспективи використання інвестиційного потенціалу банківських установ та страхових компаній в Україні. *Державна фінансова політика України в умовах євроінтеграції: погляди науковців та практиків:* зб. тез наук. доп. за матеріалами І Всеукр. наук.- практ. конф.,(м. Львів, 14 грудня 2017 р.) Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С.96-98.

5. Про страхування: Закон України від 03.07.2020р. № 2740-VIII, 720-IX. Законодавство України : база даних / Верхов. Рада України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page (дата звернення: 25.09.2020).

6. Статистика страхового ринку України. Фориншурер страхование: офіц. веб-сайт. URL: https://forinsurer.com/stat (дата звернення: 25.09.2020).

7. Шейко Ю.О. Пріоритети інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Економічний форум.* 2020. № 2. С. 106-112.

8. Шишпанова Н.О. Напрями активізації інвестиційної діяльності страхових компаній України. *Агросвіт.* 2019. №21. С. 59-65.

9. Яворська Т.В., Войтович Л.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні: стан та прогноз розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*: науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2020. № 17(45). С. 106–112.

Заблоцький
Святослав Йосипович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОРТФЕЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. У нинішніх умовах розвитку інформаційного та математичного забезпечення існує безліч інструментів оцінки ефективності портфельного управління. За таких умов в теорії портфельних інвестицій найбільш важливим поняттям стало поняття ефективності портфеля. Ефективний портфель визначають як портфель, що може забезпечити максимальну прибутковість за умови певного рівня ризику або мінімальний ризик при відомому рівні прибутковості. Недостатня кількість інформації про стан ринку, вплив на нього політичних чинників посилюють актуальність пошуку ефективного та оптимального методу управління інвестиційним портфелем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти управління інвестиційним портфелем досліджено у працях таких учених, як Бланк І., Шевчук І., Федоренко В., Пересада О., Коваленко Ю., Шклярук С., Ястремська Є. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак на сьогодні виникає завдання пошуку оптимальних шляхів та методів підвищення ефективності управління інвестиційним портфелем.

Метою дослідження є розкриття та оцінювання ефективних методів портфельного управління.

Виклад основного матеріалу. З метою максимізації доходу інвестори формують переважно керований портфель цінних паперів, яким можна управляти (змінювати) відповідно до поставлених цілей. Управління портфелем цінних паперів – це вміння формувати та розпоряджатись набором цінних паперів таким чином, щоб зберігати їх вартість та отримувати максимальний дохід, незалежно від ризиків [3, с. 331].

Отже, кінцевою метою управління портфелем є приріст капіталу та дохідність. А ризикованість фінансових інструментів ставить вимоги перед портфельним менеджером якісно управляти портфелем. Управління портфелем передбачає використання методів та підходів, що забезпечуватимуть збереження вкладених коштів (інвестицій) та досягнення максимального рівня дохідності. За таких умов може виникнути проблема кількісної відповідності ризику та дохідності, що потребує оперативного розв'язання з метою вдосконалення структури сформованих портфелів. Тому корегування структури портфеля потрібно здійснювати з врахуванням моніторингу чинників, які можуть негативно впливати на складові портфеля. Такий моніторинг вимагає досить великих затрат коштів та зусиль працівників. Він має бути направлений на вибір фінансових інструментів у портфельному інвестуванні з якостями, які б відповідали обраному типу портфеля. Моніторинг є необхідною складовою як при активній, так і при пасивній моделі портфельного управління. Саме сукупність методів та підходів управління портфелем формують стратегію управління [3, с. 332].

Наступним важливим фактором (кроком) ефективного портфельного управління є моделювання та оптимізація структури інвестиційного портфеля. Для того, щоб прийняти зважене рішення щодо інвестування в певний портфель, підприємство повинно дотримуватись послідовних кроків у виборі інвестиційних інструментів, а саме:

- оцінка очікуваної дохідності за період володіння активом на основі минулих та прогнозованих даних;
- оцінка ризику, що виник внаслідок інвестування;
- оцінка співвідношення ризику та дохідності за кожним інвестиційним інструментом;
- обрання серед інвестиційних інструментів тих, які можуть дати найвищу дохідність за прийнятного рівня ризику [1, с. 84].

Для того, щоб отримати оцінку ефективності портфельного управління, необхідно визначити: фактичну дохідність протягом встановленого періоду, фактичний ризик портфеля та еталонний портфель, що використовуватиметься для подальшого аналізу.

Дохідність інвестиційного портфеля визначається як співвідношення вартості портфеля в кінці періоду до вартості портфеля на початок періоду. Тобто, фактична дохідність портфеля є величиною, яка дорівнює сумі доходів, згенерованих інвестиційними інструментами.

$$r = (Pn / P) - 1, \quad [1]$$

де Pn – вартість портфеля в кінці періоду;

P – вартість портфеля на початку періоду.

Фактичний ризик портфеля є умовою, що може негативно або позитивно вплинути на портфель та призвести до збільшення прибутку або втрат.

Еталонний портфель – це альтернативний до фактичного портфель, що будується з фінансових активів, які є у доступному виборі фінансового посередника. Ефективність портфеля оцінюють саме порівнянням дохідності еталонного портфеля з дохідністю фактичного портфеля.

То ж головною метою оптимізації інвестиційного портфелю є формування портфелю, який відповідатиме вимогам підприємства за рядом показників: ризик, прибутки тощо [1, с. 85].

Окрім формування портфелю, важливе місце у системі портфельного управління належить заходам щодо його корегування. Причин корегування портфеля може бути багато. Одна з них пов’язана з виникненням на ринку нових фінансових інструментів, що є досить ефективними. Інвестор за таких умов намагається ревізувати портфель, щоб підвищити його ефективність. Ще однією причиною є зниження ефективності деяких фінансових активів портфеля. При зниженні окремих фінансових активів інвестор може продати деякі цінні папери. Рішення про корегування портфеля приймаються інвесторами щорічно, або ж не рідше одного разу на 3-5 років [3, с. 340].

Порівняльний аналіз методів підвищення ефективності управління портфелем наведено у таблиці 1.

Проаналізувавши ряд методів оптимізації портфеля, можна зробити висновки, що при використанні даних методик оцінка якості результатів оптимізації не враховує аналіз сталості або чутливості, тобто тих параметрів, за яких цільова функція досягатиме найкращого значення. На значення багатьох показників має вплив часовий фактор, тому може виникати проблема вибору чітко визначеного часового аналізованого періоду, за який відслідковуватимуться зміни показників. Оптимізація портфеля з використанням чинників ризику ставить на меті переважно завдання прогнозування та підвищення прибутковості цінних паперів, які входять до портфеля. То ж метою такої оптимізації буде покращення ефективності портфельного управління, що представляється одним або ж кількома фінансовими інструментами, що є найбільш ліквідними [2].

Таблиця 1

Порівняльний аналіз методів оптимізації портфеля

Метод оптимізації	Особливості	Недоліки при застосуванні
Модель Тобіна	Вкладення коштів в інструмент з гарантованою прибутковістю	Частина інвестованих коштів є недоступною для активного управління
Теорія Марковіца	Порівняння середньої прибутковості та ризику	Може бути застосована лише за умови нормального розподілу дохідності
CAPM	Перевірка ризику	При зниженні потенційної прибутковості знижується ризик
МакКормік (Кац)	Статистичні методи оцінки	Не чутлива до змін зовнішніх факторів та параметрів
Пардо	Подвійне сліпе тестування	-

Джерело: складено автором на основі [2]

Висновки. Інвестиційний портфель є сукупністю активів та є цілісним об'єктом управління. Вищого рівня прибутковості інвестор може досягти, розподіляючи вкладення (інвестиції) з різних джерел, знижуючи їх ризик. При цьому основою ефективності проекту є будування оптимальної структури інвестиційного портфеля. Оптимальним для кожного підприємства був би варіант, за якого досягається максимальний прибуток від вкладення коштів у інвестиційні інструменти, а ризик зводиться до нульової позначки. Однак за ринкових умов така ситуація є практично неможливою. Тому потрібно пам'ятати про обмеження ризиків чи прибутковості. За умови обмеження ризиків обирається величина ризику, яка буде підходити підприємству. У цьому випадку завданням оптимізації є вибір структури інвестиційного портфеля, при якій дохідність є максимальною, а ризик не переходить допустимої межі («пряма задача»). За умови обмеження прибутковості обирається допустима, але не приємна для підприємства величина дохідності. За таких умов завданням оптимізації портфеля буде вибір структури портфеля, при якій прибуток дорівнюватиме заданому значенню, а ризи буде мінімальним («обернена задача»). Після розв'язання прямої та оберненої задач оптимізації портфеля підприємство чітко розуміє які види та кількість інвестиційних інструментів потрібно придбати для формування портфеля, що матиме високий рівень дохідності та допустимий рівень ризику.

Підводячи підсумки, слід зауважити, що у сучасній економічній практиці існує цілий перелік методів оптимізації портфеля, однак через свої особливості жоден з них не може використовуватись комплексно та підходити під кожен інвестиційний проект. Саме тому інвестор має врахувати усі фактори та обрати для себе найбільш дієвий метод оптимізації інвестиційного портфеля у кожному конкретному випадку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Масленніков Є.І. Ефективність управління інвестиційним портфелем промислового підприємства / Є.І. Масленніков, Р.І. Данилов // Економіка: реалії часу. – 2016. – № 5. – С. 83-88.

2. Оцінка ефективності управління портфелем, заснована на обліку ризику / Підручники для студентів онлайн // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua

3. Портфельне інвестування: навч. посібник / А.А. Пересада, О.Г. Шевченко, Ю.М. Коваленко, С.В. Урванцева. – Київ: КНЕУ, 2004. – 408 с.

Кедрук Юлія Олександрівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор, завідувач
кафедри фінансових ринків

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Фінансовий ринок виступає одним з найважливіших компонентів економічної системи будь-якої країни. На сьогодні, важливою умовою для соціально-економічного розвитку України є саме наявність ефективно організованого фінансового ринку, котрий є особливим, а також необхідним середовищем її успішного функціонування. Загалом, розвиток фінансового ринку відображає гнучкість фінансової системи країни та швидкість, з якою фінансова система може пристосуватися до змін в політичному та економічному житті держави, і в тому числі до різноманітних процесів, котрі відбуваються поза її межами.

На сьогодні в Україні, нажаль, трансформація фінансового ринку відбувається у складних кризових умовах, тому необхідно визначити основні сучасні тенденції розвитку вітчизняного фінансового ринку, з метою вчасного застосування необхідних заходів щодо стабілізації, а також покращення його функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню питань, що пов’язані з специфікою становлення фінансового ринку України, а також з особливостями його функціонування в Україні та світі, присвячені праці багатьох науковців. Серед них, зокрема: І. Балабанов, І. Бланк, А. Булатов, О. Василик, А. Грязнов, С. Захаров, В. Іванов, С. Ковальчук, Я. Міркін, Д. Михайлов, С. Онишко, О. Смолянська, О. Симановський, В. Сенчагова, А. Столяров, Е. Чекмарьова, І. Чуницька та інші. Проте, з огляду на постійні внутрішні і зовнішні зміни, що відбуваються в реальному житті, дослідження тенденцій і особливостей функціонування фінансового ринку України в сучасних умовах не втрачає своєї актуальності і потребують постійного моніторингу.

Метою дослідження є визначення, на основі сутнісних характеристик фінансового ринку, тенденцій його функціонування в Україні в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. У сучасній економічній літературі існує значна кілька трактувань поняття «фінансовий ринок». В першу чергу, варто зауважити, що, як і будь-який інший ринок, фінансовий ринок – це система відносин між продавцями та покупцями, лише в даному випадку взаємодія таких суб'єктів відбувається за допомогою здійснення операцій обміну фінансовими послугами.

Влучною є думка В. Іванова, який трактує фінансовий ринок як «місце купівлі-продажу фінансових ресурсів і сукупність інститутів, які забезпечують їх обіг, тобто сукупність соціально-економічних відносин у сфері трансформації бездіяльних коштів у позичковий капітал через кредитно-фінансові інститути на основі попиту і пропозиції» [1, с. 23].

Натомість О. Смолянська зазначає, що «фінансовий ринок – це механізм нагромадження та перерозподілу фінансових ресурсів країни; організована або неформальна система торгівлі фінансовими інструментами, основну роль в якій відіграють фінансові інститути, які направляють потоки грошових коштів від власників до позичальників» [2, с. 21].

Л. Павлова характеризує фінансовий ринок, як «механізм управління потоками грошових ресурсів, платіжних засобів, що приносять прибуток і об'єднують емітентів та інвесторів» [3, с. 29].

Сутність, а також роль фінансового ринку в економіці країни найбільш повно розкривається за допомогою його функцій, основними з яких є наступні:

– забезпечення взаємодії продавців і покупців фінансових активів, за результатами якої встановлюються ціни на фінансові активи, котрі зрівноважують пропозицію і попит на них;

– запровадження за допомогою фінансового ринку механізму викупу в інвесторів фінансових активів, а разом з тим, підвищення ліквідності таких активів;

– сприяння фінансових ринків знаходженню для кожного з кредиторів контрагента угоди, а також суттєве зменшення витрат на проведення операцій та інформаційних витрат [4].

Найактивнішими учасниками вітчизняного фінансового ринку є банківські установи, страхові компанії та фондові біржі, адже вони

акумулюють найбільшу питому вагу фінансових ресурсів, а також безпосередньо впливають на інвестиційний клімат в країні, розвиток виробництва і добробут населення [5].

Розпочнемо аналіз фінансового ринку з дослідження динаміки кількості компаній, що функціонували на ньому у 2012-2019 роках (рис. 1).

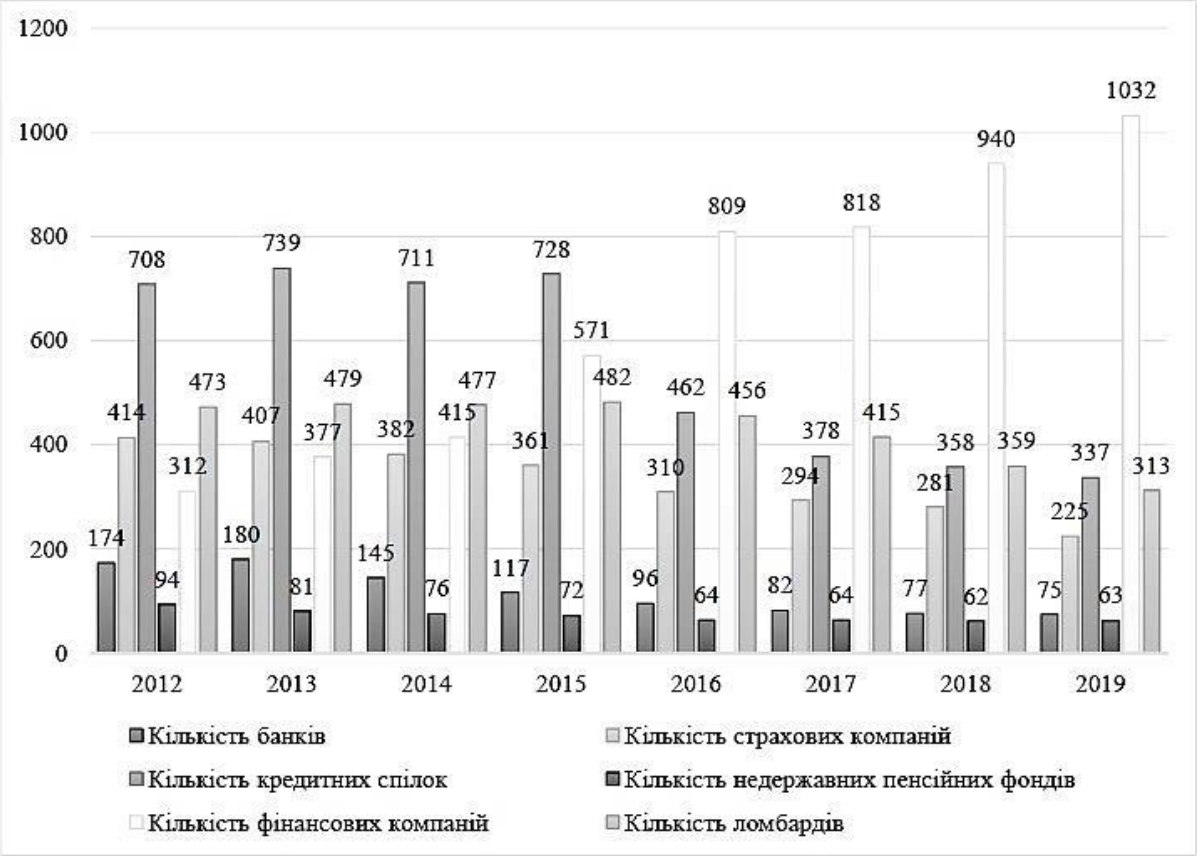

Рис. 1. Динаміка кількості компаній на фінансовому ринку України у 2012-2019 роках, шт.

Джерело: побудовано автором за даними [7; 8].

З рис. 1 видно, що у 2019 році на фінансовому ринку найбільшу кількість становили фінансові компанії, які здійснюють надання фінансових кредитів, позик, займаються фінансовим лізингом, наданням поручительств, гарантій, а також здійснюють операції з обміну валют та переказу грошових коштів, операції з факторингу. Їх загальна кількість у 2019 році становила 1032 компанії, що у порівнянні з 2012 роком зросло у 2,3 рази.

Наведена динаміка кількості компаній на фінансовому ринку України, дає змогу зробити висновок, що серед них переважають саме фінансові компанії, кредитні спілки та ломбарди. Але такий висновок

не повною мірою відображає реальний рівень розвитку фінансового ринку, адже роль певного виду компаній на ринку, перш за все, характеризується не їхньою кількістю, а обсягами діяльності.

Дослідження динаміки обсягу активів банківських установ, страхових компаній, фінансових компаній, а також кредитних установ, надало можливість зробити висновок, що абсолютним лідером за обсягами активів на вітчизняному фінансовому ринку є банківські установи, що свідчить про банкоцентричність фінансової системи України. Загалом, обсяг активів банківських установ у 2012-2019 роках зростав, за винятком 2015-2016 років. Оцінюючи причини такого зменшення, слід зазначити, що воно було спричинене, перш за все, скороченням кількості банківських установ, котрі функціонували на ринку. У 2012-2019 роках обсяг активів банківських установ зріс на 20,7 %. Станом на кінець 2019 року обсяг активів банківських установ є більшим ніж активи кредитних установ – у 619,53 рази, активи фінансових компаній – у 10,86 разів, активи страхових компаній у 21,43 рази.

Таке значне переважання обсягів активів та капіталу банківських установ над обсягами активів та капіталами інших учасників вітчизняного фінансового ринку надає можливість зробити висновок, що саме банківські установи є найбільш значними учасниками фінансового ринку України.

Проте фінансовий ринок є цілісною системою, яка складається із взаємопов'язаних сегментів, які доповнюють одне одного та кожен з яких спроможний окремо впливати тим чи іншим чином на загальний розвитої цієї системи, покликаної забезпечувати соціально-економічний розвиток необхідними фінансовими ресурсами. Недостатній розвиток інших сегментів фінансового ринку зменшує його можливості щодо нарощування ресурсного потенціалу економіки. Крім того, відсутність конкуренції на фінансовому ринку негативно позначається і на ефективності його власного функціонування. Це вимагає збалансованого розвитку фінансового ринку у розрізі його окремих сегментів, що підвищує значимість постійного аналізу стану фінансового ринку загалом та його окремих сегментів.

Висновки. На сьогодні, складні економічні та політичні процеси, які відбуваються в останні роки в Україні, безумовно, негативно впливають на фінансовий стан України, що, в свою чергу, ставить під загрозу можливість економічного розвитку, фінансової незалежності,

а також підвищення рівня життя населення. Саме тому постійно існує необхідність у здійсненні моніторингу сучасного стану фінансового ринку та його окремих сегментів, що дозволяє вчасно виявляти негативні та проблемні фактори, а також розробляти заходи щодо їхнього подолання.

Для успішного розв'язання таких завдань та подальшого ефективного розвитку вітчизняного фінансового ринку, важливим постає затвердження у січні 2020 року нової Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Ключовою метою даної Стратегії визначено продовження подальшого реформування та розвитку вітчизняного фінансового ринку з урахуванням провідних міжнародних практик та здійснення заходів, котрі визначені в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, а також іншими зобов'язаннями нашої країни перед міжнародними організаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванов В. М. Фінансовий ринок: конспект лекцій. Київ. МАУП. 2014. 112 с.

2. Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок: навч. посібник. Київ. Центр навчальної літератури. 2015. 384 с.

3. Павлова Л. Н. Фінансовий менеджмент: Підручник для вузів. Київ. МАУП. 2013. 269 с.

4. Шадура К. О., Скорик М. О. Тенденції функціонування фінансового ринку України. Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. 2019. Том 1. С. 86-87

5. Онишко С. В., Чуницька І. І. Стратегічна траєкторія розвитку фінансового ринку у форматі взаємодії складових його інфраструктурного потенціалу. *БізнесІнформ.* 2018. № 7. С. 194-201

6. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь : Вид-во Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

7. Основні показники діяльності банків України. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/.

8. Огляд ринків. Матеріали офіційного сайту Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: http://nfp.gov.ua/.

Клименко Аліна Григорівна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Гуменний
Анатолій Анатолійович,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В українців за останні роки значно змінилися цінності. Значно вище опинились цінність збереження здоров'я та життя. Більша частина українців вважають, що це капітал, який потребує страхування. Страхування життя слугує послугою, котра спроможна мінімізувати наслідки певних ризиків, покращити якість життя, дати гарантію безпеки. Деякі українці самостійно знаходять подібні інструменти та залучають свої кошти. Це пов'язано з потребою в керуванні соціальними ризиками самостійно, також в додатковому виді захисту.

На жаль, роль ринку страхування життя в Україні мізерна, не дивлячись на здатність ринку страхування життя активізувати розвиток економіки в країні й інвестиційної політики, більш ефективно захищати населення.

Саме страхування життя у розвинених країн світу є важливим інструментом соціального захисту населення і могутнім джерелом інвестування національних економік. Воно забезпечує довготермінові інвестиції в економіку, вирішує частину соціальних проблем суспільства, а також поєднує в собі можливість отримання громадянами належного страхового захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню страхового ринку загалом, та ринку страхування життя зокрема, його специфіки розвитку присвячені праці таких учених, як: В. Базилевич, Л. Богріновецва, О. Гаманкова, Ю. Клапків, Л. Куделя, Г. Кулина, І. Козьма, Я. Медвідь, Л. Приступа, О. Радецька, Т. Стецюк, О. Фарат та інші. Надалі, предметом аналізу та дискусій, залишається багатогранна проблема активізації розвитку страхування життя в Україні.

Мето дослідження є дослідження розвитку страхування життя в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Найдорожче та найцінніше для кожної людині її власне життя, а також життя рідних. Людина вчиться управляти практично всім протягом свого життя, але трапляються ситуації, де вона не здатна щось змінити.

Суб'єкти страхування життя: страховики, страхувальники, застраховані особи та вигодонабувачі (в разі смерті застрахованої особи) [4].

Страхувальниками виступають дієздатні фізичні або юридичні особи, застрахованими – фізичні особи з певним обмеженням або без обмеження віку. Страхувальники неповнолітніх є батьки, родичі, опікуни або юридичні особи [7].

Вигодонабувачами страхових сум, у випадку смерті застрахованої особи є одна або кілька фізичних, юридичних осіб.

В Україні практикують 3 основні програми страхування життя:

– ризикове страхування життя (на випадок смерті, від нещасних випадків, захворювань та інвалідності);

– змішане (страхування, яке має одночасний страховий захист на випадок смерті з метою забезпечити певний капітал до потрібної дати);

– пенсійне (накопичувальне страхування, що забезпечує додатковий періодичний дохід протягом певного терміну чи довічно, після виходу на пенсію/ досягнення певного віку) [1].

Специфічність страхування життя полягає в складному оцінюванні ризику, який приймається на страхування. Для застрахованої особи, з невизначеною тривалістю життя мають місце ризики, які з цим пов'язані. Страховику складно оцінити збитки, які отримає сім'я страхувальника при його передчасній смерті. Саме тому, існує характерна умовність при визначенні розміру страхової суми. Ця сума не відповідає дійсним збиткам, які можуть бути у разі настання страхового випадку [6].

Отже, страхування життя один з найбільших сильних інструментів розв'язку проблем суспільства. Багато країн уже давно мають систему взаємодоповнюючого захисту соціуму: державне забезпечення, групове страхування співробітників на підприємствах, індивідуальне страхування.

Соціальна складова економічного розвитку України має недостатню кількість уваги, що призводить до спаду життєвого рівня населення, повільних темпів економічного зростання. Ефективним рішенням постає повноцінна система страхування, що здатна захистити особу або родину від економічної дестабілізації, яка відбувається внаслідок смерті страхувальника. Це може створити підґрунтя для повної життєдіяльності у разі дожиття до вказаного у страховому договорі віку [2].

Кількість страхових компаній (СК) станом на 30.06.2019 року становила 249, з яких 26 СК зі страхування життя (СК «Life») та 223 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК «non-Life»). За І півріччя 2019 року в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року кількість страхових компаній зменшилась на 42 СК [8].

Для успішного розвитку страхування життя необхідно багато умов. Головною умовою є наявність інтересу страхування серед потенційних клієнтів страхових компаній. Цей інтерес можна визначити розміром матеріальної зацікавленості при купівлі страхової послуги, котра може задовольнити потреби людини.

Страховики створюють різні програми страхування, тому респондентам задали питання: «Які б програми страхування життя зацікавили Вас і Вашу родину?» На дане питання було кілька варіантів для відповіді.

Різновиди страхування життя, що цікавили респондентів, наведемо на рис. 1.

Більша частина опитаних (33%) вважає, що найважливішим критерієм надійного договору є гарантії банку. За тим, перевага віддається гарантіям з боку іноземного перестрахувальника (28%) і стабільній роботі самої компанії (25%). 17% респондентів мають змогу довірити свої накопичення державній СК, а 5% обрали б страхову компанію за її місцем в рейтингу [9].

Незважаючи на інформацію анкети, де не згадується про те, що страхування життя виступає довгостроковим видом страхування, респонденти дійшли висновку, що договір повинен бути тривалим. Сподівалися, що найчастішою буде відповідь 1 рік, але частина (32%) віддали перевагу безстроковому страховому полісу. Недовірливе ставлення до страхування показало свій результат: 41% опитуваних хотіли б укласти договір на малий термін – від 1 до 3 років [9].

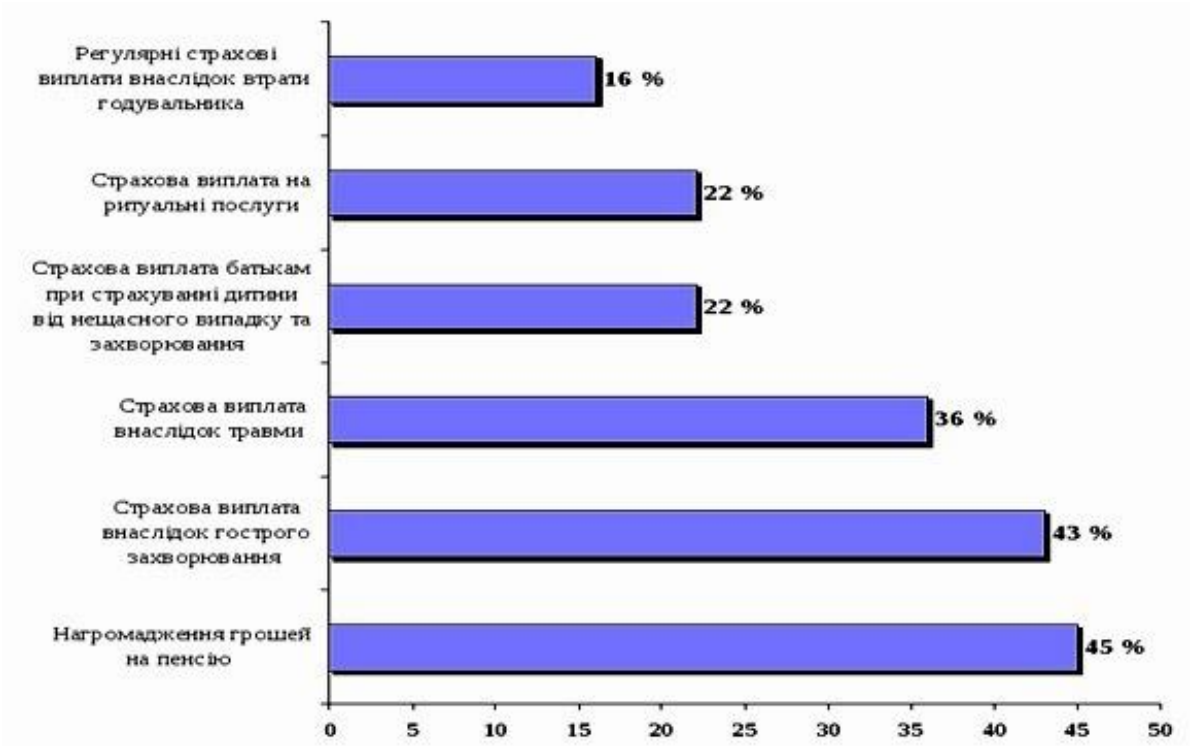

Рис.1 Види страхування, що цікавлять громадян
Джерело: [9]

Позитивний інтерес в населення став важливим результатом при дослідженні. Громадяни та підприємства, які є платоспроможними виступили потенційними страхувальниками.

Впровадження європейського принципу регулювання страхування, прозорість ринку, капіталізація сектору страхування та змагання за чистоту є основними пріоритетами на ринку страхування життя.

Держава першою зацікавлена розвитком страхування життя, адже це можливість підняти рівень соціального захисту населення та отримати додаткові кошти в економіку завдяки новому потоку довгострокових інвестицій [3].

Негативними факторами, які гальмують розвиток ринку страхування життя, виступають:

- недосконалий захист прав споживачів;
- відсутність надійних фінансових інструментів для інвестицій;
- недосконалий розвиток довгострокового страхування життя;
- величезна кількість малих страхових компаній;
- слабкий розвиток національного ринку перестрахування та інші.

Страхуванню життя необхідно продовжувати розвиток, і для розвитку в Україні потрібно:

- покращити добробут населення та стан державних фінансів;

- зробити класичні види довгострокового та накопичувального особистого страхування;

- освоїти нові види та покращити якість страхових послуг;

- збільшити рівень капіталізації СК, їх стійкість, платоспроможність та привабливість інвестицій;

- розвинути сучасну інфраструктуру на ринку;

- покращити ефективне управління та маркетинговий аналіз сегментів ринку;

- підвищити прозорість ринку, створити єдину базу даних;

- впровадити новітні Інтернет-технології в практику страхових компаній;

- покращити довіру населення до страхових компаній [5].

Висновки. Довготривала економічна криза в Україні більшу частину населення призвела до різкого падіння рівня життя. Люди практично не мають вільних коштів для користування послугами страхових компаній. Тому потрібно відновлювати довіру до галузі страхування. Розв'язок багатьох проблем залежить від ефективності функціонування страхової системи.

Проведення досліджень показало, що ринок страхування України поступово адаптується під вимоги європейського та світового ринків. Для покращення ситуації треба більшою мірою активувати впровадження зарубіжного страхового досвіду та змінити власні моделі функціонування, зокрема в частині: вдосконалення механізму державного регулювання діяльності страхових компаній; адаптації світових стандартів страхового законодавства; впровадженні новітніх технологій страхування та новітніх стандартів якості обслуговування в даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх Т. М. Страхування життя в умовах сучасного страхового ринку України. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С. 9–15.

2. Богріновцева Л.М., Житар М.О., Чамор Г.С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №1. С.7-19

3. Богріновцева Л.М., Чамор Г.С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових*

праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. №2. С. 20-32

4. Бойко Л.О. Сучасні тенденції розвитку страхування життя в Україні. URL: http://dspace. oneu.edu.ua/jspui/bitstream.

5. Зайцева О.С., Рубцова Н.М. Проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях*: Збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя: Видавництво ЗНУ, 2019. С. 212-214

6. Кострач Л.М., Рудь Л.О. Тенденції розвитку страхових компаній в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України.* 2015. №2. С.135-154

7. Орлова О. В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 384-390.

8. Підсумки діяльності страхових компаній за 2019 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/ OgliadRinkiv/SK/sk_2019.pdf.

9. Третяк К.В., Демченко В.О. Розвиток ринку страхування життя в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. №3-4. С.169-174

Ковальчук Юлія Іванівна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Гуменний
Анатолій Анатолійович,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки виконання страховими компаніями основної своєї функції, яка полягає у захисті населення та підприємництва, можливе лише за наявності чіткого сформованого плану розвитку страховика та функціонування його на ринку. З урахуванням все ще недостатньої капіталізації вітчизняного страхового ринку у порівнянні з ринками розвинутих країн світу, питання достатності фінансів страхових компаній для реалізації власної стратегії розвитку набуває значної актуальності.

Динаміка розвитку вітчизняного страхового ринку, а також необхідність посилення конкурентних позицій страхової компанії в умовах лібералізації потоків страхового капіталу страховиків-нерезидентів обумовлюють підвищену зацікавленість практиків та теоретиків страхування до розробки стратегії розвитку страхових компаній. Разом з тим, істотною умовою задля ефективної реалізації такої стратегії виступає саме її фінансове забезпечення. Ефективне використання власних коштів страхової компанії, а також залучення нею позикових коштів виступає актуальною проблемою фінансування стратегії розвитку компанії. Достатність фінансового забезпечення діяльності страхової компанії – це не лише умова виконання компанією взятих на себе зобов'язань щодо здійснення страхових виплат, а в тому числі і здатність компанії в довгостроковому періоді досягати поставлених цілей в контексті страхового менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значний внесок у вивчення закономірностей, розбіжностей, а також перешкод розвитку вітчизняного страхового ринку зробили такі вчені як: В. Базилевич,

Л. Богріновцева, М. Житар, М. Мних, С. Осадець, В. Тринчук, В. Фурман, Я. Шумелда та інші. Питання щодо досягнення фінансової стійкості страхових компаній розглядаються у роботах таких вчених як: Н. Внукова, Л. Шірінян, Н. Ніколенко, І. Нєнно, Н. Ткаченко. Разом з тим, залишається недостатньо розкритим питання щодо фінансового забезпечення діяльності страхових компаній в Україні в умовах сьогодення.

Метою дослідження є дослідження сутності поняття «фінансове забезпечення» розвитку страховика та виділення ключових складових фінансового забезпечення розвитку страховик.

Виклад основного матеріалу. Дослідження змісту поняття «фінансове забезпечення» на сьогодні не отримало належної уваги у вітчизняній літературі. Існує ряд наукових праць, де поняття «фінансове забезпечення» розглядається тільки в контексті муніципального чи державного регулювання, тобто лише з позиції ефективного перерозподілу фінансових потоків країни загалом.

Наприклад, П. Буряк розглядає фінансове забезпечення як «державну підтримку і правовий захист підприємництва, податкову оптимізаційну політику, забезпечення мобільних потреб господарського суб'єкта банками, як додатковими джерелами реалізації його економічного потенціалу, та раціоналізацію грошових потоків держави» [1, с. 45].

С. Онишко у своїх наукових працях, розкриває поняття механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку. На її думку системна побудова поняття механізму фінансового забезпечення має відображати потребу щодо:

– об'єднання узгодженою спрямованістю окремих методів, підвищення рівня керованості, а звідси і їхньої ефективності;

– врахування специфіки методів фінансування, а також структури використовуваних ресурсів;

– нетрадиційності форм пошуку та відтворення джерел задля створення умов, а також конкретних форм залучення ресурсів;

– формування інноваційних напрямів та проектів, які будуть здатні забезпечити нарощування темпів соціального, науково-технічного та промислового розвитку [2, с. 179].

На думку О. Бєлікової фінансове забезпечення включає: формування активів, формування фінансової структури капіталу, управління

інвестиціями, управління фінансуванням власних фінансових ресурсів, управління фінансовим ризиком, управління залученням позикових коштів [3, с. 140].

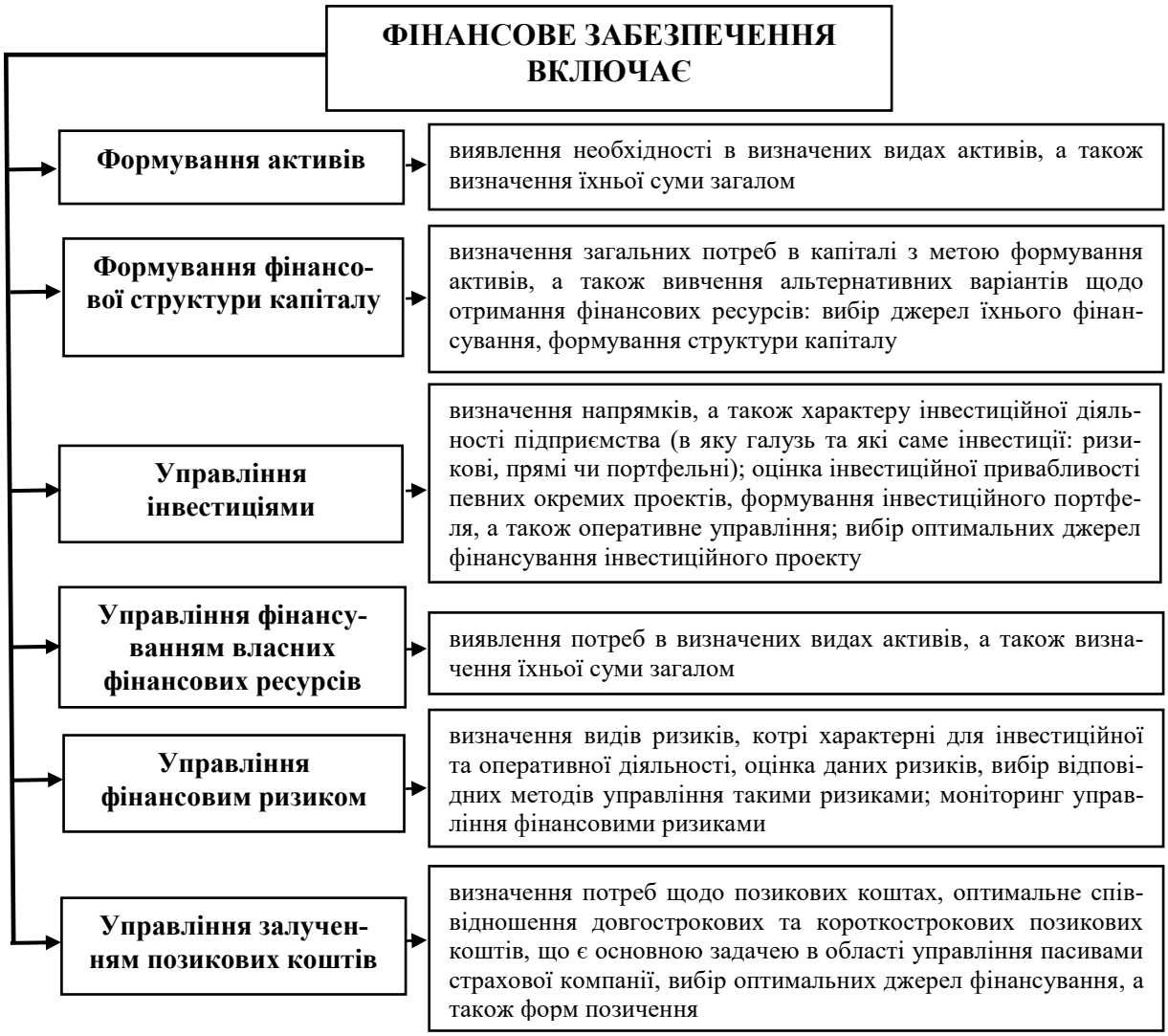

Рис. 1. Складові фінансового забезпечення

Джерело: побудовано автором за даними [10]

С. Мочерний вважає, що основним джерелом формування фінансового забезпечення є саме фінансовий потенціал. Фінансовий потенціал – це ресурси, котрі існують в економічного суб'єкта, їх оптимальна структуру, а також здатність їхнього раціонально використовувати задля досягнення поставленої мети [4, с. 13].

Фінансовий потенціал страховика – це сукупність фінансових ресурсів страхової компанії. Він є результатом перевищення доходів страхової компанії над витратами, з одного боку, а також результатом певного рівня капіталізації, з іншого боку.

Структуру капіталу боку визначає принцип акумулювання, а також подальшого розподілення ресурсів. Фінансові ресурси страховика значною мірою представлені залученим капіталом у страхувальника, котрий певний час виступає сукупністю тимчасово вільних грошових коштів. Саме тому фінансовий механізм здійснення страхової діяльності доволі цікавий з точки зору використання даного ресурсу у якості джерела інвестицій. Разом з тим, слід ще раз підкреслити, що основна сутність страхових операцій полягає в наступному:

– надання послуг установам, підприємствам, населенню;

– забезпечення своєчасного страхового відшкодування та гарантованих виплат;

– здійснення страхової діяльності на принципах прибутковості та рентабельності.

Як витрати, так само і доходи страхової компанії, тісно пов’язані із двоїстим характером діяльності компанії – страховим, а також інвестиційним.

Розрізняють витрати на проведення страхових операцій (саме такі витрати формують собівартість страхового продукту), а також витрати на проведення інших операцій (витрати, що супроводжують отримання доходів від фінансової та інвестиційної діяльності, а також інших доходів страхової компанії від проведення звичайної діяльності, а також надзвичайних операцій).

При цьому, кругообіг коштів страхової компанії не обмежується страховими операціями, оскільки він ускладнюється постійним залученням коштів в інвестиційний процес. Саме це дозволяє визначити кошти, котрі знаходяться в обігу страхової компанії, для проведення страхових операцій, а також інвестиційної діяльності, як інвестиційний потенціал страхової компанії та складову фінансового потенціалу [5, с. 24].

З точки зору капіталізації фінансовий потенціал страхової компанії можна визначити, як розмір статутного капіталу, котрий у процесі діяльності компанії поповнюється за рахунок різноманітних джерел (інвестиційного доходу, прибутку, емісії). Цільове використання фінансового потенціалу страхової компанії і є фінансовим забезпеченням діяльності страхової компанії [6, с. 11].

Фінансове забезпечення діяльності страхової компанії повинно розглядатися у двох аспектах: операційному та стратегічному. операційний аспект пов’язаний із виконанням поточних зобов’язань страхової компанії і необхідністю достатності її власних коштів, тоді як

стратегічний аспект передбачає перспективи покращення конкурентних позицій страхової компанії та завоювання страхового ринку в довгостроковому періоді. При цьому фінансове забезпечення є використанням фінансового потенціалу (фінансових ресурсів) для реалізації стратегії страхової компанії [7, с. 10].

Для страхової компанії основними стратегічними цілями є:

– реалізація страхових послуг у прямій залежності від потреб страхового ринку;

– розширення та розвиток усіх видів страхування завдяки впровадженню світових та європейських технологій;

– побудова розгалуженої мережі індивідуального обслуговування, а також розробка та пошук нових видів страхування;

– максимальний обсяг охоплення страхового ринку, повне обслуговування потреб клієнтів, тобто страхувальників, лідерство у питаннях в частині зниження собівартості страхових послуг;

– всеохоплююча комп'ютеризація, зміцнення матеріально-технічної бази;

– вдосконалення та зміцнення організаційно-територіальної мережі [8, с. 30].

Висновки. Отже, фінансове забезпечення діяльності страхової компанії пов'язане саме з використанням фінансового потенціалу (фінансових ресурсів) для реалізації стратегії страхової компанії. Під фінансовим забезпечення діяльності страхової компанії варто розуміти використання відповідних ресурсів для реалізації стратегії страхової компанії. Фінансовими ресурсами задля забезпечення операційного розвитку страхової компанії виступають страхові резерви, а також витрати на ведення страхової справи. До коштів цільового призначення з метою фінансового забезпечення реалізації стратегії страхової компанії можуть стати прибуток, а також власні кошти, що складають сукупність статутного капіталу, гарантійного фонду та вільних резервів і залучені кошти у вигляді інвестицій. Тобто розвиток страхової компанії можна розглядати як своєрідний інвестиційний проект.

Таким чином, фінансове забезпечення діяльності страхової компанії включає операційну і стратегічну складову. Операційне фінансове забезпечення діяльності страхової компанії – це конкретні прийоми і методи виконання поточних зобов'язань страхової компанії, пов'язані з інвестиційною діяльністю та зі страховими договорами.

Під стратегічною складовою фінансового забезпечення діяльності страхової компанії розуміються загальний напрям і спосіб використання засобів задля досягнення поставленої цілі страхової компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряк П.Ю. Фінансове забезпечення розвитку підприємництва: монографія. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2000. 248с.

2. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: монографія. Ірпінь: Національна академія ДПСУ, 2004. 434с.

3. Беликова Е.Ю. Финансовый менеджмент: учебное пособие. Донецк: Норд-Пресс-МЭГИ, 2007. 358с.

4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т3/ Ред. кол.: Мочерний С.В. та ін..Київ: Вид. центр «Академія». 2002. 952с.

5. Рудых Д.В. Стратегическое управление страховыми проектами / Под общ. ред. Похвощева В.А. Москва: Анкил, 2006. 144с.

6. Нєнно І.М. Фінансове забезпечення розвитку страховика. *Культура народів Причорномор'я.* 2008. № 151. С. 7-11

7. Богріновцева Л.М., Житар М.О., Чамор Г.С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №1. С. 7-19

8. Богріновцева Л.М., Чамор Г.С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №2. С. 20-32

Колесник Дар'я Андріївна,
студентка групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ВЛАСТИВОСТІ ТА ФУНКЦІЇ

Постановка проблеми. Будь-яка діяльність, котра пов'язана з виробництвом товарів, послуг, а також їхньою реалізацією, є ризикованою. Під ризики також підпадає діяльність фізичних осіб, фінансових установ та урядових організацій, оскільки на таку діяльність впливають чисельні як внутрішні, так і зовнішні чинники. Ризики спричиняють фінансові кризи на світових і національних фінансових ринках. При аналізі ризиків, котрі супроводжують фінансові послуги, всі учасники процесу створення та реалізації даних послуг повинні мати чітке уявлення про те, які саме ризики їх можуть очікувати, знати способи та методи їх зменшення або запобігання й управління.

Фінансові ризики, які пов'язані з наданням і реалізацією фінансових послуг, а також з операціями з активами, діють, зазвичай, комплексно, численні, і дуже важко піддаються формалізації. Взагалі дія таких ризиків має інтегральний ефект. Варто зауважити, що прояви дії фінансових ризиків можна спостерігати як на мікрорівні (на рівні фізичної особи, підприємства або фінансової установи), так і на макрорівні (на рівні всієї фінансової системи або на рівні відповідного фінансового ринку). Загальновизнано, що саме фінансові ринки є особливо ризикованими. Разом з тим, у зв'язку з інтернаціоналізацією та глобалізацією фінансових ринків не один фінансовий ринок окремої країни не захищений від впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми фінансових ризиків на фінансових ринках та їх управління розглядаються у багатьох наукових працях вітчизняних та зарубіжних авторів, таких як: І. Бланк, Н. Внукова, О. Вовчак, Л. Временко, Т. Говорушко, С. Еш, О. Завійська М. Клапків, Ю. Коваленко, Н. Машина, С. Онишко,

В. Успаленко, І. Фаріон, О. Шапкін, В. Шапкін В. Шелудько та ін. Проте залишається дискусійними питання щодо трактування поняття «фінансовий ризик», визначення його основних властивостей та функцій. Така ситуація вимагає дослідження сучасних підходів до визначення економічної сутності фінансових ризиків на фінансовому ринку, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою роботи є дослідження економічної сутності фінансових ризиків на фінансовому ринку, їх властивостей та функцій.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі у сфері управління ризиками, на сьогодні, склався певний категоріально-понятійний апарат, разом з тим, загальновизнане трактування поняття «фінансовий ризик» відсутнє, а також відсутнє однозначне розуміння, які саме ризики є фінансовими.

Найбільш поширені визначення фінансового ризику наведемо у табл. 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансовий ризик» як економічної категорії в сучасній літературі

Автор	Визначення фінансового ризику
І. А. Бланк	«результат вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного результату фінансової діяльності за ймовірності понесення фінансових утрат за умов реалізації» [1, с. 20]
Н. М. Внукова, В. І. Успаленко, Л. В. Временко та ін	«ризик, викликаний невизначеністю природних, людських та економічних факторів, що за несприятливих умов можуть призвести до збитків у господарсько-фінансовій діяльності» [7, с. 288]
О. Д. Вовчак, О. І. Завійська	«ризик фінансового підприємництва чи фінансових угод, коли в ролі товару виступають валюта, цінні папери, грошові кошти» [2, с. 198]
С. М. Еш	«це об'єктивний фактор, зумовлений дією стохастичних причин і чинників, зокрема конфліктністю ситуації прийняття рішень, невизначеністю цілей і наслідків дій, відсутністю повної чи об'єктивної інформації щодо процесів, які відбуваються тепер чи відбуватимуться у майбутньому» [3, с. 167]
М. С. Клапків	«це ризики, які характеризуються ймовірністю втрат фінансових ресурсів (грошових коштів) у підприємницькій діяльності» [4, с. 83]

Продовження таблиці 1

Н. І. Машина	«ризик пов'язаний зі здійсненням фінансової операції початковий і кінцевий стани якої мають грошову оцінку, а мета полягає в максимізації доходу (або якось іншого фінансового показника), при цьому її кінцевий результат невідомий» [5, с. 168]
І. Д. Фаріон	«ризики, які супроводжують фінансову діяльність підприємства, формують великий портфель ризиків» [8, с. 448]
О. С. Шапкін, В. О. Шапкін	«спекулятивні ризики, для яких можливий як позитивний, так і негативний результат» [10, с. 165]
В. М. Шелудько	« це ризик не отримати задовільний фінансовий результат… Фінансовий ризик можна трактувати як невизначеність в отриманні майбутніх прибутків… Це також ризик не використати сприятливу ситуацію на ринку, тобто ризик упущених можливостей» [11]

Джерело: складено автором.

Узагальнення вищенаведених трактувань поняття «фінансовий ризик» дозволяє виділити відмінні і спільні ознаки, котрі є притаманні різним визначенням даного поняття. Як свідчить наведена таблиця, однією із ознак, за якими відрізняються численні авторські визначення поняття «фінансовий ризик» це залежність від результатів реалізації ризику. Одні вчені вважають результатом прояву фінансового ризику лише втрати та втрачену вигоду, а інші – втрачений дохід і вигоду [6].

Варто зауважити, що дослідження вчених, котрі стосувались термінологічних проблем пізнання природи фінансового ризику, також стосувалися і вивчення властивостей, так званих основних характеристик ризику, котрі дозволяють більш повно розкрити сутність даної економічної категорії. При цьому наукові доробки закордонних і вітчизняних вчених, котрі присвячені даним питанням, стосувались як загалом ризику, так і окремим його різновидам, наприклад, економічного ризику, підприємницького ризику тощо.

Дослідження поняття «фінансовий ризик» та наявних підходів науковців щодо його властивостей дозволило сформулювати і виділити основні властивості даної економічної категорії, до яких варто віднести: суперечливість; невизначеність; ймовірність; альтернативність; значущість; динамічність; спадковість; стохатичність; суперечливість; флуктуаційність; керованість; взаємопов'язаність (Рис. 1).

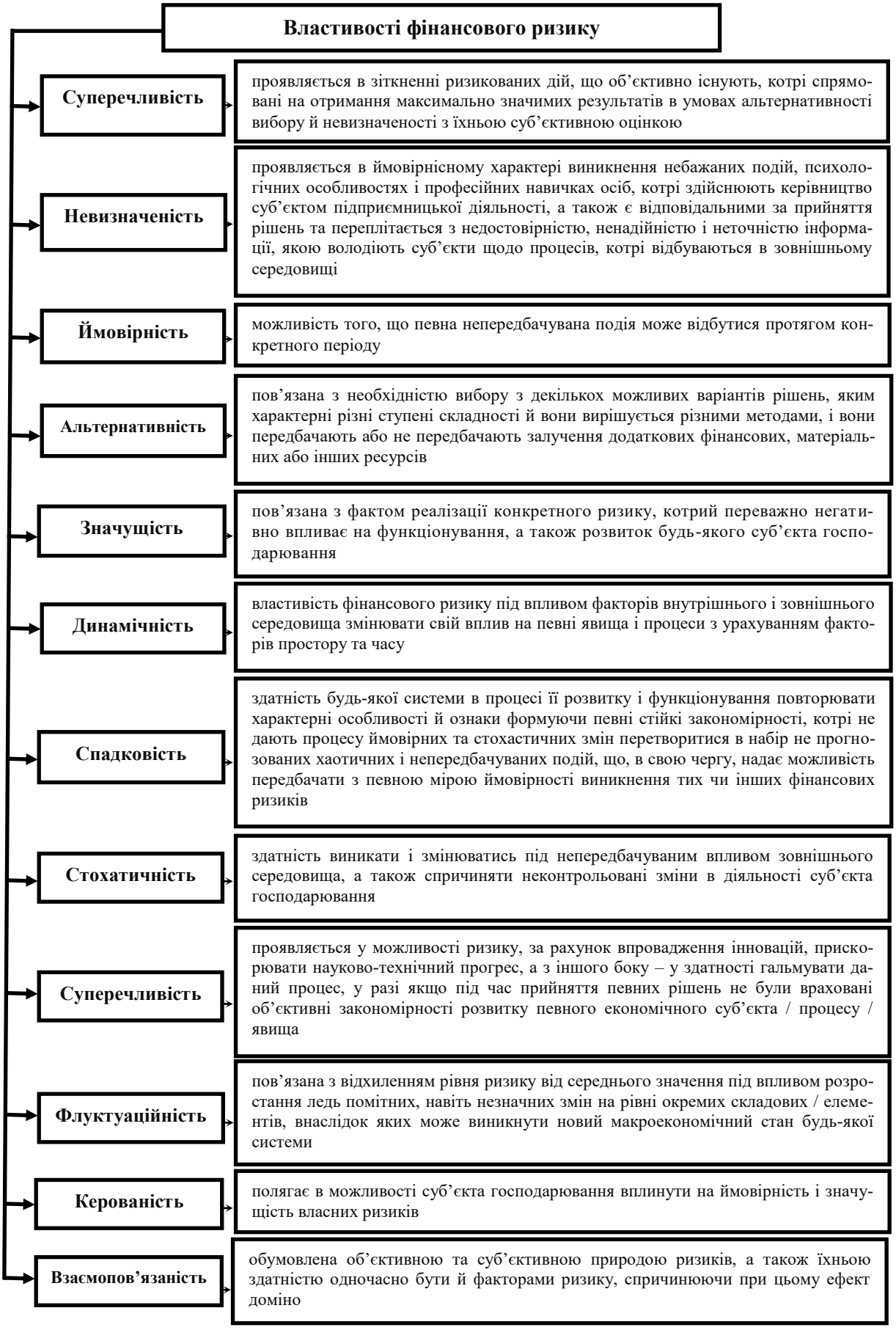

Рис. 1. Властивості фінансового ризику

Джерело: побудовано автором за даними [12].

Сутність фінансових ризиків найбільш повно розкривається через притаманні їм функцій, основними з яких є: регулятивна, інформаційно-аналітична, інноваційна та захисна (Рис. 2).

Рис. 2. Функції фінансових ризиків

Джерело: побудовано автором.

Проводячи паралель між проведеними дослідженнями щодо природи ризику, а також термінологічними проблемами сприйняття фінансового ризику, варто зазначити, що і ризик загалом, і фінансовий ризик є складними поняттями, котрі виникають на основі невизначеності і можуть призвести до отримання як негативного результату, так позитивного і внаслідок діяльності або бездіяльності суб'єкта.

Висновки. Дослідження підходів різних вчених щодо визначення поняття «фінансовий ризик», а також формулювання властивостей притаманних фінансовим ризикам та уточнення функцій, які вони виконують, надає змогу стверджувати, що фінансовий ризик є специфічною економічною категорією, котра виникає в процесі діяльності будь-якого суб'єкта економіки, а також відображає ймовірність втрати або зниження його капіталу (прибутку/доходу), а також реорганізації, банкрутства та ліквідації при умові невизначеності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Варто також зазначити, що властивості, котрі притаманні кожному окремому фінансовому ризику, впливають на вибір інструментарію ефективного управління такими ризиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками. Киев: НИКА-центр, 2005. 600 с.

2. Вовчак О. Д., Завійська О. І. Страхові послуги: навчальний посібник. Львів: Вид-во «Компакт-ЛВ», 2005. 656 с.

3. Еш С. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 528 с.

4. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків: монографія. Тернопіль: Економічна думка; Карт-бланш, 2002. 570 с.

5. Машина Н. І. Економічний ризик і методи його вимірювання: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 188 с.

6. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь : Вид-во Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

7. Страхування: теорія та практика: навчально-методичний посібник / за заг. ред. проф. Внукової Н. М. Харків: Бурун Книга, 2004. 376 с.

8. Фаріон І. Д. Стратегічний аналіз: навчальний посібник для студентів і аспірантів. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 635 с.

9. Фінансовий ринок: підручник: у 2-х т. / Ю. М. Коваленко, Ю. В. Ковернінська, С. В. Онишко, М. О. Кужелєв та ін.; кер. авт. кол., наук. ред. Ю.М. Коваленко ; Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2018. Т. 2. 388 с.

10. Шапкин А. С., Шапкин В. А. Теория риска и моделирование рисковых ситуаций: учебник. Москва: Дашков и Ко, 2006. 880 с.

11. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: підручник. 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2008. 535 с.

12. Шишкіна О. Термінологічні проблеми пізнання природи фінансового ризику. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1 (17). С. 253-264

Косовський Кірілл Ігорович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Береславська Олена Іванівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу

БАНКИ ЯК ДЕПОЗИТНІ ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. Зростання економіки на ринкових засадах залежить від ефективної діяльності банків, як головних депозитних установ та фінансових посередників. Вітчизняні банки з їх історією функціонування продовжуть відігравати головну роль у забезпеченні економіки фінансовими ресурсами. Однак на сьогодні, національна економіка потребує довгострокового і дешевого капіталу для забезпечення інноваційних процесів, на банківські установи покладаються великі перспективи. У зв'язку з цим важливо дослідити особливості діяльності банківських установ як головних депозитних фінансових установ на фінансовому ринку України, зокрема їх вплив на економічне зростання в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання діяльності банківських установ як головних депозитних фінансових установ на фінансовому ринку України, розкриваються в працях українських вчених, а саме: О. Береславської, О. Васюренка, О. Дзюблюка, Р. Коцовської, Р. Тиркало, М. Савлука, О. Лаврушина. Однак не зважаючи на значну кількість публікацій можна сказати, що ще немає єдиного досконалого механізму, яка б забезпечувала економічну стійкість та надійність банку.

Виклад основного матеріалу. В українському законодавстві зазначається, що "...фінансове посередництво, як і на більшості ринках розвинених країн, поділяють на два типи: банківське та небанківське фінансове посередництво. Ключова роль у здійснені посередницької діяльності на ринку фінансових послуг України належить банкам".

Кризові явища, які спостерігаються сьогодні значно вплинули як на реальний сектор економіки, так і закономірно знайшли своє відображення в банківській системі країни. Для наочного підтвердження

наявних тенденцій необхідно здійснити аналіз основних показників діяльності банківських установ України. Доцільно розпочати з аналізу кількості діючих банківських установ на території України.

Перед українськими банкірами стоять серйозні і складні проблеми, від вирішення яких часто залежить саме існування банків. Відсутність стратегії розвитку банку може призвести до виникнення додаткових ризиків, зайвих небезпек й несподіванок. Добре розроблені стратегічні та тактичні програми відкривають шлях у майбутнє, дають банку впевненість, що будь-якій ринковій ситуації він не тільки вистоїть, але й продовжить досягати намічені цілі.

Намагання найбільш ефективно використовувати грошові ресурси зумовлює суб'єктів грошово-кредитного ринку постійно розширяти кількість форм залучення грошових ресурсів на депозитні рахунки.

При виконанні посередницької функції банки здійснюють «трансформацію строків», тобто перетворення "коротких" грошей в "довгі". Для того щоб не порушити свою ліквідність, банк в принципі може надавати довгострокові кредити тільки за рахунок довгострокових депозитів та інших джерел, залучених на тривалий строк, короткострокові же депозити ("короткі" гроші) можуть служити джерелом тільки короткострокових позичок. Трансформація строків стає можливою тому, що, по-перше, багато кредитори залишають свої гроші в банках довше, ніж це погоджено юридично, по-друге, йдуть грошові кошти часто замінюються знову приходять, тому загальна сума залучених коштів залишається незмінною. Разом з тим трансформація строків пов'язана з ризиком, у зв'язку з цим поряд із внутрішнім контролем ліквідності завжди існує система зовнішнього регулювання банківської ліквідності та контролю з боку держави. Розбіжність кредитів і вкладів відбувається не тільки за строками, але і по величині. Часто кредити надаються в обсягах більших, ніж внесені вклади, тому банк здійснює трансформацію розмірів грошових сум, тобто саме він трансформує безліч дрібних вкладів у незначна кількість великих але сумами кредитів. Якби банки не робили цього, то особам, потребуючим в кредиті, довелося б вести переговори з безліччю вкладників, що було б і дорого і неефективно.

Створення грошей - це створення платіжних засобів. Воно тісно пов'язане з депозитною і кредитною діяльністю банку. Якщо клієнт приніс певну суму грошей і доручив банку зарахувати її на свій

розрахунковий рахунок, то загальна кількість грошей буде постійним. Зміни відбудуться в частині збільшення обсягу касових залишків в активі балансу, в пасиві па цю суму збільшиться депозит. Буде мати місце перехід грошей з готівкової форми в безготівкову. Якщо позичальник отримав позичку і банк зарахував її на депозитний рахунок клієнта, то у даному випадку загальна кількість грошей збільшилася на величину позики. Це сталося тому, що банк у процесі кредитування створив нові платіжні кошти, тобто гроші. Однак він може їх і знищити. Наприклад, якщо погашення кредиту позичальниками здійснюється шляхом списання грошей з їх депозитних рахунків, то в даному разі загальна маса грошей скорочується.

Для банків депозитні вклади – головний вид ресурсів. Причому від характеру вкладів залежать види кредитних операцій і відповідно розміри доходів банку. Кошти, залучені банком від своєї клієнтури, зараховуються на поточні, депозитні, ощадні рахунки. Залишки коштів на таких рахунках підсумовуються і подаються в балансі єдиним показником – кошти клієнтів

О. Петрук вважає, ".. що депозит – це кошти, що надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із чинним законодавством України, нерезиденту на чітко визначений строк та під процент і оформлюються відповідною угодою. Намагання найбільш ефективно використовувати грошові ресурси зумовлює суб'єктів грошово-кредитного ринку постійно розширяти кількість форм залучення грошових ресурсів на депозитні рахунки"[2].

Варто виділити банки в окрему групу, що є характерним для всіх інсуючих класифікацій фінансових посередників. Банки мають дві функціональні особливості:

- банківські установи мають право приймати гроші на поточні (чекові) депозитні рахунки, з яких вкладники можуть вільно розпоряджатися своїми коштами. Це, в свою чергу, забезпечує ліквідністю банки;

- банки спроможні створювати нові депозити розміщуючи свої резерви в позички, і цим впливати на пропозицію грошей, що їх діяльність робить надзвичайно відчутною і вразливою для економіки країни.

Діюча в Україні модель функціонування фінансового сектору є банкоцентричною. Варто зазначити, що саме банківська система є

домінуючою серед інших сегментів фінансового ринку. Зокрема, статистика вказує на те, що понад 87% активів усього фінансового сектору є активи банків. Тому від довіри до неї залежить стабільність функціонування та розвитку як інших секторів економіки, так і інших сегментів вітчизняного ринку фінансових послуг.

Минулий 2019 рік був успішним для банківського сектору – оновлено кілька історичних рекордів. Прибутковість банків була найвищою за весь період діяльності банківського сектора, хоча більше половини усіх прибутків отримав Приватбанк. Рентабельність капіталу у секторі сягнула 34%. Це стало можливим як завдяки стрімкому зростанню операційних доходів, так і найнижчим за десятиліття відрахуванням до резервів під активи. Минулого року завдяки уповільненню інфляції розпочато цикл зниження ключової ставки НБУ. Комерційні ставки за гривневими депозитами та кредитами також почали знижуватися. Водночас ставки за валютними кредитами для корпоративних позичальників у 2019 році вже були найнижчими за усю історію, вони і далі знижуватимуться цього року. Все це завдяки низькій інфляції та макрофінансовій стабільності. У таких сприятливих умовах банки не матимуть проблем зі створенням запасу капіталу, необхідного для виконання посилених вимог у майбутньому[5].

У вітчизняних банках, у І півріччі 2020 року, попри відплив у другій половині березня, гривневі вклади населення зросли на 4,4% за квартал або ж на 18,5% у річному вимірі. Валютні вклади населення зросли на 14,5% рік до року, а їх обсяг за квартал майже не змінився[5].

Гривневі вклади бізнесу за квартал скоротилися на 6,4%, а валютні – зросли на 2,4% в доларовому еквіваленті через сповільнення господарської діяльності в березні і переведення гривневих вкладів у валюту.

У січні-лютому 2020 року банки знижували ставки за депозитами, річна ставка за гривневими депозитами 8,11% річних, за доларовими 1,31% річних реагуючи на пом’якшення монетарної політики, але з початком загальнонаціонального карантину зниження ставок призупинили, щоб втримати депозити. [5].

У березні-травні 2020 року запроваджені через пандемію карантинні заходи помітно вплинули на роботу сектору, зокрема динаміку залучення депозитів, кредитування і прибутковість учасників ринку. Національний банк суттєво пом’якшив вимоги до банків та розширив

можливості з безперебійного підтримання ліквідності, проте умови їх роботи лишатимуться складними у наступні місяці через погіршення якості портфеля, зростання ризиків та зменшення попиту на послуги. Водночас проведена реформа банківського сектору значно посилила стійкість банків, тому більшість установ зможуть уникнути потреби в збільшенні капіталу. А після виходу із загальнонаціонального карантину ключовим завданням банків стане підтримання економічного відновлення країни.

Висновки. Ефективна банківська діяльність є невід'ємним фактором подальшого розвитку будь якої країни. Необхідною умовою для її функціонування є наявність достатнього рівня ресурсної бази. Одним із ключових елементів залучених ресурсів вітчизняних банків є депозитні кошти фізичних та юридичних осіб. Банкам необхідно керуватись інноваційними методами залучення депозитних коштів. Оскільки ринок депозитних послуг не стоїть на місці потрібно впроваджувати нові продукти та вдосконалювати уже давно існуючі на ринку. Вітчизняним банкам необхідно застосовувати у своїй діяльності правильний банківський маркетинг, який виступає одним із ключових елементів в конкурентоспроможності банку та взаємозв'язку між банком і клієнтом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бартош О. М. Депозити фізичних осіб: проблеми сьогодення. Ефективна економіка. 2017. № 8. URL: https://goo.gl/Yd68Ld.

2. Банківські операції [Текст] : підручник / За ред. А. М. Мороза. 3-тє вид., перероб. і доп.. К.: КНЕУ, 2008. 608 с.

3. Волкова Н. І. Удосконалення управління залученими депозитними ресурсами банку. Економіка і організація,управління. 2016. № 1 (21). URL: https://goo.gl/q3Atd2.

4. Гроші та кредит: підручник / За наук. ред. М. І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2011. 589 с. URL: https://goo.gl/WXijDU.

5. Огляд банківського сектору 2020 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-05.pdf?v=4

Косюч Руслан Олександрович,
студент групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Новицький Віталій Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

NON-STATE PENSION FUNDS INVESTMENT ACTIVITY IN UKRAINE

Introduction. In modern economic conditions, characterized by a high level of shadowing of wages, increasing the share of the elderly in the population of Ukraine, increasing labor migration of people of working age and increasing deficit of financial resources of the solidarity system of compulsory pension insurance, the need to diversify sources is especially acute. and strengthening of accumulative principles in the domestic pension system. Despite fifteen years of experience in the operation of the private pension system in Ukraine, it has not become an effective tool for social protection of Ukrainians who have reached retirement age.

Despite the fact that world experience shows, the development of private pensions in general and private pension funds (NPFs), in particular, is almost the only mechanism that allows individualization of the accumulation of funds and ensure a safe old age. In addition, private pension funds can become powerful institutional investors who, in addition to addressing social issues, will provide a source of domestic investment resources for the country's economy.

Objectives. The purpose of the study is to assess the investment activity of NPFs in Ukraine as financial institutions that allow to form additional pension savings, identify the causes of low investment activity of NPFs, search for macroeconomic factors, as well as develop recommendations for prospects for NPF development in view of current pension market trends. .

Analysis of recent publications. Studies of various aspects of the organization and development of private pension provision were conducted by M. Kuzhelev, S. Onyshko, V. Fedina, O. Kyrylenko, T. Musatova, N. Tsikanovska, A. Shulga [1-8] and others. However, the need for further research into the problems of NPF development and finding ways to

intensify their activities as one of the priority areas of pension reform is especially relevant.

Results. Private pension funds, their creation and development are an important component of the pension system in the country. As the experience of foreign countries shows, it is on the basis of accumulative mechanisms that it is possible to organize effective private pension provision.

Another aspect of non-state pension funds' activity is important from the point of view of state interests - investment. Building effectively functioning private pension funds in Ukraine means creation of a new powerful pension mechanism. The significant role of such funds is determined by their ability to be a significant source of support for social standards and at the same time an accumulator of domestic investment resources for the accelerated development of the national economy.

Private pension funds are an economically balanced mechanism that, taking into account the interests of the employer, allows to provide employees with decent pensions. The current legislation of Ukraine creates such conditions under which participation in a private pension fund is beneficial not only to the employee, but also to the employer, the owner of the enterprise. NPF assets are formed at the expense of pension contributions and income from investing pension contributions (fig.1).

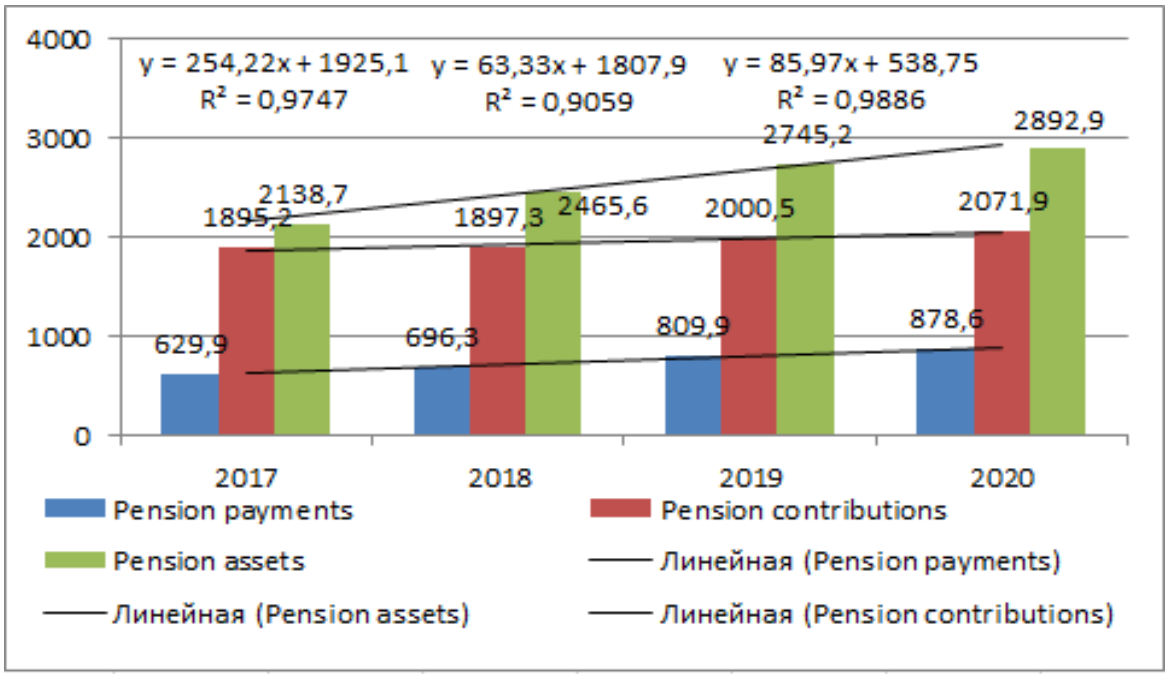

Fig.1. Dynamics of change of the main indicators of NPF activity 2017-2020

Source: prepared by author based on [3].

Private pension funds are among the most conservative types of institutional investors. New financial instruments, investment in which can be recommended for NPFs, must meet fairly stringent requirements.

The long-term nature of pension savings and their social orientation determine the objective need for long-term and reliable financial products as objects of investment with adequate security for liabilities under these instruments.

Since NPFs deal with money provided to them for long-term use, working with such assets, which involves a long-term accumulation of funds, conservative asset investment policy, requires the need to protect the rights and interests of fund members (future retirees) and ensure the reliability of investments in NPF . Without this, the main idea of private pension provision is discredited.

In accordance with the main purpose of any NPF related to the payment of pensions under agreements with depositors, the fund faces the task of investing pension reserves and generating income sufficient for the planned payments. Therefore, it is essential to achieve the required level of profitability, taking into account the level of inflation. This is what the investment policy of each fund is aimed at.

Investment policy is defined as a justification of the main directions of use of investment resources, taking into account the choice of specific financial instruments and terms of investment, which ensures the achievement of goals in compliance with legal restrictions.

The purpose of investing pension assets is, first of all, to preserve the pension savings of citizens. Therefore, the investment strategy of private pension funds is more conservative than that of other financial institutions. Investments of non-state pension funds take place in the process of managing the portfolio of pension assets, which involves compliance with a number of requirements and certain procedures. Among them: formulation of investment goals of investment policy formation; choice of portfolio strategy, choice of investment instruments, measurement and evaluation of investment efficiency (profitability).

The definition of financial instruments for the investment of pension funds is carried out by the asset management company in accordance with the selected portfolio strategy, taking into account the existing quantitative limits set for individual instruments (Fig. 2).

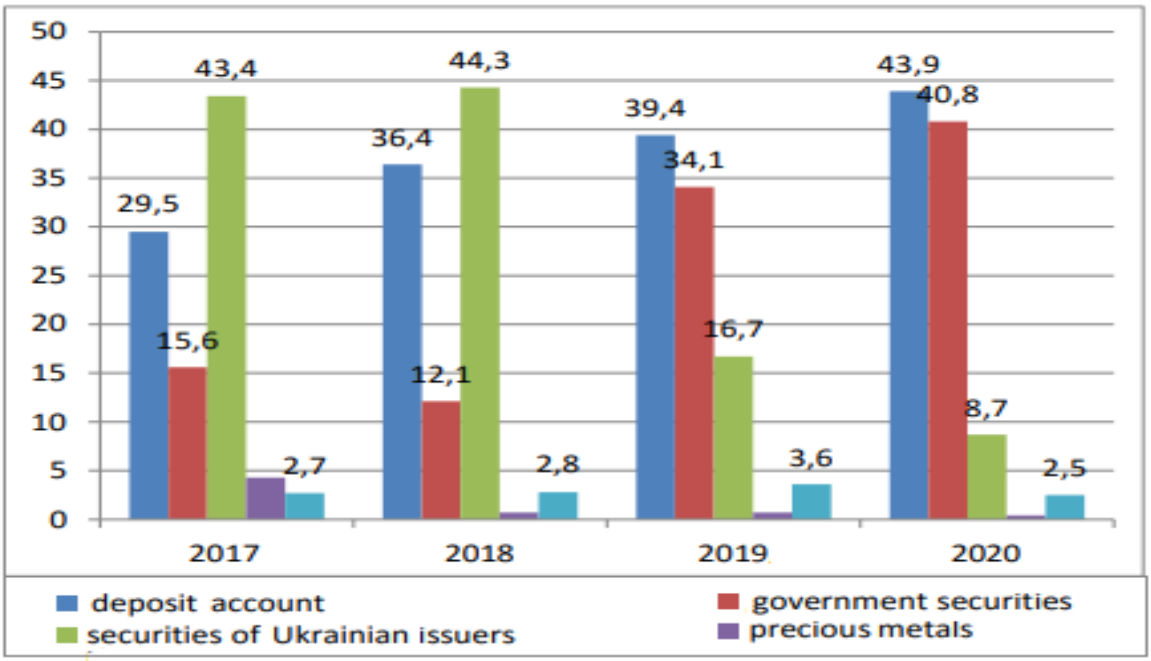

Fig. 2. Asset structure of Ukrainian NPFs

Source: prepared by author based on [2].

As of January 1, 2020, the predominant areas of investment of pension assets were securities guaranteed by the Cabinet of Ministers of Ukraine (40.8%), deposits in banks (43.9% of invested assets), bonds of enterprises issued by residents of Ukraine. (8.2%), shares of Ukrainian issuers (0.5%).

As the fund's investment portfolio consists of different types of assets - fixed income instruments (bonds, bank deposits) and non-fixed income instruments (stocks, bank metals, real estate), the fund's profitability changes from month to month.

Thus, there are no reliable financial instruments on the domestic financial market that would allow for proper diversification of NPF pension assets [3].

These reasons largely explain the fact that the largest share of NPF assets today is cash on deposit (deposit) accounts in banks, which in the event of a systemic banking crisis is not protected. This also indicates the systemic nature of the problems in the entire financial sector of the country as a whole and the need to take an integrated approach to solving them.

Conclusions. The Ukrainian system of private pension provision in general and, in particular, the activities of NPFs is inefficient and needs radical changes, as evidenced by the low level of non-state pension provision of the working population (5%), high level of distrust

in NPFs at the level of 7%) and the yield of NPFs for the last 5 years is lower than inflation. Lack of public awareness, low wages, public distrust of such institutions - all this hinders the further development of NPFs in Ukraine.

In this situation, it is not enough to introduce an accumulative level of the pension system, which will be based on the existing model of private pension provision, as this will allow NPFs to continue to maintain high fees for services.

An alternative could be pension plans with automatic enrollment of participants in the funded pension system and the possibility of leaving such a system after some time and under certain conditions. Such retirement plans are not new, but are now gaining popularity in many countries, including the United States, Australia, Italy, Turkey, Poland, Georgia and others.

Given the crisis of the solidarity pension system in Ukraine, the government should offer good incentives to encourage people to save for retirement, while taking steps to develop sound financial instruments, financial markets, stimulate domestic investment, create jobs, and ensure macroeconomic stability and growth.

LITERATURE

1. Ivashchenko A., Shulga M. General trends in the development of private pension system in Ukraine. K.: Office of Financial and Economic Analysis in the Verkhovna Rada of Ukraine, 2017. 29 p.

2. Kyrylenko OP, Kozak GI Protection of pension savings in the context of investment activities of private pension funds. *Finance of Ukraine*. 2012. № 2. P. 38–49.

3. Tereshchenko G., Musatova T. Problems of development of private pension insurance in Ukraine. *Finance of Ukraine*. 2008. № 12. P. 76–88.

4. Tsikanovska N. Theoretical and methodological approaches to the diagnosis of financial security of private pension funds in Ukraine. *Finance of Ukraine.* 2014. № 8. P. 85–96.

5. Novytskyi, V. Modern Trends In The Offshore Sector Of The World Economy. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kiev*. 3(192). 2017. 30-34.

6. Pension reform in Ukraine: areas of implementation: Kolek. monograph / E. Libanova, O. Makarova, L. Tkachenko and others; for

order. E.M. Lebanon. - Kyiv: Institute of Demography and Social Research named after MV Birds of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2010. - 270 p.

7. Private pension provision in Ukraine: assessment and recommendations. *Report USAID Financial Sector Transformation Project*, July 2019 Kyiv, Ukraine URL: http://www.fst-ua.info/wpcontent/uploads/2019/07/Voluntary_Private_ Pensions_in_UkraineAssessment_jul2019_ua.pdf

8. Bohrinovtseva, L., Venhurenko, T. Economic essence and significance of financial risks of the insurer. *Materials of 7 international science conference.* 2019. С. 310–313.

Кравчук
Дмитро Олександрович,
студент групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДОВИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У сучасному світі фондова біржа є головним елементом ринку цінних паперів і самим важливим суб'єктом фондового ринку. Історія виникнення фондового ринку була пов'язана з необхідністю долучення коштів для фінансування та розвитку економіки. Для здійснення глобальних перетворень у межах економіки будь-якої країни необхідне створення та існування конкурентоспроможного фінансового сектору, який буде здатний мобілізувати та перерозподіляти отримані інвестиційні ресурси. Товаром на цьому ринку виступають цінні папери, самими поширеними з яких є акції та облігації, а їхня ціна залежить від біржового курсу на них. З вищеперерахованих стверджень слід зробити висновок, що фондові біржі є важливим складником ринкового механізму, які забезпечують конкурентне ціноутворення на різні види цінних паперів та фінансові інструменти, організовані за правилами ринку.

Створення та розвиток фондових бірж свідчить про зрілість економічної системи країни тому, що саме через їхній механізм функціонування відбувається залучення та розподіл інвестиційного капіталу. Швидкий темп глобалізації національної економіки вимагає постійної модернізації дії та функцій фондових бірж, тому їхнє дослідження є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вивченням даної теми та науковим дослідженням теоретичних аспектів, а саме проблематику розвитку та формування фондових бірж, займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме Л. Роберт, Р. Глен Габбард, І.Гісан та інші, які запропонували механізм підвищення розвитку біржової торгівлі у країнах, що розвиваються. Серед значної кількості вітчизняних науковців, які вивчають проблеми ефективності функціонування фондових бірж, у контексті цього дослідження вважаємо за доцільне виокремити

праці, О. Данилова, О. Дудчик, К. Калинець, Ю. Коваленко, М. Козоріз, С. Панчишина, В. Федірко, С. Шишкова та інших.

Метою дослідження є аналіз діяльності фондових бірж в Україні на сучасному етапі, а також виявлення причин низького розвитку фондового ринку у цілому.

Виклад основного матеріалу. Станом на 2020 р. на українському ринку цінних паперів зареєстровано 5 фондових бірж, серед яких є наступні:

- Публічне акціонерне товариство «Фондова біржа «Перспектива»;
- Публічне акціонерне товариство «Фондова біржа ПФТС»;
- Приватне акціонерне товариство «Українська міжбанківська валютна біржа»;
- Приватне акціонерне товариство «Українська фондова біржа»;
- Публічне акціонерне товариство «Українська біржа».

Через важливість фондового ринку як основного елементу ринкової економіки його становлення та ефективність є важливим етапом розвитку будь-якої сучасної держави. Статистика обсягу торгів вітчизняних фондових бірж на ринку цінних паперів України буде вказана у табл. 1.

Таблиця 1

Обсяг торгів вітчизняних публічних фондових бірж на ринку цінних паперів протягом 2016- вересня 2020рр., млн.грн.

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
ПАТФБП	18,5	11,0	8,6	18,0	17,5
ПАТФБПФТС	95 023,0	65 653,0	114 098, 6	114 849,0	98 888,4
ПАТУБ	3 534,7	13 398,8	20 895,9	3 840, 2	760, 1
Всього	**98 576,2**	**79 062,8**	**135 003,1**	**118 707,2**	**99 666,0**

Джерело: складено на основі: [2; 3; 4].

Згідно з аналізу табл. 1 можемо сформувати висновок, що протягом 2016 – вересня 2020 рр. найбільшими організаторами торгів на фондовому ринку у плані ефективності виступають фондові біржі Публічне акціонерне товариство «ФОНДОВА БІРЖА ПФТС» та Публічне акціонерне товариство «УКРАЇНСЬКА БІРЖА». Також, згідно з вказаних даних, у 2018 р. у цих обох фондових біржах обсяг торгів різко збільшився, особливо у ПАТ ФБ ПФТС (майже в два рази), але станом на 2020 р. ефективність усіх трьох бірж знизилася. Кількість затверджених договорів фондовими біржами на ринку буде вказана у табл. 2.

Таблиця 2

Кількість договорів, укладених публічними фондовими біржами на ринку цінних паперів протягом 2016 р. - вересня 2020 р., млн грн

	2016	2017	2018	2019	2020
ПАТФБП	59	63	77	80	45
ПАТФБПФТС	9 528	8 708	15 258	13 791	4 235
ПАТУБ	8	137 512	107 948	34 784	1 478
Всього	**9 595**	**146 283**	**123 283**	**48 655**	**5 758**

Джерело: складено на основі: [2; 3; 4].

Опираючись на дані, які можна взяти з табл. 1 і 2, ми можемо зробити висновок, що обсяг торгів та кількість укладання договорів вітчизняними фондовими біржами на ринку цінних паперів різко зменшується і чим більше зафіксованих показників у фондовій біржі при порівнянні, тим сильніше змінюється їхня статистика. Також, якщо ще взяти до уваги звіт про діяльність НКЦПФР (рис. 1) у 2017-2019 рр., то можна дійти до висновку, що нинішній стан торгівлі на вітчизняного ринку цінних паперів є непривабливим.

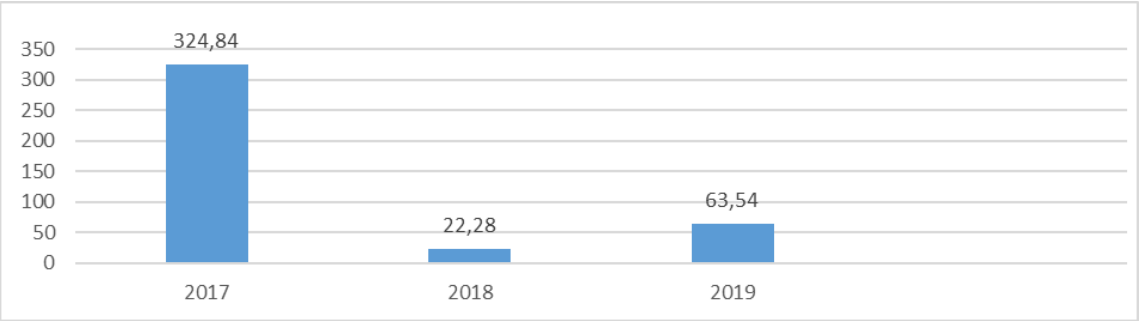

Рис.1 Обсяг зареєстрованих Комісією випусків акцій у 2017 – 2019 роках, млрд. грн

Джерело: побудовано на основі: [5].

Як ми бачимо з наведених даних, стан на ринку цінних паперів та активність фондових бірж йде на спад і на це є декілька причин, серед яких:

- кризова ситуація, пов’язана зі світовою пандемією COVID-19, через яку різко зменшилася кількість інвестицій;
- недосконале регулювання діяльності акціонерних товариств на законодавчому рівні;
- відсутність державного контролю щодо маніпулювання цін на фондового ринку та використання інсайдерської інформації з метою захисту прав інвесторів;

- продовження формування депозитарно-клірингової інфраструктури, так як сучасна система не відповідає світовим стандартам, саме більше це проявляється у недостатньому технічному забезпеченні.

Висновки. Через вищеперераховані проблеми та аналіз отриманих даних доходимо підсумку, що даний стан ринку цінних паперів України погіршується і через недосконале законодавче, інформаційне та технічне забезпечення вітчизняні фондові біржі не відповідають світовим стандартам, тому ефективність функціонування ринку та залучення нових, особливо іноземних інвесторів та капіталу є проблематичним. Для вирішення цих проблем необхідно встановити ширше регулювання на державному рівні та покращити технічну та інформативну забезпеченість для створення безпечного та задовільного середовища розвитку фінансового ринку України та її економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Фондові біржі. URL: https://www.nssmc.gov.ua/register/litsenzuvannia-ta-reestratsiia/stock-exchanges/.

2. Фондова біржа «Перспектива». URL: http://fbp.com.ua/.

3. Фондова біржа ПФТС, Підсумки торгів. URL: https://pfts.ua/trade-info/trade-results.

4. Українська біржа, Інформація про торги. URL: http://www.ux.ua/ua/marketdata/marketresults.aspx.

5. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/.

6. Коваленко Ю. М., Воробей Г. М. Функціонування фондового ринку України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 122 – 133.

7. Коваленко Ю. М., Пшеничний В. О. Сучасні тенденції процесу сек'юритизації іпотечних активів. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України* (економіка, право) : зб. наук. пр. / Нац. ун-т держ. податкової служби України. Ірпінь, 2010. Вип. 1 (48). С. 80–86.

Красько Аліна Анатоліївна,
студентка групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Воронкова Олена Миколаївна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

IMPROVEMENT OF BANKING INSTITUTIONS' ACTIVITIES IN THE SECURITIES MARKET OF UKRAINE

In the stock market banking institutions play a key role among its financial intermediaries. Through their activities in this market the real sector of the economy is invested, domestic and foreign capital is attracted for the development of the national economy. Therefore the intensification and improvement of banking in the stock market is important for sustainable economic development of our country.

The stock market mechanism operating in Ukraine makes insufficient use of its financial institutions such as investment banks. These banks must serve primarily large enterprises of the national economy. However this function is performed by ordinary bank institutions and the unorganized stock market. Also in Ukraine we see a lack of liquid securities which is attractive for investment due to a combination of adequate returns and risk. In world practice such example is mortgage securities. Prospects for implementation in domestic stock practice are for depository receipts, securitized financial instruments are gradually gaining popularity.

Appropriate state regulation is necessary for the practical implementation of the outlined directions, which should be accompanied by the following measures.

1. To stimulate the process of creating investment banks, the possibility of which is provided by the domestic banking legislation, to serve key enterprises of the Ukrainian economy.

2. To ensure equal and transparent conditions for the activities of all participants in the securities market.

3. To intensify the introduction of new stock products in banking taking into account the best international experience.

Banking institutions in the stock market of Ukraine are trying to introduce the latest types of financial services established by the Law of Ukraine “On Joint Stock Companies” including management of securities and client funds, brokerage services in the stock market of applications, market maker services, depository services, services of a securities account manager, inclusion of shares in the stock exchange listing and listing support, consulting services, etc.

Modern banks offer their clients a wide range of consulting and information and analytical services. This is due to the fact that a large number of economic entities do not have the opportunity to constantly monitor the situation in the securities market, changes in current legislation, not sufficiently focused on the specifics of stock or other financial transactions, which may lead to incorrect financial solutions. As practice shows the effective conduct of operations in the stock market including investment is possible having special knowledge and appropriate license and using of modern information technology. Therefore in many countries around the world, banks offer clients direct access to securities trading on stock exchanges through an online trading system that allows professionals and their clients to obtain the latest financial information and conduct securities transactions online via the Internet.

Recently the brokerage services sector has undergone changes related to the spread of online trading, namely trading in securities, currency and other financial instruments via the Internet using broker customer service. The advantages of this service for the bank’s client are:

the client sees a real picture of trading and on several exchanges simultaneously and in real time;

the client receives timely economic, financial information, news and analytical reviews of brokers;

the client promptly provides orders to the broker for the sale or purchase of securities;

the client has the opportunity to quickly monitor the status of his exchange account.

To intensify the activities of banks in the securities market, it must be modernized in accordance with international standards. The key global trends in the stock market are:

formation of global trade and settlement and clearing systems for world trade;

use of the latest information and financial technologies, in particular financial engineering;

universalization of financial institutions, when the quality, speed and minimum riskiness of services come first, rather than the specialization of the institution;

strengthening the role of institutional investors in investing in capital markets;

commercialization of central market institutions;

consolidation of corporatized institutions of the infrastructure of financial capital markets (both horizontal and vertical);

consolidation of the state regulation system, which in many countries ended with the formation of a single state body of consolidated supervision of financial markets and financial services, under the simultaneous deregulation of individual components of these markets and strengthening their self-regulation.

A promising area of activity of banking institutions in the stock market in the modern world is the provision of underwriting services and financial advice to enterprises and companies that enter this market in order to place their own securities.

At the present stage banks are also key players in the markets of investment resources. Within the framework of the relevant legislative changes the stock market should offer modern effective financial instruments to attract both foreign and domestic investment in the Ukrainian economy. In our opinion such a tool is a financial bill of exchange. It should be noted at once that the bill of exchange market and the bond market are not competitive markets, but parts of the debt market. The advantage of bill of exchange is the simplicity and efficiency of raising funds. The use of financial bill of exchange has significant prospects for banks as well as contributes to the development of the economy in a crisis. The use of financial bill of exchange allows banks to raise funds and issue a bill of exchange as a payment document as well as to issue loans to replenish working capital when the client purchases a financial bill of exchange of the bank with these funds. Such operations allow:

to accelerate the attraction of funds and increase the liquidity of banks and the financial system in general;

to offer a new attractive investment instrument;

to offer a tool for mutual settlements between creditors and debtors;

to replace short-term bank lending in the crisis period.

Normal development of bill of exchange circulation is impossible without the appropriate legal support which, on the one hand, would guarantee the possibility of its widespread use, and on the other - the smooth collection of promissory note debt.

The search for a free niche in the stock market by a bank becomes especially relevant in the conditions of competition in the financial markets. Banking institutions are still not active participants in the trust services market. However the mentioned service can become an important activity of the bank during the crisis period. Let's define the main types of trust services that banks can provide to legal entities:

asset management (these services primarily include operations on management of trust funds: pension, bonus, debt repayment funds, etc. (bank's trust department accumulates funds for the formation of a certain fund and pays the relevant recipients in accordance with the trust agreement);

temporary management of the joint-stock company in case of its reorganization, liquidation, bankruptcy, etc. (trust departments of the bank act as trustees for the transfer of property rights, payment of debts or management of property in favor of creditors).

We can state that the prospects for the practical implementation of the proposed recommendations are closely related to improving the efficiency of state regulation of the stock market in general and the activities of banking institutions in particular. The National Securities and Stock Market Commission plays a significant role in this process. This commission continues to work on clearing the securities market and increasing the transparency of its exchange segment. In the future this will make stock prices more representative and the market and pricing processes in it more transparent. The NSSMC systematically conducts an in-depth analysis of transactions entered into by exchange traders in a regulated market as well as the financial statements of issuers and financial information that they are required to provide in the prescribed order.

REFERENCES

1. Брус С.І. Банки на фондовому ринку України: зміна інвестиційних пріоритетів. *Економіка і прогнозування*. 2011. № 4. С. 86-96.

2. Воронкова О.М. Фондовий ринок України як механізм залучення інвестиційного капіталу. *Збірник наукових праць Донецького*

державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Серія "Економіка". Т. XVIII, вип. 304. Маріуполь, ДонДУУ, 2017. С. 13–22.

3. Гарбар Ж.В., Гарбар В.А. Напрями діяльності банків на фондовому ринку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 13. Частина 2. С. 119–124.

4. Рудалєва Л.В. Аналіз діяльності банків на фондовому ринку України в процесі модернізації національної економіки. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2013. Вип. 2. С. 306-315.

5. Voronkova O. The increase of the investment potential of Ukrainian stock market. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України:* збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 березня 2019 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С. 84–85.

Кременовська Оксана Сергіївна,
студентка групи ФДМ-19-1
Науковий керівник:
Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

РОЗВИТОК КРЕДИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Виникнення та вплив різних політичних, соціальний ситуацій на ринкову економіку країни супроводжували її еволюційні перетворення. Для стабільності економічної активності кредитний ринок зазнавав динамічного розвитку. Кредитний ринок – це механізм, який виникає між суб'єктам,які потребують додаткових грошових коштів та суб'єктами, які можуть надати цих додаткових коштів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження розвитку кредитного ринку України виражено у працях таких вчених такі як: Бойко В., Бойцун Н., Малашенко Г., Матвієнко П., Заруби О., Вовчак О., Могильницька М., Рогожнікової Н., Рудь Л., Мисків Г., Кириченка О., Ковальової З., Лютого І., Павлової Л., Поляка Г., Ходаківської В та інших.

Однак, питання, пов'язані безпосередньо з дослідженням розвитку кредитного ринку України у науковій літературі, розроблені не повною мірою, незважаючи на те, що достатня кількість наукових видань присвячена цьому. Це безпосередньо пов'язано з тим, що кредитний ринок розвивається і нині, і відповідно дослідження зазнають динамічного розвитку .

Мета дослідження. Визначити та обґрунтувати основні етапи та особливості розвитку кредитного ринку в України.

Виклад основного матеріалу. Становлення кредитного ринку в Україні, відбувалося одночасно із становленням та розвитком національної економіки та самостійної держави в цілому. Слід зазначити етапи розвитку кредитного ринку від встановлення незалежності Україні та до теперішнього часу. Розвиток кредитного ринку можна поділити на 6 етапів.

–І етап – 1991-1996 рр. Зародження кредитного ринку, що супроводжувалось із здобуття незалежності Україні та формування

правової та економічної структури . Створювались перші українські банки, надавались перші кредити та відповідно почалась формуватись економічна діяльність суб'єктів господарювання.

– II етап –1997-1999 рр. Перша фінансова криза. Негативні наслідки кризи відобразились на розвитку кредитного ринку. Діяльність банків призупинили свій розвиток та актуальність, тому актуальність банків знижується і відповідно супроводжує їх закриття.

– III етап – 2000-2006 рр. Зростання кредитного ринку, після подолання економічної кризи.

– IV етап – 2007– до IV кв.2008 рр. Кредитний бум. Для розвитку бізнесу, суб'єктам господарювання необхідних капітал грошових коштів, де основним їх джерелом стало кредити у банках чи інших фінансових установах. Тоді кредитний ринок набирає обертів в актуальності попиту серед господарюючих суб'єктів.

– V етап – IV кв. 2008 р. – 2009 рр. – Друга фінансова криза. Занепад розвитку кредитного ринку, який виник через певні зовнішні несприятливі фактори розвитку економіки. Ставки кредитів зростаю, тим самим зменшують попит серед споживачів кредиту.

– VI етап –2010р. – і до теперішнього часу. Відновлення кредитного ринку через розвиток міжнародних економічних відносин та міжнародної торгівлі. Відповідно на стрімкий розвиток кредитного ринку впливають різні як політичні так і соціальні чинники. Проте набувають особливого розвитку взаємовідносини у сфері торгівлі, сільське господарство, енергетично-паливна сфера та інші [1, с.67-72].

Кредитний ринок - це взаємозв'язок між підприємствами, громадянами, які потребують грошових коштів та іншими суб'єктами, які можуть надати такі грошові кошти у кредит. Існування кредитного ринку в Україні може бути за умови діяльності кредитної системи. До такої кредитної системи входить центральний банк,комерційні банки та інші фінансові-кредитні інститути.

Центральний банк регулює діяльність банків та слідкує за їх діяльністю, встановлює основні алгоритми проведення банківських операцій, здійснює реєстр банків та видає ліцензії банкам, виступає кредитором для комерційних банків [2, с 77].

Комерційні банки у свою чергу здійснюють кредитування фізичних та юридичних осіб, розрахунково-касове обслуговування.

Розвиток кредитного ринку здійснювався під впливом різних політичних та економічних чинників. Оскільки діяльність банків

розрахована на споживача, тому виникала необхідність у захистів прав як кредитора (банку) так і споживача (юридичних та фізичних осіб). З боку держави гарантування такого захисту виникло у процесі створення та впровадження нормативно-правової бази. Основним законом який регулював діяльність банків, опісля Конституції України, став Закон України «Про банк та банківську діяльність». Цей Закон визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків.

Метою цього Закону є правове забезпечення стабільного розвитку і діяльності банків в Україні і створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника [3].

Закон України «Про Національний банк України» визначає діяльність Національного банку його функції та роль у діяльності держави та її економіки.

Крім основних нормативно-правових актів, кредитний ринок регулюють Постанови НБУ, України Президента, Постанови КМУ та інше.

Законодавча база держави повинна регулювати правовідносини, які виникають між банками та фізичними чи юридичними особами, оскільки розвиток кредитного ринку набув чималих обертів і відповідно відіграє неабияку роль не тільки в економіці держави ,а й на міжнародно-економічній арені.

Досконала нормативна база, вигідні домовленості співпраці не можуть забезпечити 100% успішну діяльність кредитного ринку. Проаналізувавши періоди розвитку кредитного ринку можна дійти висновку, що кредитний ринок перебуває у періоді неабияких ризиків. Від 2014 по 2020 рік, Україна перебуває у стані кризи. Відповідно, економіка країни зазнає втрат , особливо у 2020 році у зв’язку із пандемією Covid-19. У цей період кредитування призупиняє свою діяльність, підприємства банкрутують і ліквідуються, виробнича сфера зупиняє свою діяльність, а від так призупиняються міжнародні економічні взаємовідносини. Україна має нерозвинутий банківський сектор, що характеризується великою кількістю дрібних, слабких банків, і за умови відкритого ринку фінансових послуг не витримає конкуренції з фінансово більш потужними західними колегами [4, с.45].

Проте, можна зробити припущення, що 2021 рік стане періодом відновлення. Для того аби вийти на стабільний рівень прибутку для підприємств буде необхідне залучення додаткових грошових коштів. Тому з боку держави та банківського сектору буде правильним впровадити кредитні програми, які допоможуть відновити економіку держави та підтримати розвиток бізнесу.

Для підвищення ефективності діяльності банків необхідним є досягнення фінансової та макроекономічної стабільності, проведення відповідних реформ, що дало б можливість позичальникам підвищити кредитоспроможність, а банкам – стати стійкими та надійними.

Основні напрями оптимізації та динамічного розвитку кредитного ринку є: створення привабливого інвестиційного клімату у банківському секторі для національного інвестора; чітке нормативне регулювання продажу банків з національним капіталом зарубіжним власникам та контроль за цим процесом з боку НБУ; залучення іноземних банків для співпраці; удосконалення програм кредитування для усіх учасників кредитування; запозичення основних засобів введення банківської діяльності зарубіжних колег та підлаштування таких засобів під рівень економіки України.

Слід зауважити на основних проблемах розвитку кредитного ринку України, якими являються низький рівень економіки держави, недосконала нормативно-правова база, нерозвинутий банківський сектор, що характеризується великою кількістю дрібних, слабких банків.

Сучасний розвиток кредитного ринку у визначальній мірі залежить від військово-політичної та фінансово-економічної ситуації в державі, негативний вплив яких відображається у падінні ВВП, девальвації гривні, зростанні рівня інфляції, скороченні економічної активності економічних суб’єктів, зниженні соціальних стандартів життя, падінні добробуту населення, і все це, своєю чергою, зумовлює зниження довіри споживачів до фінансових, і в тому числі, кредитних послуг [5, с.31-33].

Негативним чинником розвитку кредитного ринку України стало скорочення кількість банків, яких на кінець 2015 р. залишилося 120 внаслідок ліквідації неплатоспроможних. Тобто макроекономічна ситуація безпосередньо зазнала негативний вплив від нестабільної військово-політичної ситуації у державі. Станом на 01.09.2020 в Україні діє 75 банків [6]. Така кількість банків прямо залежить від економічної кризи, яка розгорнулась у світі через пандемію.

Висновки. Отже, розвинений кредитний ринок неможливий без виходу України із кризи, стабілізації економічного становища та політичної ситуації на теренах держави. Для цього необхідно здійснити ряд невідкладних заходів. До першочергових тут можна віднести: на державному рівні вирішити питання з приводу удосконалення банківської системи, використання зарубіжної практики у веденні банківської політики та відповідно розробка досконалої нормативної бази. Забезпечити контроль з боку держави за здійсненням кредитування у формі окремого контролюючого органу. Тому, здійснення тих чи інших заходів дозволить сформувати та розвивати кредитний ринок в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Миськів Г. В. Дослідження етапів становлення кредитного ринку України Г. В. Миськів Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» збірник наукових праць ред. кол. І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. Острог .Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. Випуск 26. С. 67 72.;

2. . Васкіс О.П. Банківська система України сучасний стан та перспективи розвитку. Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2008. №2. С .77.

3. Про банк і банківську діяльність від 07.12.2000 № 2121-III База даних «Законодавство України» ВР України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення: 27.09.2020).

4. Вересюк А. Электронная интеграция .А. Вересюк Банковская практика за рубежом. 2002. № 10. с 45.

5. Вовчак О., Могильницька М Кредит у системі макроекономічної рівноваги. Вісник НБУ 2011. № 2 с .31 33.

6. Кількість банків в Україні від 24.09.2020 № 2121-III База даних «Законодавство України» Мінфін України URL: https://index.minfin.com.ua/banks/stat/count/ (дата звернення: 27.09.2020).

Куць Андрій Романович,
студент групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент кафедри фінансових ринків

ДІЯЛЬНІСТЬ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Створення на сьогодні ефективного регулювання ринку цінних паперів є одним із ключових поставленних завдань сучасного українського суспільства. Тому на даний момент досить актуально стоять проблеми, пов'язані перш за все з функціонуванням ринку саморегулівних організацій (СРО), чий вплив і роль в розвитку ринку фінансових послуг є на достатньо великому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання діяльності СРО на фондовому ринку підпадають всебічному розгляду і обговоренню на різних рівнях державного регулювання. Поруч з спеціалістами державних органів, професіоналів ринку цю проблематику також розглядають у своїх працях вітчизняні науковці М. Бурмака, С. Мошенський, І. Дорошенко, С. Міщенко, Н. Шапран та ін. Потрібно звернути увагу на праці таких російських і західних вчених-економістів, як П. Лансков, Я. Міркін, В. Рубцов, А. Захаров, А. Рот, Б. Борн, М. Хьюїт.

Метою дослідження. Мета даної роботи полягає в з'ясуванні сучасного стану діяльності саморегулівних організацій на ринку цінних паперів України та наданні відповідних рекомендацій щодо розв'язання нагальних проблем у саморегулюванні.

Виклад основного матеріалу. Регулювання ринку цінних паперів має чимало видів відносин, вони створюються між учасниками під час обігу цінних паперів. Тому таке регулювання виконується державними органами та СРО учасників ринку (табл. 1).

(СРО) визнають підприємницькі асоціації, добровільні об'єднання, які в свою чергу визначають для своїх членів формальні правила у організації бізнесу. Якщо поглянути до довідника будь-якої європейської країни, то у ньому обов'язково буде існувати одна або

кілька асоціацій інвестиційних інститутів, а також професійних учасників ринку, які діють в національному масштабі та є визнані державою як одні з основних представників професійного співтовариства у галузі фінансових послуг.

Таблиця 1

Моделі регулювання ринку цінних паперів

Модель	Характеристика
1. Інституційно-правова форма регулювання	Велика частина їх повноважень передається саме саморегулівним організаціям як об'єднанням учасників ринку
2. Державно-правове регулювання	Переважаючою є функція державних органів і тільки незначна частина повноважень передається

Дієве функціонування СРО як об'єднань та професійних учасників фондового ринку напряму є пов'язане з їхньою зацікавленістю в "чесних правилах гри" на ринку, в прагненні всіх учасників до справедливих, чесних, добросовісних відносин, а також додаткове залучення засобів впливу на недобросовісних учасників, які своїми діями можуть бути дискредитованими, спричиняти різні фінансові збитки і дестабілізувати ринок.

Саморегулівні організації формуються на міжнародному рівні: Міжнародна федерація фондових бірж, Асоціація міжнародних фондових ринків, Міжнародна асоціація керуючих цінними паперами; а на національному рівні: Національна асоціація інвестиційних дилерів США, Українські фондові торговці (АУФТ), Українська асоціація інвестиційного бізнесу (УАІБ). Саморегулівні організації синхронно можуть бути регуляторами та учасниками ринку; виконувати винятково регулюючу роль [1].

В Україні на сьогоднішній час існує змішана система регулювання ринку цінних паперів з певною перевагою державного регулювання. Процес формування та функціонування СРО був започаткований такими законами України: "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" від 30 жовтня 1996 р., "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23 лютого 2006 р.[2].

Фактично у сьогоднішній час на національному ринку цінних паперів є два типи СРО. Перший тип – це інфраструктурні організації, які є учасниками ринку цінних паперів (табл.2), другий тип СРО – це Національна асоціація дилерів з цінних паперів.

Таблиця 2

СРО фондового ринку України та кількість їх членів

Назва саморегулівної організаціїї (СРО)	К-сть членів СРО		
	2017	2018	2019
1. Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв	585	608	800
2. Асоціація "Перша фондова торговельна система"	278	322	-
3. Українська асоціація інвестиційного бізнесу	334	410	389
4. ВАТ "Київська міжнародна фондова біржа"	257	275	-
5. ЗАТ "Українська фондова біржа"	100	98	-
6. Асоціація учасників фондового ринку України	81	106	-
7. ЗАТ "Українська міжбанківська валютна біржа"	48	50	-
8. ЗАТ "Українська міжнародна фондова біржа"	21	28	-
12. Асоціація "Українські фондові торговці"	-	-	667
УСЬОГО	1 710	1897	1 856

Членство у таких СРО є на добровільних засадах, правах й обов'язках такого саморегулювання, тому виникають на за допомогою договору між учасниками ринку цінних паперів. [3].

Національна асоціація дилерів з цінних паперів – це модель СРО, яка передбачає залучення в цю організацію на основі певної частини повноважень державної влади з регулювання та контролю за діяльністю брокерів, а також дилерів. Вона залучає фірми, що займаються на позабіржовому ринку [4].

Одними з найбільших за кількістю учасників СРО в Україні на 2019 рік є Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв та Асоціація "Українські фондові торговці".

Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв здійсннює функції СРО на основі рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Асоціація ПФТС на сьогоднішній час налічує близько 800 членів.

Вона на сьогодні забезпечує досить високий професійний рівень діяльності учасників ринку цінних паперів, проінформовує своїх учасників згідно законодавства про цінні папери і про всі її зміни, впроваджує дієві механізми вирішення суперечок між учасниками СРО і їхніми клієнтами, контролює і досконалює дотриманням норм і правил поведінки, регламентів.

Асоціація на даний момент володіє торговельно-інформаційною системою (ТІС), що є зареєстрована Державною комісією з цінних

паперів. До участі в торговельній системі допускаються тільки члени Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв.

Асоціація "Українські фондові торговці" є лише добровільною недержавною організацією, заснованою на засадах рівноправності, а також вільного волевиявлення та спільності інтересів членів. На сьогодні вона об'єднує близько 667 професійних учасників.

Головні цілі Асоціації "Українські фондові торговці":

1) розвиток виключно чесної конкуренції між суб'єктами ринку цінних паперів в сфері обліку обігу цінних паперів, депозитарної діяльності;

2) методична, а також технічна підтримка членів асоціації;

3) виконання представницьких функцій та захист інтересів членів асоціації в державних органах і інших закладах, допомога органам та установам в розробленні законопроектів і проектів нормативних актів [5].

Висновки. Таким чином, на сьогодні СРО створюються як неприбуткові об'єднання, але для них розробляться виключно імперативна вимога щодо мінімального розміру активів для забезпечення статутної діяльності. Для професійних учасників ринку цінних паперів членство в СРО на данний момент є обов'язковим.

Тому можна зробити наступні висновки:

1. Біржі і депозитарно-клірингові установи залишаються одними із провідних СРО учасників ринку цінних паперів, бо вони забезпечують дотримання ними досить високих стандартів професійної діяльності, створюють нові ідеї та технології на ринку цінних паперів. А з свої сторони державні органи підтримують в свою чергу національні клірингові й розрахункові організації.

2. Створення моделі СРО з обов'язковим або добровільним членством учасників ринку і делегуванням таким СРО частини повноважень держави.

3. Ринок цінних паперів великими кроками інтегрується в комплексний фінансовий ринок, де функціонують фінансові компанії та банки, і на якому все більше відчутнішою є потреба в комплексному підході до регулювання фінансових ризиків професійної діяльності СРО. Тому за цих умов конче необхідно розв'язати завдання інтеграції діяльності органів регулювання та організації масштабного контролю за усіма сегментами фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціація «Українські фондові торговці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aust.com.ua/Zvit.aspx.

2. Болдова А.А. Фінансова глобалізація та її вплив на фінансовий ринок України [Електронний ресурс] / А.А. Болдова // Інфраструктура ринку. – 2018. – №21. – Режим доступу до ресурсу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/21_2018_ukr/43.pdf-2018.

3. Венгуренко Т.Г., Гончар С.В. Сутність функціонування кредитних спілок в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Економіка та управління. Том 31 (70). №2. Частина 2. 2020. С.123-127

4. Міщенко С. В. Системи саморегулювання на фінансовому ринку [Текст] / С. В. Міщенко // Фінанси України. – 2018. – № 9. – С. 43–52.

5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual

6. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР. – 1996. - № 51. – Ст. 292.

7. Хьюїт, М. Саморегулівні організації (СРО) / М. Хьюїт // Проект ЄС «Посилення сектора фінансових послуг України» – 2017. – № 7. – С. 10.

Larionova Olena,
student of the groupFMDz-19-1
Scientific adviser:
Dankevych Alla,
Associate Professor of the
Department of Financial Markets

INNOVATIVE EVOLUTION OF BANKS' FINANCING

Over the last period, the Financial Stability Council (Council hereinafter) worked further on maintaining financial stability in Ukraine, while reacting to the challenges posed by the outbreak of the COVID-19 crisis.

Situation with financing execution in 2020 was very challenging in view of measures related to quarantine restrictions. Thanks to active cooperation of institutions represented at the Council and support from the IMF and other international sponsors, fiscal and debt risks were mitigated.

The Council approved plans to resolve non-performing exposures at state-owned banks to promote clearing off accumulated NPLs from the banks' balance sheets. The plans provide for the NPL ratio reduction in state-owned banks' portfolios to 31% in 2023 from current 66% . That is a UAH 300 billion cut in absolute terms.

In June 2020, risks emerged that the Law on personal deposit guarantee system will be declared unconstitutional. Such a decision would put out of the legal field the whole deposit guarantee scheme, as well as procedures for bank resolution and liquidation. Prolonged examination of the case at the Constitutional court would add to legal uncertainty. Therefore, the Council urgently established a working group charged with development of an action plan to mitigate potential risks to financial stability.

The Council's Secretariat followed systemic risks identified by international and national financial stability committees / councils, as well recommendations they made. Since March 2020, COVID threats overshadowed the risks that were identified in H2 2019 and early 2020 (like disorderly Brexit, potential escalation of trade wars, primarily between USA and China, increasing real estate prices in a number of jurisdictions, high corporate and household debt burden in advanced countries).

Key decision and recommendations of financial stability committees / councils in response to coronacrisis:

- releasing capital buffers and restrictions on dividend distribution;
- easing regulatory burden;
- enhanced monitoring of liquidity risk;
- enhanced monitoring of economic situation and condition of financial institutions, assessing anticrisis policy responses;
- policy Coordinating responses and information sharing;r banks) Maintain lending to real - maintain lending to real economy (for banks).

An important discussion point was transition from LIBOR to market-based benchmark rates (FPC, FSB). FSB recommended regulators and financial institutions to make use of flexibility built into existing financial standards and to ensure uninterrupted access to financial resources for businesses and households that experience temporary difficulties because of COVID. FSB also urged them to ensure of availability of liquidity where required within the system. Among other interesting discussion topics of those bodies, it is worth noting FPC debates on risks related to spread of financial services based on cloud technologies.

However, the pace of reduction was not satisfactory. Therefore, the state-owned banks developed action plans for NPL resolution in line with updated Guidelines for strategic reform of state-owned banks. Cabinet of Ministers of Ukraine promoted clearing of balance sheets of state-owned banks through its regulation on resolution instruments (Regulation “On certain aspects of non-performing exposure management at state-owned banks” of 15 April 2020).

In late June, the Council considered and adopted NPL resolution plans presented by state-owned banks under condition that these plans are updated with regard to Council’s recommendations.

The plans approved by the Council provide for reduction of NPL portfolio of state-owned banks by UAH 305 billion over the next three years.

To achieve this objective, the banks will write off the balance sheets NPLs that are 100% provisioned for. It is worth noting that writing off does not mean debt forgiveness – banks will further work on debt recovery . Moreover, banks will restructure viable loans, foreclose collateral and sell it, sell NPLs and or cut them through claim assignment.

Approval of action plans on NPL resolution means that Ukraine met one of benchmarks in its cooperation with the IMF.

In January 2020, Member institutions of the Council signed and started to implement Strategy of Ukrainian Financial Sector Development until 2025. This Strategy is a successor of Comprehensive program for financial sector development until 2020. The suggested approach ensures further advance of reforms and development of Ukrainian financial sector in line with the best international practices, as well as implementation of Ukraine-EU Association Agreement and meeting international commitments that Ukraine undertook.

Financial regulators and ministries concerned developed the Strategy in March-December 2019. They held two rounds of public consultations with representatives of financial market, industry assoc iations, public and international organizations, and experts. In December 2019, the Council established a working group (Committee) for the Strategy implementation – the Financial Development Committee. The Committee first met in January 2020.

The Strategy is being implemented through individual measures (projects) stipulated in roadmap, in line with project management principles. The abovementioned Committee will update the Strategy.

The Strategy outlines five strategic areas: financial stability, macroeconomic development, financial inclusion, financial market development, and innovation development. Each area has its own strategic objectives and benchmarks.

There will be two streams of work on the Strategy: implementation of the roadmap and strategy update. Under the Strategy implementation, several projects have been initiated, training on project management has been offered, and reports are being collected. In order to update the Strategy, the development team collects on regular basis suggestions from market participants, experts and authorities. There is a procedure for a quarterly review of the suggestions.

One of the first steps on the Strategy implementation in the area of innovation development. In particular, the NBU approved in July 2020 Strategy for FinTech development in Ukraine until 2025. The Strategy aims at sustainable innovation development, promoting Cashless economy, and upgrading financial literacy of business and households. The document structures and works out in detail trends for financial innovations for the next five years. The key elements of the Strategy are:

• development and implementation of a concept for a fully-fledged regulatory sandbox for quick tests of innovative projects;

• improving financial literacy and inclusion for businesses and households;

• launching of an academic base with a focus on open banking.

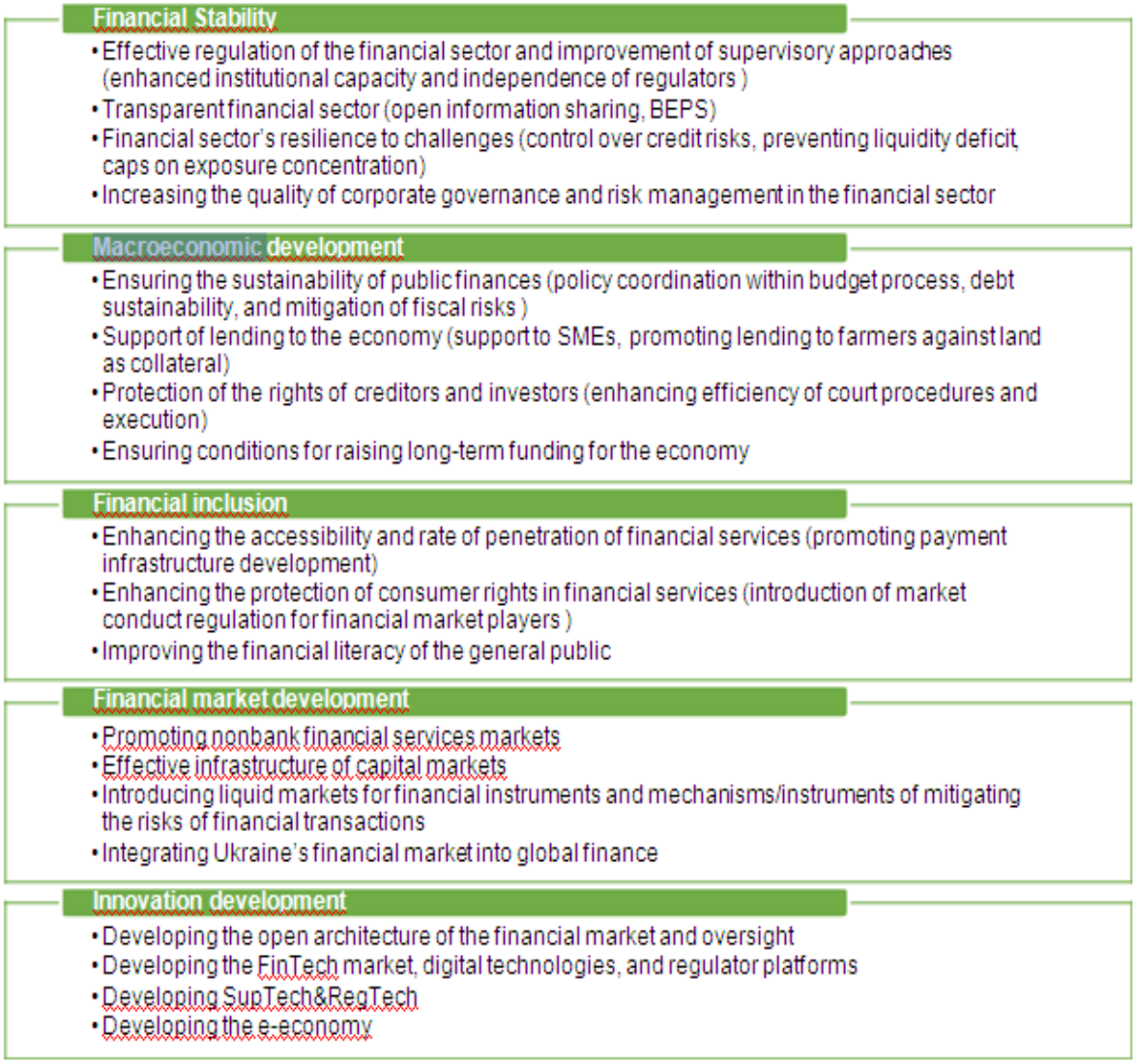

Fig. 1. Objectives of the Strategy of Ukrainian Banks Financial Development until 2025

Source: Ministry of Finance of Ukraine

Overall, the Strategy implementation should ensure a transparent, competitive, sustainable high-tech financial sector in five years. This way, the sector will drive sustainable and inclusive devel opment of Ukrainian economy and promote higher household wealth through effective accumulation and distribution of financial resources in the banking system.

In September 2019, the parliament of Ukraine adopted the Law "On certain amendments to laws of Ukraine on improved function of state

regulation of financial services markets". This Law provided for the so-called split – liquidation of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (NCFS) and splitting its mandate on regulation of the financial services markets between the National Bank and the National Securities and Stock Market Commission (NSSMC).

In particular, the NBU took over regulation of insurance, leasing, and factoring companies, credit unions, pawnshops, and credit bureaus, while the NSSMC became regulator of private pension funds and building funds. This Law marks the transition from sectoral to more efficient integrated regulation model. Therefore, Ukrainian system for supervision and regulation of financial sector will be more in line with global trends.

REFERENCE

1. Wikipedia is a free encyclopedia. URL: https://ru.wikipedia.org/.

2. State Service of Stalistics of Ukraine. URL: htth//www. ukr-stat.gov.ua.

3. State Service of Stalistics of Ministry of Finance of Ukraine

4. The concept of development of the scientific sphere of Ukraine //Economist . - №10. – 2006. – С.20.

5. Dankevych A. Financial security as a component of economic security of the state / А.П. Dankevych // The Development of Legal Science: Problems and Prospects.-2018. – 28с.

6. Кількість банків в Україні від 24.09.2020 № 2121-III База даних «Законодавство України» Мінфін України URL: https://index.minfin.com.ua/banks/stat/count/

Лисак Юлія Сергіївна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Воронкова Олена Миколаївна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. В Україні нині залишається багато проблем, які стосуються розвитку і становлення грошового ринку, таких як дослідження теоретичних аспектів та загальних характеристик грошово-кредитного ринку та політики в період кризи, визначення та систематизування можливих заходів монетарної політики. Постійні зміни грошово-кредитної політики спричиняють економічну нестабільність у державі, через що є актуальним дослідження грошового ринку в умовах нестійкої національної валюти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження та аналіз грошового ринку України здійнені у працях вітчизняних учених, таких як: О. Божанова, Ю. Бабічева, А. Гальчинського, О. Лаврушина, С. Мошенського.

Виклад основного матеріалу. Грошовий ринок – це економічні відносини між суб'єктами фінансового ринку в процесі формування та реалізації попиту і пропозиції грошових активів.

Варто відзначити, що один із найбільш взнаваних науковців у сфері фінансів в Україні М.І. Савлук зазначає, «..що грошовий ринок можна розглядати як механізм балансування попиту та пропозиції, що забезпечує зрівноваженість і стабільність процента як ціни грошей» [2].

Невід'ємною частиною функціонування грошової системи, її ключовим елементом є грошовий ринок. Механізм функціонування грошового ринку є ланкою, що підтримує стійкість між усіма економічними агентами ринкової економічної системи. Відтворення в умовах ринкової економіки стимулює розвиток виробництва. Грошовий ринок є важливим сегментом фінансового ринку, оскільки він забезпечує збалансованість короткострокового попиту на пропозицію коштів.

Він також відіграє важливу роль у механізмі передачі грошово-кредитної політики, оскільки виступає середовищем, завдяки якому центральний банк може впливати на короткострокову ліквідність та

процентні ставки у фінансовій системі. У більш широкому масштабі, за нашим розумінням, грошовий ринок є одним із стовпів світової фінансової системи і передбачає перенесення значних грошових мас між банками та урядом. Фізична особа може інвестувати в грошовий ринок, купуючи кошти грошового ринку, короткострокові депозитні сертифікати, векселі або казначейські зобов'язання.

Сутність грошового ринку проявляється в таких функціях, як:

– мобілізація тимчасово вільних фінансових ресурсів;

– розподіл акумульованих вільних коштів між численними кінцевими споживачами;

– прискорення обороту капіталу, що сприяє активізації економічних процесів у державі;

– забезпечення умов для мінімізації фінансових ризиків. Структуру грошового ринку за видами фінансових інструментів можна розподілити на три сегменти:

– ринок позичкових зобов'язань;

– валютний ринок;

– ринок цінних паперів [5].

На грошовому ринку формується ціна короткострокових фінансових ресурсів. Здійснюючи операції на грошовому ринку, Національний банк впливає на вартість таких ресурсів. Це є важливим для ефективного функціонування монетарного трансмісійного механізму, завдяки якому рішення, що приймає Національний банк в монетарній сфері, впливають на цінові процеси в державі.

Розглядаючи чинники які впливають на грошовий ринок, особливо на частку готівки, то існує ряд факторів що впливають на збільшення обсягів готівки в обігу, а саме:

досить високий рівень тіньової економіки;

коливання на депозитному та валютному ринках, внаслідок чого відбувається періодично вилучення вкладниками депозитів, оскільки населення переважно надає перевагу заощадженням у готівці;

невисокий рівень доходів населення;

нерозвиненість фінансових ринків;

низька частка розрахунків у безготівковій формі;

політична та економічна нестабільність;

інфляційні та девальваційні очікування;

наявність ризиків при використанні безготівкових форм розрахунків та інші.

Впливати на інфляцію банки, як фінансові установи, які відіграють головну роль на грошовому ринку, не можуть, хоч і використовують проценті ставки та резервні вимоги, а існують і інші фактори впливу. Іноді кількісну теорію грошей порівнюють із «чорною скринькою», в котру з одного боку надходять гроші, а з іншого – виходять ціни. Головним завданням НБУ є розроблення, дослідження та використання інноваційних механізмів змін у грошово-кредитній політиці, котрі здійснюватимуть вплив на виробництво та рівень цін. Механізм передачі змін через різні інструменти, що є у розпорядженні НБУ, на фінансовий сектор економіки розподіляється на канали та називається «трансмісійний механізм».

Використання даного механізму досить складне, тому для полегшення формування рішень у сфері грошово-кредитної політики Національний банк розпочав застосовувати цільові орієнтири. У сучасній практиці більшість Центральних банків розвинених країн використовують в основному дві стратегії для досягнення даної мети. Перша стратегія заключається у застосуванні опосередкованої політики, котра опирається на зростанні конкретного грошового агрегату, а також на регулювання валютного курсу. У даному випадку регулятор здійснює управління кількістю грошей (чи обсягів кредитів) або регулює валютний курс для досягнення певного рівня інфляції. Друга стратегія полягає у встановленні «номінального якоря», тобто цільового орієнтиру у сфері інфляції. Варто зазначити, що цільовий орієнтир встановлюється для майбутньої інфляції, для того, щоб мати часовий лаг для проведення певних змін у сфері грошової політики. Політика НБУ у даному випадку буде зазнавати певних змін на основі багатьох макроекономічних показників, котрі впливатимуть на попит та пропозицію в економіці. Даними показниками можуть бути ціни на активи, інфляційні очікування, реальний обсяг виробництва, зростання обсягів кредитування, витрати на заробітну плату

Є досить очевидними для широких мас населення цільові орієнтири які передбачають визначення на основі країни-«якоря» валютного курсу з низькою інфляцією. В області валютного курсу цільові орієнтири означають, що внутрішня політика будується відповідно до грошово-кредитної політики країни-«якоря».

Ситуація на грошово-кредитному ринку у першому півріччі 2020 року була стабільною, і банківська система мала достатньо високий рівень ліквідності. Гривнева ліквідність наразі становила близько

230 млрд грн, валютна ліквідність - понад 8 млрд дол. США. Таким чином, банки мають достатньо ресурсів для безперебійної діяльності навіть в умовах погіршення настроїв населення та бізнесу під впливом негативних новин зі світових ринків. Водночас Національний банк готовий підтримати банківський ринок ліквідністю за потреби[1].

Національний банк у жовтні 2020 року планує перейти на режим гнучкого інфляційного таргетування і допускає покупку державних цінних паперів на вторинному ринку. Гнучке інфляційне таргетування передбачатиме, що НБУ і надалі буде ставити собі за мету рівень інфляції на рівні 4-6%, однак допускає короткострокові відхилення інфляції від встановленої мети під впливом зовнішніх і внутрішніх шоків, що не залежать від монетарної політики. Досягати цілей по інфляції НБУ буде завдяки як зміну облікової ставки, так і операцій з державними цінними паперами на вторинному ринку. Крім цього, серед інструментів, які планує використовувати НБУ, інтервенції на валютному ринку, зміна нормативів обов'язкових резервів, операції СВОП і РЕПО[4].

Висновки. Активним важелем впливу на економіку у сучасних ринкових економіках є гроші та грошовий ринок. Сучасні грошовий ринок за своїми властивостями багатофункціональний і забезпечує здійснення грошового обороту та грошового обсягу. Кожна держава формує свій власний грошовий ринок, намагаючись надати йому повну незалежність та здатність протистояти зовнішнім впливам, коли вони загрожують інтересам національної економіки. Наявність суверенного грошового ринку є однією з ключових ознак політичної та економічної самостійності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/
2. Гроші та кредит: підручник / За наук. ред. М. І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2011. 589 с. URL: https://goo.gl/WXijDU.
3. Статистичні матеріали Національного Банку України. Монетарний огляд. URL: https://www.bank. gov.ua/ (дата звернення 10.09.2020)
4. Статистичні матеріали Мінфіну. URL: https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/ (дата звернення 10.09.2020)
5. Матросова Л.М. Сучасні проблеми монетарної політики НБУ в умовах розвитку національної економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2018. №23. с.500-505

Литвин Олександр Сергійович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент кафедри фінансових ринків

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. У сучасних умовах найважливішим складником розвитку як національної, так і світової економічної системи є глобалізаційні процеси які активно посилюються. Зростаюча взаємозалежність країн, інтенсифікація міжнародного обміну товарами, послугами і капіталом ведуть до появи нових тенденцій у сфері як економічних, так і фінансових відносин. Одночасно з посиленням процесів економічної інтеграції відбувається збільшення рівня і темпів фінансової інтеграції, у тому числі фінансових ринків. Фінансова нестабільність та значна цінова волатильність на світових та національних фінансових ринках зумовлюють потребу в широкому використанні спеціальних інструментів хеджування ризиків – деривативів. Світовий досвід свідчить, що ринок деривативів виконує роль індикатора стану і перспектив змін як національних, так і світової економік. В Україні ринок деривативів розвивається дуже повільно, саме тому актуальним є дослідження тенденцій його функціонування на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями зародження, становлення та функціонування ринку похідних цінних паперів присвячено значну кількість наукових праць зарубіжних та вітчизняних дослідників, а саме: Л. Алексеєнко, І. Бурденко, А. Болдова, С. Брюховецька, В. Гоффе, О. Колодізєв, Ф. Журавка, С. Князь, І. Макаренко, В. Міщенко, Л. Примостка, О. Сохацька, Я. Шмуратко та ін. Але функціонування та подальший розвиток ринку похідних цінних паперів потребують постійної уваги науковців для фундаментального вивчення визначених процесів.

Виклад основного матеріалу.

Ринок похідних цінних паперів пришвидшив свою трансформацію останніми роками: не лише швидкість доступу до капіталу

збільшилась, але й швидкість обороту капіталу. Ринок похідних цінних паперів став структурованим та більш ліквідним. Інноваційним вважається саме створення електронних торговельних систем, які замінили повністю традиційні методи торгівлі похідними цінними паперами. Фахівці з ринку похідних цінних паперів світовій економіці відзначають особливий вплив інтернет-технологій на глобальні світові економічні процеси. Усе суспільство поступово переходить на якісно новий рівень розвитку, де значна роль належить інформації. Мережа інтернет-послуг стала найбільш глобальним та досить відкритим методом надання, обміну та одержання інформації.

Тоді, як в розвинутих країнах ринок деривативів був на досить високому рівні розвитку, в Україні його формування тільки розпочалося.

У 90-х роках ХХ ст. похідні фінансові інструменти (форварди, ф'ючерси, свопи, опціони) та гібридні інструменти (опціон на ф'ючерсний контракт, бівалютна облігація, синтетична акція тощо) стали об'єктами біржової торгівлі та протягом короткого періоду часу стали настільки популярними, що для їх обігу були створені спеціалізовані біржі (Chicago Board Options Exchange, London International Financial Futures and Options Exchange, European Exchange тощо). Сьогодні світовий ринок цінних паперів, зокрема деривативів, незважаючи на банкрутство відомих банків, й надалі продовжує динамічно зростати. Ринок похідних фінансових активів в економічно розвинених країнах виконує роль індикатора стану та перспектив змін як національних, так і світової економік.

Сучасний ринок похідних цінних паперів розвивається як самостійний сегмент фінансового ринку. У сучасній науковій літературі не існує загальноприйнятого тлумачення економічного змісту поняття «ринок деривативів». У наукових працях Л. Примостки зазначається, «..що ринок похідних цінних паперів визначається як сукупність економічних відносин щодо перерозподілу (трансферту) ризиків, які виникають у процесі обміну фінансовими інструментами чи товарами» [5, с. 50].

На думку І.О. Макаренко, «...ринок похідних цінних паперів – це система фінансово-економічних відносин між його учасниками, що виникають для розподілу (перерозподілу) ризиків, пов'язаних із фінансовими і товарними активами, та в результаті яких відбувається встановлення динамічної рівноваги між інвестиційними горизонтами цих учасників» [3, с. 24].

Дослідження ринку похідних цінних паперів дає змогу його розглядати як сукупність інститутів та інституцій, які в свою чергу забезпечують функціонування ринку в цілому та взаємодію у процесі торгівлі фінансовими активами його учасників [4, с. 108].

Виокремлюють наступні види функцій ринку похідних цінних паперів, окрема з яких передбачає певний спектр надання фінансових послуг:

– організацію фінансового посередництва в торгівлі фінансовими активами (дилерські послуги, брокерські послуги, управління цінними паперами,андерайтинг, управління іпотечним покриттям, управління активами, зберігання активів спільного інвестування, послуги депозитарної установи, зберігання активів пенсійних фондів, кліринг, організація торгівлі на фондовому ринку);

– організацію сервісного обслуговування торгівлі фінансовими активами (контроль, регулювання, послуги з кадрового забезпечення ринку цінних паперів, інформаційно-аналітичні послуги).

З одного боку, у нас є проблема низького рівня фінансової грамотності населення, проте, з іншого боку, вирішити її в умовах постійної волатильності розвитку економіки та низького рівня життя населення (зокрема, за стандартами ООН більше 80% населення в Україні знаходиться за межею бідності) неможливо. “Багате суспільство можливе лише в багатій країні”- ця теза свідчить про те, що низька активність населення в торгівлі фінансовими активами зумовлена більш глибокими проблемами, аніж низький рівень фінансової грамотності. Зазвичай якщо у людини є фінансові заощадження, вона буде шукати напрями для їх інвестування (вивчати інструменти фінансового ринку, досліджувати їх дохідність та рівень ризику), тоді як в умовах низького рівня життя населення (потенційних інвесторів на ринку цінних паперів) формування розгалуженої інформаційно-просвітницької інфраструктури не матиме ефективного результату. Забезпечення ефективності розвитку ринку цінних паперів повинно розглядатися в контексті процесів економічного розвитку держави загалом. Питання розвитку торгівлі фінансовими активами, впровадження на ньому інноваційних інструментів та технологій без розвитку корпоративного сектору економіки не може розглядатися. Тому ця проблема актуальна не лише з макроекономічної, а й з мікроекономічної точки зору.

Першою суттєвою особливістю українських деривативів є відміна від зарубіжних деривативів за базисним активом. В Україні

існують численні обмеження кількості базисних активів. Наше законодавство дозволяє лише три види базових активів: цінні папери, товари або кошти, відповідно виділяється три вигляду деривативів: фондові, товарні та валютні.

Однак слід зазначити, що в нормативних актах згадуються й інші активи, такі, наприклад, як «характеристики» названих базисних активів, які також можуть бути базисними активами, але тільки за певних умовах.

Курсові індекси (показники) можуть бути базовим активом опціонів або ф'ючерсів тільки в разі надання цим індексам (показниками) офіційного статусу у відповідність з нормативними актами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку і тільки на умовах регулярної публікації таких курсових індексів (показників) у періодичних виданнях України протягом року.

Також індексні деривативи не виділені в окрему категорію, хоча за ступенем поширеності в світі – це провідні деривативи. Ще більш жорсткими є обмеження по базисним активів ф'ючерсів – ними можуть бути тільки товарні ресурси та грошові кошти (валюта). За обмеженнями за базисним активом кількість модифікацій з деривативами, застосовуваних в Україні, значно менше, ніж за кордоном [1, с. 73].

Висновки. Нагальні проблеми, що існують на ринку деривативів в Україні, заважають його розвитку – це незначні обсяги торгів деривативами, обмежена кількість похідних цінних паперів, недосконаліть та відсутність спеціального нормативно-правового підґрунтя щодо регулювання випуску та обігу деривативів. Разом із тим перехід ринку деривативів на якісно новий рівень залежить від вирішення проблемних питань та стимулювання подальшого його розвитку. Підвищення ефективності функціонування ринку деривативів в Україні дасть змогу запровадити міцну основу для довгострокового зростання економіки України та забезпечення стабільності її фінансової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абасова К. Валютні деривативи в Україні: стан та перспективи. URL : 1com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_Download=1&image_file_name=pdf/vnbu_2014_9_5.pdf. Заголовок з екрану – http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C2.

2. Болдова А.А. Інвестиційна діяльність банків України / А.А. Болдова, Г.І. Романова //: Зб. наукових праць Національного університету державної податкової служби України [Електронне наукове фахове видання] – 2013. – С. 6-13. – №1. Електронний ресурс : режим доступу http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpnudps_2013_1_3.pdf - Заголовок з екрану.

3. Макаренко І.О. Стійкий розвиток ринку похідних фінансових інструментів України: дис. канд. екон. наук: 08.00.08. Суми, 2011. 264 с.

4. Мацук З.А. Фінансові послуги на ринку цінних паперів України: теорія та практика : монографія. Київ : КНЕУ. 2018. 367 с.

5. Примостка Л.О., Краснова І.В. Біржовий ринок деривативів в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку. Фінанси України. 2014. № 7. С. 49–65.

Літус Ліна Віталіївна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ФІНАНСОВОЇ ІННОВАЦІЇ

Постановка проблеми. Визначальним фактором сучасних змін у соціально-економічних системах є створення та поширення інновацій. Їх зміст та роль є багатоаспектними, інновації використовуються в банківській сфері та в інших формах фінансових послуг. Динамічний розвиток цифрової та комп'ютерної техніки, нових програм зумовлюють створення додатків, за допомогою яких можна здійснювати миттєві операції без відвідування банків та інших фінансових установ. Фінансовий ринок є невіддільним елементом кожної соціально-економічної системи, який забезпечує функціонування економіки країни. Відтак, на сьогодні актуальним є дослідження сучасних тенденцій розвитку фінансових інновацій та їх впливу на розвиток економіки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню теоретичних аспектів впливу інноваційних факторів у різних сферах економіки присвячені наукові праці вітчизняних та іноземних учених, а саме: Н. Арсланова, Н. Дегтярьова, Т. Кучер, Л. Лаурент, М. Личагіна, Ю. Мальцева, О. Орлюк, П. Роуза, Н. Сафронова, Дж. Ф. Сінкі, А. Тавасієва, Ф. Швайдер, В. Фрейма та інших. У них розкрито особливості інноваційних стратегій, світові тенденції розвитку фінансових інновацій та можливість їх застосування в Україні тощо. Однак на сьогодні потребують більш ґрунтовного дослідження сучасні форми фінансових інновацій та їх роль в умовах трансформації фінансових ринків та економіки в цілому.

Метою дослідження є виявлення змісту та класифікації сучасних фінансових інновацій, а також їх впливу на розвиток економіки.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні науковці трактують поняття «фінансова інновація» здебільшого як методи, що застосовуються підприємствами для здійснення операцій з новими видами

фінансових активів чи нових операцій з наявними активами з метою ефективнішого використання їхніх фінансових ресурсів [1].

З метою поглибленого дослідження економічної сутності інновації у фінансовій сфері потрібно розглянути основні характеристики, які притаманні їм в сучасному фінансовому просторі, а саме:

– обов'язковість реалізації або продажу новітнього фінансового продукту на ринку фінансових інновацій;

– функціональна залежність фінансової інновації від часового проміжку, досить короткий життєвий цикл;

–ланцюговий характер та доволі висока швидкість розповсюдження досить вдалих інновацій;

– «мінімальні витрати на науково-дослідні роботи, що пов'язані із розробкою фінансових інновацій;

– наявність одиничного та масового попиту на фінансову інновацію;

– існування лімітованого та не лімітованого фінансового продукту, а також продукту у формі майна й у формі майнових прав» [2].

Важливою особливістю фінансової інновації є процес поширення нововведень. Завдяки процесу поширення нововведень інновацій відбувається перехід від одиничного впровадження новизни до масштабного використання. Рівень попиту на новітній фінансовий продукт визначає рівень його корисності, а, тому, і ступінь новизни [6].

З метою детального вивчення змісту і форм фінансових інновацій на сьогодні виділяють різні їх класифікаційні ознаки (рис. 1).

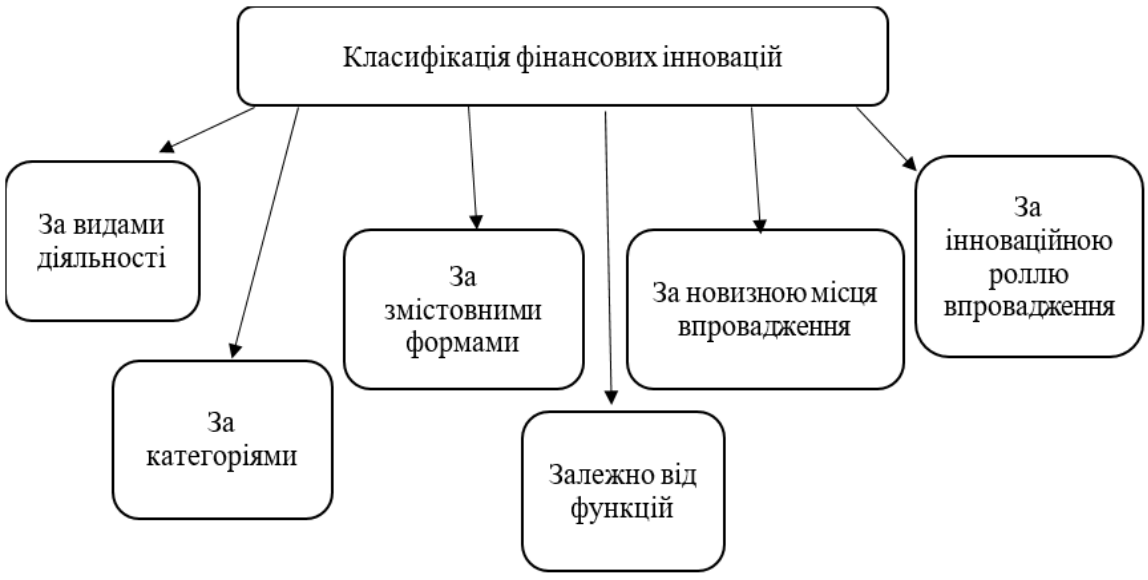

Рис.1. Класифікація фінансових інновацій

Джерело: складено автором на основі [3]

Розглянемо дану класифікацію більш детально.

За видами діяльності:

– інновації в цінних паперах;

– інноваційні фінансові процеси;

– корпоративні фінансові рішення. Джон Д. Фіннерті доводить, що впровадження фінансових інновацій за видами діяльності забезпечує податкові переваги, надає можливість скоротити транзакційні й агентські витрати, а також збільшити рівень ліквідності фінансових інструментів.

За категоріями:

– інструменти для розширення ринку (забезпечують ліквідність фінансових ринків);

– інструменти управління ризиками (дозволяють перерозподілити фінансовий ризик);

– арбітражні інструменти та процеси (надає можливість учасникам ринку отримати вигоду з відмінностей у витратах та доходах між ринками).

За змістовними формами:

– нові продукти, послуги, виробничі процеси (біржові індексні фонди, електронний облік цінних паперів та оцінка кредитоспроможності);

– нові організаційні форми (наприклад, новий тип електронного обміну цінними паперами, впровадження інтернет-банків). Ці групи фінансових інновацій повинні скорочувати транзакційні ризики та мінімізувати фінансові ризики.

Залежно від функцій:

– агресивні (створення нових фінансових продуктів, які можуть бути успішно реалізованими);

– оперативні (передбачають розробку фінансовою установою нових інструментів для обслуговування чи зміни портфелів клієнтів);

– захисні (мають місце, коли обмеження портфеля фінансових установ змушують їх застосовувати нові методи або інструменти).

За новизною місця впровадження:

– нова сфера послуг, галузь;

– існуюча сфера послуг, галузь.

За інноваційною роллю:

– базові;

– поліпшуючі;

– псевдоінновації [3].

Вивчення та впровадження міжнародної практики фінансових інновацій, які підтвердили свою ефективність часом, дозволяє активізувати національний фінансовий ринок, підвищити конкурентоспроможність суб'єктів фінансового сектору.

В сучасних умовах, коли розширення можливостей інтернету та інформаційних технологій змінюється щодня, на фінансових ринках з'являються нові операції, які раніше неможливо було здійснювати через відсутність технічних можливостей. Такими операціями є еквайринг, мобільний еквайринг, інтернет-банкінг, кредитний скоринг та інші.

Висновки. Отже, можна відзначити, що на сьогодні, світовий фінансовий ринок має значний нереалізований потенціал, ефективне використання якого має стати першочерговим завданням подальшого інноваційного розвитку економіки України.

У сучасних умовах цифровізація фінансових відносин є визначальним елементом трансформації як фінансового ринку, так і економіки в цілому. Фінансові інновації підвищують якість та ефективність платіжної системи, спрощують механізми інвестування і кредитування, суттєво вдосконалюють механізми грошово-кредитної системи в економіці. Фінансові інновації розширюють економічну діяльність за рахунок сприяння фінансовій інтеграції, спрощення фінансових операцій у міжнародній торгівлі, забезпечення грошових переказів та підвищення фінансової ефективності, які відіграють визначальну роль в економічному зростанні. В умовах трансформації економіки та фінансових ринків найбільш перспективними напрямами розробки й впровадження фінансових інновацій є: грошові перекази та платежі; альтернативні форми фінансування, страхування та управління капіталом компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсланова С. К. Інноваційні перспективи України. Основи економіки, управління та права. 2016, 1 (1), 4-9.

2. Економіка підприємства: підручник. К. : НАУП, 2017, 584. URL: https://i.factor.ua/law-109/section-778/article-12806/ (дата звернення: 01.02.2020).

3. Мельник О. І., Врабіє Н. В., Коваленко А. Р., Джосан В. П. Вплив фінансових інновацій на розвиток економіки. Modern

Economics. 2020. № 19(2020). С. 120-125. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-20.

4. Дегтярьова Н.В. Новітні фінансові інструменти українського біржового ринку. Інновації у фінансовій сфері: монографія / за заг. Ред. В.М. Опаріна; КНЕУ, Київ, 2013. 444с.

5. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; М. О. Кужелєв, С. В. Онишко, В. І. Куценко, А. А. Олешко, М. В. Гусятинський, А. А. Халецька та ін.; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

6. Давиденко Н.М. Аналіз інвестиційних проектів: навч. посіб. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 378с.

Мартиненко Денис Олегович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Вплив глобалізації світової економіки на розвиток фінансових ринків проявляється у зростанні інтеграційних процесів національних фінансових ринків, що еквівалентно безперервному зміцненню транскордонних обмінів капіталу і міжнародної діяльності фінансових установ. Слід зазначити, що глобалізація фінансового ринку прямо і безпосередньо пов'язана з лібералізацією національних ринків, обумовлює інтеграцію капіталів, об'єднує світове господарство та підсилює залежність країн. Дослідження розвитку фінансового ринку в умовах глобалізації світової економіки стає досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На проблематику розвитку фінансового ринку та окремих його сегментів звертається значна увага у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, як С. В. Андрос, І. А. Бланк, О. В. Воронченко, Б. В. Губський, О. В. Дзюблюк, Л. Г. Квасний, Б.Л. Луців, Т. В. Майорова, В. І. Міщенко, С. В. Онишко, А. А. Пересада, М. Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук, С. А. Циганов та ін.

Метою дослідження є аналіз фінансового ринку і окремих його сегментів у національному та глобальному вимірах й обґрунтування на цій основі висновків щодо моделі фінансового ринку, яка б підвищила рівень конкурентоспроможності економіки України.

Виклад основного матеріалу. Прискорення процесу глобальної інтеграції фінансових ринків спостерігається приблизно з початку 1980-х рр., коли значно зросли міжнародна торгівля цінними паперами та оборот валютного ринку, активізували свою діяльність нові учасники ринку – інститути спільного інвестування (інвестиційні фонди різного типу, хедж-фонди, фонди прямих інвестицій і інші), які вкладають

кошти на міжнародному рівні та здійснюють тим самим вплив на діяльність традиційних учасників ринку, наприклад, кредитні установи або інвестиційні компанії. Особливо слід відзначити діяльність хедж-фондів, непрозорість та непідзвітність яких дозволяла здійснювати операції недоступні банкам, пенсійним фондам і страховим компаніям [3, с.3]. Розвитку фінансової глобалізації сприяла низка факторів:

1. Посилення інтеграції реального сектора економіки.
2. Інновації в області інформаційних і комунікаційних технологій.
3. Політична лібералізація [1].

Вплив глобалізації світової економіки на розвиток фінансового ринку має як позитивні, так і негативні ефекти. Прихильники глобалізації світової економіки, перш за все, відносять до позитивних ефектів впливу на розвиток фінансового ринку економічне зростання і ширші можливості для диверсифікації ризиків. Критики звертають увагу на його високу вразливість, велику залежність і ускладнення контролю на міжнародних фінансових ринках [5].

З цієї причини слід зазначити, що процес глобалізації обмежує можливості контролю і впливу на фінансові ринки з боку національних центральних банків, знижує ефективність проведеної ними грошово-кредитної політики. В умовах відкритості кордонів, високої мобільності капіталу, зменшення контролю політичних, економічних та інших процесів постає питання про координацію діяльності діючих суб'єктів, індивідуальних і колективних, і про створення дієвих наднаціональних інститутів і механізмів управління. У світі глобалізації фінансових ринків, зрештою, може мати ефект тільки наднаціональна скоординована грошово-кредитна політика. Те, що це являє собою проблему для наднаціонального банку, видно на прикладі Європейського центрального банку, головне завдання якого – підтримувати цінову стабільність в Єврозоні [7].

Насьогодні фінансовий ринок нашої країни має усі ознаки банкоцентричної моделі з окремими елементами експліцитної та імпліцитної державної підтримки. Автор І. Школьник зазначає: «банкоцентричність вітчизняної фінансової системи обумовлена, по-перше, тим, що основним джерелом фінансування корпоративного сектору економіки є банківські кредити; по-друге, у структурі емітованих цінних паперів, зокрема акцій та корпоративних облігацій, значна частка належить саме банківським установам; по-третє, в операціях купівлі-продажу цінних паперів на ринку капіталу провідна роль належить саме банківським ус-

тановам; по-четверте, все частіше банки проводять операції андерайтингу не тільки цінних паперів самих банків, але і суб'єктів господарювання реального сектору економіки» [2]. На противагу даним твердженням аналітичні дані показують, що в порівнянні з розвиненими країнами, де в свою чергу переважає модель кредитного ринку, в Україні є досить незначною частка банківських кредитів з терміном погашення більше одного року (всього 47,5 %), а за рівнем надійності банківської системи країна займає останнє місце в глобальному індексі конкурентоспроможності. В зв'язку з цим, потрібно розвивати всі структурні сегменти вітчизняного фінансового ринку, тому що, незважаючи на домінування банківських кредитів у структурі фінансування, за якісними параметрами вони не забезпечують повної потреби економіки в інвестиційному капіталі, а тому банківська система України є неконкурентоспроможною в глобальному вимірі.

Слід також відзначити вплив світових процесів фінансової глобалізації на національну економічну систему України, включаючи як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних можна віднести активізацію співпраці між Україною та Європейським Союзом – підписання Угоди про Асоціацію. До негативних наслідків – неконкурентоспроможність вітчизняних виробників, критичну імпортозалежність, експортоорієнтовану модель розвитку, схильність економічної нестабільності у світі, слабку ефективність інвестиційної діяльності. Тому для використання переваг впливу глобалізації на розвиток фінансового ринку України необхідно враховувати конкурентні переваги нашої країни перед іншими країнами світу [6].

Ми розглянули показники, що впливають на розвиток фінансового ринку України, з урахуванням чинників конкурентоспроможності вітчизняного фінансового ринку із фінансовими ринками країн з аналогічним економічним потенціалом та умовами.

Таким чином, фінансова глобалізація, будучи складовою частиною економічної глобалізації, часто розглядається тотожно останньої. Найважливіші її особливості: значний вплив НТП на економічний розвиток, лібералізація фінансової сфери, зростання конкуренції та мобільності капіталу, зростання об'єднань і поглинань, безпрецедентне зростання ризиків в міжнародній фінансовій системі, очевидність суперечливості економічних наслідків для національних економічних систем.

Слід підкреслити, що співвідношення позитивних і негативних наслідків постійно змінюється. Країнам необхідно адекватно реагува-

ти на виклики глобалізації, щоб адаптуватися до нових умов і скористатися шансами, які надає цей процес.

Висновки. Отже, вплив глобалізації світової економіки на розвиток фінансових ринків передбачає продовження інтеграції національних фінансових ринків, зростання капіталізації, кращу акумуляцію та перерозподіл фінансових ресурсів. Зростання фінансового потоку зумовлює появу нових і сучасних теорій портфельного управління, збільшення інновацій і конкуренції за доступ до капіталу, появу нових інформаційних технологій та ІТ-рішень.

Основною метою глобалізації фінансових ринків є надання фінансовим ресурсам абсолютної свободи руху як із внутрішнього на світовий ринок, так і у зворотному русі. Глобалізація світової економіки призводить до пошуку найбільш ефективних бізнесрішень, потік інвестицій буде направлено на той місцевий ринок, де виробнича діяльність буде вищою, а затрати меншими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ставська Ю. В. Вплив глобалізації світової економіки на розвиток фінансового ринку. *Modern Economics*. 2020. № 20(2020). С. 261-266. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-40.

2. Школьник, І. О. Роль банків у процесі формування національної моделі фінансового ринку *Вісник Української академії банківської справи*. 2008. № 1 (24) С. 64–70.

3. Науменкова С. В., Міщенко В. І. Сучасні проблеми капіталізації банківської системи України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. № 2(15). С. 3-11.

4. Доценко І. О. Концептуальні підходи до визначення сутності поняття фінансової стабільності банку. Modern Economics. 2019. № 13(2019). С. 79-84.

5. Воронченко О.В. Фінансове забезпечення розвитку реального сектору економіки *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. №2. С.50-56.

6. Vdovenko L.O., Prutska O.O., Kolotii S.V. The credit mechanism of financial support for the agrarian sector of economy. Nowoczesne zarządzanie: ekonomia i administracja. Poland. 2018. С.147-154

7. Козій Н. С., Синиця О. О. Інфраструктура фінансового ринку України в умовах цифрової економіки. *Економічний Простір*. 2020. №154. С.156–160.

Михайленко Вікторія Вікторівна,
студентка групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Чуницька Ірина Іванівна,
професор кафедри
фінансових ринків

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Постановка проблеми. В будь-якій країні фінансовий ринок виступає потужним регулятором фінансових відносин між його учасниками та здійснює процес розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів серед них. Під впливом євроінтеграційних подій Україна дещо відстає від економічного розвитку високорозвинених держав, тому для нормального функціонування даної системи необхідно залучити належний приплив грошових надходжень в різні сектори економіки і забезпечити нормальне регулювання та контролювання цих процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження питань функціонування і розвитку фінансового ринку України в умовах євроінтеграційних процесів приділяло багато уваги зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких можна виділити І.П. Адаменко, Ю.М. Коваленко, М.М. Коніна, О.Є. Нездойминога, С.В. Онишко, Т.В. Письменна, К.А. Реха, Л.С. Селіверстова, І.І. Чуницька та багато інших.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану фінансового ринку України, особливостей його функціонування, а також виявлення проблем, які заважають нормальній його діяльності. На основі проведеного дослідження визначити перспективи розвитку фінансового ринку України, орієнтуючись на сучасні євроінтеграційні процеси.

Виклад основного матеріалу. В умовах глобалізації та інтеграції економіки України у європейський та світовий простір, основним індикатором розвиненості фінансової системи є спроможність швидкого проведення операцій пов’язаних з трансформацію вільного капіталу між її учасниками. В країнах з успішною економікою вони в повному обсязі відбуваються на врегульованому та прозорому фінан-

совому ринку. На сьогоднішній день значний досвід практики функціонування західних фінансових компаній має широко використовуватись у період становлення та розвитку національного фінансового ринку, який є важливою структурною частиною фінансової системи України.

Багато науковців трактують фінансовий ринок по-різному, але в загальному можна сказати, що він являє собою сукупність економічних відносин між учасниками ринку та правовідносин між ними щодо формування, розподілу та перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів на основі взаємодії попиту та пропозиції фінансових інструментів [1].

Розглядаючи сутність фінансового ринку варто зазначити щодо його сегментації в економічному просторі України, адже він є складною системою, яка функціонує за рахунок його основних структурних елементів. Кожен структурний елемент охоплює частину фінансових ресурсів держави і, здійснюючи операції з ними, забезпечує розвиток фінансової системи країни загалом.

Більшість вчених-економістів дотримується укрупненого поділу фінансового ринку за тривалістю залучення грошових коштів або строками обігу фінансових інструментів. Так наприклад, виділяють грошовий ринок і ринок капіталі. Ці види фінансового ринку дійсно є основними і практично повністю охоплюють сферу функціонування фінансового ринку, однак це не дозволяє провести розмежування їх ролі і місця у відтворювальному процесі [5]. В загальному сегментація фінансового ринку України розглянута на рисунку 1.

Рис.1 Сегментація фінансового ринку України за строками обігу фінансових ресурсів

Джерело: [3]

В загальному можна сказати, що на грошовому ринку проводяться короткострокові депозитно-ощадні операції, які здійснюють

обслуговування оборотного капіталу установ різної форм власності, держави та фізичних осіб. На ринку капіталів перебувають в обігу довгострокові кредитні ресурси, а також цінні папери зі строком обігу більше одного року.

Відповідно до сегментації фінансового ринку України, сьогодні найактивнішими інституційними учасниками фінансового ринку України виступають фінансові компанії, комерційні банки, страхові компанії, кредитні спілки, ломбарди, адже саме вони складають найбільшу частку фінансових ресурсів і мають безпосередній вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат і добробут населення. На рисунку 2 зображено кількість фінансових установ, які функціонували на фінансовому ринку України в 2019 році.

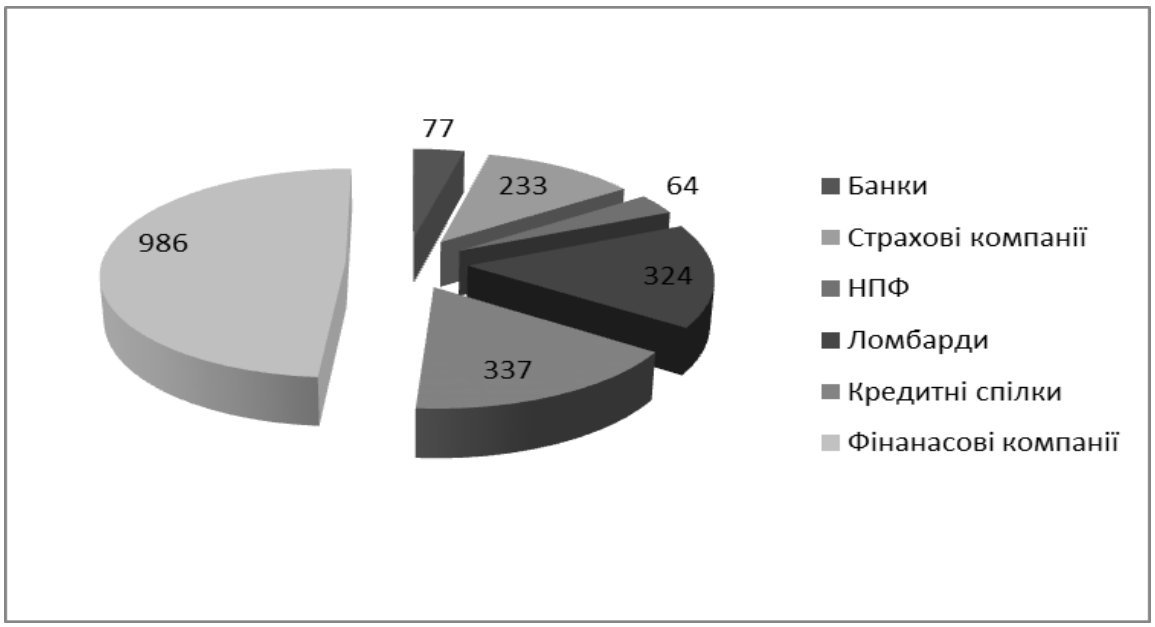

Рис.2 Кількість фінансових установ на фінансовому ринку України в 2019 році, од.

Джерело: складено автором на основі джерела [2]

На рисунку 3 зображено кількість установ, які функціонують на фінансового ринку України за 2015-2019 роки. Протягом даного періоду ми спостерігаємо поступове скорочення кількості фінансових установ, проте збільшується обсяг фінансових компаній, які надають консультаційні послуги, проводять операції переказу грошових коштів і з обміну валют, а також наданням поручительств і гарантій [4]. Їх загальна кількість у 2019 році становила 1032 компанії, що майже на 30% більше ніж у 2015 році.

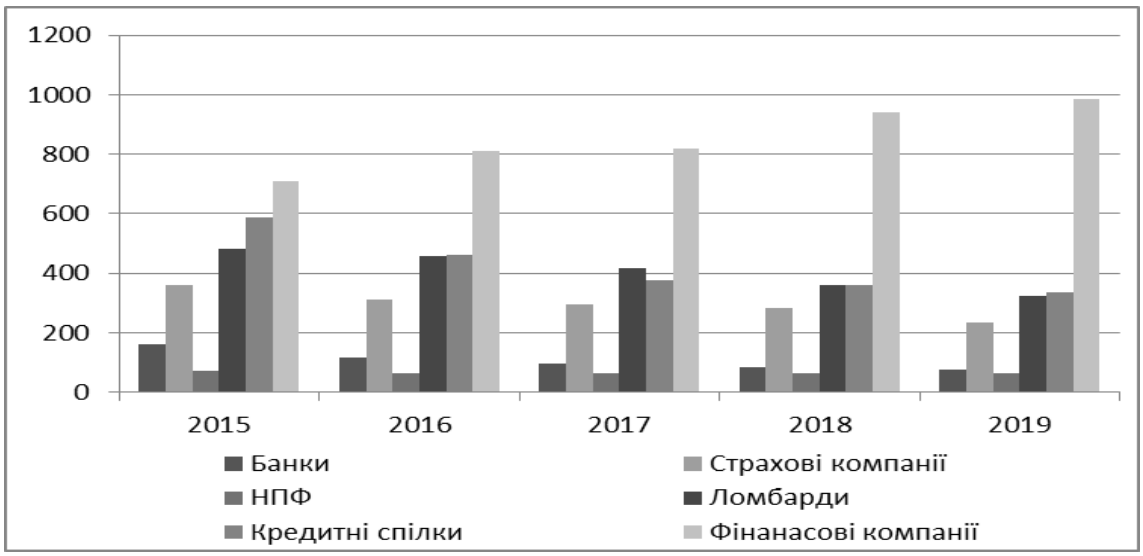

Рис.3 Динаміка діяльності фінансових установ на фінансовому ринку України за 2015-2019 рр., од.

Джерело: складено автором на основі джерела [2]

Також вагомими учасниками фінансового ринку України є кредитні спілки та ломбарди. При чому, кількість зазначених компаній фінансового сектору суттєво зменшується останні роки. Максимальна кількість кредитних спілок спостерігалася у 2015 році – 588 компаній, а ломбардів – 482.

Особливими учасниками розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів на фінансовому ринку України виступають страхові компанії – кількість яких у 2019 році склала 233 компаній. Максимальна кількість страхових компаній була у 2015 році – 361.

Найменша кількість компаній є характерною для банків та недержавних пенсійних фондів. У 2019 році кількість банків була 77, що майже в двічі менше в порівнянні з 2015 роком. Кількість недержавних пенсійних фондів у 2019 році склала 64 компанії. Кількість недержавних пенсійних фондів зменшується протягом всього досліджуваного періоду.

Дослідивши динаміку кількості компаній, можна зробити висновок, що на фінансовому ринку України переважають саме фінансові компанії, ломбарди, кредитні спілки, а також страхові компанії. Отож, як можна було спостерігати, впродовж 2015–2019 рр. відбувалися зміни у кількості небанківських фінансових установ унаслідок виключення останніх з державного реєстру. Варто зазначити, що основні причини, через які відбувалися такі зміни, пов’язані з недостатнім рівнем платоспроможності цих фінансових установ,

невиконанням ними встановлених фінансових нормативів, виявленням порушень фінансового характеру, а також прийняттям рішення фінансовою установою стосовно припинення діяльності. Але такий висновок є неповним, оскільки роль певного виду компаній на ринку характеризується не кількістю, а обсягами активів, які вони формують в процесі свого функціонування.

Розглянемо динаміку обсягу активів банківських та кредитних установ, а також фінансових і страхових компаній (рис. 4). Активи ломбардів та пенсійних фондів ми не розглядаємо, оскільки їх обсяг є мізерним в порівнянні із іншими учасниками фінансового ринку України.

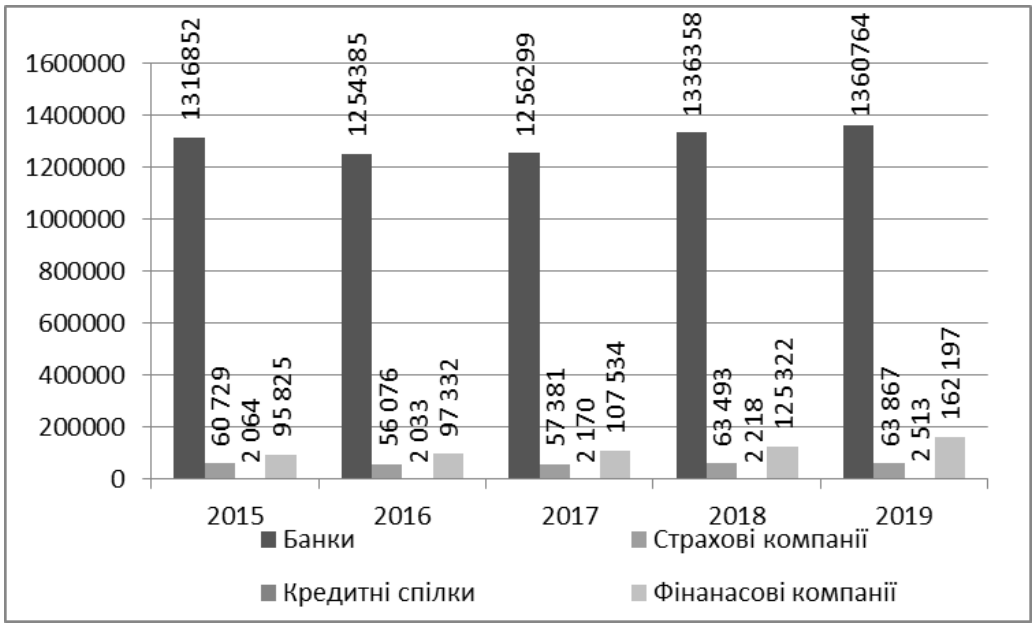

Рис.4 Динаміка активів банків, кредитних спілок, страхових та фінансових компаній за 2015-2019 рр., млн.грн.

Джерело: складено автором на основі джерела [7]

Дані рисунку 4 свідчать, що абсолютним лідером за обсягом активів у фінансовому секторі України є банківські установи, що говорить про банкоцентричність фінансової системи України. В цілому, обсяг активів банківського сектору поступово зростає, але дуже малими темпами і в 2019 році складає 1360764 млн.грн. Така млява динаміка характеризується скороченням кількості банків, які працювали на ринку, а також кризовими явищами в крані.

Важливо зазначити, що в економіках розвинених країн і країн, що розвиваються, небанківський сегмент фінансового сектору відіграє помітну роль, органічно доповнюючи ринок банківських кредитів. Не зважаючи на значне відставання за обсягом активів від комерційних

банків, небанківські фінансові установи можуть ефективно мобілізувати та перерозподіляти фінансові ресурси на потреби національної економіки. Такі фінансові установи вступають у пряму конкуренцію з комерційними банками, надаючи своїм клієнтам аналогічні фінансові послуги та гарантуючи при цьому більшу безпеку вкладів [8].

Страхові компанії мають активи, що становлять 63867 млн.грн. і за аналізований період вони поступово зростають. Також тенденцію зростання за аналізований період показали кредитні спілки, які збільшили обсяги своїх активів за рахунок споживчого кредитування, однак на початок 2015 року їх частка у валовому внутрішньому продукті також скоротилась, загальна сума становила 2064 млн.грн., а в 2019 році зросла до 2513 млн.грн.

На основі проведеного аналізу показників діяльності фінансових установ за 2015-2019 роки, можна сказати що їх кількість поступово зменшується, але вартість їхніх активів зростає, урізноманітнюється їх структура. Спостерігаючи за даною динамікою нашому фінансовому ринку ще дуже далеко до економічно розвинених Європейських країн. Для того щоб вивести фінансовий ринок України на належний рівень розвитку необхідно вжити більш жорсткіших заходів щодо його регулювання і функціонування, серед яких можна виділити:

– удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування фінансового ринку загалом та його окремих елементів;

– застосування ефективних механізмів державного регулювання у фінансовому секторі економіки країни для забезпечення макроекономічної стабільності;

– захист прав споживачів та інвесторів фінансового ринку;

– розвиток інфраструктури фінансового ринку орієнтовний на стандарти ЄС;

– нарощування інфраструктурного потенціалу фінансового ринку, який буде орієнтуватися на потреби конкретного сегменту;

– всебічне сприяння розвитку фінансових структур, орієнтованих на міжнародний фінансовий ринок [6].

Висновки. За результатами проведеного аналізу сучасного стану функціонування фінансового ринку України можна сказати що він постійно розвивається, а особливо банківський сектор і сектор надання послуг (страхові і фінансові компанії), частка їхніх активів постійно зростає, не дивлячись на скорочення їх кількості. В загальному

можна зробити висновок, що фінансовий ринок України є малорозвиненим та потребує впровадження послідовних дій щодо його функціонування. В першу чергу це економіко-політична нестабільність, що перешкоджає нормальному його функціонуванню і в результаті призводить до зниження рівня довіри учасників до нього. Стратегія розвитку фінансового ринку України надасть можливість забезпечити його прозорість, створить сприятливі умови для потенційних інвесторів і підвищить ліквідність фінансових інструментів ринку на міжнародній арені діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко І. П., Селіверстова Л. С. Особливості розвитку фінансового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 13–17.

2. Звіт Нацкомфінпослуг з 2015 року по перше півріччя 2020 року/ Національна комісія що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: https://nfp.gov.ua/ (дата звернення: 26.09.2020).

3. Коваленко Ю.М. Іституціалізація фінансового сектору економіки: монографія. Ірпінь: НУДПСУ, 2013. 608 с.

4. Коніна М., Реха К., Янковський В. Сучасний стан фінансового ринку та шляхи його вдосконалення. *Економічний дискурс*. 2016. Вип. 2. С. 183-192.

5. Нездойминога О. Є. Особливості функціонування фінансового ринку України. *Електронне наукове фахове видання «Східна Європа: економіка, бізнес та управління»*. 2016. Вип. № 5. С. 79-85.

6. Онишко С. В., Чуницька І. І. Стратегічна траєкторія розвитку фінансового ринку у форматі взаємодії складових його інфраструктурного потенціалу. *БізнесІнформ*. 2018. № 7. С. 194-201

7. Основні показники діяльності банків України за 2015–2019 рр./ Міністерство фінансів України. URL: https://index.minfin.com.ua (дата звернення: 26.09.2020).

8. Письменна Т. В. Домінанти розвитку фінансового посередництва в Україні на сучасному етапі економічних перетворень. *Ефективна економіка.* 2019. № 12. URL: 10.32702/2307-2105-2019.12.78.

Молочина Юлія Михайлівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Новицький Віталій Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

FISCAL INSTRUMENTS ON BANKING SECTOR BOOM DEVELOPMENT

Introduction. In the context of integration and globalization of world economic relations, the state attaches great importance to ensuring sustainable economic growth and realizing the country's competitive advantages in world markets. Performing the functions entrusted to him by the state is impossible without a constant flow of financial resources, which are mainly formed by tax payments. Banks are one of the largest and most reliable taxpayers in the context of timely and full provision of budget revenues at all levels. However, in Ukraine, the tax regulation of the banking sector needs to be improved. The imperfection of the regulatory framework and economic levers leads to tax evasion in many banking institutions, which leads to an underestimation of some banking operations and excessive taxation of others, which undermines the foundations of the banking sector. This leads to the fact that the latter can not invest at the proper level in the real sector, which is the material basis for economic development of society and increasing the welfare of people

World economic practice knows many examples of the use of taxes as a tool to stimulate business activity, as taxes are one of the powerful and effective levers to stimulate capital and intensify investment activities.

Review of scientific literature. The theoretical and practical aspects of the formation and use of tax levers of influence on investment activities are devoted to the work of such domestic scientists as Golyan V., Zabrodskaya L., Kvasnytska R., Koziy N., Luchechko Yu., Pichugina T., Sirosh N. etc.

However, there are still many issues related to the formation of tax levers of influence and tracking their relationship in the framework of intensifying investment activities and improving the investment climate in the country.

Results. Tax regulation of banks is carried out in various ways, the most common of which is preferential taxation. The following types of privileges are widely used in world practice:

- tax deductions (exemption from taxation of certain objects, elements or activities;
- tax credits (change of tax payment term from one month to a year);
- understated tax rates.

Analyzing the world experience of tax regulation of banking, we found that the most common tax lever, which is actively used in almost all developed countries, is to reduce tax rates. The popularity of this tool is due to the fact that its implementation contributes to the growth of business activity and investment activity of banks and, at the same time, provides a steady inflow of funds to the budgets of all levels. However, not all researchers share our view. Some of them believe that the taxation of the banking sector is insufficient and therefore suggest increasing the tax burden on it [6]. But experience has shown convincingly that excessive income taxation always leads to the search for different methods of non-payment of taxes and failure to provide financial reporting to statistics, so we do not share this view. Other experts argue that some researchers argue that banks 'tax rates should be lower than other companies' rates, arguing that increasing tax pressures will affect interest rates on loans, which will have a corresponding impact on the real sector [3].

Today, this is especially true for Ukraine, as most domestic manufacturing companies have a low cost and can not use expensive loans. Banks, on the other hand, cannot provide loans to such enterprises because there is a high risk of default. Given the above, we believe that the best option for Ukraine is to combine two opposing views of scientists on the problem of bank taxation. Namely: it would be appropriate to apply differentiated rates of taxation of profits of banking institutions - raising rates for speculative operations and reducing for the most priority, such as investment in innovation and agricultural enterprises and long-term investment lending to the real sector of the economy. economy [2, p. 255].

Important, necessary and relevant requirements for the tax system of Ukraine, in accordance with the content of key regulatory documents (Strategy of the President of Ukraine - Strategy for Sustainable Development of Ukraine until 2020 [2], Government Plan "Reconstruction of Ukraine: Action Plan" [3]) are:

- stimulating investment activity not only in the aspect of attracting new capital, but also in the context of ensuring the reproduction of capital, which will be a guarantee of long-term guarantees for capital owners on the possibility of making a profit in the long run;

- stimulating the development of innovation in the aspects of promoting the transfer of technology into real innovative products, training of highly qualified personnel in the order and ordering of the educational process by future employers;

- support for agricultural producers, especially small farms, given the strategic importance of this type of economic activity for Ukraine and the social organizing function of farmers for local communities in rural areas;

- stimulating the development of industrial production and production of domestic products with maximum added value, saturation of the domestic market with its own industrial products and consumer goods;

- support for the process of decentralization and development of local communities in terms of providing opportunities for tax competition and development of territories, increasing the financial independence of the regions;

- support for the development of small business on the conditions of stability and stability of economic conditions and support for socially vulnerable groups.

Tax stimulation of investment activity and general business activity is one of the key directions of the EU policy and corresponds to the integration aspirations of the Ukrainian society [4].

At the same time, the main problems hindering the process of improving the investment environment are: the need for targeted use of funds and effective management by Ukrainian recipient companies, improving the legal and organizational framework to improve the mechanisms of favorable investment climate, as well as achieving consistency and security. protection of investor rights. Now these problems have been compounded by the unstable political situation, hostilities in eastern Ukraine and the economic crisis, which have led to a significant decline in foreign direct investment in Ukraine.

It should be noted that a significant share of investment (about 30%) is of Cypriot origin. In fact, this money is not foreign investment, but the capital of Ukrainian businessmen who transfer it through offshore in order to obtain tax benefits. Investors are also deterred by Ukraine’s low position in international rankings in terms of ease of doing business. Currently, in

the Doing Business ranking, our country ranks 96th out of 189, along with the Philippines, the Bahamas, the Dominican Republic and Sri Lanka [1].

Therefore, the real volume of foreign investment in the Ukrainian economy is much lower than recorded by statistics. The current situation requires immediate measures to stimulate the growth of foreign capital inflows into the Ukrainian economy. Therefore, there is no doubt about the close relationship between investment activity in the country and the level of taxation.

Tax revenues form the revenue side of the state budget and become the main source of state funding for priority areas and spheres of activity, as well as the public sector of the economy. However, due to the payment of taxes, own financial resources are reduced, as a result of which the investment potential of economic entities is reduced.

For investment development of the economy of Ukraine, we consider important such main areas as:

- support for agricultural producers;
- development of innovative activity;
- support for the process of decentralization and development of local communities;
- support for investment activities in terms of attracting new capital and ensuring their reproduction;
- support for the development of small business on the conditions of stability and stability of economic conditions and support for socially vulnerable groups.

Conclusions. Therefore, to implement and implement these areas to stimulate investment development of Ukraine’s economy, we consider it necessary to amend the relevant versions of articles and paragraphs of the Tax Code of Ukraine, which establish a preferential tax regime for reinvestment, a simplified approach to the administration of fixed agricultural tax. providing a real opportunity for local communities to pursue a competitive tax policy by delegating powers to set rates for certain taxes and fees, removing barriers to income and value added taxes for innovation, the application of a tax-free regime for vulnerable groups in the single tax, in case they open a small business. In our opinion, the implementation of these changes will ensure the intensification of investment activities in Ukraine.

LITERATURE

1. Golyan V., Luchechko Y. Investment activity in Ukraine: institutional environment and sectoral challenges. *Economy and state.* 2018. № 12 pp. 5–10

2. Kvasnytska R. Definitive analysis of the concept of "investment activity" URL: file: /// C: /Users/ImashSecret/Downloads/ Nvbdfa_2014_26_26.pdf

3. Pichugina T., Zabrodskaya L. Investment activities of the enterprise: the essence and content of management. *Economic strategy and prospects for trade and services.* 2013. № 2 (1). Pp. 146–154.

4. Sirosh N. Activation of investment activity as a mechanism of accelerated development of the Crimean economy. *Scientific notes of the Tauride National University named after V. Vernadsky. Economics and Management Series.* 2012. № 1. S.168–175.

5. Leonov S. Special taxation of banks: foreign experience and opportunities for implementation in Ukraine. *Business Inform: International. Science. econ. magazine.* 2013. № 2. P. 228-231.

6. Salo I., Dyakonova I., Yevchenko N. Taxation of banks: textbook. Sumy: University Book Publishing House, 2010. 208 p.

7. Onyshko, S. The role of legislative support for the development of the financial sector. *SERIES "TAX AND CUSTOMS AFFAIRS IN UKRAINE"*, 2019. P. 598-601.

Мочарник Іван Васильович,
студент групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ВАЛЮТНИЙ КУРС ЯК ІНДИКАТОР СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ

Постановка проблеми. Валютний ринок тієї чи іншої країни один із найбільш вразливих елементів економічної системи. Внутрішні та зовнішні фактори чинять швидкий вплив на стабільність національної грошової одиниці. Лише за допомогою інструментів грошово-кредитниої та валютної політик вдається стабілізувати ситуацію на валютному ринку. Ускладненням забезпечення стабільності на валютному ринку є необхідність присутності швидкої відповіді на дію негативних факторів впливу. Теоретичні наукові надбання у цій сфері продовжують розвиватись враховуючи нові виклики, які диктують процеси глобалізації валютного ринку. Відсутня однозначна відповідь на запитання, чи є стан валютного курсу відображенням добробуту та макроекономічної стабільності чи все ж таки його стабільність – інструмент забезпечення добробуту. Враховуючи турбулентні коливання в економіці України, спричинені корона кризою, а також нестабільність валютного ринку, теоретичне обґрунтування ролі валютного курсу в якості індикатора залишаються актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням валютного курсу як частини діагностичних систем стабільності валютного ринку присвячено праці науковців: Білоцерківець В. В., Вергелюк Ю. Ю., Корнєєва В. В., Мозгового О. М., Савлука М. І, Ходжаян А. О. та ін..

Метою статті є систематизація теоретичних положень дослідження валютного курсу в якості індикатора стабільності валютного ринку.

Ключові слова: валютний курс, курсоутворення, стабільність валютного ринку, валютна рівновага.

Виклад основного матеріалу. Глобалізаційні та лібералізаційні процеси у світовій економіці, знаходять своє різке відображення у фінансовій сфері, що завжди супроводжується міграцією капіталу між

країнами і різними сегментами фінансового ринку, зростанням кількості спекулятивних операцій, збільшенням об'єму операцій на світовому валютному ринку. Ці процеси об'єктивно посилюють перманентну турбулентність динаміки валютних курсів і призводять до зростання валютних ризиків. Коронакриза, що проявляється також у валютно-фінансовій сфері України та всіх країн світу підтверджує актуальність дослідження тенденцій валютного курсу, адже за допомогою цього можна діагностувати наявність проблем в економіці у цілому.

У сучасних умовах продовжується наукове вивчення методів оцінки валютних курсів та валютних ризиків, а також прогнозування валютних курсів в зв'язку із зміною умов світової економіки та валютного ринку, що знаходить своє відображення у збільшенні амплітудних коливань валютного курсу. З'являються нові підходи оцінки та прогнозування валютного курсу, що реалізуються в комп'ютерних системах, широке використання яких дозволяє практикам та науковцям їх широко застосовувати. Цей факт слугує підтвердженням важливості вивчення та прогнозування валютного курсу, який відображає сталість процесів на валютних ринках.

В Україні стабільність валютного ринку перебуває в полі завдань Національного банку України. Відповідно до Положення про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США й облікової ціни банківських металів

Національний банк Україні:

« встановлює офіційний курс гривні до іноземних валют та міжнародної рахункової грошової одиниці;

розраховує облікову ціну банківських металів з періодичністю відповідно до переліку банківських металів;

установлює уточнений офіційний курс гривні до спеціальних прав запозичення (далі –СПЗ) – один раз на місяць;

національний банк не має жодних зобов'язань зі здійснення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти за їх офіційним курсом та з купівлі-продажу банківських металів за їх обліковою ціною» [1].

Курсоутворення та операції із валютою відбуваються в межах національного та міжнародного валютного ринків, та напряму залежать від ситуації на них. «Валютний ринок України – це сукупність відносин у сфері торгівлі валютними цінностями в Україні між

суб'єктами валютного ринку України, між суб'єктами ринку та їх клієнтами (уключаючи банки-нерезиденти), між суб'єктами ринку і Національним банком України, а також між Національним банком і його клієнтами» [2].

Валютний курс в Україні формується під впливом не лише тенденцій на вітчизняному валютному ринку, а й міжнародного ринку. В цьому контексті, слід підкреслити, що ефективна інтеграція України в світовий економічний та фінансовий простір, безперечно пов'язана із встановленням допустимих меж участі у світових фінансово-валютних відносинах, особливо враховуючи нестабільний та вразливий стан національної економіки в цілому.

Особлива роль валютного курсу гривні у цьому складному процесі. Від динаміки валютного курсу залежить конкурентоздатність продукції, яка експортується до зарубіжних країн, тіснота зовнішньоекономічних зв'язків та рух міжнародних грошових потоків. В руслі тематики дослідження, варто підкреслити що:

- з однієї сторони курс гривні має великий вплив на всі економічні процеси, структуру економіки і на увесь відтворювальний процес в цілому;

- з іншої ж - економічні умови в свою чергу чинять безпосередній вплив на стан валютного курсу національної грошової одиниці.

Саме тому, взаємовплив тут двосторонній, а саме : валютний курс впливає на економіку, а економіка визначає кус. В другому аспекті валютний курс слід розглядати як індикатори стану валютного ринку та макроекономічної ситуації. Перший же аспект можна згладити за допомогою застосування інструментів регулювання валютного курсу. Ефективне регулювання валютного курсу важливо врахувати природу валютного курсу, характер взаємовідносин з основними секторами економіки та сегментами фінансового ринку. Лише вивчення основних тенденцій, що характеризують той чи інший валютний ринок дозволяє регулювати валютний курс та успішно управляти валютною кон'юнктурою.

Не зважаючи на те, що 2019 та 2020 роки валютний курс в Україні вдалось втримати в відносній стабільності, підстав для довгострокового зміцнення національної грошової одиниці досі немає.

Зміцнення гривні є кон'юктурно–ситуативним, – тут превалюючі чинники це стан зовнішніх ринків, грошові надходження/потоки від нерезидентів, тобто волатильність міжнародних ринків та мінливість

поведінки їх учасників. Ревальвація, яка не супроводжується фундаментальними чинниками покращення платіжного балансу (такими як зростання експорту і зміни структури торгового балансу, легалізація валютних «авуарів» населення) не може бути тривалою [3]. Сьогодні, в умовах наростання кризових загроз специфічного «економіко-біологічного» типу, виникають питання щодо передбачуваності природи їх виникнення і очікуваних наслідків збитків [4].

«Валютний ринок України негативно відреагував на поширення пандемії коронавирусу SARS-CoV-2, яка вдарить по економіці України – як охолодженням глобальної економіки, так і внутрішньоукраїнським карантином. При цьому гривня почала девальвувати ще за тиждень до впровадження карантину, реагуючи на глобальну невизначеність: в ті дні стрімко падали індекси фондових ринків від Азії до США» [5]. В контексті необхідності прогнозування макроекономічної ситуації та стану валютного ринку найважливішими під час корона кризи 2020 року слід врахувати дію факторів, що можуть мати вплив на курс гривні:

- очікування засад співпраці з МВФ та світовим банком;
- інфляційні та девальваційні очікування;
- психологічні настрої бізнесу (в.т.ч. і експортерів), населення;
- відкриття ринку ОВДП для нерезидентів;
- відкриття НБУ програм рефінансування банків другого рівня на 5 років під заставу ОВДП;
- урожайність сільськогосподарської продукції у 2020 році та грошова оцінка урожаю виробників;
- політика уряду та НБУ
- дефіцит Державного бюджету та необхідність покриття касових та фіскальних розривів бюджету за рахунок емісії.

Отже, курсоутворення являє собою складний динамічний процес, що відображає тенденції кон'юнктури на вітчизняному та міжнародному валютних ринках. Валютний курс має двосторонній зв'язок із стабільністю валютного ринку та макроекономічної ситуації: з однієї сторони він впливає на економіку, з іншої сторони – відображає. В руслі першого прояву – стабільність валютного курсу слід регулювати, з іншого – вивчати та прогнозувати, адже валютний курс є прямим відображенням стану національної економіки в цілому та валютного ринку зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США й облікової ціни банківських металів: Постанова правління НБУ №148 від 10.12.19р. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Regulation_10122019_148.

2. Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України: Постанова правління НБУ від 02.01.2019р. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_02012019_1.

3. Yu. Yu. Vergeluk, V. V. Korneev, A. A. Khodzhaian, Yu. V. Koverninska. Monetary policy: regulatory news and change in the movement of financial flows. *Financial and credit activity:problems of theory and practice*. 2019. № 4 (31). 375-384. DOI: https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190952.

4. Вергелюк Ю. Ю., Корнєєв В. В., Ганцяк М. О. Боргові ринки в умовах нециклічних викликів. *Інноваційні стратегії та моделі економічних трансформацій в умовах євроінтеграційних викликів*: матеріали міжнародної науково-практичної Internet-конференції .Харків – Ужгород –Софія –Пшеворськ. 15травня 2020р. Софія: Издателство на ВУЗФ “Св. Григорий Богослов”, 2020. С.88-90.

5. Кисляк Р. Падіння гривні: на якому рівні зупиниться її девальвація. URL: https://finclub.net/ua/analytics/padinnia-hryvni-na-iakomu-rivni-prypynytsia-ii-devalvatsiia.html.

Нестерова Катерина Миколаївна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Богріновцева
Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Починаючи з 2004 року враховуючи вимушені тимчасові «перерви» з 2010 по 2013 рр. Україна перебуває в процесі тривалої та стрімкої Євроінтеграції до Європейського Союзу. Враховуючи обраний курс країни вкрай важливим є питання реформування економіки країни в цілому, яке формується на міжнародному досвіді. Реформування, потребує обов'язкового вивчення та впровадження зарубіжного досвіду у в конкретних галузях, проведення структурних реформ та вирішення суперечностей, які винбикають на різних рівнях і впливають на рівень розвитку депозитарної та клірингової діяльності в Україні на фондовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дану проблему досліджували українські та зарубіжні вчені – економісти, зокрема: Адамова К. Р., Аксьонова Г. В., Бондаренко Б. О., Брус С. І., Вавженчук С. Я., Ващенко Ю. В., Кологойда О. В., Кравченко Д. Д., Лапішко З. Я., Лукашова А. В., Луць В. В. та інші. Проте, враховуючі постійні стрімкі тенденції, які відбуваються на фондовому ринку описане питання потребує постійного дослідження.

Метою роботи є дослідження особливостей функціонування дипозитарної системи України в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу. Положеннями пп. 6 ст. 1 Закону України «Про депозитарну систему України» визначено, що «депозитарна система України це - сукупність учасників депозитарної системи та правовідносин між ними щодо ведення обліку цінних паперів, прав на цінні папери і прав за цінними паперами та їх обмежень, що встановлюються в системі депозитарного обліку цінних паперів, у

тому числі внаслідок проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів» [1].

Відповідно до міжнародних стандартів діяльність депозитарної системи обов'язково має включати [1]:

- стандартизацію обрахунку в цінних паперах;
- уніфікацію документообігу щодо операцій з цінними паперами та їхню нумерацію під час випуску в Україні;
- відповідне зберігання усіх ЦП бездокументарно;
- реальну емісію, переміщення із рахунків при одночасній оплаті грошових коштів адекватно до розпоряджень власників; акумулювання доходів (дивідендів, процентів чи виплат щодо погашення) у ЦП, що взяті для обслуговування депозитарію, їхній поділ за підрахунками; регламентацію та використання механізму позички, застави для ЦП, які пристають на обслуговування депозитарію;
- надання сервісів щодо виконання обов'язків номінального утримувача іменних ЦП, що пристають на обслуговування депозитарію; розробку нових способів торгівлі та комп'ютеризація [2].

Депозитарна система створена задля ведення депозитарної діяльності НБУ, депозитарної установи, а також діяльності щодо зберігання активів пенсійних фондів та активів інститутів спільного інвестування. Депозитарна діяльність зазвичай виступає у вигляді надання послуг щодо зберігання ЦП незалежно від їхньої форми емісії, проведення розрахунків у цінних паперах, відкривання, обслуговування певних операцій із ними (розрахунки згідно з договорами, клірингу, послуги щодо операцій емітента). Це покращило централізоване, а також результативне надання послуг в частині урізноманітнення дій із ЦП як однієї з умов забезпечення економічної безпеки [4].

Система депозитарного обліку цінних паперів є трирівневою та включає в себе: «вищий рівень Національного банку України та Центрального депозитарію; середній рівень депозитарних установ; нижній рівень депонентів» [5].

Депозитарну діяльність можна визначити як надання послуг в частині зберігання цінних паперів незалежно від їхньої форми випуску, відкриття, а також ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій на даних рахунках (включаючи розрахунки за угодами щодо цінних паперів та кліринг), а також обслуговування операцій емітента щодо випущених даним емітентом цінних паперах.

Важливими змінами у сфері правового регулювання депозитарної діяльності стало створення на основі ПрАТ «ВДЦП» потужного учасника Розрахункового центру з обслуговування договорів на ринках фінансових послуг. Даний центр забезпечує клірингову діяльність (визначення зобов'язань; облік зобов'язань і прав учасників клірингу, їхніх контрагентів, клієнтів, центрального контрагента; виконання функцій центрального контрагента; підготовку документації задля проведення розрахунків; формування системи гарантій в частині виконання зобов'язань за правочинами щодо цінних паперів), а також здійснення грошових розрахунків у цінних паперах. Певні повноваження даного центру обмежуються правочинами, котрі укладені на фондових біржах, а також поза ними, у разі якщо розрахунки проводяться за принципом системи DVP [4].

Отже, вітчизняна депозитарна система є сукупністю учасників депозитарної системи, а також правовідносин між ними в частині ведення обліку цінних паперів, прав на цінні папери, у тому числі прав за цінними паперами та їхніх обмежень, котрі встановлюються в системі депозитарного обліку цінних паперів, у тому числі унаслідок проведення розрахунків за правочинами щодо даних цінних паперів. Вітчизняна депозитарна діяльність до прийняття Закону «Про депозитарну систему» [1] передбачала наступне: «надання послуг щодо зберігання ЦП незалежно від форми їхнього випуску, відкриття та ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій за цими рахунками (включаючи кліринг і розрахунки за угодами щодо цінних паперів), а також обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів. Цю діяльність проводили акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю, які були учасниками Національної депозитарної системи, та здійснювали такі види діяльності: – зберігання й обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів; – кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів; – ведення реєстрів власників іменних цінних паперів» [5].

Висновки. Таким чином, провівши оглядовий аналіз поняття та сутності функціонування вітчизняної депозитарної системи в можемо зробити наступні висновки. Доцільно приділити окрему увагу розгляду питання державного регулювання депозитарної системи України. Оскілки, після запровадження нової депозитарної системи НКЦПФР (Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку) і НБУ

(Національний банк України) є основними її регуляторами. Разом з тим, інші державні органи регулювання здійснюватимуть державне регулювання вітчизняної депозитарної системи лише у межах своїх повноважень. На нашу думку, доцільним було б повернення до розгляду питання в частині створення єдиного органу, котрий буде включати функції всіх вищеперерахованих органів та буде єдиним регулятором депозитарної системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про депозитарну систему України Верховна Рада України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5178-17

2. Малиневский О., Иванив А. Депозитарная система Украины: реформа или смена декораций. URL: http://jurliga.ligazakon.ua/news/2013/10/4/98956.htm

3. Рекова Н. Ю., Козлова В. О. Аналіз міжнародного досвіду розвитку національних депозитарних систем. *Науковий вісник Ужгородського університету.* 2015. Вип. 4. С. 133–137.

4. Сватюк О. Р., Кондрат І. Ю., Сиротюк О. В. Стратегічне значення системи депозитарного обліку цінних паперів для національної безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. № 1. С. 137-145.

5. Мельник В.В. Правове регулювання депозитарної та клірингової діяльності в Україні. Київ: Видавництво: Ліра-К, 2015. С. 144-182.

Павлюк Андрій Михайлович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Гуменний
Анатолій Анатолійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ УЧАСНИКІВ ФОНДОВОГО РИНКУ

Постановка проблеми. В сучасних умовах кожна будь-яка сфера економічної діяльності зіштовхується щодня із можливістю виникнення збитків різного походження. Формування інфраструктури ринку цінних паперів, розширення галузей, розвиток технологій – всі перераховані фактори, без сумніву, позитивно впливають на розвиток фондового ринку, але, окрім нових перспектив, вони також неминуче породжують і нові проблеми. Оскільки, перед учасниками фондового ринку, емітентами та звичайними інвесторами виникають нові небезпеки, захиститися від яких можливо тільки за допомогою застосування усіх наявних на даний момент коштів.

Вагоме місце у системі ризик-менеджменту учасників фондового ринку належить саме страхуванню власних ризиків, що і обумовлює актуальність даного дослідження в частині особливостей страхування фінансових ризиків учасників вітчизняного фондового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Страхування фінансових ризиків учасників фондового ринку можна віднести до специфічного виду страхування, саме тому більшість наукових досліджень у даній сфері належать науковцям-практикам, таким як: Кажбєрова В, Бабуров Д., Гришаєва С., Домбровський А., Жилкіна М., Кондрашихін А., Свінухов К. та інші.

Сутність фінансових ризиків учасників фондового ринку та особливості їхнього страхування досліджували Карякін М., Свінухов К. та Чугунов Д.

Можливості страхування ризиків фондового ринку та його механізм здійснення вивчали Корнєєв М. та Тараканов С.

Відзначаючи вагомість результатів наукових досліджень вищезазначених авторів, подальшого вивчення потребують питання щодо визначення переліку ризиків, що притаманні учасникам фондового ринку, а також можливості щодо їх страхування.

Мета дослідження полягає у дослідженні сутності страхування ризиків учасників вітчизняного фондового ринку.

Основні результати дослідження. Вітчизняний фондовий ринок відноситься до категорії граничних ринків, для таких ринків характерною є висока прибутковість, а разом з тим і вищий рівень ризику порівняно з фондовими ринками країн з розвиненою економікою. Здійснення торгівлі на вітчизняному фондовому ринку пов'язано з перманентним станом невизначеності. Кількість фінансових інструментів, що пропонуються на вітчизняному фондовому ринку,, яка постійно зростає, а також значна кількість факторів, котрі впливають на зміну їхньої вартості, призводять до того, що індивідуальні інвестори в більшості випадків не мають можливостей для оцінки всієї сукупності ризиків, котрі пов'язані з інвестуванням в конкретні фінансові інструменти.

У випадку використання страхування ризиків фондового ринку страховій компанії відводиться роль управління ризиком не тільки у вузькому значенні (страхування ризиків певного учасника фондового ринку), а й у широкому значенні (не тільки власне страхування, а й оцінка його ризику). Конкретний вплив страхових компаній на фондовий ринок за допомогою оцінку ризику, полягає в тому, що саме відмова від страхування об'єктів із підвищеним рівнем ризиковості стимулює їхніх власників до усунення ризику, а також проведення заходів щодо його зниження.

Страхування ризиків учасників фондовому ринку – це досить новий інструмент управління ризиками на фондовому ринку. Привабливість такого напрямку страхування є досить перспективною, адже це відбувається у світлі розвитку фондового ринку, а також збільшення його інвестиційної привабливості [1].

Страхування фінансових ризиків – це вид страхування, який передбачає обов'язки страхової компанії здійснити страхові виплати у розмірі часткової або повної компенсації втрат прибутків (додаткових витрат) особи, на користь котрої було укладений договір страхування, що викликані наступними подіями:

- банкрутство;

- зупинка або скорочення обсягу виробництва, у разі, якщо результати подій обумовлені в договорі;
- неналежне виконання (невиконання) договірних зобов'язань контрагентом застрахованої особи, котрий є кредитором по угоді;
- непередбачені витрати;
- понесені застрахованою особою судові збитки;
- інші події [2].

Розрізняють наступні види страхування ризиків професійних учасників фондового ринку:

- Financial Institution Professional Indemnity;
- Bankers Blanket Bond.

Дані види страхування в країнах з розвиненою економікою є найбільш популярними видами страхування ризиків учасників фондового ринку. Але це не єдино можливі договори страхування, котрі використовуються професійними учасниками фондового ринку.

Страхування професійної відповідальності виступає специфічною галуззю страхування, а також пов'язане з особливими ризиками. Дана ситуація призводить до того, що взяти на себе такі ризики можуть тільки найбільш надійні «великі» страхові компанії, найчастіше це такі, котрі мають вихід на світовий перестраховий ринок. Страховими випадками за договором страхування професійної відповідальності варто вважати факт встановлення обов'язку реєстратора, щодо відшкодування збитків, завданих майновим інтересам третіх осіб під час здійснення застрахованої діяльності, за результатами настання будь-яких подій, що визначені договором страхування [3].

Розглянемо, більш детально, які саме ризики несуть фізичні особи, які виступають інвесторами на фондовому ринку.

Саме індивідуальні інвестори, які віддають власні кошти інвестиційним компаніям в управління від їхнього імені, несуть велику кількість ризиків. Але компенсаційні схеми для таких роздрібних інвесторів не забезпечують покриття від всіх видів можливих ризиків. Схеми компенсації інвестицій для фізичних осіб, перш за все, забезпечують захист від таких видів ризиків, як: розкрадання, втрати, а також інші форми незаконного привласнення інвестиційних активів, у випадку банкрутства інвестиційної компанії, індивідуальних інвесторів. Усі інші види ризиків можуть бути мінімізовані за допомогою реалізації наступних механізмів:

– інституційні механізми (репутація фірми, встановлення нормативів економічного капіталу інвестиційних фірм, індивідуальне страхування);

– державне регулюванням (впровадження для різних груп інвесторів різних правил ведення бізнесу, нагляд за діяльністю інвестиційних компаній).

Вагомий вплив на розвиток страхування фінансових ризиків учасників фондовому ринку здійснює стан розвитку ринку перестрахування, адже такого роду ризики мають значну фінансову ємність, а саме тому потребують здійснення обов'язкового перестрахового захисту [4].

Вітчизняний страховий ринок не має змоги розміщувати значні перестрахові ризики, тому велика їхня частина лягає на закордонних перестраховиків, іноді за допомогою залучення сюрвеєрів. Окрім того, засновниками фінансових інститутів досить часто виступають західні інвестори, котрі більше довіряють саме західним страховим та перестраховим компаніям.

Основними причинами нерозвиненості ринку страхування фінансових ризиків учасників вітчизняного фондовому ринку можна вважати наступні:

– операції учасників фондового ринку не завжди прозорі;

– майже повна відсутність прикладів щодо таких страхових випадків в країні;

– відсутність бажання учасників фондового ринку розкривати інформацію про себе, а також про своїх клієнтів, що є необхідною умовою для здійснення страхування [1].

Висновки. Варто зауважити, що перспективи для подальшого розвитку страхування фінансових ризиків учасників фондового ринку є очевидними. Разом з тим, страхування на даному ринку в наш час не є затребуваним у достатній мірі, причиною чого виступає відсутність серйозної мотивації, а також недостатній рівень розвитку вітчизняного фондового ринку. Але, разом з тим, поступово кількість запитів на страхування учасниками фондового ринку зростає, а також зростають і страхові суми по договорах, що вже укладені. Стимулом до розвитку страхування фінансових ризиків учасників фондового ринку у світі є впровадження обов'язкового страхування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко В.Г. Страхування фінансових ризиків як механізм надання гарантій суб'єктам підприємницької діяльності: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». Суми, 2007. – 21 с.

2. Богріновцева Л.М., Венгуренко Т.Г. Економічна сутність та значення фінансових ризиків страховика. *Актуальні проблеми менеджменту, фінансів та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах*: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (19 березня 2020 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С.310-313

3. Богріновцева Л.М., Чамор Г.С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №2. С. 20-32

4. Лубкей Н. П. Систематизація фінансових ризиків страхових компаній та особливості управління ними в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2017. № 20. С. 862-866

Панчук Карина Петрівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Чуницька Ірина Іванівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Страховий ринок є складною, а також інтегрованою структурою, основними учасниками якого є страхові компанії та страхувальники. У більшості випадків для їхньої ефективної співпраці необхідна третя сторона, а саме страхові посередники. Від роботи страхових посередників значною мірою залежить ефективність розвитку страхового ринку, а також забезпечення культури його учасників та надійність у захисті інтересів споживача. Невисока якість роботи страхових посередників може призвести до того, що споживачі страхових послуг не матимуть достатньої інформації про увесь спектр страхових послуг, а самі страхові компанії, не матимуть повної картини щодо попиту на страхові послуги.

Значною мірою на розвиток страхового посередництва впливає стан економіки, разом з тим, кількість страхових посередників, а також їхній склад залежить, перш за все, від специфіки державного регулювання їхньої діяльності, середнього рівня доходів населення і традицій, котрі історично склалися на страховому ринку тої чи іншої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджують сутність страхового посередництва, а також його вплив на страховий і фінансовий ринок, варто відзначити наступних: В. Базилевич, Л. Богріновцева, Дж. Боммель, Н. Внукова, О. Вовчак, О. Гаманкова, А. Гасман, О. Залєтов, Н. Кудрявська, Дж. Куммінс, С. Осадець, Р. Пікус, М. Самартін, Н. Ткаченко, Т. Федорова, Л. Ширінян та інші. Ступінь розвитку страхового ринку країни значною мірою залежить від ефективності діяльності на ньому страхових посередників. Тому, на сьогодні, залишається актуальним питання дослідження сучасного стану та

перспектив розвитку страхового посередництва в умовах економічної нестабільності в країні.

Метою дослідження є оцінка сучасного стану та перспектив розвитку страхового посередництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Страхування є надзвичайно важливим для споживачів, до котрих у розвинених країнах належать, як господарюючі суб'єкти, так і домогосподарства. Саме страхування дозволяє підприємцям бути більш економічно ефективними, надаючи механізми передачі ризиків, котрі дозволяють третім особам взяти на себе ризики, які є пов'язаними з їх діяльністю. Окрім того, все більш зростаюча роль страхування, перш за все, пов'язана з рядом факторів, основними серед яких є прогнози скорочення державного страхового покриття, демографічних змін в майбутньому і де-регулювання страхових ринків [1].

Данні проблеми є доволі актуальними для країн, у котрих переважна більшість соціальних ризиків, серед яких хвороби, пенсії, безробіття та інвалідність покриваються державою, до яких, зокрема, належить наша країна.

Для отримання кращого страхового захисту, з урахуванням переваг і потреб, споживачі страхових послуг мають приймати зважені рішення відносно купівлі такого страхового захисту. Поширення страхових продуктів у суспільстві здійснюється за допомогою різних способів, разом з тим, визначальну роль у такому процесі відіграють саме страхові посередники, виступаючи в якості важливого елементу зв'язку між страховими компаніям, метою яких є розміщення страхових полісів, і споживачами страхових продуктів, що прагнуть забезпечити собі вигідне страхове покриття. Загалом, страхове посередництво є доволі вагомою категорією страхового ринку, оскільки нині функціонування страхового ринку без нього фактично неможливе. Це перш за все пов'язано з тим, що саме страхові посередники допомагають споживачам страхового продукту заощадити на трансакційних витратах і інформації, надаючи вичерпні данні щодо питань, які пов'язані зі страхуванням, адже досить часто саме такі витрати можуть бути надвисокими, через асиметричну і неповну інформацію на ринку.

Страхова діяльність в Україні провадиться за участю страхових посередників, до яких відносяться є страхові або перестрахові брокери, а також страхові агенти.

Державне регулювання діяльності страхових посередників в Україні майже не здійснюється, оскільки нормативно-правові акти регулюють тільки брокерський канал продажів страхових продуктів. Окрім цього, існую лише державний реєстр страхових і перестрахових брокерів, в той час, коли на державному рівні реєстр та ліцензування страхових агентів взагалі не здійснюється.

На вітчизняному страховому ринку здійснює свою діяльність Федерація страхових посередників України (ФСПУ), котра була створена задля сприяння розвитку посередницької діяльності, а також з метою захисту інтересів та прав учасників посередницької діяльності на страховому ринку тощо. ФСПУ здійснює комплексні рекламно-інформаційні заходи задля ефективного здійснення посередницької діяльності у страховій сфері, її розвитку та удосконалення, в тому числі надає статистичну інформацію про діяльність страхових посередників на вітчизняному страховому ринку. ФСПУ є членом Європейської федерації страхових посередників BIPAR. Разом з тим, основні статистичні та аналітичні дані ФСПУ приводить лише за результатами діяльності перестрахових і страхових брокерів [3].

Тому проаналізуємо основні показники діяльності страхових брокерів на страховому ринку Україну.

Кількість страхових брокерів на вітчизняному страховому ринку не відповідає європейським тенденціям та вимогам до страхових ринків. Разом з цим, кількість брокерів, котра припадає на одного страховика, протягом 2015-2019 років суттєво не змінювалась, позитивну тенденцію можна простежити лише у зв’язку зі зменшенням кількості страховиків на ринку (у 2015 році велична такого співвідношення складала 0,17, тоді як у 2019 році – 0,2).

Даний характер співвідношення страхових брокерів і страховиків є індикатором значної нерозвиненості інфраструктури вітчизняного страхового ринку, що перешкоджає ефективній реалізації євроінтеграційних процесів України. Як показує світовий досвід, кількість незалежних страхових посередників має бути значно більшою за кількість страхових компаній, що. в свою чергу, сприятиме підвищенню конкуренції у сфері страхового посередництва, а також позитивно впливатиме на якість надання страхових послуг страховиками [5]

Розподіл страхових премій на вітчизняному страховому ринку, котрі надійшли із посередницького каналу збуту, можна оцінити з точки зору результатів діяльності саме страхових і перестрахових брокерів (рис. 1).

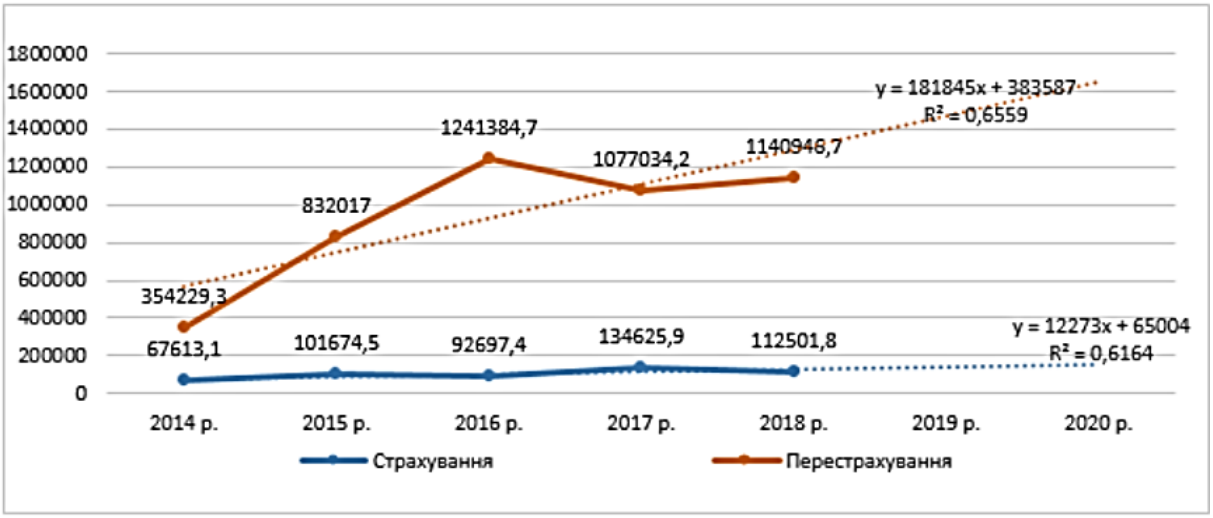

Рис. 1. Динаміка обсягу страхових премій, котрі зібрані брокерами в Україні за 2014-2020 роки, тис. грн

Джерело: побудовано автором за даними [4].

З рис. 1 бачимо, що обсяг страхових премій, котрі надійшли від страхових брокерів за договорами страхування на вітчизняному страховому ринку за період з 2014 року по 2018 рік зріс з 67,6 млн. грн. до 112,5 млн. грн. (або майже на 66,4%). У 2016 році було зафіксоване стрімке зростання страхових премій, що були зібрані страховими брокерами у галузі перестрахування – майже у 3,5 рази. Разом з тим, у 2017 році знову простежувалася негативна тенденція щодо зменшення. Варто зауважити, що в Україні інститут брокерства є більш розвиненим у перестрахуванні, аніж у страхуванні. В подальшому в Україні можна прогнозувати зростання обсягів страхових премій зібраних брокерами як за договорами перестрахування, так і за договорами страхування, що, перш за все, пов’язано зі зростанням валових страхових премій, а також зменшенням кількості страховиків на ринку.

Сучасний стан розвитку страхового посередництва на вітчизняному страховому ринку характеризується рядом негативних тенденцій, до яких варто віднести:

- зниження кількості договорів страхування, котрі укладаються за участю страхових агентів і страхових брокерів;

- досить низький відсоток страхових платежів, що генеруються страховими брокерами, у сукупному обсязі валових страхових премій;
- зменшення кількості страхових та перестрахових брокерів в Україні.

Негативний вплив на вітчизняний страховий ринок загалом, та на страхове посередництво, зокрема, має перш за все економічна нестабільність в країні [2, с. 130].

Серед ряду причин нерозвиненості інституту страхового посередництва аналітики фінансового ринку визначають однією з основних проблему законодавчого регулювання в сфері страхового посередництва [5, с. 216].

Висновки. Отже, для вітчизняного страхового ринку основними складовими євроінтеграційних перетворень повинно стати удосконалення законодавчої бази щодо регулювання діяльності страхових посередників, а також приведення її у відповідність до європейських нормам, а саме:

- вдосконалення документообігу при здійсненні оформлення угод за участю прямих страхових посередників;
- введення обов'язкового страхування професійної відповідальності страховими брокерами;
- здійснення регулювання механізму отримання комісійної винагороди страховими посередниками від страхових компаній.

Окрім цього, важливим елементом у підвищенні професіоналізму страхових посередників є підвищення їхніх кваліфікаційних вимог, підвищення рівня культури споживачів страхових послуг, а також вдосконалення й розробка нових каналів збуту страхових продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богріновцева Л.М., Житар М.О., Чамор Г.С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. №1. С. 7-19

2. Кудрявська Н. В. Сутність і класифікація страхового посередництва: Європейський та український досвід. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2018. № 2(84). С. 125-131.

3. Нестерова Д. Розвиток страхового посередництва в розвинутих європейських країнах. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 3(180). С. 42–47.

4. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг URL: https://www.nfp.gov.ua

5. Рубцова Н.М., Мазурова І.В. Особливості розвитку страхового посередництва в Україні. Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави: зб. Матер. XIII Міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя : Видавництво ЗНУ, 2019. С. 215-217

Петрушка Оксана Василівна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансових ринків

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Постановка проблеми. На сьогодні зміцнення фінансової стійкості банків на тлі їх постійного розвитку посилюють рівень довіри до них і збільшують позитивний вплив банківської системи на хід економічного розвитку в Україні. Банки України в сучасній економіці стикаються з проблемою високої конкуренції, пов'язаної із перерозподілом клієнтів і капіталів, різноманітністю асортименту банківських послуг, запровадженням в управління банківською діяльністю сучасних інформаційних технологій. Це призводить до необхідності удосконалення банківського менеджменту у такий спосіб, щоб збільшити при цьому захист від ризиків та прибутковість банківського сектору, тобто підвищити їх фінансову стійкість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми, пов'язані з якістю активів банку, рівнем їх рентабельності, ліквідністю балансу банку, платоспроможністю банку досліджуються багатьма зарубіжними і вітчизняними вченими. Серед наукових праць, в яких досліджуються методи уникнення краху комерційних банків, теоретичні аспекти проведення фінансового оздоровлення, сучасні форми діяльності можна відзначити праці таких науковців, як: Ю.Ю. Вергелюк, К.П. Побоча, С.В. Онишко, І.І. Чуницька,

Ю.М. Коваленко ,В.М. Коваль, Н. Г. Антонов, І. Я. Лукасевич, С.П. Халява, Г. Г. Фетісов, В.П. Пантелєєв, Л. Д. Касаєв, Р. Є. Баранніков, Т. В. Нікітіна, Ю. С. Масленченков та ряд інших.

Незважаючи на значну кількість наукових праць на дану тему, багато питань залишаються недостатньо розкритими, різні аспекти фінансової стійкості розглядаються відокремлено, а комплексному виробленню концептуальних підходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю приділяється недостатньо уваги. Ці

проблеми потребують дослідження та розробки інноваційних шляхів вирішення.

Метою дослідження є оцінка фінансового стану банку та розробка на цій основі практичних рекомендацій щодо його поліпшення.

Виклад основного матеріалу. З точки зору оцінки ступеня стійкості важливим є виявлення адекватності існуючого взаємозв'язку між фінансовим ринком та реальним середовищем, у якому він функціонує. З точки зору оцінки гнучкості важливим є розгляд своєчасності адаптації фінансового ринку до викликів внутрішньої і зовнішньої економічної кон'юнктури. При цьому, враховуючи багатосегментність фінансового ринку, виконання цього завдання суттєво ускладнюється необхідністю врахування суттєвої специфіки кожного із таких сегментів. Зокрема, оцінюючи вплив кризи на окремі сегменти фінансового сектору, окремі автори приходять до висновку, що найбільш поширеними є кризи кредитного та депозитного ринків, валютного ринку, ринків акцій та облігацій [4].

Проводячи оцінку сучасного стану банківського сектору України, важливо звернути увагу на те, що недосконала бюджетна та монетарна політика, політична нестабільність, економічна дестабілізація країни загалом мають негативний вплив на діяльність і стабільність банківського сектору та обтяжують вирішення завдання підвищення його конкурентоспроможності.

На нестійкий банкіський сектор України вказують результати міжнародного індексу глобальної конкурентоспроможності (WEF), рейтингування якого відбувалося в 2019 році серед 141 країни. Як свідчить рис. 1, Україна займає 136 позицію за значенням фінансового сектору (індекс – 42,3); 97 позицію (індекс – 30) за глибиною проникнення фінансового сектору; 112 позицію (індекс – 39,2) за фінансуванням малих та середніх підприємств; 112 позицію (індекс – 4,0) за ринковою капіталізацією до ВВП [1].

За складовою «Стабільність фінансового сектору» (рис. 2) Україна займає останнє місце серед усіх країн за загальним рейтингом щодо стабільності (індекс 57,6); та 131 позицію (індекс – 37,4) серед надійності банків [1].

Разом з тим, фінансова стійкість банків України в останні роки характеризується її підвищенням. Банківська система України за весь період її функціонування отримала найбільший прибуток у 2019 році –

59 млн.грн і мала найвищі показники рентабельності. Це втричі більше за попередній 2018 рік.

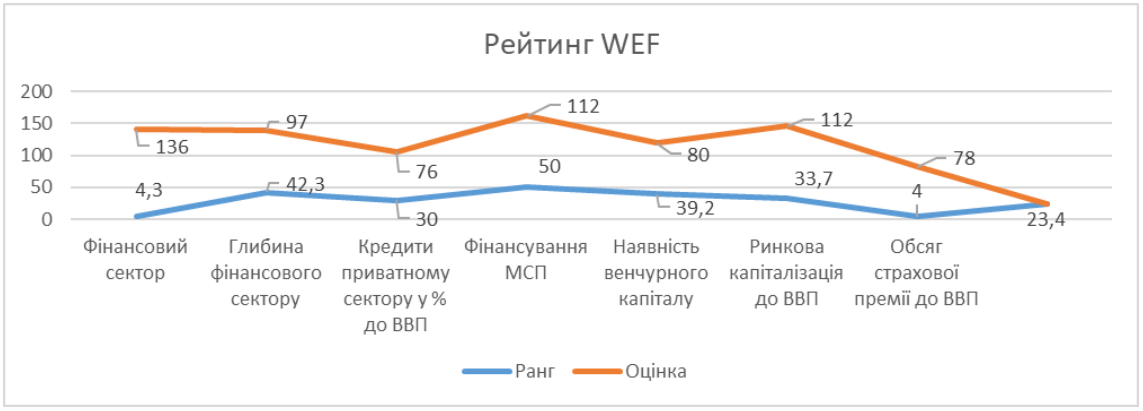

Рис.1. Рейтинг WEF за складовою «Фінансовий сектор» на 2019 рік

Джерело: [1]

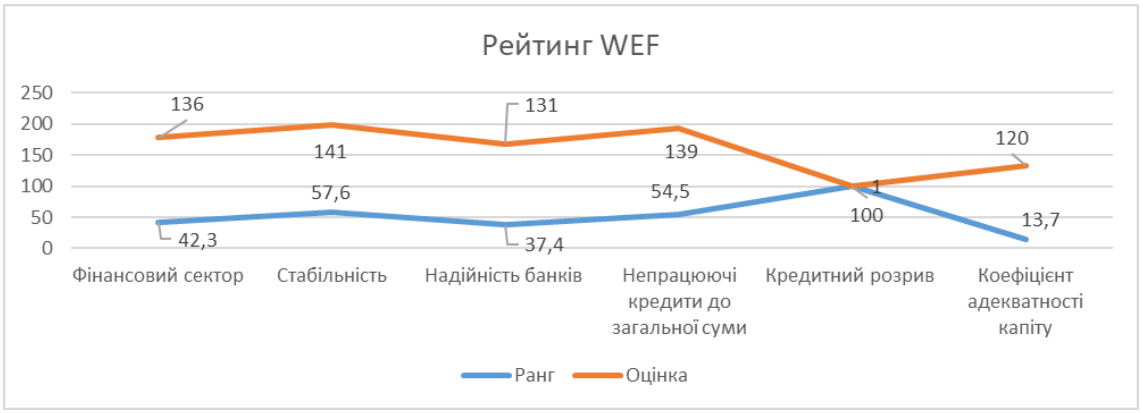

Рис.2. Рейтинг WEF за складовою «Стабільність фінансового сектору» станом на 2019 рік

Джерело: [1]

Рівень волантильності фінансового результату, що становить 30,6% в 2019 році (в 2018 – 147,9%), свідчить про зниження ризиків в банківському секторі та покращення фінансової стійкості в останні роки діяльності банків. Середній прибуток в 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшився на 3107,2 млн.грн. (табл. 1).

Важливо зазначити увагу, що з 2018 року НБУ почав проводити оцінку стійкості банків. Оцінка стійкості банківського сектору складається з таких елементів, як:

- оцінка якості активів – проводиться зовнішніми аудиторами для усіх банків;

- стрес-тестування – визначає рівень достатності капіталу та потребу банків в капіталі.

Таблиця 1

Оцінка стійкості фінансового результату банків України

Показники	2018	2019
Середній прибуток/ збиток, млн.грн.	1 862	4 969,5
Волантильність фін. результату, %	147,9	30,6

Джерело: [3]

Для стрес-тестування необхідні 2 макроекономічні сценарії – базовий та несприятливий. Базовий сценарій потрібний для створення бази порівняння для оцінки несприятливого сценарію [2].

У 2019 році об'єктами стрес-тестування стали 29 банків, на які припадає більше 90% активів банківського сектору. Для стрес-тестування віддали перевагу банкам, які є найбільшими за середнім зваженим значенням таких показників, як: кредити та депозити фізичних осіб, зважені на ризик активи. Лише в одного банку із 47 виявили порушення нормативу достатності капіталу за результатами оцінки якості активів. Проте сьогодні цей банк вже дотримується всіх вимог до достатності капіталу [2].

Банки змушені шукати нові можливості забезпечення прибутковості, розширюючи обсяги банківських операцій та послуг тому що існує ряд таких причин, як: політична нестабільність, прогресуюча інфляція та нестабільність курсу національної грошової одиниці. Однією з найпоширеніших проблем, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки, пов'язаною із впливом фінансової кризи на діяльність банків, є забезпечення фінансової стійкості банківських установ та банківської системи загалом і повернення її стану на докризовий рівень.

На сьогодні фінансова стійкість банків є ключовим елементом соціально-економічного розвиту будь-якої держави. В результаті цього стає зрозуміло, чому так багато уваги приділяється до розвитку фінансового ринку, який є основним провідником фінансових ресурсів у реальний сектор економіки та забезпечує експорт капіталу у ті сфери, які найбільшою мірою відповідають за економічну безпеку країни [5].

Висновки. Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що головною умовою банку для здійснення своєї діяльності є фінансова стійкість. Вона є фундаментальною складовою побудови банківської системи України в цілому. Для того, щоб оптимізувати всі

можливі методи її оцінювання і управління та досягти достатнього рівня забезпечення необхідно провести такі заходи, як:

- введення певних обмежень щодо збільшення пропозиції іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку та скорочення попиту на неї для стабілізації національної валюти;

- надання гарантії за міжбанківськими кредитами та гарантії щодо збереження вкладів у банківських установах;

- введення контролю за цільовим використанням кредитів рефінансування;

- удосконалення нормативно-правового роду діяльності комерційних банків через внесення змін до законодавчої бази в частині систематизації обов'язкових економічних нормативів, що дасть змогу підвищити ефективність банківського регулювання та нагляду;

- запровадження податкового стимулювання банківської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про глобальну конкурентоспроможність за 2019 URL: http://www3. /WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

2. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність станом на грудень 2018 року URL: https:// bank.gov.ua/ admin_uploads/ article/ FSR_presentation_2018-H2.pdf

3. Національний банк України: Нагдядова статистика станом на 01.01.2020. URL: https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4 станом на 01.03.2020

4. Онишко С.В. «Методологічні підходи до узгодження стійкості і гнучкості фінансового ринку в інвестиційному механізмі соціально-економічного розвитку / Науковий вісник НУДПСУ, 2015, № 2 (69), С. 123-128.

5. Онишко С.В. Роль фінансових інновацій у забезпеченні стійкого розвитку фінансового ринку / С.В. Онишко // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції : Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово - кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності, Ірпінь : Видавництво Університету ДФС України, 2017. С. 265-268.

Приходько Єлизавета Сергіївна,
студентка групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансових ринків

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Одним із основних елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи країни з ринковою економікою виступає ринок страхових послуг. За міжнародними рейтингами доволі часто рівень економічного розвитку країни розраховують на основі показника розвитку страхової діяльності, яка за дохідністю в більшості країн випереджає банківський та промисловий сектори. Більше того, ринок страхових послуг забезпечує формування механізмів ефективного залучення інвестиційних ресурсів в економіку. Сьогодні, в епоху динамічного розвитку, глобалізації та інтеграції України у європейську систему, стає нагальною потреба поглибленого дослідження стану ринку страхових послуг України, його інфраструктури та перспективи подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Стан та проблематику вітчизняного ринку страхових послуг, його інфраструктуру досліджували такі вчені, як В. Базилевич, Л. Богріновцева, В. Ерастов, М. Житар, О. Кнейслер, Ю. Коваленко, М. Малік, С. Онишко, Н. Фесенко, А. Шолойко, Л. Яремченко та інші. Проте сьогодні залишається актуальним визначення тенденцій та перспективи функціонування інфраструктури страхового ринку, у чому і полягає актуальність нашого дослідження, підкреслюючи його практичну та теоретичну вагомість.

Метою дослідження. На основі розкриття сутності інфраструктури страхового ринку, аналізу стану та з’ясування існуючих проблем визначити вектори її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Основою будь-якого дослідження є розкриття понятійно-категоріального апарату як його першооснови. Стосовно поняття інфраструктура, то його визначають як «… сукупність елементів, що забезпечують безперебійне функціонування

взаємозв'язків об'єктів і суб'єктів певної відносно самостійної системи й оптимізують їх взаємодію» [5]. В даному визначенні, на наш погляд, особливе значення належить словам «оптимізація взаємодії» та «безперебійне функціонування», які вказують на необхідність інфраструктури, адже вони сприяють більш оперативній взаємодії учасників, зменшуючи матеріальні та часові витрати.

Разом з тим існують й інші визначення даного поняття. Так, В. Базилевич визначає інфраструктуру ринку як «комплекс інститутів, служб, підприємств, організацій, які забезпечують нормальний режим безперебійного функціонування ринку» [5].

Повніше визначення надає даному поняттю. Б. Єрмолаєв, який, зокрема, під інфраструктурою страхового ринку розуміє систему інститутів «…сприяння створенню, купівлі-продажу і споживання страхових послуг і відповідних цим інститутам різних регулюючих механізмів, що забезпечують економічно вигідні умови для ефективної взаємодії між страхувальниками і страховиками на страховому ринку» [3].

У найбільш загальному розумінні під інфраструктурою слід розуміти умови, що сприяють безперервній роботі страхового ринку. Тому до страхової інфраструктури входить інституційна інфраструктура, функціонування перестрахового ринку й освітню систему страхування.

Отже, до основних сутнісних характеристик інфраструктури ринку страхових послуг вважаємо за необхідне віднести те, що вона:

– виступає умовою безперебійного функціонування ринку страхових послуг;

– сприяє механізм створення, купівлі-продажу і споживання страхових продуктів;

– забезпечує взаємозв'язок учасників страхового ринку;

– мінімізує фінансові та часові витрати усіх учасників страхового ринку.

Стан інфраструктури українського ринку страхування варто розглядати з точки зору розподілу її суб'єктів за групами та їх кількості (Табл. 1).

Аналізуючи дані, наведені у таблиці 1, можемо виділити ряд проблем у організації суб'єктів інфраструктури українського ринку страхових послуг:

1) відсутність площадки, на яких можна було б порівняти страхові продукти різних страховиків для подальшого їх придбання;

2) нецентралізованість обслуговування та обігу електронних договорів. Останні роки у більшості країнах існує тренд онлайн-полісів. У страхових компаній значно збільшились витрати страховиків у розвиток ІТ. У першу чергу в мережу інтернет переформатовують страховки на авто та нерухомість.

Таблиця 1

Динаміка кількості інфраструктурних суб'єктів страхового ринку України протягом 2015-2019 рр.

Інфраструктурний суб'єкт	Рік					Приріст 2019/2015, %
	2015	2016	2017	2018	2019	
Посередники						
Страхові агенти	-	-	-	-	-	-
Брокери	51	57	56	61	63	23,5
Брокери-нерезиденти	10	18	19	20	20	100
Асистанські компанії	-	-	-	-	-	-
Суб'єкти, що супроводжують страхові послуги						
Сюрвеєри	-	-	-	-	-	-
Аварійні комісари	370	370	304	333	364	-1,6
Аджастери	-	-	-	-	-	-
Диспашери	-	-	-	-	-	-
Актуарії	34	38	78	40	40	11,7
Об'єднання						
Страховиків	4	4	5	5	5	25
Страхувальників	2	2	2	2	2	0
Залучені суб'єкти						
Аудитори	156	165	136	141	144	-7,7
КУА	380	309	295	300	302	-20,5
Рейтингові агентства	8	8	8	8	8	0
Суб'єкти регулювання, нагляду, контролю						
Регулятори	1	1	1	1	1	0
Інші регулюючі суб'єкти	15	15	15	15	15	0

Джерело: складено на основі [6, 7, 8, 12, 13].

Світовим лідером у даному напрямку є Британія, де понад 50% таких полісів населення купує саме онлайн;

3) недостатню кількість суб'єктів, що супроводжують страхові послуги. Наприклад, якщо у 2019 році нараховують 233 страхові компанії, то на 100 страховиків припадають лише 5 осіб, які займаються актуарними розрахунками.

Оцінюючи рівень розвиненості інфраструктури, слід зазначити, що це дуже низький показник. Така ж тенденція стосується і аварійних комісарів;

4) відсутність фонду гарантування страхових виплат [3];

5) відсутність інформації щодо кількості таких учасників, як страхові агенти, компанії-асистанс, сюрвеєри, аджастери, диспашери, а отже і узагальненої інформації щодо їх діяльності.

Незважаючи на наявність інформації щодо кількості інших суб'єктів інфраструктури ринку страхових послуг, варто констатувати наявність проблем у їх діяльності.

Насамперед, це стосується правового забезпечення функціонування учасників, що є застарілим і таким, що не відповідає вимогам Директиви №2016/97/ЄС від 20.01.2016 р. [10]. Крім того, існують певні невідповідності правової частини з дійсною практикою.

Нормативно-правові документи страховиків та перестрахових брокерів сьогодні такого ж рівня, що і у агентів страхування. Проте, як зазначає О. Кнейслер «… перестраховими брокерами можуть бути лише юридичні особи, тоді як страхові брокери функціонують на страховому ринку у статусі фізичних та юридичних осіб. Такі законодавчі вимоги пояснюються тим, що учасниками перестрахувального ринку є безумовно професійні гравці (страхові й перестрахувальні компанії), а відповідно, посередницькі послуги їм повинні надаватися виключно юридичними особами ─ підприємницькими структурами» [2]. На основі цього у багатьох країнах світу виділяють перестрахових посередників.

Також в Україні не існує обмежень у реалізації страхових продуктів через залучених страхових посередників, таких як банки та туристичні агентства. В той час як у Європейському Союзі їх діяльність саме у реалізації страхових продуктів основана на встановлених вимогах та обмеженнях, адже без них неможливо проаналізувати дійсні тенденції на ринку. Зважаючи на те, що банкострахування в Україні активно розвивається, варто звернути увагу на досвід країн Європи.

Щодо суб'єктів регулювання, нагляду, контролю, примусу, то відповідно до Указу президенту України від 30.06.2020 №259/2020 [9] Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг перебуває у стадії припинення, шляхом ліквідації. Всі обов'язки Нацкомфінпослуг передані Національному банку України, що, на нашу думку, є позитивною зміною.

Зважаючи на існуючі інфраструктурні проблеми, вважаємо, що варто забезпечити взаємозв'язок державного регулювання та саморегулювання, створити фонд гарантування страхових виплат. Доцільно проводити спеціальні реєстри інфраструктурних учасників страхового ринку, таких як страхових агентів, асистуючих компаній, аджастерів, сюрвеєрів та інших з метою оприлюднення, аналізу показників їхньої діяльності та підзвітності регулятору в подальшому.

Висновки. На сьогодні стан інфраструктури ринку страхових послуг України слід характеризувати як недостатньо системний. Необхідність підвищення ефективності діяльності учасників інфраструктури ринку страхування України може бути реалізована через прийняття нового Закону «Про страхування», який би регламентував функціонування кожної групи інфраструктури.

Ефективне функціонування інфраструктури страхового ринку, в першу чергу, залежить від імплементації елементів, які б запобігали шахрайству на ринку та здійснювали гарантування страхових виплат.

Для вирішення проблем інфраструктури страхового ринку та подальших перспектив його розвитку важливим постає узагальнення досвіду зарубіжних країн та впровадження його у практику вітчизняного ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богріновцева Л. М. Особливості розвитку інтернет-страхування в Україні. Сучасний стан та перспективи розвитку страхового ринку України у глобальному світовому просторі: *збірник матеріалів Студентського науковопрактичного круглого столу*. Ірпінь, 2018. с. 298. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3229/1/3451_IR.pdf.

2. Кнейслер О. В. Врегулювання взаємовідносин страховиків та асистанських компаній на страховому ринку України. Страховий ринок України на шляху євроінтеграції: *матеріалили IV Міжнар. наук.-практ. конф*. Київ: КТ «Забєліна-Фільковська Т.С. і компанія Київська нотна фабрика», 2018. с. 160-163.

3. Малік М. Й., Ерастов В. І. Впровадження страхового репозиторію як альтернативикласичному Інтернет-страхуванню: правові аспекти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2016. № 181. С. 17-24.

4. Онишко С. В., Венгуренко Т. Г. Окремі питання інституціоналізації відносин на фінансовому ринку. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2019_1_14.

5. Шолойко А. С. Сутнісна характеристика інфраструктури страхового ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14(2). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_14(2)__40.

6. Компанії з управління активами. *НКЦПФР*. URL: https://www.nssmc.gov.ua/asset-management/.

7. Перелік осіб, яким видано та/або анульовано свідоцтво про відповідність кваліфікаційним вимогам до осіб, які можуть займатися актуарними розрахунками станом. *Нацкомфінпослуг.* URL: https://nfp.gov.ua/files/Metodolog/aktuar/Актуарії%20-%20PA.xls.

8. Перелік осіб, які відповідають кваліфікаційним вимогам та можуть займатися визначенням причин настання страхового випадку та розміру збитків (аварійні комісари). *Нацкомфінпослуг.* URL: https://nfp.gov.ua/files/reestry/PerelikaЧД-komisar-PAC/38062828-pac.xls.

9. Про припинення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: Указ Президента від 30.06.2020р. №259/2020. *LIGA:ZAKON*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/259/2020#Text

10. Про реалізацію страхових продуктів: Директива (ЄС) 2016/97 Європейського Парламенту та Ради від 20.01.2016 р. *Нацкомфінпослуг*. URL: https://nfp.gov.ua/files/sektor/Директива_2016_97_страхове%20посередництво.doc.

11. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. *LIGA:ZAKON*: URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960085.html.

12. Рейтингові агентства. *НКЦПФР*. URL: https://www.nssmc.gov.ua/ratingagencies/.

13. Річні звіти Нацкомфінпослуг. *Нацкомфінпослуг*. URL: https://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html.

Прокопенко
Владислав Миколайович,
студент групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

Акціонерні товариства являються невід'ємною частиною не лише розвитку вітчизняного ринку цінних паперів, але й рушійною силою реалізації економічного потенціалу України у цілому. Акціонерні товариства є чи не однією з найефективніших та найвагоміших форм господарювання країни. Найбільшу частину господарських товариств займають саме акціонерні товариства, однак, нажаль, в Україні ця форма господарювання не є настільки поширеною у порівнянні з іншими економічно розвиненими країнами. Саме акціонерні товариства являються дуже вдалою формою залучення капіталу у власну діяльність та для здійснення розподілу відповідальності за результати діяльності між акціонерами.

В Україні є незначна кількість досліджень та наукових публікацій присвячених розвитку та подоланню проблемних аспектів діяльності вітчизняних акціонерних товариств та їх функціонуванню на ринку цінних паперів. Значно більше уваги приділяється проблемам розвитку фондового ринку [1]. А статті, в яких фігурує проблематика акціонерних товариств більше згадується дивідендна політика акціонерних товариств, законодавчі зміни в країні, інвестиційна політика та емісія акцій емітентів.

Метою публікації є дослідження ключових проблем функціонування акціонерних товариств в Україні та їх вплив на розвиток вітчизняного фондового ринку. На основі визначених проблем запропонувати перспективні шляхи розвитку вітчизняних акціонерних товариств.

Проблемними аспектами діяльності акціонерних товариств в Україні являються:

- недостатній розвиток вітчизняного фондового ринку, обсяги оборотів грошових засобів на фондових біржах України у порівнянні з оборотами інших закордонних фондових бірж економічно розвинених країн мізерний. Навіть левова частина українських акціонерних товариств котируються на фондових біржах інших країн, а не на вітчизняних. Проблеми розвитку вітчизняного фондового ринку також пов'язані з проблемними аспектами законодавчого регулювання в України, відсутністю значної різноманітності цінних паперів, відсутністю належного податкового стимулювання розвитку вітчизняного фондового ринку [3];

- занепад економічного розвитку в країні та нестабільність діяльності акціонерних товариств в Україні сприяють зменшенню їх привабливості для зарубіжних інвесторів;

- сприяють зниженню інвестиційної привабливості українських акціонерних товариств і їх небажання прозоро здійснювати свою діяльність, висвітлювати проміжну фінансову інформацію (згідно чинного законодавства акціонерні товариства обов'язково повинні розміщувати на сайтах річні фінансові звіти, то проміжні і квартальні звіти законодавчо можна не розміщувати);

- пасивність акціонерів щодо відстеження динаміки змін діяльності акціонерних товариств, змін фінансових показників компанії, і саме тому корпоративне управління являється неефективним. Наймані працівники, в тому числі й керівний персонал являються лише працівниками, які зацікавлені лише у заробітній платі, але не зацікавлені у підвищенні прибутковості капіталу компанії, не зацікавлені у зростанні цін на цінні папери компанії чи підвищення рівня дивідендної політики тощо;

- неефективна дивідендна політика вітчизняних акціонерних товариств. Переважним чином дивіденди можуть не сплачуватися через збитковість діяльності акціонерного товариства, проведення капіталізації дивідендів або через консервативні підходи у проведенні дивідендної політики акціонерної компанії. Нажаль на сьогоднішній день консервативною дивідендною політикою користується більшість українських акціонерних товариств. Саме тому в Україні необхідно здійснювати удосконалення своєї нормативно-правової бази для активного розвитку акціонерних товариств, особливо це

стосується вітчизняних публічних акціонерних товариств, які поступово занепадають, хоча саме вони мають бути привабливими для зарубіжних і вітчизняних інвесторів [4]. В свою чергу покращення діяльності публічних акціонерних товариств в Україні дозволить для удосконалити та зрушити на краще діяльність ринку цінних паперів. Через певні обмеження, що законодавчо встановлені в Україні, далеко не всі акціонерні товариства прагнуть здійснювати випуск своїх акцій та проходити процедуру лістингу. А враховуючи останні законодавчі зміни кількість вітчизняних акціонерних товариств взагалі знизилась на 43,95% у 2019 році порівняно із даними 2013 року (рис.1).

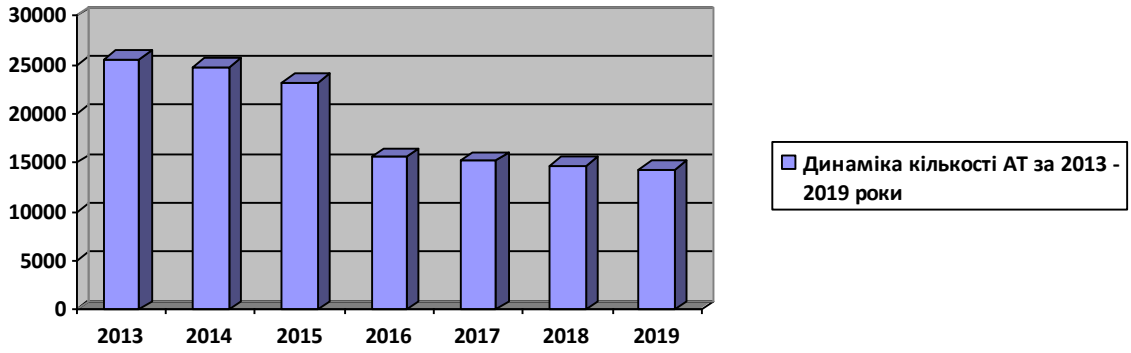

Рис. 1. Динаміка кількості українських акціонерних товариств у 2013 – 2019 роках

Джерело: [5, 6]

Виявивши досить значний спектр проблемних аспектів діяльності акціонерних товариств в Україні, постає необхідність у пошуку перспективних і конкретних напрямів їх вирішення. Найбільш вагомими і необхідними в сучасних умовах розвитку економіки країни на нашу думку є:

- внесення коректівів та удосконалення нормативно-правової бази, що регулює діяльність акціонерних товариств на вітчизняному ринку цінних паперів, а саме: редагування Закону України “Про акціонерні товариства”, статей які б сприяли стимулюванню розвитку акціонерних товариств в країні, а не пригнічували його;

- здійснення контролю ретельного контролю над існуючими акціонерними товариствами в країні за допомогою запровадження дієвої антимонопольної політики, яка б сприяла запобіганню появі

монополістів на ринках та розвивала здорову конкуренцію, а також допомагала б входу на риноки новим потужним акціонерним товариствам;

- створення конкретних і дієвих законодавчих правил, які б суттєво захищали права акціонерів, здійснювали б стимулювання вкладати фінансові ресурси саме в розвиток і діяльність акціонерних товариств;

- створення усіх необхідних умов для збільшення інвестиційної привабливості вітчизняних акціонерних товариств шляхом запровадження необхідних законодавчих актів, рекламування та поширення інформації в різних засобах масової інформації про переваги вкладення капіталу для іноземних інвесторів саме в українські акціонерні товариства, капітал яких являється більш високоліквідним та гнучким, що в свою чергу дозволяє швидко переводити його в грошовий еквівалент;

- здійснення заходів стимулювання публічних акціонерних товариств України запроваджувати ратифіковану дивідендну політику, з якою потенційні вітчизняні чи зарубіжні інвестори зможуть ознайомитись до прийняття інвестиційних рішень. Ратифікована дивідендна політика дасть змогу визначати не лише частку прибутку, яку товариство в майбутніх періодах планує направити на виплату дивідендів, а й певні обставини, на які необхідно звернути увагу при визначенні бажаного розміру дивідендів, а саме: особливості та тенденції розвитку бізнесу в минулих періодах, вимоги щодо реінвестування частини прибутку тощо. До ключових ризиків, які підлягають ретельному аналізу і відстеженню для здійснення прогнозування на майбутні періоди, належать: ризики, що пов’язані з конкретними галузями діяльності емітента та географічних регіонів; залежність від певних необхідних для діяльності видів сировини; ризики фінансових ринків, в тому числі ризики, що пов’язані з відсотковими ставками та курсами обміну валют; ризики, які пов’язані з відповідальністю суспільства за стан екологічного середовища [7];

- здійснення покращення механізму корпоративного управління в акціонерних товариствах України, міг би більше задіювати саме акціонерів та інвесторів в управління та впливати на прийняття зважених ефективних управлінських рішень, а також який би міг передбачати створення конкретних стратегій розвитку акціонерних товариств;

- проведення заходів щодо розвитку ринку цінних паперів України, без ефективної діяльності якого неможливий розвиток вітчизняних акціонерних товариств, а також сприяння інтеграції українського ринку цінних паперів у світовий. Значною мірою ефективність реалізації українським фондовим ринком своєї перерозподільної функції залежить і від якості державного регулювання суміжних сфер — корпоративного управління та інвестиційних інститутів [8].

Якщо хоча б частина запропонованих заходів буде запроваджена в практичній діяльності, то кількість акціонерних товариств в Україні матиме тенденцію до зростання, а уже існуючі акціонерні товариства матимуть змогу здійснювати свою діяльність ефективніше, без ризиків проведення збиткової діяльності, адже вітчизняні акціонерні товариства мають значний потенціал розвитку і ряд переваг у порівнянні з іншими організаційно-правовими формами господарювання в Україні, зокрема мають хороші методи централізації капіталу.

Останнім часом законодавча база щодо діяльності українських акціонерних товариств докорінно змінюється, особливо значні змін вніс Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів” [2]. Однак необхідно продовжувати створювати та удосконалювати законодавчу базу в країні, яка б дозволяла більше стимулювати розвиток акціонерних товариств, зменшувати податкове навантаження, розвивати ринок цінних паперів та ринок капіталів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бершадський А.О., Юрчишена Л.В. Акціонерні товариства: тенденції, проблеми функціонування та дивідендна політика. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 3. ст. 95 – 102.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів: Закон України. URL: https:// /zakon.rada.gov.ua/laws/show/

3. Про акціонерні товариства: Закон України. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show

4. Мельник О. І., Сироїжко К. В., Дмитрієва О. М. Акціонерні товариства в Україні: стан та основні проблеми функціонування. Економіка та держава. 2019. №11. С. 61 – 67.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: http:/ /www.ukrstat.gov.ua/

6. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2018 рік URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp$ content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf

7. Фасій Б., Московчук Д. Аналіз сучасних змін за$ конодавства про акціонерні товариства в Україні. *Господарське право і процес*. 2019. № 2. С. 70 – 74.

8. Вергелюк Ю., М. Ганцяк. *Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків* : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовтня 2019 р. / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський навч.-наук. ін-т. Черкаси, 2019. С.75-77.

Романенко Олексій Вікторович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Береславска Олена Іванівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу

ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Глибока економічна криза, що спостерігалася в Україні протягом 2014-2015 років, засвідчила наявність проблем у фінансовому секторі, що на той час існували в Україні. Вирішення проблем необхідно було здійснювати через проведення відповідних реформ у даному секторі.

Проведена реформа фінансового сектору України, що тривала протягом п’яти років, починаючи з кінця 2014 року, сприяла макрофінансовій стабілізації та зміцненню спроможності регуляторів та учасників фінансового ринку протистояти кризовим явищам. Основні напрями проведення реформи визначалися Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року, яка розроблялася і затверджувалася регуляторами фінансового сектору та була спрямована на подолання системних проблем у фінансовому секторі, а також на розбудову повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами Європейського Союзу (ЄС). Реформа відбувалася за напрямками забезпечення стабільності фінансового сектору, розбудови інституційної спроможності регуляторів, захисту прав споживачів та інвесторів фінансового сектору.

Успішність проведення реформи та необхідність подальшого інституційного реформування фінансового сектору України актуалізує питання щодо його розвитку на майбутні роки.

Проблеми розвитку фінансового сектору економіки досліджувалися у працях таких відомих зарубіжних та вітчизняних науковців, як: Ф.Аллан, О.Барановський, О.Вовчак, Г.Габбарт, Дж.Генрі, Р.Кінг, В.Корнєєв, Ю.Коваленко, С.Міщенко, В.Опарін, Ф.Федосов та інші. Проте, з розвитком економіки та процесами її діджиталізації цілі подальшого реформування фінансового сектору, а також форми та

методи, спрямовані на стимулювання його розвитку змінюються і тому потребують додаткового дослідження.

Логіка нашого дослідження вимагає ознайомитися з підходами різних авторів щодо розуміння поняття терміну “фінансовий сектор” і розглянути його тлумачення в науковій літературі. Проведений нами аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел спонукає виокремити наступні підходи до визначення поняття “фінансовий сектор”. Зокрема, в одних джерелах “фінансовий сектор” характеризують як “частину економіки, що пов’язана з діяльністю фінансових інститутів” [1]. У інших наукових джерелах фінансовий сектор характеризується як сукупність механізмів, що опосередковують функціонування реального сектора, і елементів, які обслуговують виключно інтереси капіталу [2].

Фінансовий сектор називають також певним інституційним угрупуванням суб’єктів ринку, мета діяльності яких зводиться до опосередкування взаємовідносин щодо руху вільних фінансових ресурсів між суб’єктами інших секторів [3]. Цілком погоджуємося з даним підходом до тлумачення поняття “фінансовий сектор”, але додамо, що у Стратегії розвитку фінансового сектору економіки України до 2025 року (далі — Стратегії), фінансовий сектор розглядається ще як фінансова екосистема, до складу якої входять певні ключові гравці [4]. Таким чином, “фінансовий сектор” - це інституційне угрупування (фінансова екосистема) суб’єктів (гравців) ринку, метою яких є опосередкований вплив на встановлення взаємовідносин щодо руху вільних фінансових ресурсів між суб’єктами інших секторів економіки.

Відповідно Стратегії, яка розроблялася новим регулятором ринку фінансових послуг — Національним банком України, основною метою ключових гравців фінансової екосистеми є задоволення потреб кінцевих споживачів, якими є суб’єкти економіки України і які в процесі своєї діяльності потребують використання різних фінансових інструментів задля досягнення власних цілей. Не випадково, що саме кінцеві споживачі фінансових послуг перебувають у центрі уваги всіх учасників фінансової екосистеми, адже створення умов для ефективної роботи економічних суб’єктів є основним завданням усього фінансового сектору. З цією метою ключові гравці екосистеми взаємодіють між собою, створюючи актуальні сервіси та продукти для споживачів. Від злагодженої, взаємовигідної роботи учасників,

що ґрунтується на відкритості та повазі до інтересів усіх суб'єктів, залежить успіх роботи фінансової екосистеми в цілому.

Стратегія передбачає, що потреби всіх суб'єктів економічної діяльності мають бути задоволені через надання відповідних фінансових послуг учасниками фінансової екосистеми, яких можна об'єднати в чотири основні групи:

1. Провайдери фінансових послуг – це компанії, державні інституції, які безпосередньо надають фінансові продукти та сервіси кінцевим споживачам.

2. Інфраструктура та технології – це компанії та державні інституції, які надають продукти, сервіси та рішення для провайдерів фінансових послуг та інших учасників фінансового сектору, підсилюючи їх ціннісну пропозицію для користувачів фінансових послуг.

3. Регуляція та контроль – це як правило державні інституції, які створюють правила взаємодії учасників екосистеми та здійснюють контроль за дотриманням цих правил.

4. Експертиза – це учасники ринку та державні інституції, які своїми сервісами та рішеннями створюють підґрунтя для професійного розвитку учасників екосистеми [4].

Розгляд фінансового сектору у такому контексті потребує оновлених підходів до його розвитку. Одним з головних завдань є необхідність визначення місії фінансового сектору, яка на сучасному етапі повинна полягати у наступному: фінансовий сектор України є драйвером сталого та інклюзивного розвитку економіки країни та сприяє підвищенню добробуту громадян через забезпечення ефективного акумулювання, розподілу та обігу фінансових ресурсів в економіці.

У Стратегії зазначається, що розвиток фінансового сектору України повинен здійснюватися у таких напрямах, зокрема: забезпечувати фінансову стабільність, макроекономічний розвиток, фінансову інклюзію, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток [4].

Кожний напрям розвитку має свої завдання, форми та методи їх реалізації. Зокрема, забезпечення фінансової стабільності повинно здійснюватися шляхом: а) удосконалення нагляду за діяльністю фінансового сектору та його ефективною роботою; б) формування прозорості роботи фінансового сектору; в) створення умов для стійкості фінансового сектору до шокових та кризових ситуацій; г) підвищення якості корпоративного управління та управління ризиками у фінансовому секторі.

Макроекономічний розвиток передбачає: а) забезпечення стійкості державних фінансів; б) сприяння кредитуванню економіки; в) посилення захисту прав кредиторів та інвесторів; г) створення умов до залучення довгострокових ресурсів.

Фінансова інклюзія для розвитку фінансового сектору є одним з головних напрямів та включає в себе: а) підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами; б) посилення захисту прав споживачів фінансових послуг; в) підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Ще одним з головних напрямів розвитку фінансового сектору України є розвиток вітчизняного фінансового ринку. Для цього необхідно здійснити низку заходів, а саме: а) всебічно сприяти розвитку небанківських фінансових послуг; б) розвивати ефективну інфраструктуру ринків капіталу; в) створити ліквідні ринки фінансових інструментів та механізмів зниження ризиків проведення фінансових операцій; г) інтегрувати фінансовий ринок України у світовий фінансовий простір.

Інноваційний розвиток повинен забезпечуватися шляхом: а) формування відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайту; б) забезпечення розвитку Fin Tech, цифрових технологій та платформ регуляторів; в) забезпечення розвитку Sup Tech&Red Tech; г) розвитку цифрової економіки [4].

Розроблення конкретних механізмів реалізації зазначених напрямів розвитку та їх впровадження протягом наступних п’яти років наблизить вітчизняний фінансовий сектор до європейських стандартів, а трансформація та перерозподіл функцій між регуляторами фінансового сектору та оптимізація організаційної структури останніх створить умови для прозорості та конкурентності в функціонуванні фінансового сектору України.

Визначені у Стратегії та запропоновані напрями розвитку вітчизняного фінансового сектора сприятимуть проведенню більш глибоких реформ у всіх його інфраструктурних складових, зокрема на ринку банківських послуг, у секторі небанківських фінансових установ та на ринках капіталів.

Подальше реформування ринку банківських послуг необхідно, тому що банківська система ефективно виконує функцію фінансового посередництва. На сьогодні в Україні вже створено сприятливе бізнес-середовище, а низький рівень інфляції сприяє якісному економічному

зростанню. Розширене кредитування реального сектору економіки, посилення платоспроможності приватних споживачів, у свою чергу, сприяють забезпеченню макрофінансової стабільності. Щодо ринків капіталу в Україні, то вони повинні стати більш прозорими, тобто надавати в публічному доступі агреговану інформацію про всі операції з фінансовими інструментами.

Розвиток технологій, електронної комерції, використання смартфонів, цифрових валют привели до переходу традиційного банківського обслуговування та операцій з фінансовими інструментами у віртуальний простір. Тому вдосконалення регулювання інфраструктури платіжного ринку відповідно до стандартів ЄС сприятиме до розвитку та здешевленню безготівкових платежів та створенню великої кількості FinTech-компаній в Україні.

Підсумовуючи зазначене вище можна зробити висновок, що в Україні існують наявні можливості для розвитку фінансового сектору економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міщенко С.В., Науменкова С. В. Сучасна модель фінансової системи: порівняльний аналіз основних підходів. Фінанси України. 2006. № 6. С. 44–56.

2. Левина И. К вопросу о соотношении реального и финансового секторов. Вопросы экономики. 2008. № 9. С. 83–103.

3. Проект Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2015 року. URL: www.ufin.com.ua/koncepcia /002.docndei.me.gov.ua/ downloads/strategy.pdf.

4. Стратегія розвитку фінансового сектору економіки України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ Strategy2025.pdf?v=4

5. Корнєєв М.В. Забезпечення розвитку фінансового сектору у контексті попередження дисбалансів руху фінансових ресурсів в економіці. Агросвіт. 2015. № 11. С.57-60.

Руденко Дар'я Андріївна,
студентка групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Новицький Віталій Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

SECURITIES MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE

Formulation of the problem. The securities market is a complex financial and economic mechanism on the basis of which the market economy as a whole operates. One of the most important functions of the securities market is the accumulation of free monetary resources and their further transformation into capital resources through the issuance of secured securities - stocks, bonds, bills.

The domestic stock market is in its infancy, and since the beginning of the Financial and Economic Crisis of 2008-2009 it has been in a state of depression and crisis. The political crisis of 2014 only worsened the situation, which has negative consequences for the economy and hinders the proper financing of its main sectors. Weak development of the Ukrainian securities market significantly reduces the state's competitiveness in attracting foreign investment and attracting domestic investors. Thus, there is a need to study the peculiarities of the securities market, general trends and development problems in order to create a competitive securities market of Ukraine, able to attract investment resources to the economy for its development.

Analysis of recent research and publications. Various aspects of the multifaceted problem of the securities market of Ukraine are devoted to the works of many domestic economists: P. Mozgov [6], I. Krasnova [5], I. Rekunenko [7], V. Geets [4] and others.

However, in Ukraine at present the securities market is not fully operational, and the further development of the market is hindered by the existence of a number of unresolved issues. Therefore, this segment of the economy needs further study.

Results. According to the Law of Ukraine "On Securities and Stock Market" stock market (securities market) - a set of stock market participants and the legal relationship between them on the placement, circulation and accounting of securities and derivatives (derivatives) [1]

securities by origin can be divided on equity instruments and debt instruments. Debt instruments include bonds, promissory notes, certificates of deposit, and equity instruments include stocks. Derivatives are securities whose value depends on the dynamics of the exchange rates of underlying financial assets or simpler instruments and include options, swaps, futures, depository receipts.

According to the stages of securities circulation, the primary and secondary markets should be distinguished. The primary securities market is the market in which the newly placed securities are initially placed among investors. Further circulation of securities is the prerogative of the secondary market. At the place of concluding agreements and organizing trades, the securities market is divided into exchange and over-the-counter. An exchange (organized) market is a market with the highest form of organization that promotes capital mobility, liquidity and the formation of real market prices for financial instruments. The over-the-counter market, as the name implies, covers transactions with securities over the counter. In most cases, it carries out operations for the initial placement or resale of securities of those issuers who for various reasons want or can not put their assets on the stock exchange.

Analysis of the domestic securities market shows the depressed dynamics of its development. This reflects the value of trade in the period from 2011 to 2019. It is worth paying attention to the indicators of exchange trade, which indicate a narrow segment of exchange trade compared to over-the-counter. It is the exchange segment of trade that reflects changes in the economy due to changes in the volume of trade and the exchange rate value of securities. Thus, the political crisis of 2014 and subsequent events had a negative impact on the economy of Ukraine, which was reflected in the decline in exchange trade, which became the lowest in 7 years.

The decline in OTC trading in 2017 is due to regulatory pressure and the struggle to eradicate manipulative and optimization schemes involving securities.

Analyzing the volume of exchange contracts with the distribution by type of securities in 2011-2019, we can identify four main instruments by volume of trade: government bonds (government bonds), stocks, corporate bonds, savings certificates. The organized market in terms of the structure of trading volumes is actually a government bond market (92% in 2019).

As for trading in shares, more than 90% of their total trading took place on the over-the-counter market. In the organized market there is a trade in shares of those issuers, which are mainly the subject of online trading contracts. At the same time, trades with these securities remain insignificant. Economic and political instability and low liquidity do not contribute to the interest of foreign portfolio investors.

The securities market is an important indicator of the development not only of the capital market, but also of the entire financial system of the country. The current state of the securities market is largely a reflection of the characteristics of the domestic economy and its structure, and therefore it is determined by the current macroeconomic situation, government regulation, as well as the specific corporate environment formed under the influence of opaque privatization and its corruption component. privatized assets of mostly inefficient owners. According to the results of the 2017-2019 survey, which was attended by 140 countries, Ukraine ranks only 81st in the ranking of countries according to the Global Competitiveness Index. [2] Currently, the domestic securities market has accumulated problems that need to be addressed immediately: low liquidity of securities, low level of capitalization of the stock market, underdevelopment of its stock segment.

Ukraine is dominated by an opaque and unorganized securities market, which has no analogues in world practice and largely serves the “shadow economy”. It is necessary to increase the transparency of stock market operations and the requirements for the quality of information provided by issuers on the financial condition and performance in accordance with the requirements of the International Organization of Securities Commissions [9].

In Ukraine, issuers do not meet the standard requirements for transparency and accountability to society, as well as the financial investment environment. There are no antitrust measures in the securities market, which would regulate the minimum free float (number of shares in free float on the stock market) for companies trading on the stock exchange.

Thus, according to international standards, free float should be at the level of 15-25% [8,10] There are also problems with accounting for ownership of securities. The current legislation provides for two forms of accounting for ownership of securities: by keeping registers of owners of registered securities by the issuer or through a system of registrars for

registered securities issued in documentary form and by maintaining securities accounts by custodians for securities issued in undocumented form. . At present, many minority shareholders remain in Ukraine - individuals, owners of shares of enterprises obtained in the process of privatization, which are actually “frozen” and can not be represented in the securities market due to complex bureaucratic procedures and high transaction costs.

In Ukraine, there is a low level of knowledge and awareness of the population about the functioning of the securities market, which leads to low activity in the securities market of individuals who are one of the main investors in developed countries.

The main directions of development of the securities market in the near future are:

- development of an effective system of state regulation of capital markets in order to monitor compliance with legislation, fraud prevention [7];
- reduction of regulatory and administrative tax pressure together with stimulation and promotion of dividend payments by companies in Ukraine;
- formation of the environment of information openness and transparency of the securities market, improvement of the system of information disclosure about the activity of corporate enterprises;
- introduction of electronic document management;
- ensuring the protection of the rights of consumers of financial services, using the disclosure of information by financial market participants on the basis of generally accepted principles, international accounting and auditing standards, prevention of abuse by financial intermediaries and professional market participants;
- active improvement of trade technologies, development of Internet technologies, introduction of new trading systems and platforms;
- stimulating the development of investment funds and NPFs by: revising the current legislation governing the activities of these entities, implementing reforms needed to improve market infrastructure, developing a regulatory framework for corporate governance in CII and NPF [3];
- increasing the level of competence of the population on stock market issues.

Conclusion. The Ukrainian securities market is an important component of the Ukrainian economy and an indicator of the development of the entire financial system of the country. It is in its infancy and is

characterized by unformed traditions and “rules of the game”, which causes an institutional inability to perform its functions. Therefore, there is a need to introduce a system of effective regulation and management, primarily by the state. Analysis of the development of the securities market in Ukraine revealed a number of problems: imperfection of legislation in the field of securities market regulation, lack of state regulation of proper quality, participation in corruption and fraudulent schemes, the problem of debt market development, local loans, stocks and derivatives , low liquidity and insufficient capitalization. In this regard, there is a need to implement directions for the development of the domestic securities market, which will allow to achieve a significant expansion of the supply of securities with sufficient investment attractiveness. The main directions are the improvement of the mechanisms of functioning of the debt and mortgage market; improving the system of training and retraining of stock market specialists; active improvement of trade technologies, development of Internet technologies; creation of a reliable clearing and settlement system; public awareness of investment opportunities in the securities market.

REFERENCES

1. On Securities and Stock Market. Law of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2006. №31. Article 268.

2. Arzhevitin R.N. Development of the securities market: problems and prospects. *Efficient economy*. 2010.

3. Bogatov A.P. The place of the stock market in the restructuring of the economy. *Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*. 2009. № 1. P. 44-51

4. Geets V.N. Economy of Ukraine: strategy and policy of long-term development. Phoenix. 2003

5. Krasnova I.V. Stock market in Ukraine: state and prospects of development. *Problems of the economy*, 2014

6. Mozgovyi P., Gukyanenko D. The securities market: regulatory structuring in the context of globalization. *Ukrainian securities market*. 2005. №9-10. R. 3-11.

7. Rekunenko I.I. Features of legal regulation of financial market infrastructure in modern conditions. *Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*. 2009. № 2. P. 13-17.

Рудий Сергій Анатолійович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ЯКІСТЬ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку ринку банківських послуг характеризується процесом інтеграції як вітчизняного ринку банківських послуг у світовий фінансовий простір, так і появою великих іноземних інвесторів у банківській системі України. Дані факти свідчать про суттєвий потенціал зростання ринку банківських послуг України, а також створюють умови задля зростання конкурентної боротьби на ньому. Кількість банківських і небанківських фінансово-кредитних установ, котрі надають «банкоподібні» послуги, зростає з кожним роком, що звичайно ж збільшує попит на вільні ресурси, а також веде до їхнього дефіциту.

Такі тенденції ставлять завдання щодо удосконаленню систем управління задля забезпечення належного рівня професійної діяльності серед учасників ринку банківських послуг як перед лідерами банківського бізнесу, так і перед так званими «новачками». Запровадження нових управлінських технологій, які побудовані на процесному підході щодо внутрішньої організації діяльності, а також пошуку ефективних механізмів в частині оптимізації систем і методів управління, розробки і впровадження стандартів якості діяльності банків, управління якістю банківських послуг, удосконалення банківських технологій і процесів, підвищення рівня професійної культури загалом – це одні з найважливіших складових менеджменту якості банківських послуг, розвиток котрих формує ділову репутацію банківської установи, що в результаті забезпечить належний рівень надійності, а також принципову конкурентну перевагу такої банківської установи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значний внесок у дослідження питання якості банківських послуг внесли ряд зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема В. Білошапка, Л. Беррі, Т. Васильєва,

О. Вовчак, Н. Греньюк, М. Джозеф, С. Єгоричева, Д. Завадська, О. Заруцька, В. Зейтамль, О. Ісхакова, С. Лєонов, А. Парасураман Л. Примостка, І. Чернявський та інші. Разом з тим, аналіз наукових праць щодо якості банківських послуг дозволяє стверджувати, що невирішеними остаточно залишаються ряд теоретичних питань, зокрема, що стосується уточнення сутності та значення поняття «якість банківських послуг».

Метою роботи є дослідження сутності та значення якості банківських послуг.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивна необхідність управління якістю банківських послуг підтверджується загальними іноземними і вітчизняними тенденціями управління банківськими установами, для котрих якість послуг, що надаються, слугує вирішальною перевагою в конкурентній боротьбі на ринку банківських послуг і, як наслідок, одним із найважливіших чинників зростання показника прибутковості банківської установи. Із зростанням конкуренції на ринку банківських послуг якість послуг набула популярності у наукових дослідженнях [9].

З врахуванням значного потенціалу вітчизняного ринку банківських послуг, особливо серед фізичних осіб, банківські установи, крім утримання клієнтів, ставлять одним із завдань: пошук і залучення нових якісних клієнтів на обслуговування. Дане завдання для більшості системних банківських установ раніше вирішувалося значно простіше – за рахунок розширення регіональної мережі банку. Разом з тим, варто зауважити, що даний метод досить затратний, при цьому кількісний чинник максимальної присутності надавав потрібну соціальну дію, і при цьому кількість клієнтів такої банківської установи зростала практично сама собою [1].

Проте, на сьогодні, у зв'язку з нестабільністю економіки в країні загалом, спостерігаються також зміни у стратегії багатьох банків, що призводять до скорочення витрат на їхній розвиток, оптимізації регіональної мережі, а також пошуку нових альтернативних механізмів підтримки банківської позиції на ринку. Враховуючи дані обставини, питання щодо управління якістю банківських послуг, а також якістю банківської діяльності загалом стає усе більш актуальним для вітчизняних банківських установ.

Банківські установи, розпочавши розвиток стратегії управління якістю, почали акцентувати увагу на сервісі або банківському обслу-

говуванні і набагато рідше на якості конкретного банківського продукту, іноді заміщаючи дані поняття. Разом з тим, діяльність банківської установи характеризується також за якістю наданих нею послуг і виконуваних операцій. Трактування даних понять є досить дискусійними, а, у поєднанні з розвитком сучасного менеджменту банківської діяльності, ще навіть актуальнішими, у тому числі і щодо точності тлумачення дефініції «якістю банківських послуг».

Аналіз літератури засвідчив, що питання якості банківської послуги опрацьовані досить мало, оскільки, як правило, дослідження в основному присвячені питанням, які є складовими або похідними якості банківської послуги, зокрема: задоволеність клієнтів, відношення якості обслуговування і задоволеності клієнтів, вимір якості і тому подібне.

Разом з тим, навіть з невеликої кількості досліджень стає зрозумілим, що на сьогодні відсутній єдиний підхід до визначення поняття «якість банківської послуги». Якість послуги відноситься до сприйняття споживачем послуги різниці між очікуваною, а також фактичною послугою. При цьому виділяється функціональна якість і технічна, де перше – процес формування результату, а друге – результат [2].

Варто зауважити, що Бомс Б. і Люіс Р. визначили якість послуги як «показник того, наскільки добре поставлена послуга відповідає вимогам клієнтів» [7].

У свою чергу, Джонстон Р. визначив основу якості послуг у банківській сфері, як безпеку і надійність даної послуги [5].

Джонсон М., Гарбарино Е. у банківському контексті звели надійність і якість послуг до довіри клієнтів [4].

Парасураман А., Зейтамль В. і Беррі Л. отримали такі результати досліджень про концепцію якості послуги: «клієнти сприймають якість обслуговування, порівнюючи і протиставляючи свої очікування до того, як вони отримають послугу і своє сприйняття після її отримання. Якщо їх очікування будуть виконані, то послуга, що надається, їх влаштує» [8].

Так само й інші вчені визначають якість послуг, як різницю між очікуванням клієнта від надання послуги до зустрічі та її сприйняттям вже після обслуговування [1].

Присутні у науковій літературі і узагальнені визначення, до таких варто віднести наступне «якість банківських послуг – це немате-

ріальний актив, який сприяє конкурентній перевазі у банківській сфері» [6].

Отже, як показав аналіз, думки вчених різняться і іноді навіть є суперечливими.

З позиції технічного підходу щодо визначення якості банківської послуги, варто розглядати вимоги, котрі пред'являються до послуги, як такої, у тому числі і клієнтські, і відсутність помилок, її безпека і надійність.

З точки зору структурного підходу розглядається розділення категорії «якість банківської послуги» на функціональну і технічну якість послуги, на якість банківського продукту і якість банківського обслуговування.

Споживчий підхід відображує категорію «якість банківської послуги» як питання задоволеності клієнта послугою: порівняння очікувань до отримання послуги і сприйняття після надання послуги. Задоволеність клієнтів – це своєрідний відсоток від загальної кількості клієнтів, котрі повідомили, що отримані послуги перевищили їхні очікування [3].

Варто зауважити, що у вищезазначених наукових підходах недостатньо уваги приділяється постачальникам послуг, а саме банківським установам, їхній ролі і їхнім цілям в просуванні якості послуг. Важливо також враховувати, що постачальники послуг і клієнти можуть мати доволі різні уявлення про якість послуги.

Ряд учених відзначають, що надання послуги, яка буде відповідати очікуванням клієнтів, а також задоволення клієнтів рівнем якості обслуговування підвищує конкурентні переваги бізнесу і разом з ти допомагає утримати клієнтів [10].

Тобто надання банківських послуг, котрі задовольняють очікування клієнтів дають змогу сформувати успішного постачальника таки послуг, яким задоволені клієнти, – а це виступає найважливішим завданням для постачальників послуг. Банківська установа отримує конкурентні переваги щодо залучення більшої кількості клієнтів, збереження існуючих клієнтів, тим самим, збільшується кількість послуг, що надаються даним банком. Це, у свою чергу, сприяє розширенню можливостей щодо використання ресурсів для стабільної та ефективної діяльності, а також покращення підсумкових фінансових показників діяльності банківської установи.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що якість банківської послуги виступає загальною сукупністю характеристик процесу

здійснення комплексу необхідних банківських операцій задля формування банківських послуг, відповідно до діючої банківської політики, котрі прийнятною ціною і своїм рівнем корисності задовольнятимуть очікування клієнтів на достатньому рівні задля продовження співпраці банк-клієнт, забезпечення фінансових показників банківської діяльності, а також формування ресурсної бази банківської установи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демків Ю. М., Самусевич Я. В. Роль якості банківських послуг у забезпеченні ефективності функціонування банків України. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. №2(188). С. 242-248

2. Clottey T. A., Collier D.A. Drivers of Customer Loyalty In A Retail Store Environment. *Journal of Service Science*. 2008. № 76(2). P. 193–218

3. Farris P.W., Bendle N.T., Pfeifer P.E., Reibstein D.J. Marketing Metrics: The Definitive Guide to Measuring Marketing Performance. Upper Saddle River. New Jersey, 2010. P. 1-414

4. Garbarino E., Johnson M. The different roles of satisfaction, trustand commitment in customer relation-ships. Journal of Marketing. 1999. № 63(2). P. 70-87.

5. Johnston R. Identifying the Critical Determinant of Service Quality in Retail Banking: Importance and Effect. International Journal of bank marketing. 1997. Vol.15. №4. P. 111-116

6. Kaplan R.S., Norton D.P. Strategy Maps: Converting Intangible Assets into Tangible Outcomes. Boston, 2003. 512 p.

7. Lewis R.C., Booms B. H. The marketing aspects of service quality. in Berry L., Shostack G. and Upah G. (Eds). Emerging Perspectives on Services Marketing. American Marketing Association. Chicago, 1983. P. 99-107

8. Parasuraman A., Zeithaml V., Berry L. Refinement alternative scales for measuring service quality: a comparative assessment based on diagnostic criteria. *Journal of Retailing*. 1994. Vol. 70. № 3. P. 201-30

9. Zeithaml V.A. Service quality, profitability, and the economic worth of customers: what we know and what we need to learn. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 2000. Vol. 28 No. 1. P. 67-85

10. Zhu J.D-S., Lin C-T. The antecedents and consequences of e-service quality for online banking. *Social Behaviour and Personality*. 2010.Vol. 38. № 8. P.1009-1018

Свінцицький
Дмитро Вадимович,
студент групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Богріновцева
Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та трансформації вітчизняної економіки банківські установи, як найактивніші інституційні учасники фінансового ринку України акумулюють значну питому вагу фінансових ресурсів, а також прямо впливають інвестиційний клімат країни, добробут населення і на розвиток виробництва в країні.

Одним із основних механізмів досягнення високої економічної ефективності будь якої організації, у сучасному світі, є вміння реагувати на зміни ринку, а також його ресурсної бази. Сучасний стан світового банківського сектору характеризується високими темпами розвитку інформаційних технологій, а також орієнтацією на розробку, впровадження та використання високотехнологічної продукції. Саме тому й виникає потреба у впровадженні інновацій у банківську діяльність, в тому числі і фінансових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню теоретичних та практичних аспектів впливу інновацій на банківський сектор, а також на інші сектори економіки присвячені наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, таких як: Н. Арсланов, Т. Васильєва, С. Єгоричева, О. Єпіфанов, С. Козьменко, С. Лахматкін, Л. Левченко, М. Личагін, Ю. Мальцев, Н. Маслак, С. Онишко, П. Роуз, Н. Сафронов, Дж. Ф. Сінкі, О. Степаненко, А. Тавасієв, Л. Тимашова, Дж. Фіннерті, М. Фрідмен та інші. У них розкриті особливості інноваційних стратегій, світові тенденції розвитку фінансових інновацій, а також можливість щодо їхнього застосування в Україні. Разом з тим, на

сьогодні потребують більш ґрунтовного дослідження сучасні форми фінансових інновацій у банківському секторі.

Метою роботи є дослідження економічної сутності та значення фінансових інновацій у банківському секторі в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні вітчизняні та зарубіжні науковці трактують здебільшого поняття «фінансова інновація» як методи, котрі застосовуються підприємствами з метою здійснення операцій з новими видами фінансових активів або навіть нових операцій з наявними активами задля ефективнішого використання власних фінансових ресурсів [1].

Для здійснення поглибленого дослідження економічної сутності поняття «інновації у фінансовій сфері» слід врахувати основні характеристики, які притаманні даному поняттю в сучасному глобальному фінансовому просторі, серед них:

– відносно короткий життєвий цикл, функціональна залежність фінансової інновації від часу;

– обов'язковість реалізації або продажу нового фінансового продукту всередині господарюючого суб'єкта або на ринку фінансових інновацій;

– мінімальні витрати на науково-дослідні роботи, котрі пов'язані із розробкою фінансових інновацій;

– ланцюговий характер та висока швидкість розповсюдження найбільш успішних інновацій;

– існування лімітованого, а також не лімітованого фінансового продукту, а також існування продукту у формі майнових прав й у формі майна;

– наявність масового та одиничного попиту на фінансові інновації [2].

До важливих особливостей фінансової інновації варто віднести процес поширення або дифузії нововведень. Саме завдяки дифузії інновацій може відбуватися перехід від одиничного впровадження інновації до їхнього масового використання. Варто зауважити, що саме півень попиту на новий фінансовий продукт і буде визначати рівень його корисності, а, разом з тим, і ступінь новизни.

Зокрема, Ю. Мальцева зазначає, що «фінансова інновація за своєю формою може бути: новим фінансовим продуктом, що вперше з'явився тільки на світовому фінансовому ринку, тобто лише в одній фінансово-кредитній установі; новим зарубіжним фінансовим

продуктом, тобто новим фінансовим продуктом, що з'явився на вітчизняному фінансовому ринку, але вже давно продається за кордоном на фінансових ринках відповідно до їхніх умов господарювання та норм чинного законодавства» [7].

Вивчення, а також впровадження світової практики фінансових інновацій, котрі вже підтвердили свою ефективність часом, надає можливість активізувати національний банківський сектор, а також підвищити конкурентоспроможність його суб'єктів [5].

Початком нового етапу впровадження фінансових інновацій у банківському секторі можна вважати запровадження банківської карти – вагомої та радикальної інновації, котра окреслила формування світового ринку банківського карткового бізнесу, а також розвиток клієнтоорієнтованої стратегії у банківському секторі та поширення інфокомунікаційних технологій на ньому.

Поширення набувають також технології Інтернет-банкінгу, активно розвивається мобільний банкінг. Дана технологія за допомогою веб-браузера здійснює віддалений доступ до банківських послуг, і на сьогодні є найбільш зручною, перспективною та прогресивною [4].

Новітній банківський продукт, який досить активно позиціонується у банківському секторі в частині залучення депозитних ресурсів є Інтернет-еквайринг. Суть Інтернет-еквайрингу полягає у роботі банку-еквайрера (кредитної організації) щодо розрахунків з установами електронної комерції за операціями, котрі здійснюються у Інтернет-мережі з використанням банківських карт. В умовах сьогодення є лише декілька банківських установ, котрі мають змогу запропонувати елементи Інтернет-еквайрингу в Україні.

Ще одною перспективною інноваційною послугою у банківському секторі, котра повинна впроваджуватися вітчизняними банківськими установами, є кредитний скоринг. Перш за все, використання кредитного скорингу передбачає управління ризиками. Як правило, виділяють, три види кредитного скорингу: поведінковий скоринг, скоринг заяв, і скоринг по стягненню. Поведінковий скоринг – це визначення поведінки: як саме буде користуватися позичальник кредитом, а також чи не зміниться його кредитоспроможність тощо. Скоринг заяв передбачає оцінку кредитоспроможності позичальника. Скоринг по стягненню – це оцінка ризику неповернення або прострочення платежу і визначення тих дій, котрі потрібно зробити в таких випадках [6].

Фахівці банківської установи мають здійснювати моніторинг фінансового стану клієнта, а також здійснювати комплексну роботу щодо розробки якісних пропозицій клієнтам в частині збереження його фінансових ресурсів і їхнього оптимального використання залежно від потреб які в нього виникли.

Досить стрімкий розвиток фінансових та технологічних інновацій спричинив появу нефінансових компаній, котрі надають традиційні фінансові послуги (галузь «FinTech»).

Протягом останніх років FinTech активно почала розвиватися в Україні, на сьогодні на ринку активно працюють 86 компаній. Найбільшим ринковим сегментом в вітчизняному FinTech є грошові перекази та платежі.

Ще одним перспективним напрямом інноваційних кредитних продуктів є «Peerto-Peer», скорочена назва – P2P, суть даної інновації полягає у переданні грошей від одної непов'язаної особи до іншої або між так званими «рівноправними сторонами», оминаючи при цьому залучення до даної операції традиційних фінансових посередників.

Для вітчизняного банківського сектору P2P кредитування, є досить новим продуктом – позичальники і інвестори реєструються в системі, потім інвестори отримують доступ до заявок, котрі в системі розмістили позичальники. Інвестор може переглядати заявки у будь-який зручний час у пошуках найбільш вигідної пропозиції, при цьому беручи до уваги терміни, відсоткову ставку, а також рейтинг позичальника. Рейтинг позичальника залежить від даних, котрі платформа запитує в бюро кредитних історій щодо кожного здобувача [3].

Варто зазначити, що на сьогодні в Україна також певною популярністю користується така форма FinTech, як онлайн-кредитування за допомогою електронних платіжних систем.

З 2017 року почала діяти он-лайн-платформа, котра прив'язана до Universal банку – Monobank. Саме наявність такої послуги на ринку банківських послуг в подальшому повинно простимулювати розвиток конкуренції на цьому ринку в сфері обслуговування клієнтів [6].

Висновки. Отже, у сучасних умовах впровадження фінансових інновацій є визначальним елементом трансформації як банківського сектору, так і економіки країни в цілому. Розвиток та впровадження фінансових інновацій змінює не лише способи просування банківських послуг, а також і їхнє надання та споживання. Саме фінансові інновації здійснюють модифікацію реалізації функцій банківського

сектору банківськими установами, змінюючи, при цьому як структуру, так і можливості, правила й традиції. В першу чергу, це проявляється в таких аспектах, як: зміна звичок та очікувань клієнтів; зміна підходів у роботі банківських установ; зміна вимог, інструментів та підходів фінансових регуляторів; поява нових можливостей та нових бізнес-моделей для економічних суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсланова С. К. Інноваційні перспективи України. *Основи економіки, управління та права*. 2016. №1. С. 4-9.

2. Економіка підприємства: підручник. Київ : НАУП, 2017. 584 с. URL: https://i.factor.ua/law-109/section-778/article-12806/

3. Інноватика на фінансових ринках : монографія / за наук. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ун-т держ. фіскальної служби України. Ірпінь, 2018. 466 с.

4. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності: монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового. Ун-т державної фіскальної служби України, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи. Ірпінь-Білосток, 2018. 303 с.

5. Ключка О.В., Богріновцева Л.М. До питання визначення сутності ризик-менеджменту в банках. *Актуальні проблеми економіки.* 2018. №12 (210). С.130-137

6. Ковальчук К. М. Фінансові інновації в банківському секторі фінансового ринку України. *Integración de las ciencias fundamentales y aplicadas en el paradigma de la sociedad post-industrial*. 24 de abril de 2020. Barcelona, España. Volumen 1. С. 84-87

7. Мальцева Ю. М. Інноваційні стратегії банків: сутність та класифікація. Київ : ЕКСО, 2018, 160 с.

8. Мельник О. І., Врабіє Н. В., Джосан В. П. Вплив фінансових інновацій на розвиток економіки. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics».* 2020. №19. С. 120-125

Сергійчук
Валентин Миколайович,
студент групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Воронкова Олена Миколаївна,
д.е.н., професор, професор
кафедри фінансових ринків

PROSPECTS OF FINANCIAL INSTITUTIONS' TAXATION IN UKRAINE

Financial sector of the economy is important in the development of modern society, because it ensures the distribution and redistribution of limited financial resources. Due to its large scale, this sector has a significant tax potential that can be used by the state to maximize the relevant tax revenues. The tax legislation of Ukraine in the aspect of financial institutions' taxation is still characterized by contradictions and inconsistencies, which lead to many scientific and practical discussions on this issue. Therefore, we will try to summarize the proposals to improve the taxation of both financial institutions in particular and the taxation of the financial sector in general.

According to the results of the study, to improve the financial institutions' taxation, the state should combine tax instruments to stimulate the activities of financial institutions with sufficient tax sources to fill the budget[1]. The strategic goal of tax reform in this aspect should be the formation of a favorable tax space for financial activities through an optimal combination of the following measures:

establishment of modern criteria for the tax limit;

coordination of the tax burden with the results of financial institutions;

introduction of a progressive income tax rate;

providing anti-crisis tax benefits while introducing transparent criteria for their provision, which will make it impossible to use them to evade taxation or obtain subjective advantages over other financial market participants [2].

To strengthen the financial sector and improve the financial institutions' activities in Ukraine, their taxation system should be brought into line with European standards based on the use of progressive foreign

experience. Many developed countries are in the process of deciding to improve the financial institutions' taxation by introducing special taxes on financial transactions. In addition to the tax on liabilities of banking institutions, some countries propose to introduce other additional taxes on the financial sector. If one of them is intended to cover the direct government expenditures to support credit institutions, the other is to cover the costs of overcoming and preventing financial crises. On the other hand, the introduction of additional taxes is a limitation of excess risk in the financial intermediaries' activities.

Special taxes on banking institutions include the so-called "financial transaction tax" and "financial activity tax". The key advantage of the financial transaction tax is a significant increase in budget revenues and a reduction in financial market volatility. According to experts, with the introduction of this tax only at a rate of 0.05% on all transactions with shares, bonds, currency and derivatives, the revenues of the G20 budgets may increase by more than $ 600 billion.

The tax on financial activities may be levied on the profits of financial institutions and the remuneration of employees. This tax can be a source of significant budget revenues and is essentially a deduction of part of the value added of the financial sector. This is especially true in cases where the tax base is the income of highly paid employees and the profits of financial companies are deducted from the significant return on capital. When the specified amount of return on capital is excluded from the tax base, the so-called tax on financial activity reduces the level of financial risk assumed by financial organizations in the process of activity. Unlike the tax on financial transactions, the tax on financial activities does not have a negative impact on the entire sector and does not lead to an overall increase in prices for financial services.

The discussion on the introduction of special taxation of banking activities in the world began at the beginning of the global financial crisis. Political leaders and macro-regulators of a number of states have spoken out in favor of the introduction of such tax payments. This issue has invariably been on the agenda of many recent G20 summits. However, the idea also had numerous opponents, not only in the banking sector, whose representatives called special taxation "populist", but also among government officials in some countries.

As noted above, the latest European approaches to taxing the financial sector involve the introduction of additional taxes as a source of

compensation for likely financial losses during the crisis. In Ukraine, given the state of the tax and financial spheres, it seems premature to introduce additional taxes on the financial sector. This issue requires additional study and justification, which requires:

to study the experience of applying special taxes on financial activities in the world and in particular in the European Union;

to unify the current accounting standards to determine the tax base in carrying out financial activities;

to modernize the system of tax information exchange with other countries;

to introduce an effective mechanism for taxation of international financial transactions;

to continue the scientific search for a national model of financial sector taxation.

An extremely important issue today is the participation of financial institutions in tax evasion schemes and methods of counteracting this participation. Therefore, let consider what methods of combating tax evasion should be borrowed from other countries, and in some countries, financial institutions themselves function as a body that controls the accrual and payment of taxes. First of all, this is happening in the field of financial monitoring. According to the leading world practice, banks and other financial institutions are obliged to first check the legality of the funds origin and pay taxes during financial transactions. As part of financial monitoring, the bank or financial institution should find out the source of funds that are placed on the client's account or transferred through financial accounts, as well as trace that these taxes have been paid due. When the client cannot document the receipt of funds legally with the payment of the necessary taxes, the financial institution must refuse to serve such a person with the transfer of relevant information to the competent authorities of the financial monitoring and tax service.

In addition to the above, within the system of automatic exchange of tax information financial institutions in particular banks are obliged to notify the tax authorities at the place of residence of the ultimate owner (beneficiary) of the account of the funds movement on such account.

It should also be noted that the active application of double taxation agreements, the provisions of which abolish tax benefits provided by international agreements, in the case of the use of artificial transit structures that operate for tax evasion, is becoming increasingly important

in the world. This concept involves the widespread use of the concept of beneficial owner of passive income [6]. This income will be taxed at reduced rates if it is paid to the final beneficiary and not to intermediate financial institutions.

Finally, we should note that Ukraine has taken the first steps to implement the world's best practices in financial transaction taxation. In particular, the Tax Code introduces and constantly improves the transfer pricing mechanism, the concept of beneficial owner (including through case law) is being developed, the issue of Ukraine's accession to the global rule of tax exchange is being work out, financial monitoring rules are still being strengthen [5]. This allows us to conclude that Ukraine is moving in the right direction joining the relevant international projects and taking into account the experience of European countries.

REFERENCES

1. Воронкова О.М. Концептуальні засади управління податковими ризиками фінансових установ. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки*: збірник тез Податкового конгресу (м. Ірпінь, 12 грудня 2019 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С. 565–567.

2. Унинець-Ходаківська В.П. та ін. Оподаткування фінансових установ: навч. посіб. / В.П. Унинець-Ходаківська, Т.В. Паєнтко, Ю.В. Жеревчук, М.І. Рудая. Ірпінь: Вид-во Національного університету ДПС України, 2014. 302 с.

3. Фінансовий портал «Мінфін». URL: http://minfin.com.ua

4.Comparative modeler Paying Taxes 2019 // Міжнародна аналітична корпорація PricewaterhouseCoopers. URL: http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/find-country.jhtml

5. URL: https://dt.ua/business/borotba-z-uhilyannyam-vid-splati-podatkiv-svitoviy-dosvid-266627.html

6. Voronkova O. Results and perspectives of the Ukraine state tax service modernization. *Економічний вісник університету: збірник наукових праць.* Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди", 2014. Випуск 22/1. С. 207–212.

Сивко Дар'я Вікторівна,
студентка групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

Постановка проблеми. Практика перестрахування зумовлює необхідність існування єдиного теоретичного підґрунтя що стосується сутності та функціонального призначання «перестрахування» на ринку страхових послуг. Зважаючи на різноманітність наукових бачень стосовно сутності перестрахування, його видів та функцій на ринку виникає об'єктивна необхідність дослідження цього питання. Вивчення теоретичних засад функціонування ринку перестрахування дозволяє страховим компаніям в розширенні своїх можливостей відносно видів страхування і обсягів ризиків. В той же час перестрахування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки компаній та належного фінансового стану. Якщо ж механізм перестрахування використати невірно, то відбудеться його перетворення від способу підтримки фінансової безпеки до загрози, яка спричинятиме значний вплив на функціонування страхової компанії, а також ринку страхування і у цілому для фінансової моделі держави. Що ж стосується Законодавчої бази то вона потребує постійного вдосконалення відносно сучасних вимог ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значної уваги дослідженню значення та розвитку ринку перестрахування приділили такі вітчизняні науковкі: А. Боженко, В. Братюк, Н. Внукова, А. Волошина, О. Залєтов, О. Кнейслер, Л. Кострач, В. Мешко, С. Осадець, І. Постникова, Т. Татаріна, К. Третяк, Л. Шірінян та інші. Проте виникає потреба в подальшому дослідженні і удосконаленні функціонування перестрахового ринку в Україні.

Метою дослідження є розгляд наукових підходів щодо сутності поняття «перестрахування», дослідження видів, форм та ролі перестрахування на ринку.

Виклад основного матеріалу. Сучасні ринкові структури та їх глобальні трансформації пов'язані із високими ризиками [10]. Перестрахування є одним з числа головних фінансових інструментів для страхової компанії, який впливає на розширення страхового ринку і задовольняє розвиток економіки загалом.

Що стосується наукової літератури, то там достатньо розповсюдженою є позиція, що перестрахування – різновид страхування, його винятковий вид чи сфера. Таким чином абсолютно доцільною є думка щодо необхідності поширення страхового законодавства стосовно відносин перестрахування. Відповідно до статті 12 Закону України «Про страхування», «Перестрахування – це страхування одним страховиком (цедентом, перестрахувальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований» [8].

На думку В. Базилевича «перестрахування - це система економічних відносин, яка характеризує процес передачі страховиком певної частини страхового ризику, взятого ним на страхування, іншому страховику за згодою останього і на взаємоприйнятих для обох сторін умов» [1].

Ще І. А. Марчева зазначала, що перестрахування – це «система економічних страхових відносин між страховими організаціями (страховиками) з приводу укладених зі страхувальниками договорів страхування»[7].

Дмітрієва Д. Е. стверджує, що «за своєю сутністю перестрахування виступає правовою конструкцією з розщеплення великого ризику одного страховика між, як правило, кількома страховиками/ перестраховиками» [5].

І. Войцеховська розкриває сутність перестрахування як «вид господарсько-правових відносин щодо захисту майнових інтересів страховиків у разі настання певних подій (перестрахових випадків), визначених договором перестрахування, за рахунок грошових фондів, що формується шляхом сплати страховиками перестрахових платежів (перестрахових внесків, перестрахових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів» [3].

Всі угоди перестрахування можливо поділити на 2 групи, які відрізняються порядком поділу ризиків поміж перестраховиком і перестрахувальником. Поділ перестрахування за формами проведення перестрахувальних операцій представлено на рис. 1.

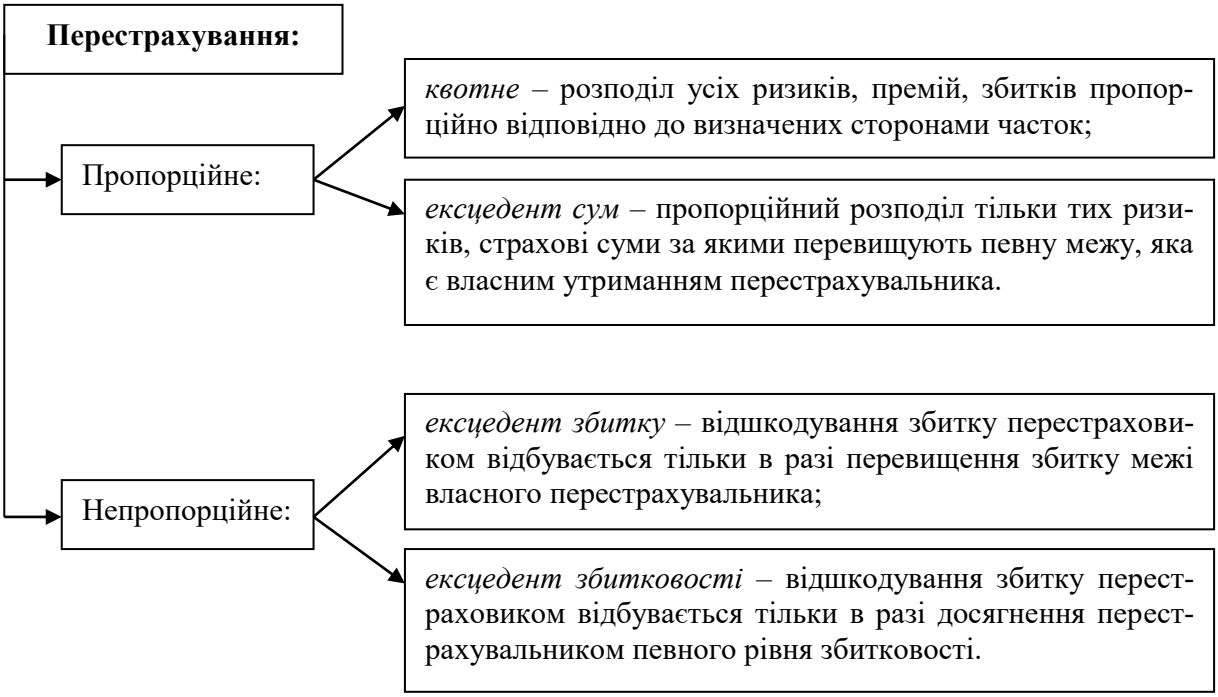

Рис. 1. Форми перестрахування
Джерело: [2].

Пропорційна форма перестрахування визначає яка частка у розподілі відповідальності припадає на участь кожної із сторін. Таким чином між сторонами відбувається поділ страхових премій і збитків, котрі діляться між цементом і перестраховиком.

Що стосується непропорційного перестрахування, то перестраховиком здійснюється відшкодування, окреслюється величиною збитку і не є в залежності відносно до страхової суми. Через це відсутній пропорційний розподіл відповідальності для деяких ризиків. Збитки виплачує сам цемент до відповідного розміру, а після перевищення розміру оплачує вже перестраховик в рамках відповідальності по угоді.

Виокремлюють активне (вихідне) і пасивне (вхідне) перестрахування. Що стосується активного перестрахування, то воно зводиться до передачі ризику в перестрахування. А пасивне полягає в його прийомі. До того ж одна й та сама страхова компанія в змозі проводити як одне так і інше перестрахування.

На ринку перестрахування є 3 ключові групи учасників наведені в рис. 2.

Використовуючи перестрахування, страхові компанії можуть робити ряд наступних дій:

— зменшувати величини технічного ризику, тобто ймовірність відхилення фактичного рівня сукупних страхових виплат від рівня,

що прогнозується страховиком (недостатність коштів страховика для виконання зобов'язань за договорами страхування);

— брати на себе частку ризику перестрахувальника, мінімізуючи його відповідальність і тим самим трансформуючи непередбачені, змінні витрати в постійні;

— розширюють можливості відносно прийняття ризиків на страхування;

— розглядають міжнародний досвід, що є вигідним для страховиків під час оцінки розвитку ринку [6, с. 63].

Рис. 2 Основні учасники перестрахового ринку
Джерело: [9].

З приводу відсутності найбільш вигідного законодавчого та економічного середовища відносно наявності спеціалізованих перестрахувальних компаній,перестрахуванням мають право займатися усі страховики, котрі мають ліцензію деякий вид страхових послуг. Разом із зменшенням кількості страхових компаній, зменшується кількість перестраховиків [4, С. 77]. Разом зі зростанням страхового ринку значення ринку перестрахування набирає обертів.

Висновки. Отже, перестрахування – є зобов'язанням страховика перед страхувальниками, щодо повернення компенсації у разі настання страхового випадку. Сутність перестрахування на теперішній час складно переоцінити, через те що воно сприяє збільшенню фінансових можливостей страховика і зростанню місткості. У тому числі дає

змогу розподілити відповідальність стосовно покриття збитків з другою страховою компанією. Дане явище досить різноманітне, таким чином доволі складно в єдиному формулюванні розкрити сутнісні особливості, форми прояву.

Процес перестрахування надає гарантію страхувальникові в установлений час за договором відшкодувати збитки, тому що страховик котрий перестраховує ризики (покладені на його), формує додаткові гарантії власної фінансової стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В.Д. Страховий ринок України та особливості його функціонування: Дис. д-ра екон.наук 08.01.01 / К., 1998. С.178.

2. Братюк В.П., Мешко В. В. Перестрахування в Україні. *Економіка управління національним господарством.: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського.* 2016 р. № 10. С. 144-147.

3. Войцеховська І.М. Поняття і сутність перестрахування. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2015. № 1. С. 110–114.

4. Дігтяренко С. М. Тенденції розвитку перестрахування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід.* 2016. № 6. С. 76-80.

5. Дмитриева Д. Э. Правовое регулирование отношений перестрахования с участием российских и иностранных страховщиков: дисс. … канд. юрид. наук: 12.00.03 / Российский университет дружбы народов. Москва, 2013. 206 с.

6. Козьменко О.В. Аналіз структури ринку перестрахування в Україні, перестрахування екологічних ризиків. *Фінанси, облік і аудит: збірник наукових праць.* 2009. № 13. С. 62-69.

7. Марчева І.А. Страхування: навч. метод. Посібник. Нижній Новгород: Нижньогородський державний університет, 2012. 122 с.

8. Про страхування : Закон України від 07.бер.1996 р. №85/96. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80.

9. Страхование: учебник для бакалавров / под ред. Л.А. Орланюк-Малицкой, С.Ю. Яновой. М.: Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2011. 828 с. Серия: Бакалавр, ст. 609-627.

10. Mykhailo Kuzheliev, Ihor Rekunenko, Antonina Boldova, Maksym Zhytar andSerhij Stabias (2019). Modeling of structural and temporal characteristics in thecorporate securities market of Ukraine. Investment Management and FinancialInnovations, 16(2), 260-269. doi:10.21511/imfi.16(2).2019.22.

Скрицька Юлія Миколаївна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Державне регулювання та нагляд на фондовому ринку України спрямовано на виконання комплексної системи заходів контролю за ринковими процесами й учасниками, запобігання зловживанням та порушенням встановлених правил в межах національного фінансового ринку.

Процес регулювання та нагляду на фондовому ринку забезпечується низкою правил та норм, які діють на цьому ринку з метою ефективного державного регулювання та нагляду на ринку цінних паперів, запровадження уніфікованої державної політики з питань функціонування фондового ринку; захисту прав учасників фондового ринку та належного контролю за дотриманням ними встановлених правил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження ефективності державного регулювання на фондовому ринку України висвітлювалися у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема:, Л. Богриновцева, Д. Бутенко, А. Данькевич, О. Ключка, В. Кузьмінський, С. Онишко, Ю. Раделицький, Є. Чемерис, І. Школьник та інших. Однак на сьогодні державне регулювання та нагляд на фондовому ринку має низку питань, які потребують дослідження та аналізу з метою вдосконалення його регламентації.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних аспектів і сучасних практичних проблем здійснення операцій із цінними паперами зробили такі вчені економісти, як: Л. Богриновцева, І. Брітченко, Н. Кащена, М. Кужелєв, Є. Редзюк, С. Стабіас, Т. Ставерська, О. Ярошевська. Незважаючи на різні аспекти дослідження операцій із цінними паперами, невирішеним залишається питання щодо перспектив підвищення

ефективності операцій із цінними паперами та активізації діяльності потенційно активних учасників ринку.

Метою дослідження є аналіз ефективності державного регулювання та нагляду на фондовому ринку України в умовах реформування та розробка рекомендацій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правовий акт, який визначає державне регулювання ринку цінних паперів в Україні є Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні». Зокрема вказаним законом регламентовано, що: «державне регулювання ринку цінних паперів як здійснення державою комплексних заходів щодо упорядкування, контролю, нагляду за ринком цінних паперів та їх похідних та запобігання зловживанням і порушенням у цій сфері» [4].

Ринок цінних паперів в Україні характеризується особливістю регулюючої структури. Одну з таких ознак можна виділити, як перешкоджання держави діяльності ринку та відсутністю активного нагляду, окрім того розбіжності в законодавчій базі щодо функціонування фондового ринку в цілому [5].

Багатоаспектною соціально-економічною системою, на основі якої функціонує ринкова економіка в цілому є ринок цінних паперів, що забезпечує збільшенню інвестицій для соціальної та виробничої сфери, вдосконалення економічної складової держави, зростання фінансової стабільності громадян, можливості кожного користуватися цінними паперами, позитивній динаміці соціальної структури суспільства, психологічній готовності населення до ринкових відносин [2].

Останніми роками спостерігаються істотні зміни в структурі фінансових інструментів операцій із цінними паперами в України, але динамічний розвиток таких операцій може відбуватися лише за умов дотримання жорстких умов світового ринку щодо ліквідності, надійності, конкурентоздатності та інших критеріїв. Окрім того, активація діяльності суб’єктів ринку додатково ускладнюється економічною й політичною нестабільністю в країні, певними монетарними заходами влади щодо подолання кризових явищ. У цьому разі структурно-динамічний аналіз операцій на ринку цінних паперів виступає передумовою визначення перспектив розвитку операцій із цінними паперами і, як наслідок, активізації діяльності потенційно-активних суб’єктів на ринку цінних паперів [8].

Основними причинами кволого розвитку фондового ринку України є: низький відсоток акцій; слабка внутрішня підтримка; низька ліквідність; недосконаліть конкурентоспроможності фондового ринку; мала розбудова інфраструктури; недосконаліть нормативно-правового забезпечення діяльності фондового ринку; низький рівень капіталізації фондового ринку [8].

Цих проблем можна уникнути скориставшись досвідом та методикою країн із розвинутими фондовими ринками зокрема: підсилити статус держави на ринку фінансових послуг; впроваджувати нові підходи до удосконалення нормативної бази, тобто держава повинна більш слідкувати за діяльністю емітентів спрямованих на дотримання встановлених норм, що регламентують діяльність фондового ринку; створити умови для захисту прав учасникам фінансового ринку; ініціювати перегляд діючого законодавства та прийняття нового щодо діяльності недержавних пенсійних фондів. Окрім того, як уже зазначав Кузьмінський В.З., створення сприятливих умови задля реалізації прав інвесторів на придбання на міжнародних фондових ринках цінних паперів; розгляд питання щодо зміцнення системи державного нагляду та регулювання; здійснення реформ, які необхідні для вдосконалення інфраструктури ринку, розробки регуляторної бази з метою здійснення нагляду за корпоративним управлінням; забезпечення торгівлі цінними паперами лише на організованому біржовому ринку, а також на позабіржовому; удосконалення системи спеціалізованих організацій інфраструктури ринку цінних паперів, а саме національного депозитарію, зберігачів цінних паперів, а також розрахунково-клірингових установ; створення сприятливих умов для обігу цінних паперів іноземних інвесторів на вітчизняному фондовому ринку і цінних паперів резидентів за межами України; поліпшення механізму залучення вільних коштів суб'єктів господарювання за допомогою системи внутрішніх місцевих позик; збільшення капіталізації, ліквідності та прозорості фондового ринку за допомогою розширення пропозиції на цінні папери з високими інвестиційними характеристиками. А також здійснити податкове та валютне стимулювання фондового ринку; удосконалити та оптимізувати режим валютного регулювання операцій [1].

Протягом останніх років Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку проводить послідовну політику щодо встановлення єдиного підходу до створення та функціонування фондового ринку країни.

Для стабільної роботи фондового ринку країни створюються уніфіковані нормативно-правові акти, що регламентують діяльність інвесторів та професійних учасників; підвищується рівень нагляду та контролю за дотриманням стандартів учасниками ринку, а також підвищується рівень прозорості та ефективної взаємодії учасників ринків з державними органами [3].

Висновки. Розвиток фондового ринку України залежний від механізмів та заходів держави у сфері реформування фінансової системи країни. З метою поліпшення показників діяльності фондового ринку необхідно здійснити такі заходи як: розвинути функціонування інфраструктури ринку фінансових послуг, встановити великий вибір інструментів та механізмів для взаємодії учасників фондового ринку; удосконалення роботи фондового ринку з підвищенням його рівня шляхом уніфікації норм державного регулювання та вихід на світові фондові ринки. Розвиток банківської сфери, пенсійного забезпечення, страхового сектору напряму пов'язаний з розвитком фондового ринку України. Стабільність економіки країни залежить від прямого виконання всіх функцій ринку цінних паперів, зокрема через забезпечення механізму акумулювання, розподілу, а також перерозподілу коштів від осіб, які володіють вільними інвестиційними ресурсами, до осіб, у яких є потреба у таких ресурсах [7].

Отже, основними напрямами модернізації та розвитку українського фондового ринку є розвиток запровадження механізмів стимулювання надходжень інвестицій на фінансовому ринку; забезпечення ефективного регулювання інструментів фінансового ринку; вдосконалення державної політики щодо нагляду на фондовому ринку з метою захисту прав інвесторів [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузьмінський В.З., Плетенецька С.М., Голюк В.Я. Проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка.* 2014. Вип. 37. С. 68-76. URL:: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2014_37_1

2. Кутузова М. Проблеми формування та регулювання фондового ринку України. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Серія «Економіка».* 2017. Вип. 750. С. 107–111.

3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: веб-сайт. URL: http://www. nssmc.gov.ua/

4. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30 жовтня 1996 року № 448. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text

5. Данькевич А. П. Using derivatives as hedging instruments. Видавництво Національного університету ДПС України, 2019. С.232-235.

6. Раделицький Ю. В. Державне регулювання ринку фінансових інвестицій: зарубіжний досвід і національні реалії. *Науковий Вісник НЛТУ України*. 2009. С. 242-248.

7. Рощина Н.В., Товмосян В.Р., Посудієвський Д.О. Проблеми та перспективи формування фондових бірж в Україні. *Інвестиції: практика та досвід.* 2015. № 4. С. 30-33.

8. Третякова О.В. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах. *Економічна наука*. 2020. С.103-107.

9. Штанько О.Д. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків. *Академічний огляд*. 2013. № 2 (39). С. 170 – 176.

Смоляр Лілія Василівна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Сьогодні доволі потужними інвесторами, що здатні акумулювати кошти дрібних потенційних інвесторів та трансформувати дані кошти в інвестиційні ресурси є інститути спільного інвестування. Саме ці суб'єкти акумулюють капітал дрібних інвесторів та вкладають його в цінні папери. Перевагою інститутів спільного інвестування є значно вища дохідність, порівняно з стандартними напрямками вкладення, менші витрати часу на управління інвестиціями, їхня диверсифікація, можливість оперативного виручення коштів. Проте, попри ряд переваг даних організацій, інститути спільного інвестування все ж не набули сьогодні достатнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невиріше-них раніше частин загальної проблеми. Окремі аспекти сутності інституційних інвесторів, зокрема ІСІ, фінансових відносин між суб'єктами процесу спільного інвестування, регулювання діяльності ІСІ, висвітлювались у працях зарубіжних та вітчизняних економістів та експертів таких як: Дж. Бейлі, Дж. Лінтнер, Ґ. Марковіц, Ж. Моссен, Дж. Самуельсон П.П., Фабоцци Ф., Бірюк С.О., Бороденко Т.М., Вітлінський В.В., Гапонюк М.А., Дегтярьева Н.В., Долінський Л.Б., Ключка О.В., Коваленко Ю.М., Крейдич І., Лисенков Ю.М., Левченко К.М., Леонов Д.А., Мозговий О.М., Мітюков І.О., Пересада А.А., Рабцун Н.В., Радзієвська В.М., Рибальченко А.А., Стеценко Б.С., Сутормінa В.М., Сухонос В.В, Шапран Н.С., Шелудько В.М., та інших.

Метою дослідження є дослідження особливостей діяльності інститутів спільного інвестування та визначення перспектив їх розвитку у фінансовій інфраструктурі України.

Виклад основного матеріалу. Інститути спільного інвестування в нашій країні поступово стають досить важливими постачальни-

ками інвестиційного капіталу, вагомий обсяг якого спрямовується на розвиток національної економіки. ІСІ відіграють важливу роль у міжгалузевому перерозподілі капіталу, являються стимулом інвестиційного процесу в Україні за рахунок внутрішніх і зовнішніх інвестицій, а також сприяють розвитку фінансового ринку.

Згідно Закону України «діяльність інститутів спільного інвестування - це діяльність, яка провадиться в інтересах учасників (учасника) інституту спільного інвестування та за рахунок інституту спільного інвестування шляхом вкладення коштів спільного інвестування в активи інституту спільного інвестування» [2].

Інститути спільного інвестування на фінансових ринках виступають з одного боку в ролі фінансових посередників (інвесторів), з іншого боку вони є емітентами – самі випускають цінні папери (акції або паї) і в цьому сенсі являються інструментами фінансового ринку.

Автор розкриває поняття «ІСІ – це фінансовий інструмент, суть якого полягає в тому, щоб залучити (акумулювати) вільні грошові кошти безлічі інвесторів і передати їх професійному управляючому, який здійснить інвестиції зібраних коштів в активи, – цінні папери, права власності, нерухомість чи товари, з метою отримання прибутку згідно заявленої інвестиційної стратегії і подальшого розподілу цього прибутку і первинно вкладених коштів серед інвесторів пропорційно часткам, що належать інвесторам» [3].

Згідно організаційно-правової форми ІСІ можуть бути у вигляді: акціонерного товариства, контрактної форми та трастової (довірчої) компанії.

Згідно з корпоративною правовою формою ІСІ засновується як акціонерне товариство, активами якого володіє інвестиційна компанія, а інвесторами виступають її акціонери [4, с. 264-270].

Контрактна форма ІСІ набула розповсюдження переважно у країнах Європи, має спільні риси з корпоративною формою ІСІ щодо учасників фонду, проте розподіл обов’язків між ними відрізняється. Згідно цієї форми ІСІ, інвестор заключає договір з компанією, яка здійснює управління інвестиціями. У договорі зазначається, що управляюча компанія придбає портфель цінних паперів і керує їм від імені та на користь інвестора, який володіє часткою портфелю пропорційно до свого внеску. Управління здійснюється відповідно до обраної стратегії, яка прописується у проспекті емісії та інших організаційних документах. Сам фонд юридично віддалений від компанії,

що здійснює довірче управління інвестиціями, оскільки активи знаходяться у спільній власності інвесторів. Інвестори приймають участь у розподілі прибутків фонду, проте не мають право голосу щодо вибору компанії, яка здійснює управління фондами і щодо зміни інвестиційної політики. Все, що уповноважені зробити інвестори, якщо вони не задоволені менеджментом чи визначеною політикою, – здійснити перепродаж своїх інвестицій [5].

Трастова правова форма бере витоки з англійського права і базується на договорі трасту, за яким формується певна група активів і переходить в управління довіреній особі, що діє в інтересах і на користь третьої сторони. ІСІ, засновані у трастовій формі, мають назву пайових інвестиційних трастів. Трастове інвестування ґрунтується на договорі про довірче управління одночасно між трьома сторонами: інвесторами, довірчою компанією і компанією з управління активами інвестиційного трасту. Особливістю цього контракту є чіткий розподіл обов'язків між довірчою і управляючою компаніями. До повноважень першої входить нагляд за дотриманням вимог законодавства і відповідність дій управляючої компанії інтересам інвестора, до повноважень другої – безпосереднє керування інвестиційним портфелем. Управляюча і довірча компанії повинні бути юридично незалежні одна від одної. Довірча компанія повинна мати дозвіл від контролюючого органу на здійснення такої діяльності, що підтверджує її компетентність і фінансову стійкість.

Діяльність ІСІ зазвичай організовується за допомогою компанії з управління активами (КУА), які виступають дочірніми структурами фінансової групи. КУА, як юридична особа, здійснює управління активами даних інститутів:

- формує портфель активів інститутів спільного інвестування згідно інвестиційної декларації, а також проводить аналіз ринку цих активів, здійснює пошук перспективних об`єктів для інвестицій;

- «розраховує вартість активів, робить переоцінку у разі необхідності;

- готує звітність до державних контрольно-ревізійних органів;

- сприяє організації випуску, розміщенню та викупу акцій (паїв) ІСІ;

- здійснює іншу оперативну діяльність інститутів спільного інвестування» [1, с. 64].

Проте, попри значні переваги ринку інститутів спільного інвестування, даний напрям не набув широкої популярності в Україні та

має ряд проблем на даному етапі. Однією з головних проблем є низька поінформованість населення про діяльність даного ринку. Так, більшість населення нашої країни не сприймає ІСІ як окремий досить альтернативний довгостроковий інструмент збереження та збільшення капіталу. Крім того, проблемою є те, що операції на фондовому ринку для більшості населення є новим видом діяльності. Тому проблемою є мала кількість консалтингових компаній, які би доносили інформацію про переваги та особливості фондового ринку.

Однією з важливих проблем інститутів спільного інвестування сьогодні є загальна недосконаліть фондового ринку: переважання неорганізованого ринку над організованим; наявність декількох торгівельних майданчиків, на яких проходять торги ЦП, що в свою чергу ускладнює контроль за даними операціями; досить низька ліквідність фондового ринку; незначна кількість цінних паперів, якими можуть торгувати на біржі, доволі обмежена кількість інструментів фондового ринку; значні маніпуляції учасників ринку задля завищення вартості чистих активів інвестиційних фондів та інше [6].

Для вирішення даних проблем інститутів спільного інвестування загалом варто вжити наступних заходів: удосконалення існуючого законодавства шляхом узгодження його з європейськими нормами. Важливим заходом являється посилення контролю за емітентами, цінні папери яких обертаються на організованому ринку задля підвищення якості активів. Крім того, доречним було би розширення інструментів для інвестування, що будуть доступними для інститутів спільного інвестування, зокрема сюди належить впровадження повноцінних похідних цінних паперів. На нашу думку, підвищить розвиток ринку спільного інвестування і пільгове оподаткування інвесторів, які інвестують кошти в інститути спільного інвестування на довгий термін або зменшення ставки оподаткування доходу від вкладених коштів. Крім того, вдосконалення потребує чинна методологія розрахунку вартості чистих активів інститутів спільного інвестування. Звичайно, найбільш актуальним заходом є проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо популяризації серед населення нашої країни та вливання інвестицій в ринок інститутів спільного інвестування.

Висновки. Отже, для залучення інвесторів до ринку інститутів спільного інвестування важливо здійснити великий комплекс заходів,

головним серед яких є поінформованість населення про такий ринок та донесення до кожного члена суспільства переваг вкладення коштів у даний ринок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коверда В.М. Трансформування діяльності інститутів спільного інвестування в умовах фінансової глобалізації / дис. канд. екон. наук : 08.00.02 / Київ. 2010, 235 с.

2. Про інститути спільного інвестування. Закон України URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17 (дата звернення 10.09.2020).

3. Науменко К. Еволюційний погляд на розвиток інститутів спільного інвестування. *Науковий вісник, ОНУ* 2016. Т. 21, Вип. 6(48), с. 15-21. URL: http://visnykonu.od.ua/journal/2016_21_6/04.pdf

4. Букало А.М. Структура інвестиційних фондів у корпоративній сфері *Держава і регіони. Серія: Економіка і підприємство*. 2010. № 6. – С. 264-270.

5. Governance systems for Collective Investment Schemes in OECD countries URL: http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/ Governance_Systems_for_Collective occpap1.Pdf.

6. Ключка О.В., Григорчук, Т.Т. Інститути венчурного бізнесу.” Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня: у 6-ти ч. Ч. 4.–Ірпінь: Університет ДФС України, 2019, 272 с.

Степаненко Ірина Володимирівна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В умовах сьогодення формування та функціонування ринкової інфраструктури важливого значення набуває медичне обслуговування населення як специфічна сфера послуг. Процеси реформування мають місце і в такій соціально-значимій сфері, як галузь охорони здоров'я, незадовільний стан роботи якої, свідчить про необхідність зміни діючого механізму фінансування на більш ефективний в розрізі ринкових перетворень. Розвиток системи охорони здоров'я є надзвичайно важливим явищем, тому на даний час активно досліджується питання щодо розвитку медичного страхування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Основні питання запровадження та дієвого функціонування медичного страхування розкривають праці вітчизняних і зарубіжних вчених, таких, як: С. Агиевец, Л. Богріновцева, Т. Говорушко, В. Журавель, В. Кучеренко, С. Осадець, В. Стеценко, М. Шаварина, Н. Шаманська, С. Юрій та ін.

Метою дослідження є розкриття основних теоретичних аспектів медичного страхування, визначення головних проблеми, що стримують ефективний розвиток медичного страхування в Україні

Виклад основного матеріалу. Страхування є однією зі складових, що формує соціальну і економічну стабільність країни. Існує чимало видів як добровільного так і обов'язкового страхування. Взагалі, у відповідності до Закону України «Про страхування» основними видами страхування є: особисте страхування, майнове та страхування відповідальності [3]. Кожен із перелічених видів страхування певною мірою виконує превентивну функцію в розрізі конкретних ризиків, передбачених законодавством чи чинним договором страхування.

Важливою підгалуззю особистого страхування є медичне страхування. У більшості країн воно є основною формою соціального захисту інтересів населення в системі охороні здоров'я.

Осадець С. розглядає поняття «медичне страхування - вид особистого страхування, пов'язаний із компенсацією витрат громадян, які обумовлені одержанням медичної допомоги, а також інших витрат, спрямованих на підтримку здоров'я» [2].

Медичне страхування – це страхування ймовірності втрати здоров'я з будь якої причини, у зв'язку з хворобою чи нещасним випадком. Медичне страхування проводиться як у добровільній, так і в обов'язковій формах [7, с. 109]. Медичне страхування, з соціальної точки зору, є найважливішою складовою національної системи охорони здоров'я. Медичне страхування являє собою гарантії забезпечення ефективної медичної допомоги за будь яких обставин. На сучасному етапі розвитку фінансування системи охорони здоров'я, виділяють три основні види: державне, за рахунок обов'язкового та добровільного страхування та змішана форма. На практиці найчастіше використовують змішану форму фінансування.

При різноманітності підходів до трактування цього поняття, на наш погляд, об'єднуючою ознакою є ризикова природа існування як кожної окремої людини, так і людського суспільства в цілому.

Суб'єктами медичного страхування являються страховики, страхувальники, застраховані та медичні установи.

В залежності від розвитку охорони здоров'я у різних країнах може надаватися перевага тій чи іншій формі (добровільне, обов'язкове) медичного страхування. В нашій країні діє система добровільного медичного страхування.

Добровільне медичне страхування має на меті перш за все зміцнення здоров'я населення за допомогою створення економічної зацікавленості роботодавців і громадян країни в охороні здоров'я. «Головним принципом управління процесом надання медичних послуг у добровільному медичному страхуванні є принцип економічної вигоди для всіх його учасників, що забезпечує «саморегуляцію» в системі взаємодії між суб'єктами ринку медичних послуг» [1, с. 5-10].

До основних ознак добровільного медичного страхування можна віднести:

- «здійснюється на основі добровільності, тобто на основі свободи сторін;

- викликано особистою потребою страхувальника в отриманні якісної медичної допомоги для себе, або для тих, на користь кого він укладає договір добровільного медичного страхування;

- умови добровільного медичного страхування визначаються переважно угодою сторін; - обмеження строком страхування;

- можливе тільки за своєчасної сплати внесків» [4, с 150].

На даний час медичне страхування не є досить розповсюдженим видом страхування в нашій країні. Так, за експертними даними, тільки 6 % українців мають відповідні поліси. Досить часто медичну страховку для своїх працівників оформлюють компанії, таким чином забезпечуючи для них покриття витрат на лікування [5]. Проте, згідно зі статистичними даними, можна зробити висновок, що все ж українці починають все частіше страхувати своє здоров'я, адже протягом 2019 р. порівняно з таким же періодом 2018 р. кількість страхових премій з медичного страхування зросли з 2481,2 млн. грн до 3475,0 млн. грн (на 38,5 %) [6].

Існує ряд проблем, які уповільнюють розвиток медичного страхування в нашій країні. До основних проблем відносяться:

-відсутність дієвої системи підготовки спеціалістів;

-досить низький рівень заробітної плати та надходжень премій;

-безвідповідальність страховиків безпосередньо перед страхувальниками;

-відсутність нормативно-правового забезпечення, щодо медичного страхування;

- недостатня поінформованість населення щодо перспектив і недоліків медичного страхування [8].

Діюча система медичного забезпечення в нашій країні перебуває в кризовому стані, що характеризується доволі низьким рівнем розвитку надання первинної медичної допомоги, аритмічним розподілом ресурсів у системі, низькою часткою видатків на охорону здоров'я по відношенню до ВВП, тому впровадження дієвої системи медичного страхування дозволить уникнути ряду вищевказаних проблем.

На сьогоднішній день система медичного забезпечення в Україні знаходиться у кризовому стані, тому досить актуальним та надзвичайно важливим є питання, що пов'язані із її реформуванням. Вирішити проблему мобілізації коштів до системи охорони здоров'я України може запровадження обов'язкового медичного страхування.

Висновки. Так, у загальному вигляді медичне страхування є ефективним засобом реалізації соціальної функції держави, яка здійснює матеріальний захист громадян. Комплексне рішення правових, економічних, фінансових і організаційних проблем дозволить медичному страхуванню в повній мірі втілювати важливі соціально-економічні задачі з максимальною результативністю.

Таким чином, на нашу думку, медичне страхування являє собою механізм координації і раціоналізації використання фінансових ресурсів страхового фонду у фінансуванні лікувального процесу з виділенням груп ризику і організації відновлювального і реабілітаційного лікування великої кількості людей. Результативність медичного страхування проявляється шляхом зниження фінансових втрат суб'єктів господарювання з непрацездатності і підвищення якості медичної допомоги.

Система медичного страхування має безліч переваг, проте на сучасному етапі наша держава не готова вирішувати проблеми, пов'язані з впровадженням обов'язкового медичного страхування.

Однак після формування чіткого законодавства, яке контролюватиме дану діяльність, державі вдасться спрямовувати залучені від обов'язкового медичного страхування кошти на фінансування потреб медичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучеренко В.З. Основные направления модернизации ринка медицинского страхования. Экономика здравоохранения. 2008. № 2. С. 5-10.

2. Осадець С.С. Страхування: підручник: Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. Видво КНЕУ, Київ, 2008. 599 с.

3. Про страхування : Закон України від 07 бер. 1996 р., № 85 /96 / Відомості Верховної ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 85/96%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 20.09.2020).

4. Рассолова, Т. М. Страховое право : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция» и направлению «Экономика» (специализация «Страхование»: ЮНИТИ-ДАНА, Москва, 2012. 367 с.

5. Медичне страхування: коли добровільне стане обов'язковим і як це працюватиме. Здоров'я 24 : веб-сайт. URL: https://24tv.ua/

health/medichne_strahuvannya_koli_dobrovilne_stane_obovyazkovim_i_yak_tse_pratsyuva time_n1166692 (дата звернення: 21.09.2020).

6. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України : Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovohorynku-Ukrainy.html (дата звернення: 20.09.2020).

7. Говорушко Т. А. Страхові послуги: навч. посіб. / Т. А. Говорушко // Центр навчальної літератури. – 2010. – С. 400-405.

8. Богріновцева Л.М., Городнича К.В. Перспективи запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України:* зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26-27 березня 2020 р.). Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2020. С.87-89

Супрун Анна Василівна,
студентка групи ФМДз-19-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Фінансовий ринок завжди був невід'ємною складовою соціально-економічної системи, що забезпечує функціонування і зростання національної та регіональних економік країни, концентрацію і централізацію фінансових ресурсів на перспективних напрямах соціально-економічного розвитку територій, збалансованість суспільного відтворення, цивілізоване фінансування дефіциту державного бюджету. Останнім часом значення фінансового ринку в економіці розвинених країн істотно зросло, його стабільне функціонування стало обов'язковою передумовою економічного прогресу, політичної і соціальної рівноваги в суспільстві. З розгортанням процесів фінансової глобалізації фінансовий ринок перетворився на домінуючий фактор розвитку господарської системи, яка впливає на всі її структурні рівні. В умовах сучасного етапу ринкового реформування української економіки дослідження ролі фінансового ринку, а також його безпосереднього впливу на соціально-економічний розвиток держави набуває все дедалі більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Результати дослідження ролі фінансового ринку і окремих факторів його впливу на соціально-економічний розвиток знайшли відображення в роботах дослідників: Д. Блюма, О. Василик, К. Вікселля, О. Воронкова, В. Гейць, Дж. Гелбрейта, Л. Гітмана, Р. Голдсміта, А. Гриценко, С. Еш, К. Ерроу, Д. Кейнса, В. Корнєєв, О. Ключки, М. Кужелєва, Л. Левіна, Р. Лукаса, Г. Марковіца, А. Маршалла, Х. Патріка, А. Пігу, Р. Райана, М. Тейлора, Дж. Тобіна, Ф. Фабоцці, Ю. Фами, С. Фаццарі, В. Федосов, Г. Хаббарда, І. Чуницької, Дж. Хікса, В. Шарпа, В. Шелудько, І. Школьник, Й. Шумпетера та ін. Однак за всієї цінності проведених досліджень багато важливих питань розвитку фінансового

ринку в умовах сучасного етапу реформування вітчизняної економіки залишаються недостатньо розробленими. Тому є необхідність у подальших дослідженнях впливу фінансового ринку на соціально-економічний розвиток країни в умовах сучасних трансформацій в економіці.

Метою дослідження є систематизація теоретико-методичних підходів до визначення макроекономічної ролі фінансового ринку у системі фінансового забезпечення соціально-економічних систем та виявлення його впливу на розвиток економіки України.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий ринок, який є невід'ємної частиною економіки нашої країни, не може існувати окремо від суцільних суспільних і економічних умов, які визначають особливості його функціонування. Одночасно, вітчизняний фінансовий ринок являється базисом, функціональною основою для досягнення ряду цілей і окреслення завдань в економіці, що базується в межах концепції її сталого розвитку.

Роль фінансового ринку в системі фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку країни та її регіонів виражається в результаті здійснення властивих йому фундаментальних функцій, повнота реалізації яких багато в чому детермінована рівнем розвитку фінансового ринку. Слід зазначити, що хоча наявність тісного зв'язку між рівнем розвитку фінансового ринку і інтенсивністю протікання відтворювального процесу в економіці можна вважати давно визнаним фактом, сам характер цього зв'язку до цих пір залишається предметом дискусій економістів [5].

Будь-які масштабні економічні трансформації залишаться незавершеними без постійного руху фінансових ресурсів між різними учасниками (інститутами) фінансового ринку. Розглянимо деякі з них:

-домогосподарства;

-нефінансові корпорації;

Домогосподарства забезпечують економіку держави вільними грошовими ресурсами за допомогою своїх заощаджень в банках, накопичення коштів на пенсійних рахунках, кредитних спілках, інвестування коштів в паї інвестиційних фондів.

Домогосподарства є самостійним джерелом економічного зростання та являються одним з провідних визначальних факторів розвитку економічної системи держави загалом, тому що вони поєднують в собі не тільки реалізацію певної форми власності, а й економічних

інтересів суб'єктів економічної діяльності. Даний інститут впливає на якісну структуру ВВП, також сприяє переходу до інноваційного типу соціально-економічного розвитку держави. Тому, «у сучасних умовах розвитку економіки держави, домогосподарства стають дедалі вагомішим учасником фінансових відносин, оскільки формування та використання фінансових ресурсів населення безпосередньо пов'язане з розвитком різних складових і фінансової системи і фінансового ринку» [2].

Не менш важливе місце, ніж домогосподарства, займають нефінансові корпорації.

Вони можуть формувати значні фінансові ресурси, які, трансформуються в інвестиційні ресурси, що в подальшому можуть успішно інвестуватись. Нефінансові корпорації можуть виступати як в ролі покупців фінансових ресурсів, так і в ролі продавців (інвесторів).

У розвинених країнах основним утворюючим сектором, що забезпечує формування національних заощаджень, є сектор нефінансових корпорацій. Він водночас – найбільш інноваційно активний і капіталомісткий, а тому і – ризиковий. Сектор нефінансових корпорацій відіграє важливу роль у створенні національного відтворювального потенціалу. Розвиток даних інститутів довів до того, що вплив нефінансових корпорацій вийшов за межі суто економічних відносин, оскільки вони стали не тільки фінансово-економічними, але й соціальним та політичним інститутом.

«Держава використовує фінансовий ринок переважно для формування своїх надходжень на позиковій основі, хоча певною мірою бере участь і у формуванні його ресурсного потенціалу. Отже, її місце у ролі покупця фінансових ресурсів значно вагоміше, ніж у ролі продавця» [1].

Зазначимо, що формування більш сприятливих умов функціонування інститутів фінансового ринку являється однією із головних складових забезпечення соціально-економічного розвитку держави, а також підвищення ефективності роботи контрольно-наглядових органів являється одним із головних завдань для уряду нашої країни.

Основні проблеми, що пов'язані з соціально-економічним розвитком регіонів та країни в цілому, класифікують за такими ознаками:

- генезисом, тобто за особливостями виникнення чи зародження;
- місцем виникнення чи зародження;
- тривалістю існування до початку пом'якшення чи нейтралізації (короткотривалі, довготривалі);

- обсягом коштів, які необхідні для їх нейтралізації чи вирішення (малозатратні, крупнозатратні);

- найважливішими ознаками (суспільно-політичні, соціально-економічні, організаційно-правові, екологічні тощо);

- диспропорціями, що вони породжують [4].

Така класифікація є умовною, оскільки сама проблема може розглядатися з різних боків і потрапляти в ті чи інші класи залежно від ознаки характеристики, яка береться до уваги, наприклад диспропорції, про що вже йшла мова, вимагають пом'якшення чи нейтралізації.

Висновки. Фінансовий ринок – це важлива та невід'ємна складова частина ринку країни, що є «системою руху, розподілу та перерозподілу грошових коштів за посередництва фінансових інституцій, які охоплюють сукупність усіх грошових ресурсів країни, що перебувають у постійному русі та змінюються під впливом співвідношення попиту та пропозиції на ці ресурси з боку найрізноманітніших суб'єктів економіки. Загалом подальший розвиток фінансового ринку України відкриває перед банками значні можливості та перспективи збільшення обсягів діяльності» [3]. В умовах жорсткої конкуренції на фінансовому ринку, не менш актуальним являється пошук банками нових, досить нетрадиційних форм діяльності, які б могли дати змогу розширити спектр банківських операцій та послуг, а також коло клієнтів, що, зрештою, приведе до подальшого розвитку системи фінансового ринку країни.

Однією з головних цілей сучасного етапу розвитку економіки держави є втілення обґрунтованих та дієвих реформ у фінансовому секторі для забезпечення нових джерел фінансування економічного зростання. Все це в свою чергу вимагає розроблення та поступового впровадження довгострокової комплексної стратегії розвитку фінансового сектору країни з огляду на наявні стратегічні пріоритети та економічні реалії України в умовах глобалізації світових фінансових ринків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ніколаєва А. М. Макроекономічне значення фінансового ринку у системі фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку країни. *Економічний форум*. 2018. № 2. С. 304-309. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2018_2_48

2. Квасницька Р. С. Формування та використання інвестиційного потенціалу інститутів фінансового ринку України : дис. … д-р. екон. наук: 08.00.08 / Квасницька Раїса Степанівна ; Держ. ВНЗ "Ун-т банків. справи". - Київ, 2016, 595 с.

3. Ключка О. В., Воронченко В. В. Вплив фінансового ринку на фінансове забезпечення суб'єктів господарювання. *Бізнес Інформ*. 2019. №9. С. 252–258

4. Татарин Н.Б., Чоп Т.І. Проблеми фінансового ринку України та шляхи їх подолання. *Економіка і суспільство*. 2018. 19. С. 1169–1174.

5. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; М. О. Кужелєв, С. В. Онишко, В. І. Куценко, А. А. Олешко, М. В. Гусятинський, А. А. Халецька та ін.; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

Талан Іван Васильович,
студент групи ФМД-19-1
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

ОПЕРАЦІЇ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОХОДІВ ТА ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ

Постановка проблеми. Основним показником, що характеризує соціальний та економічний розвиток держави є рівень доходів населення, джерела його отримання, а також структура і дифернціація доходів населення. Вони являють собою основне джерело задоволення потреб населення, що може впливати на рівень життя.

Дохід населення є сукупністю грошових, матеріальних та натуральних коштів, що можуть формуватись шляхом оплати праці працівника, або ж з якихось інших джерел. Основним завданням доходів є те, що вони мають задовольнити фізичні, моральні, економічні та інтелектуальні потреби людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питання доходів домогосподарств займалися такі науковці: Л.В.Діденко, Ю.М Коваленко, В.П. Решетило, В. О. Меленюк, Г. Т. Завіновська та інші

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Державне регулювання відіграє важливу роль у формуванні доходів домогосподарств тому дослідження проблем і перспектив його розвитку є суттєво актуальним.

Метою дослідження є вплив операцій домогосподарств на формування доходів населення та його добробуту.

Виклад основного матеріалу. Дохід населення (домогосподарств) є представляє важливу складову частину для вивчення у макроекономіці. У макроекономіці досліджуються кроки формування, а також ефективоного розподілу доходів. Про стан добробуту населення найбільш повно можуть свідчити показники реальних доходів. Збільшення цих показників не просто збільшує рівень задоволеності потреб населення, а також може призводити до змін у структурі витрат та вносити корективи до напрямів використання коштів. Розвинені

країни використовують деяку частину доходів населення на інвестиції, поряд з основним джерелом витрат – споживанням. Таким чином, вони підвищують стан національної економіки в цілому. Гостра необхідність державного регулювання доходів населення на даний час зменшилась, внаслідок чого держава може зосередити більше уваги на проблемних сферах національної економіки. У населення виникають можливості для отримання додаткових надходжень від інвестування, що стає можливим для населення при зростанні рівня доходу від заробітної плати. А це, в свою чергу, є показником ефективної державної діяльності під час створення доходів для населення.

За інших обставин, якщо населення не має можливості інвестування частини своїх доходів, розвиток держави буде повільнішим. Дохід, за визначенням Системи національних рахунків (СНР) базується на визначенні, впровадженому англійським економістом Джоном Хіксом. Він визначає дохід максимальною сумою, що може витрачатись на споживання за визначений період при умові незмінності власного капіталу домашнього господарства. То ж, показники доходів свідчать про кількісні витрати домогосподарств на споживання, без збідніння [2, с. 103-106].

За сучасних умов ринкової економіки відслідковується тісний взаємозв'язок держави та домогосподарств. Це зумовлює поділ доходів населення на такі елементи:

- доходи від активів;
- змішані доходи;
- соціальні трансферти;
- зарплата найманих працівників.

Розподіл видів доходів населення зображено на рисунку 1.

Деяка частина населення не використовує свої доходи повністю лише на споживання. Частина доходу зберігається у готівковій формі, частина заощаджується у куплених цінних паперах, депозитах тощо. На основі такого твердження можна зробити поділ доходів населення на заощадження та споживання. Заощадження є ресурсами, які не використовуються споживачами на даний момент, оскільки вони не мають в цьому потреби, однак обов'язково повинні бути використані у майбутньому. За умови, коли споживачі не використовують свої заощадження, враховуючи зростання їх вартості в майбутньому, вони таким чином можуть забезпечити свій пасивний дохід. Отже, підвівши підсумок, вартість грошей можна поділити на майбутню і поточну [1, с. 144].

Рис. 1. Види доходів населення

Джерело: побудовано автором на основі [1].

Поточною вартістю грошей називається сума коштів, наявна в поточному визначеному періоді.

Майбутньою вартістю грошей називають теперішню суму коштів, яка створює суму доходів за умови діючих відсоткових ставок [1, с. 145].

Крім цього, доходи поділяються на реальні та номінальні.

Номінальні доходи визначають як суму коштів, отриману суб'єктом господарювання.

Реальні доходи визначають як кількість товарів, які споживач може придбати за певну кількість номінального доходу, враховуючи купівельну спроможність національної валюти. Купівельна ж спроможність грошей буде залежною від ціни на товар або послугу, а також від індексу споживчих цін [4]. То ж сукупний дохід основним буде показником, що характеризує матеріальне забезпечення населення. До його складу входять грошові доходи, включаючи вартість натуральних надходжень, отриманих населенням від особистих приватних господарств, частка яких в Україні, порівняно з країнами Європи, перевищує частку загальних доходів. Також до сукупного доходу включаються безоплатні послуги, надані населенню з Державного та місцевих бюджетів. Вони включають послуги на охорону здоров'я, освіту, харчування, дотації тощо.

Сукупні доходи включать: оплату праці, соціальні трансферти, дохід від підприємницької діяльності, безоплатні послуги, дохід від домогосподарств тощо.

Мінімальний рівень заробітної плати згідно законодавства становить суму прожиткового мінімуму. Він є вартісною величиною, достатньою для того, щоб забезпечити нормальне функціонування людини, зберегти її здоров'я та надати можливість придбати набір продуктів харчування, непродовольчих товарів, що будуть задовольняти культурні та соціальні потреби особистості. Визначити прожитковий мінімум можна шляхом нормативного методу, враховуючи розрахунок набору продуктів харчування, непродовольчих благ на одну особу на місяць. Прожитковий мінімум щороку затверджує Верховна Рада [5].

До прожиткового мінімуму входять продовольчі товари, що об'єднуються у групи: хлібопродуктів; картоплі; овочей; фруктів і ягід; м'ясопродуктів; молокопродуктів; рибопродуктів; яєць; цукру, кондитерських виробів; олії, маргарину.

Їх набір розраховує науково-дослідний інститут харчування МОЗ України з врахуванням мінімальної кількості перерахованої продукції харчування у споживанні різними категоріями населення. Частина витрат на купівлю непродовольчих товарів чи послуг, сплату податків, обґрунтовується фактичним співвідношенням таких витрат та витрат на харчування, що з'являються за базовий період [5].

Головними доходами населення за умов ринкової економіки є доходи від трудової діяльності (трудові доходи). Трудові доходи є доходами, отриманими робітниками за результатами їх економічної діяльності. Вони можуть бути отримані як результат самостійної зайнятості або як плата за найману робочу силу.

Нетрудові доходи включають: дивіденди, отримані від цінних паперів, спадщину, виграші тощо. До них відносяться і доходи тіньового сектору, що досить негативно впливає на економіку держави, оскільки отримуються вони за умов порушення усіх правових норм та законодавства. Частина тіньового сектору в економіці України складає 50%. Він негативно впливає на економіку і населення, тому що держава і громадяни недоотримують при цьому досить велику кількість грошей. У населення це впливає на рівень його життя, призводить до неможливості отримувати якісні медичні послуги, належний рівень освіти, а держава несе при цьому збитки у розмірі мільярдів гривень. Також зростання тіньового сектору веде до погіршення відносин України з іншими країнами.

Саме дохід населення відіграє одну з найбільш важливих ролей у соціально-економічному розвитку будь-якої країни, адже він виконує наступні функції:

- забезпечує добробут, а також якість життя;
- виступає економічною основою відтворення населення;
- здійснює формування платоспроможного попиту, а також обумовлює рівень споживання;
- допомогає визначити рівень нагромадження грошових коштів, котрі є виступають джерелом інвестиційних ресурсів;
- виступає чинником соціально-економічної стратифікації окремого суспільства;
- слугує критерієм соціальної орієнтації економіки країни;
- визначає шляхи, а також можливості людського розвитку [3].

Висновки. У процесі дослідження було вирішено завдання щодо розкриття внеску домогосподарств у фонд добробуту та національний добробут України.

В результаті дослідження можемо зробити висновок, що побудова державного добробуту в Україні, покращення якості життя її громадян прямо залежить від концентрації зусиль науковців, практиків з управління та адміністрування у фінансовій сфері, бізнесової еліти на відновлення розвитку національного добробуту. Вихід на траєкторії сталого економічного розвитку обумовлений здатністю збільшувати та примножувати національний добробут.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макроекономіка: навч. посібник/ за ред. В.П. Решетило; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2009. 295 с.

2. Меленюк В. О. Вдосконалення механізмів державного регулювання соціального розвитку України. *Економіка та держава.* 2009. № 2. С. 103-106.

3. Завіновська Г. Т. Економіка праці: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 300 с.

4. Каламбет С., Золотарьвова О. Вплив доходів домогосподарств на економічний розвиток України. *Вісник ТНЕУ*. 2014. № 4. С. 103–113.

5. Романчук Н. Оцінка економічної нерівності домогосподарств України за концепцією розміреного доходу. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1 (32). С. 153–165

Тарасюк
Станіслав Анатолійович,
студент групи ФМД-19-2
Науковий керівник:
Козій Наталія Сергіївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ІННОВАЦІЇ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Стабільне функціонування фінансового ринку України забезпечується страховим ринком, який є його невід'ємною частиною. Ринок страхування – це окрема частина ринкової економіки та невід'ємна частина нашої економіки. Сучасний стан страхового ринку вимагає від страховиків підвищення стандартів роботи шляхом впровадження інноваційних продуктів. Інноваційний підхід у вітчизняному страхуванні сьогодні є незмінною умовою виживання страхового бізнесу на відкритому міжнародному страховому ринку. Актуальність теми статті зумовлена необхідністю пошуку та створення нових підходів для активізації діяльності страхової компанії на інноваційній основі. В даний час існує ряд проблемних питань, пов'язаних з діяльністю страховика, пов'язаних з активізацією та впровадженням інноваційної продукції в його діяльність [4].

З огляду на складні умови в політичній та економічній сфері країни, питання забезпечення захисту суб'єктів економічної діяльності від потенційних загроз та негативних факторів займає особливе місце. Щоб уникнути ризику або мінімізувати його у світовій практиці, страхування використовується як спосіб компенсації економічних збитків, спричинених стихійними лихами, виробничими аваріями, катастрофами, захист інтересів фізичних та юридичних осіб у разі несприятливих та непередбачених подій і більше. На сьогодні страхування є одним із стратегічних секторів економіки, оскільки воно сприяє накопиченню заощаджень у вигляді страхових внесків та перетворенню їх на інвестиції. Страхування не тільки виконує компенсаційну функцію, але й допомагає вирішити значну кількість макроекономічних проблем держави [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню сучасного стану страхового ринку, сутності та ролі страхування, перспектив

його подальшого розвитку присвячені праці відомих вітчизняних вчених О.О. Гаманкова, В. Заколодяжний , О. Д. Заруба, О. Ф. Філонюк, Я.П. Шумельда В.Д., Базилевич, О. В. Козьменко, А.А. Циганов, С.С. Осадець, Т.А. Ротова, Л.В. Временко та ін.. Зокрема вивченням проблем щодо розвитку та впровадження інновацій на страховому ринку присвячені роботи Л.А. Алешко, П.А. Гориславця, О.В. Золотарьової, Р.В. Пікус, А.Ю. Полчанова. Завжди є актуальним дослідженням вивчення нових тенденцій та впровадження інновацій на страховому ринку.

Головною метою статті є дослідження сучасного стану страхового ринку та впровадження інновацій на ньому.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку страхового ринку України вказує на те, що він недостатньо ефективно виконує свою роль у функціонуванні фінансової системи. Так, за оцінками експертів, частка виплат особистого страхування в Україні становить близько 4-5%, тоді як в Японії - 80%, у Великобританії - 70%, у Західній Європі та США цей вид послуг становить близько 60%, а в середньому у світі - 58,3%. Загальний обсяг страхових послуг на фінансовому ринку України за останні десять років за зібраними преміями дорівнював 0,06% від світового обсягу і був у 400 разів меншим, ніж у США, в 60 разів - з Німеччиною, 50 разів – Франція [2]. Слід зазначити, що основною причиною є економічне становище як держави, так і населення.

Ринок страхових послуг є другим за капіталізацією серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31 березня 2020 року становила 225, у тому числі страхові компанії - 22 компанії, нестрахові компанії - 203 компанії (станом на 31 березня 2019 року - 265 компаній, включаючи страхові компанії) “- 27 компаній, СК “нежиттєві” - 238 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, тому станом на 31.03.2020 р. Порівняно з тією ж датою 2019 р. Кількість компаній зменшилась на 40 страхових компаній [6].

Незважаючи на те, що динаміка страхового ринку в цілому позитивна, рівень популярності страхування все ще низький порівняно з розвиненими європейськими країнами. Однією з причин є економічна нестабільність, а також слабкий розвиток фондового ринку, який не дозволяє використовувати цінні папери як категорію активів для безпечного розміщення страхових резервів, стійкого зростання виробництва та високої інфляції.

Інноваційні процеси у страховій компанії:

1) простий внутрішньо-організаційний інноваційний процес, який передбачає створення та використання інновації в рамках однієї страхової компанії;

2) простий міжорганізаційний процес, що передбачає формування нового страхового продукту, призначеного для просування на ринку як нової послуги;

3) розширений інноваційний процес, пов'язаний з формуванням комплексного страхового продукту, в процесі створення якого страхова компанія взаємодіє з партнерами, перерозподіляючи інноваційний процес між декількома учасниками.

Страхові інновації охоплюють розробку нових продуктів та процесів, що супроводжують їх виведення на ринок. Інноваційний страховий продукт має більш привабливі споживчі властивості порівняно зі своїми попередниками, здатний задовольнити незадоволені раніше потреби потенційного страхувальника і базується на використанні нових технологій у процесі його створення або управління бізнес-процесами в страховій компанії. Види інноваційної діяльності у страховій сфері: маркетинг нових продуктів (дослідження ринку, адаптація нових продуктів, просування); придбання нематеріальних технологій у вигляді ліцензій, патентів, ноу-хау, а також послуг технологічного змісту; придбання матеріальних технологій у вигляді обладнання, що пов'язано із впровадженням інновацій у продукті чи процесі [1].

На сьогодні, важливим є впровадження інноваційних розробок в галузі страхових послуг. Під інноваційною страховою послугою треба розуміти сукупність системних заходів, спрямованих на гармонізацію всіх стадій страхового процесу з метою отримання економічного, фінансового та соціально-правового ефекту від страхування. Найбільш затребуваними в умовах високої конкуренції на страховому ринку є інновації, спрямовані на розвиток нових каналів збуту. Одним з перспективних методів є організація продажів через Інтернет. Через те, що Інтернет в Україні активно розвивається, страховим компаніям слід звертати увагу на розробку та своєчасну зміну своїх електронних вебсайтів.

Страховий ринок є однією зі складових фінансової інфраструктури, яка взаємодіє з виробничим сектором, ринком капіталу, фондовим ринком тощо. Враховуючи досвід розвинених економік, страхування забезпечує суб'єктам господарювання страховий захист

своїх інтересів від фінансових ризиків, фізичних осіб - захист майнових інтересів, відповідно [5].

Впровадження інновацій у галузі страхування на сучасному етапі пов'язане з процесами глобалізації та європейської інтеграції в суспільстві. Ці процеси призвели до посилення конкуренції між вітчизняними та іноземними страховиками. Висока конкурентоспроможність іноземних страхових компаній на страховому ринку України зумовлена великим досвідом та застосуванням сучасних інновацій. Для підвищення ефективності роботи вітчизняного страхового сектору в першу чергу необхідно активізувати інновації.

Зарубіжний досвід впровадження інновацій дає чітко зрозуміти необхідность їх використання, оскільки страховик має розуміти і передбачати потреби споживачів страхових послуг і мати можливість своєчасно на них реагувати. [3].

Інноваціями, відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 №40-IV, є новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [3].

Страхування має специфічні особливості інноваційного розвитку. До них належать такі:

- страховик продає конкретний товар (страхову послугу), який не має матеріального змісту та не належить до основних послуг. Це ускладнює здійснення самої страхової послуги, оскільки споживач не відчуває якості придбаних страхових продуктів до настання страхового випадку;

- відсутність патентування страхових послуг не виключає можливості копіювання популярних страхових продуктів конкурентами;

- високі вимоги до платоспроможності страхових компаній та розміщення страхових резервів державою.

Існують такі сучасні види інновацій в страховій сфері представлені у таблиці 1.

Інноваційний розвиток страхового бізнесу, який буде спрямований на створення та впровадження нових страхових продуктів, можна розглядати з різних сторін.

По-перше, страхова організація робить все, щоб створити абсолютно новий страховий продукт як для вітчизняної, так і зарубіжної практики.

По-друге, страховик вдосконалює страховий продукт, який уже використовується на ринку, надаючи йому деякі нові якості.

По-третє, страхова організація бере страховий продукт, який є непопулярним на цьому ринку страхових послуг, і починає просувати його як інновацію на цьому ринку. На вітчизняному ринку спостерігається тенденція до того, що в більшості випадків новий страховий продукт є модифікованим старим, але йому надано нових якостей, необхідних для задоволення нових потреб суспільства.

Таблиця 1

Сучасні види інновацій в страховій сфері

Об'єкт інноваційної діяльності	Вид інновації	Зміст інновації
Страховий продукт	Продуктова, технічна	Розробка та вдосконалення страхових продуктів
Система аквізиції	Продуктова,технічна, маркетингова	Створення нових каналів збуту, автоматизація каналів збуту
Управлінські процеси	Управлінська	Використання автоматизованих систем управління бізнес-процесами страхової компанії
Процеси взаємодії	Управлінська	Використання нових методів PR взаємодії з зовнішнім середовищем

Джерело: сформовано автором за [5].

Інновації в страховій діяльності, по-перше, здійснюють перехід від існуючих методів до нових, а також перехід від масового споживання до індивідуальних. Клієнти сформували власні вимоги та очікування щодо пропонованих страхових послуг. З одного боку, індивідуалізація споживання призводить до того, що кожен товар (послуга) повинен відповідати конкретним потребам конкретного замовника. З іншого боку - продукція повинна поставлятися зручним для замовника способом, включаючи нові сфери при купівлі страхового покриття [4].

На сучасному етапі значно зріс інтерес до інновацій як у страховому продукті, так і в системі його обслуговування. Наприклад, у страхуванні споживач послуг не просто хоче мати поліс на випадок пошкодження автомобіля, а хоче, щоб поліс передбачав евакуацію, ремонт пошкодженого автомобіля, а при необхідності - його заміну

під час ремонту, спочатку допомога потерпілим. Клієнт очікує нового страхового продукту, що має багато властивостей.

Створення інноваційних продуктів сьогодні змінює саму природу змін. Українські страхові компанії повинні працювати в турбулентному, тобто постійно мінливому середовищі. Наприклад, не так давно українські компанії пропонували дуже обмежений спектр послуг зі страхування життя: фінансування та страхування від смерті. Сьогодні вони пропонують постійно мінливий перелік послуг, включаючи пенсійне страхування, страхування від критичних захворювань, страхування для дорослих тощо. Інновації у страхуванні змінюють характер виробничих відносин, де головним об'єктом є процес, а не їх окремі частини чи операції. У створенні страхового продукту, наприклад, брали участь як маркетологи, так і андеррайтери, продавці, актуарії, методисти.

Для ефективної організації страхової роботи компанії доцільно було б систематично вивчати стан страхового ринку та перспективи попиту на страхові послуги, розробляти пропозиції щодо вдосконалення організації праці, впровадження послуг, доступних суспільству для впровадження нових видів страхування. Всьому цьому сприяє впровадження маркетингу в страховий бізнес.

Висновок. Виходячи з вищевикладеного, нам потрібно звернути увагу на роль інноваційних продуктів на такому ринку, як страхування. Цей ринок є дуже гнучким, оскільки товар чи послуга там має страхове покриття, тобто відшкодування збитків внаслідок страхових випадків. Вам потрібно відстежувати ринкові тенденції, пристосовуватися до потреб споживачів і надавати існуючим продуктам нові властивості. Слід зазначити, що підвищення ефективності страхової діяльності на основі її інноваційного розвитку, підвищення якості страхового бізнесу, оптимальне використання джерел інвестицій та раціональна взаємодія із зовнішніми організаціями для реалізації інноваційних проектів у сфері страхування - є важливою сферою на страховому ринку . Розвиток національної економіки України повинен забезпечуватися стабільністю, включаючи внутрішній страховий ринок та збільшення ролі страховиків, що позитивно вплине на інтерес іноземних інвесторів до відкриття або розширення власного бізнесу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Гориславець П.А., Алешко Л.А. Інновації у сфері страхування. *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури 2017*. URL: LvivPolytechnicNationalUniversityInstitutionalRepository http://ena.lp.edu. ua. (дата звернення: 15.09.2020).

2.Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. №11. С. 413-420.

3.Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15. (дата звернення: 15.09.2020).

4.Пікус Р. В. Заколодяжний В. Інноваційний розвиток страхової діяльності як основа підвищення її ефективності. *ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка*.2017. № 3 (168). С. 73-74.

5. Полчанов А.Ю. Теоретичні основи страхового менеджменту. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 2 (68). С. 282-287.

6. Підсумки діяльності страхових компаній за І квартал 2020 року. URL : https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_I_% 202020.pdf. (дата звернення: 15.09.2020).

Наукове видання

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

У трьох частинах

Частина 2

Відповідальні за випуск ***М. О. Кужелєв, С. В. Онишко, Д. В. Біленко***

Форматування та комп'ютерна верстка ***О. В. Лисенко***

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Здано до друку 23.11.2020. Формат 60×84/16.
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».
Друк. арк. 17.2.
Тираж 300 примірників. Замовлення № 917.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром Університету ДФС України
08200, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016